

Приватний вищий навчальний заклад «Європейський університет»
Центр українсько-європейського наукового співробітництва

Всеукраїнське науково-педагогічне
підвищення кваліфікації

АКАДЕМІЧНА ДОБРОЧЕСНІСТЬ В ЕПОХУ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ

27 січня – 9 березня 2025 року

Львів – Торунь
Liha-Pres
2025

УДК [[174+179.9]:378]:004.8(062.552)

А 38

Організаційний комітет:

Ягодзінський Сергій Миколайович – доктор філософських наук, професор, проректор із навчально- методичної роботи, Приватний вищий навчальний заклад «Європейський університет»;

Козинець Анатолій Олександрович – завідувач навчальної частини, Приватний вищий навчальний заклад «Європейський університет»;

Віхляєв Михайло Юрійович – доктор юридичних наук, професор, директор, Центр українсько-європейського наукового співробітництва.

Академічна доброчесність в епоху штучного інтелекту :

А 38 матеріали всеукраїнського науково-педагогічного підвищення кваліфікації, 27 січня – 9 березня 2025 року. – Львів – Торунь : Liha-Pres, 2025. 208 с.

ISBN ISBN 978-966-397-488-0

У збірнику представлено матеріали всеукраїнського науково-педагогічного підвищення кваліфікації «Академічна доброчесність в епоху штучного інтелекту» (27 січня – 9 березня 2025 року).

УДК [[174+179.9]:378]:004.8(062.552)

© Приватний вищий навчальний заклад
«Європейський університет», 2025

© Центр українсько-європейського
наукового співробітництва,

ISBN ISBN 978-966-397-488-0

2025

ЗМІСТ

Дотримання академічної доброчесності в умовах використання штучного інтелекту Алексєєва Ю. Ю.	8
Академічна доброчесність у навчанні іноземних мов: інструменти штучного інтелекту Белозьорова О. М.	11
Застосування математичного моделювання функції усадки для визначення деформацій несівних конструкцій вантажних вагонів Бурлуцький О. В.	13
Інфометрія доброчесності через правові обмеження на зміну норм та нормативів процесу здобуття вищої освіти Бутенко В. М.	17
До питання про правове регулювання дотримання академічної доброчесності у дисертаційних дослідженнях докторів філософії Буханевич О. М., Галус О. О.	21
Про академічну доброчесність (з досвіду роботи кафедри філології Коломийського навчально-наукового інституту Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника) Васильчук М. М.	24
Лексичні особливості сучасних політичних текстів Воловенко І. В.	27
Особливості забезпечення освітніх умов в епоху розвитку систем штучного інтелекту Волошин Д. І.	29
Організація фізичної культури і спорту в територіальних громадах та підприємствах аграрно-промислового комплексу (АПК) Волошин О. О.	31
Основні принципи та норми академічної доброчесності у закладах вищої освіти Галай О. В.	36
Проблеми регулювання академічної доброчесності в Україні Гаращук І. В.	38
Доброчесне використання технологій штучного інтелекту в науковій діяльності Голубовська О. В.	41

Статус творів, створених з використанням штучного інтелекту Гордієнко Т. О.	45
Про деякі етичні питання, пов'язані з використанням штучного інтелекту Готинян-Журавльова В. В.	49
Digital technologies in dentistry: main aspects, development trends, and application features in the Dental Medical Center of Bohomolets National Medical University Gushcha D. K.	51
Основні положення академічної доброчесності Долбишева Н. Г.	54
Академічна доброчесність у журналістській діяльності Зайцева С. С.	57
Академічна доброчесність та якість надання освітніх послуг у закладах вищої освіти Зорій Н. І.	61
Чи загрожує ChatGPT академічній доброчесності? Баланс між допомогою і маніпуляцією Іванов Є. В.	63
Використання штучного інтелекту у сфері фізичного виховання вищих навчальних закладах Іванська О. В.	66
Погане (неналежне) урядування на прикладі оренди земель водного фонду Ігнатенко В. В.	69
Методи виявлення та боротьби з дезінформацією з використанням штучного інтелекту Карабчук В. Р.	73
Формування культури академічної доброчесності в Київському столичному університеті імені Бориса Грінченка Кириленко Я. О.	75
Нормативно-правове регулювання академічної доброчесності в Україні Кириченко Ю. В.	79
Самоплагіат: що це таке і чому це проблема Ковальчук О. Б.	81
Академічна доброчесність та штучний інтелект: чи можливе поєднання? Ковтун О. М.	85
Сучасна політика академічної доброчесності: виклики та перспективи Колєсник Т. В.	88

Академічна культура та доброчесність: шлях до етичних стандартів у науці та освіті	
Колодій С. К.	91
Етика використання штучного інтелекту в академічному середовищі Українського державного університету залізничного транспорту	
Комарова Г. Л., Геворкян Е. С.	95
Академічна культура: поняття та значення	
Коновалова І. О.	98
Штучний інтелект як інструмент для підтримки академічної доброчесності	
Коритко З. І.	100
Правове регулювання використання цифрових технологій у правосудді: концептуальні підходи Європейського Союзу	
Коропецька С. О.	103
Hybridization of cognitive processes: artificial intelligence as a tool and a challenge to academic integrity	
Kostenko I. V.	107
Штучний інтелект у вищій освіті: аналіз сучасних тенденцій	
Кубанов Р. А.	111
Використання штучного інтелекту у науково-педагогічній діяльності: переваги та недоліки	
Кут Д. Ж., Кут М. М.	115
Академічна доброчесність як професійна складова фахівців охорони здоров'я України	
Лапутько А. В.	116
Академічна доброчесність. Фальсифікація та фабрикація	
Лукіна К. В.	118
Важливість дотримання принципів академічної доброчесності в закладах вищої освіти	
Малєєва Т. Є.	120
Розвиток навичок критичного мислення при аналізі текстів, згенерованих штучним інтелектом	
Могилевич Д. І., Кононова І. В.	122
Цифровізація публічного адміністрування в контексті сталого розвитку територій: уроки японської моделі інформаційного суспільства для України в умовах воєнного стану та повоєнної відбудови	
Мукомела І. В.	124
Популяційні наслідки заміни стратегії розмноження (на прикладі популяції гризунів)	
Мякушко С. А.	127

Штучний інтелект в освіті: підвищення ефективності навчання чи освітні втрати?	
Непіпенко Л. П.	130
Парадигма визначення академічної доброчесності в умовах XXI століття: виклики та амбіції	
Нордіо В. В.	133
Використання штучного інтелекту при вивченні української мови	
Огаренко Т. А.	136
Академічна свобода і академічна доброчесність: взаємозв'язок та вимоги використання штучного інтелекту	
Олейников С. М.	139
Підготовка фахівців у галузі міжнародних відносин в еру штучного інтелекту: виклики та проблеми	
Пархомчук О. С.	143
Академічна доброчесність як ціннісна орієнтація учасника освітнього процесу закладу вищої освіти	
Пекарський С. П.	148
Юридичні виклики та перспективи використання штучного інтелекту в освітньому середовищі: проблеми академічної доброчесності	
Петришин О. О.	151
Вимоги до викладача для інтеграції в європейський освітній простір	
Пилипчук І. С.	154
Вечірні рисувальні та креслярські класи при Єлисаветградському земському реальному училищі	
Позднякова І. С.	158
Сучасні підходи у використанні дистанційних технологій в освітньому процесі при підготовці студентів фармацевтів	
Саліонов В. О.	161
Ризики гейміфікації в освіті	
Самодумська О. Л.	163
Академічна доброчесність у сфері освітньої та наукової діяльності	
Світайло С. В.	168
Штучний інтелект у викладанні іноземної мови в університеті: можливості та проблеми	
Сергєєва Г. А.	171
Антикорупційний вимір академічної доброчесності	
Сметаніна Н. В.	174

Добро́чесність у наукових дослідженнях: етичні аспекти та відпові́дальність	
Степаненко О. І.	178
Цифрова грамотність як основа академічної доброчесності в епоху штучного інтелекту	
Толкова Т. М.	182
Роль штучного інтелекту в забезпеченні національної безпеки України	
Трушкіна Н. В.	185
Використання інтерактивних технологій та нейромереж в роботі викладача музично-теоретичних дисциплін	
Утіна А. М.	190
Порівняльний аналіз програм ШІ для виявлення плагіату: точність, швидкість, ефективність	
Шикун А. В.	193
Залучення технологій штучного інтелекту до сфери освіти	
Шпарага Т. І.	195
Академічна культура в освітньому процесі: поняття, види, проблеми реалізації	
Ялова О. В.	199

ДОТРИМАННЯ АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ В УМОВАХ ВИКОРИСТАННЯ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ

Алексєєва Ю. Ю.

магістр спеціальності «053 Психологія»

*Приватний вищий навчальний заклад «Європейський університет»
м. Київ, Україна*

Сучасний цифровий світ розвивається дуже швидко і так само швидко ми повинні адаптуватися до цих змін, ефективно комунікувати, шукати, оцінювати та використовувати інформацію з використанням цифрових засобів. Наукові розробки, інновації, технологічний прогрес – все те, що колись здавалось фантастичним, на сьогодні є невід’ємною реальністю.

У своєму повсякденному житті ми часто стикаємося зі штучним інтелектом: користуємося сканером відбитків пальців на телефоні, чат-ботом, друкуємо текст з використанням T9, спілкуємося з голосовим помічником Siri тощо.

Ще десятиріччя тому важко було й уявити про таку революційну технологію як штучний інтелект і, що він може суттєво впливати на наше життя. Комп’ютер може мислити, генерувати тексти, може бути використаний як знаряддя для розвитку. ChatGPT відкриває безмежні можливості, але водночас викликає питання щодо його використання в освіті та науці. З одного боку, це потужний інструмент, який може допомогти в навчанні та дослідженнях. З іншого боку, існують побоювання щодо академічної доброчесності та можливих зловживань.

ChatGPT – це форма генеративного штучного інтелекту, чат-бот зі штучним інтелектом (AI), який використовує обробку природної мови для створення людського розмовного діалогу [1, с. 295].

Розглядаючи з точки зору зручності, цифрова технологія (ChatGPT) значно полегшує: процес пошуку інформації за певною тематикою; проводити аналіз певних даних дослідження; перевіряти правильність написання тексту (не на всіх мовах); дозволяє оформити літературу відповідно до певного стилю; дозволяє знайти однодумців з певної тематики дослідження [2, с. 204].

Так, з його допомогою учасники освітнього середовища можуть шукати нові ідеї та виокремити нові напрямки у певному дослідженні; зручним є підбір інформації, а саме підбір добірки джерел із посиленнями за певною темою та напрямком; можливість використання машинного перекладу, але тільки простих конструкцій без профільної

термінології; можна перевірити підібрані ключові слова у науковій роботі [3, с. 96].

Автор отримує додаткові можливості працювати з власним, оригінальним текстом: як уже було зазначено вище, перекладати не тільки чужі, а й власний текст, а отже зробити його доступнішим для ширшого кола читачів, адаптувати стилістику написаного для потреб відповідної аудиторії. Використання GPT може суттєво полегшити планування навчального процесу, створення банку завдань і запитань, перевірку учнівських/студентських робіт тощо. На часі також вивчення можливостей штучного інтелекту для розробки інклюзивних технологій [4, с. 244].

При всіх позитивних сторонах штучного інтелекту, існують також і негативні моменти при використанні ChatGPT. Один із негативних впливів на сучасність це невміння штучного інтелекту критично мислити або рефлексувати над інформацією, яку редактор обробляє. Він не може оцінювати ситуації з етичної, моральної або філософської точки зору і залежить від введених даних та алгоритмів. В розпорядженні штучного інтелекту існує дуже багато інформації, тому відповіді можуть бути не точними, або взагалі вигаданими, додуманими. Це особливо важливий момент в рамках використання в освітньому процесі, оскільки в науці інформація має бути точною та підтвердженою. Окрім неточності даних, ChatGPT не має доступу до зовнішніх джерел і не може відкрити певне посилання або надати посилання з певною інформацією. Це ускладнює роботу з ним і забирає багато часу на формування деяких питань чи завдань. Як модель штучного інтелекту, він може запропонувати базові сайти чи джерела, де користувач може знайти певні факти (наприклад статистичні дані чи дані митного контролю). Штучний інтелект може бути використаний для шахрайства, створення фальшивих новин або обдурювання користувачів. В освітньому процесі це може означати недобросовісне використання технології для отримання нечесних переваг, наприклад, під час тестування або виконання домашніх завдань. Щоб уникнути цих ризиків, заклади освіти або самі викладачі повинні вивчати можливості та обмеження AI та розробляти стратегії з безпеки та етики при використанні штучного інтелекту [5, с. 522].

Користуватися ChatGPT у своїх роботах – це не завжди порушувати академічну доброчесність. Необхідно уміти правильно використовувати інформацію, яку ми можемо отримати за допомогою штучного інтелекту. Адже іноді у своїх авторських роботах все ж доречно використовувати ті чи інші дані, які доступні в мережі. Головне завжди залишати посилання на ChatGPT, або ж на конкретного автора, чию інформацію ми використали у своїй роботі.

Сьогодні надзвичайно важливо чітко та однозначно врегулювати використання штучного інтелекту, зокрема GhatGPT, в освіті та науці. Потрібні чіткі правила, які не допускать жодних суперечностей чи можливостей для різного тлумачення. Це необхідно для забезпечення академічної доброчесності та уникнення зловживань.

Література:

1. Літвяков Е. М. Вплив штучного інтелекту на академічну доброчесність і подальші можливості його використання у науковій діяльності. *Збірник есе програми підвищення кваліфікації* (Львів, 18 вересня – 18 жовтня 2023 р.). Львів – Торунь : Liha-Pres, 2023. С. 294–296.

2. Карпенко А. С. Академічна доброчесність та використання ChatGPT: якість наукових. *Збірник есе програми підвищення кваліфікації* (Львів, 18 вересня – 18 жовтня 2023 р.). Львів – Торунь : Liha-Pres, 2023. С. 204–205.

3. Висоцька А. Є. Академічна доброчесність та штучний. *Збірник есе програми підвищення кваліфікації* (Львів, 18 вересня – 18 жовтня 2023 р.). Львів – Торунь : Liha-Pres, 2023. С. 95–97.

4. Колесник Н. С. Академічна доброчесність: перевірка на міцність штучним інтелектом? *Збірник есе програми підвищення кваліфікації* (Львів, 18 вересня – 18 жовтня 2023 р.). Львів – Торунь: Liha-Pres, 2023. С. 244–245.

5. Яцун А. Г. Чи можливе доброчесне використання ChatGPT в освітньому процесі? *Збірник есе програми підвищення кваліфікації* (Львів, 18 вересня – 18 жовтня 2023 р.). Львів – Торунь : Liha-Pres, 2023. С. 521–523.

АКАДЕМІЧНА ДОБРОЧЕСНІСТЬ У НАВЧАННІ ІНОЗЕМНИХ МОВ: ІНСТРУМЕНТИ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ

Бєлєзьєрєвє О. М.

*кандидат філологічних наук, доцент,
доцент кафедри іноземних мов професійного спрямування
Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна
м. Харків, Україна*

Революційна інтеграція технологій штучного інтелекту в академічний простір свідчить про широкий потенціал цих технологій в освітньому ландшафті. В сфері навчання іноземних мов цей інструментарій уможливорює створення адаптивного, динамічного, гнучкого, інтерактивного та ефективного освітнього середовища, реалізуючи принцип забезпечення персоналізованого навчання іноземних мов [1, с. 51].

Інноваційність та ефективність навчання іноземних мов забезпечується низкою популярних інструментів штучного інтелекту – відповідно до поставленої мети (орієнтовний перелік):

- ІІІ як асистент при плануванні змістового наповнення та плану занять, створенні візуальних образів на ґрунті текстових описів, трансформації відео та аудіозаписів у тексти – <https://www.fobizz.com>
- ІІІ як асистент при генерації, обробці, монтажі, модерації відео – Pictory, Synthesia, Wisecut, Colossyan, Deepbrain
- ІІІ як асистент при написанні текстів, пошуку, генерації та оптимізації контенту – AI Writer, Article Forge, LongShot AI, Wraith Scribe
- ІІІ з мультифункціоналом – для коректур, написання резюме, перевірки граматики, орфографії, стилістики, академічного письма, перевірки на плагіат, технічної перевірки, перевірки готовності до публікації – HyperWrite, Thundercontent, Afterthedeathline, GorrectEnglish, Ginger Software, Insta Text, Lightkey, Perfect Tense, Writier, ProWritingAid, Trinka
- ІІІ для озвучування текстів – Murf AI, Speech Actors, Speechify, TTSAI
- ІІІ для написання резюме, нотаток – Text Summarizer, reKnow
- ІІІ для генерації блогів, постів, рекламних текстів, відповідей на введений текст – ChatGPT, WriteSonic, GetGenie
- ІІІ для генерації літературних текстів, написання історій, генерації колажів, музики, накладання голосів відомих особистостей, творів мистецтва – NovelAI, Sudowrite, Dall-E 2, Midjourney, NightCafe, Dream Wombo, StarryAI, Artbreeder, Voicify, Beatoven, Soundraw [3].

З огляду на обов'язкове дотримання принципу академічної доброчесності такий багатий вибір інструментів ШІ для досягнення поставлених дидактичних цілей може ініціювати дискусію щодо легітимності їхнього застосування здобувачами освіти, насамперед, для генерації текстів, приховання плагіату, написання резюме, створення фіктивних ілюстрацій, статистик або графіків тощо [2]. Інструментарій ШІ, в свою чергу, уможливорює перевірку контенту на плагіат, зокрема, за допомогою ресурсів AI Article Spinner або Copyleaks – для ідентифікації штучно генерованих образів, як детектор плагіату, визначення штучно генерованого контенту або перифраз.

Враховуючи потенціал штучної генерації когерентних текстів та пов'язані з цим виклики залучення технологій ШІ до опрацювання завдань здобувачами освіти актуальними стають сенсифікація здобувачів освіти до критичної рефлексії щодо штучно генерованого контенту та акцент на етичному вимірі академічної доброчесності.

Література:

1. Hartmann D. Künstliche Intelligenz im DaF-Unterricht. Mediation mit KI-Anwendungen fördern. *Revista Lengua y Cultura. Biannual Publication*, Vol. 5, No. 10 (2024), S. 50–55. DOI: <https://doi.org/10.29057/Lc.v5i10.12218> (Дата звернення 16.01.2025).
2. KI und Plagiate in Studien- und Prüfungsleistungen – Position des IWKG, Stand Dez. 2024. Leibniz Universität Hannover. Institut für Wirtschafts- und Kulturgeographie, 2024. 5 s.
3. KI-ToolBox – für innovativen und motivierenden Unterricht. URL: <https://www.uni-potsdam.de/de/schulpaedagogik> (Дата звернення 16.01.2025).
4. Rödel M. ChatGPT und Textkompetenz: Wie sieht die Zukunft des Schreibens in der Schule aus. *DeutschGPT – Konferenz zum Deutschunterricht in Zeiten von Chatbots und KI*. Book of Abstracts. Universität Potsdam, 2023. 22 s.

ЗАСТОСУВАННЯ МАТЕМАТИЧНОГО МОДЕЛЮВАННЯ ФУНКЦІЇ УСАДКИ ДЛЯ ВИЗНАЧЕННЯ ДЕФОРМАЦІЙ НЕСІВНИХ КОНСТРУКЦІЙ ВАНТАЖНИХ ВАГОНІВ

Бурлуцький О. В

кандидат технічних наук,

асистент кафедри механіки і проектування машин

Український державний університет залізничного транспорту

м. Харків, Україна

Вступ. Виправлення деформацій машинобудівних конструкцій є завжди важливою та актуальною науково прикладною проблемою. Від ефективності вирішення якої багато в чому залежить техніко-економічні показники функціонування об'єкту на різних етапах життєвого циклу. Тому очікувані результати вирішення наукової проблеми з виправлення деформацій відповідних машинобудівних засобів є актуальним та своєчасними [1].

Постановка проблеми. Прогнозування напружено-деформованого стану крупногабаритних зварних конструкцій на даний час можливо лише за допомогою наближеного методу функції усадки. Однією із перших робіт, де є використаним метод і напружень на основі функції усадки, є робота Є.О.Патона із співробітниками, опублікована ще у 1936 р, де наведено комплексне дослідження зварювальних залишкових напружень.

Деформації вагонних металоконструкцій є поширеною проблемою, що виникає під час їх виготовлення, експлуатації та ремонту. Основними причинами цих деформацій є залишкові напруження, що виникають внаслідок зварювальних процесів, а також механічні пошкодження під час експлуатації [2; 3].

За нормами проектування вагонів напруги в ній визначаються від поздовжніх сил, що діють по осі автозчеплення та від вертикального навантаження, що включає корисне навантаження та власну вагу кузова вагона [5].

Хребтова балка є один з головних несучих елементів, тому визначення напружень в ній є найважливішим завданням. Під дією вертикальної навантаження хребтова балка **отримує прогин**. Поздовжня сила на величину прогину дає додатковий згинальний момент, однак цей момент в розрахунках не враховувався до теперішнього часу.

Мета. Математичне моделювання функції усадки для визначення деформацій несівних конструкцій вантажних вагонів.

Викладення основного матеріалу. Для визначення функції усадки обрано розрахункову схему з використанням максимально спрощеної з точки зору геометрії моделі стикового зварювання пластин обмежених розмірів. Однак пошук рішення виконується на основі загальних методів термопластичності та методу кінцевих елементів.

Узагальнене уявлення методів функції усадки виконано у роботі [4]. Функція усадки представляється у загальному вигляді симетричним тензором другого рангу як

$$\Pi_{ij} = \begin{pmatrix} \Pi_{xx} & \Pi_{xy} & \Pi_{xz} \\ \Pi_{yx} & \Pi_{yy} & \Pi_{yz} \\ \Pi_{zx} & \Pi_{zy} & \Pi_{zz} \end{pmatrix} (i, j = x, y, z) \quad (1)$$

де Π_{xx} , Π_{yy} , Π_{zz} – нормальні компоненти функції усадки. Умова збереження обсягу дає

$$\Pi_{xx} + \Pi_{yy} + \Pi_{zz} = 0 \quad (2)$$

Дотичні компоненти задовольняють умову симетрії, тобто $\Pi_{xy} = \Pi_{yx}$ і т.д. Для тонкостінних елементів зварних конструкцій, для яких застосовані основні гіпотези теорії пластин та оболонок [7], компоненти тензора Π_{ij} мають вигляд

$$\Pi_{ij}(x, y, z) = \Pi_{ij}^0(x, y) + \alpha_{ij}(x, y), \quad (3)$$

де $\Pi_{ij}^0(x, y)$ – усадка в серединній поверхні елемента $z=0$, $\alpha_{ij}(x, y)$ – відповідна кривизна функції усадки у точці x, y .

При визначенні "функції усадки" для згинальних деформацій, при зварюванні балок, зазвичай досить розглянути характерний переріз $x=\text{const}$, в межах якого відомо температурне поле нагріву та охолодження $T(y, z, t)$ і зовнішнє осьове зусилля $N_{xx}(t)$ і моменти $M_{yy}(t)$ і $M_{zz}(t)$. Це статично певне завдання, коли на кожному кроці простежування збільшення кривизни $\Delta\epsilon_{yy}(t)$ і $\Delta\epsilon_{zz}(t)$ та поздовжнього укорочення визначаються в рамках балкових гіпотез із рівнянь рівноваги [10]

$$\left(\frac{\sigma_{xx} - \frac{1}{3}\sigma_{xx}}{2G} + K \frac{\sigma_{xx}}{3} \right)_{t-\Delta t} - \Delta\varphi = \left(\frac{\sigma_{xx}}{E} \right)^* - \Delta\varphi. \quad (4)$$

де $L_{iq} = \int_F \frac{j \cdot q}{B_1} dF$ ($i, q = 1, z, y$), $P_j = \int_F b_{xx} \frac{dF}{B_1} j$ ($j = 1, z, y$), F – площа перерізу балки, $\bar{M}_j$ – зовнішнє навантаження, тобто при $j = 1$ це зусилля $N_{xx}(t)$, а при $j = z, y$ – відповідно моменти $M_{zz}(t)$ і $M_{yy}(t)$, що діють у цьому перерізі в момент часу t , B_1 – виражається через функцію стану матеріалу ψ , модуль об'ємного стиснення $K = \frac{1-2\nu}{E}$ як для плоского

напруженого стану (4.19), тобто $B_1 = \frac{2\Psi + K}{3}$; b_{xx} в (3.1) також відповідає

плоскому напруженому стану, але тільки при відмінних від нуля нормальних напругах σ_{xx} , т.

$$b_{xx} = \left(\frac{\sigma_{xx} - \frac{1}{3}\sigma_{xx}}{2G} + K \frac{\sigma_{xx}}{3} \right)_{t-\Delta t} - \Delta\varphi = \left(\frac{\sigma_{xx}}{E} \right)^* - \Delta\varphi. \quad (5)$$

Напруги $\sigma_{xx}(y, z, t)$ визначаються залежністю:

$$\sigma_{xx}(y, z, t) = \frac{1}{B_1} \left[\Delta\epsilon_{xx}^0(t) + \Delta x_{zz}(t) \cdot z + \Delta x_{yy}(t) \cdot y - b_{xx} \right] \cdot (6)$$

Найбільш навантаженим вузлом несучих конструкцій вантажних є хребтова балка. Розрахунок виконаний для 1/3 довжини хребтової балки напіввагону використовуючи метод подібності [5]. Профіль балки та зварювальний нагрів – симетричні щодо осі Y, тому переміщення U_z рівні нулю.

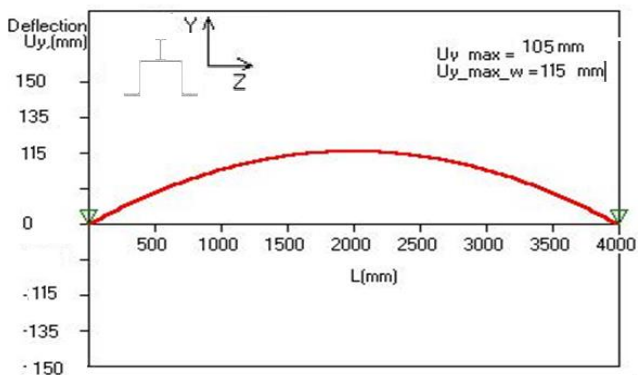

Рис. 1. Розрахункові результати кінетики переміщень U_y точок осьової лінії хребтової балки при зварюванні після повного охолодження

Висновки. Усунення деформацій вагонних металоконструкцій є критично важливим для забезпечення їхньої надійності та довговічності.

Наведене математичне описання вагонних металоконструкцій та відповідний математичний апарат дозволяє проводити обґрунтований вибір оптимальних зварювальних деформацій

Додаткові напруги від усадочною сили в хребтової балці складають 3,8% від максимальних напружень.

Додаткові напруги в хребтової балці, пов'язані з її прогином, становлять 5% від максимальних напружень.

Література:

1. O. Fomin, O. Kozinka, V. Ishchenko, O. Burlutskyy. Repair means for typical and composite open-wagon bodies. *II International Conference "In-service Damage of Materials: Diagnostics and Prediction". Procedia Structural Integrity*. 59 (2024). P. 523–530. <https://doi.org/10.1016/j.prostr.2024.04.074>
2. Бурлуцький О. В. Визначення зварювальних деформацій, які виникають під час життєвого циклу піввагона / О. В. Бурлуцький, Н. С. Кочешкова. *Збірник наукових праць Державного економіко-технологічного університету транспорту. ДЕТУТ*, 2015. № 26–27. С. 92–101.
3. Фомін О. В. Дослідження дефектів та пошкоджень несучих систем залізничних напіввагонів : монографія / О. В. Фомін. Київ : ДЕТУТ, 2014. 299 с.
4. ДСТУ 7598:2014 Вагони вантажні. Загальні вимоги до розрахунків та проектування нових і модернізованих вагонів колії 1520 мм (несамохідних). Київ : Держстандарт України, 2015. 162 с.
5. Фомін О. В. Математичне моделювання процесу термічної правки балки хребтової вантажних вагонів-платформ / О.В. Фомін, О. А. Логвіненко О. В., Бурлуцький, Д. А. Шелест, А. М. Фоміна. *Вісник Східноукраїнського національного*. 2019. № 3(251). С. 186–190.

ІНФОМЕТРІЯ ДОБРОЧЕСНОСТІ ЧЕРЕЗ ПРАВОВІ ОБМЕЖЕННЯ НА ЗМІНУ НОРМ ТА НОРМАТИВІВ ПРОЦЕСУ ЗДОБУТТЯ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Бутенко В. М.

*кандидат технічних наук, доцент,
старший науковий співробітник,*

*доцент кафедри спеціалізованих комп'ютерних систем
Український державний університет залізничного транспорту
м. Харків, Україна*

У вступі зразу слід зазначити, повернення до філософських джерел права, культури та моралі. Аналізуючи роботи своїх викладачів базових освітніх компетенцій, таких як професори Шкода В. В. та Мамалуй О. О. відкриваються проблемні аспекти доброчесності. В підручнику [1, с. 6] автор формує уявлення про правову компоненту філософії. Це дозволяє філософським категоріям торкатися як культурних так і правових аспектів регулювання філософією не «віддаючи» її юриспруденції. Однак юриспруденція має більш дієві засоби для реалізації нормативно-правових норм регулювання у суспільстві. Але не тільки правові категорії слід враховувати при дослідженні академічної доброчесності. В роботі [2, с. 9] автори крім культурологічних аспектів висвітлюють внесок досліджень професора Мамалуя О. О. на вплив філософії на безпеку людського життя. Епіграфом до публікації [2, с. 9] є цитата професора Мамалуя О.О. «Отже, філософ покликаний сприймати небезпеки життя як особисто йому адресоване випробування нових горизонтів свободи мислити, творити, жити.» [2, с. 9]. Тож слід погодитись з цитатою такого авторитетного філософа, та ще й мого викладача в аспірантурі, й відноситись до чергових нормативно-правових обмежень законодавства як до суспільної реакції на виклики історичного протистояння технологій та творчості в умовах конкуренції за простір виживання. Однак при подальшому наближенні кількості таких викликів (обмежень) до певної критичної норми слід констатувати, що може не бути рентабельного сенсу публікувати наукові публікації. Бо при описаних умовах множина рішень буде на скільки мізерною, що треба вигадувати дуже вишукані твори, й на їх написання та перевірку витратити дуже багато ресурсів, через численні правові, професійні, технологічні, технічні та інші обмеження. Ось і виходить з зазначеного, що навіть у філософії спеціалізація вчених філософів різниться, як мінімум, на тих які від гуманітарної концепції розвитку науки (Мамалуй О.О.) і тих які

представляли натуральну/точну парадигму філософської думки (Шкода В.В.) тож і в підходах до нормування обмежень академічної доброчесності слід комплексно оцінювати творчий доробок авторів, не віддаючи перевагу тільки машинному/технічному виявленню збігів і не всебічно довіряти технологіям штучного інтелекту. Також слід гнучко встановлювати та висвітлювати норми у відсотках до текстових запозичень.

Наступний блок літературних джерел [3–5] ілюструє різновиди діяльності дослідників технічної сфери інтересів. Зокрема в роботі [3] здійснюється висвітлення досліджень з моделювання вітчизняних та іноземних систем управління транспортними засобами, де отримано безцінний досвід адаптації транспортної інфраструктури до стандартів передових країн Європи. Наступна публікація [4] вже оприлюднює результати розробки нових додатків для інформування подорожувальника, перекладаючи таким чином частину «творчих» функцій пошуку оптимального рішення на технічні засоби, необхідні для людини під час подорожі. Такий підхід дозволяє оперативно збирати та аналізувати дуже велику кількість взаємно пов'язаних даних і знаходити множину оптимальних рішень за певними критеріями. Завершення другого блоку літературних джерел пов'язане з аналізом методик розрахунку надійності спеціалізованих систем [5] де подібно до програм перевірки на текстові запозичення аналізується методики розрахунків та висвітлюються недоліки і переваги наявних підходів до такого аналізу. Тож аналіз переліку джерел автора з: моделювання, розробки, аналізу показує широкий спектр наукової діяльності при здійсненні досліджень, однак основним результатом досліджень, зазначених в цьому блоці публікації, не є унікальний текст публікації який домінує в гуманітарній компоненті наукової думки, а висновки що до сутності недоліків вітчизняних систем, варіанти реалізації додатка та недоліки в методиці аналізу. Тож чим складніші та глибші процеси досліджень з залученням математичного апарату різного рівня, тим меншим є вплив обсягів тексту публікації та її технічної унікальності.

Оскільки в роботі з підвищення кваліфікації робиться акцент на педагогічний акцент та концепцій що до викладання, які почали здобувати вищу освіту ще у восьмидесятих роках минулого століття – фактично пройшли школу від Університету 1.0 до викладання в системі Університет 4.0 [6, с. 6]. Так технічні засоби комп'ютеризації на початку діджиталізації використовувались для навчальних і наукових розрахунків і програмування. В подальшому стали доступні офісні функції, презентації, навчальні програми та тестування як персоналу так і здобувачів вищої освіти. Сьогодення розвитку інформаційних технологій надає можливості реалізовувати концепцію цифрового

навчального простору Університет 4.0 [6, с. 6], однак боротьба за виживання вимагає зменшення собівартості навчання при і без того досить низьких зарплатах як викладачів так і допоміжного персоналу ЗВО. Самі студенти теж не відчують значної елітарності в ступенях як бакалавра так і магістра, виражених в подальших винагородах на ринку праці. Тож прагнення до мінімізації витрат на здобуття вищої освіти з достатнім рівнем знань, бо при отриманні високооплачуваних посад система знань та умінь не є визначальною, знижує міжособищу конкуренцію серед здобувачів. А боротьба університетів за право залишитись на освітньому просторі диктує гнучкі підходи до селекції технологій, методик, методів забезпечення навчального процесу та претендентів на здобуття вищої освіти.

В роботі [7, с. 154] проаналізовано антропоморфні інформаційні мережі і конвергентні технології та їх вплив на соціальні процеси інформаційного суспільства. Слід відзначити, що підняті в публікації проблеми з часом не затихають, а тільки розвиваються з залученням все більшої кількості суспільства як України так і всього світу. Слід відзначити що у сучасному шкільному та студентському вихованні велику роль відіграє не тільки сім'я, навчальний заклад та найближче оточення а й інформаційні мережі з дуже великою кількістю «віртуальних друзів» за назвами яких може переховуватись будь-які особи, включаючи віртуальних, та навіть організації, включаючи недружні як до людини/дитини так і до держави України та наших союзників. Запропоновані авторами оптимізації мережевих структур методом найменших клік дозволить оптимізувати апаратну компоненту реалізації певної частини технологічної підмережі на прикладі галузі або великої корпорації [8, с. 12]. В цій статті автори переконливо доводять математичних метод мінімізації мереж та надають приблизний ефект від такої зміни апаратного забезпечення мережі. Однак в публікації не аналізується вплив використання мережі для штучного інтелекту.

Саме книга [9, с. 14] є збірником есе за результатами проведеної програми підвищення кваліфікації з академічної доброчесності. Зазначена публікація найповніше відповідає поточному підвищенню кваліфікації та надає дуже великий фактичний матеріал есе для аналізу і цитування під час підвищення кваліфікації та подальшій роботі з зазначеної тематики. Однак обсяг поточного есе не дозволяє детально проаналізувати ще й це джерело.

Висновком: слід зазначити, що будь-які засоби виживання університетів вважаються доступними, якщо ці засоби не суперечать моральним принципам та не порушують законодавство України й дозволяють виконувати обов'язки науково-педагогічного працівника та продов-

жувати ефективне дослідження разом із здобувачами вищої освіти усіх трьох рівнів.

Література:

1. Шкода В. В. Вступ до правової філософії : навч. посіб. / В. В. Шкода. Харків : Фоліо, 1997. 223 с. ISBN 966-03-0022-0.
2. Карпенко І., Перепелиця О. Академічне життя філософа: професор Олександр Олександрович Мамалуй (29.07.1939 – 06.12.2023). *Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. Серія «Філософія. Філософські перипетії»*. 2024. № 70. С. 9–21.
3. Moiseenko V., Golovko O., Butenko V., Trubchaninova K. Modeling of vehicle movement in computer information-control systems. *Radio-electronic and computer systems*. 2022. № 1. P. 36–49. DOI: 10.32620/reks.2022.1.03.
4. Мойсеєнко В. І., Бутенко В. М., Соколов А. К., Яранцев В. Розробка мобільного додатку подорожувальника. *Інформаційно-керуючі системи на залізничному транспорті*. 2024. № 2. С. 18–24. ISSN 2413-3833.
5. Бутенко В. М., Головка О. В., Чуб С. Г. Аналіз методик розрахунку надійності систем залізничної автоматики з електронними компонентами. *Зб. наук. пр. УкрДУЗТ*. Харків : УкрДУЗТ, 2023. № 204. С. 115–124.
6. Тимошенко О. І., Ягодзінський С. М. Діджиталізація університетів в умовах сучасних викликів. *Науковий вісник : зб. наук. пр. Європейського університету / редкол.: О. І. Тимошенко та ін. Київ : Вид-во Європейського університету*, 2024. С. 6–9. DOI: 978-966-301-266-7/1.2024.6.
7. Ягодзінський С. М., Тимошенко О. І. Антропоморфні інформаційні мережі і конвергентні технології та їх вплив на соціальні процеси інформаційного суспільства. *Науковий вісник : зб. наук. пр. Європейського університету / редкол.: О. І. Тимошенко та ін. Київ : Вид-во Європейського університету*, 2023. С. 154–164. DOI: 978-966-301-265-0/1.2023.154.
8. Listrovoy S. V., Butenko V. M., Bryksin V. O., Golovko O. V. Development of method of definition maximum clique in a non-oriented graph. *Eastern-European Journal of Enterprise Technologies*. 2017. Vol. 5, № 4 (89). P. 12–17. EID: 2-s2.0-85032585697. DOI: 10.15587/1729-4061.2017.111056.
9. Академічна доброчесність, відкрита наука та штучний інтелект: як створити доброчесне освітнє середовище : зб. есе програми підвищення кваліфікації / упоряд.: А. Артюхов, М. Віхляєв, Ю. Волк. Львів – Тернопіль : Liha-Pres, 2023. 524 с.

ДО ПИТАННЯ ПРО ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ДОТРИМАННЯ АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ У ДИСЕРТАЦІЙНИХ ДОСЛІДЖЕННЯХ ДОКТОРІВ ФІЛОСОФІЇ

Буханевич О. М.

*доктор юридичних наук, професор,
член-кореспондент Національної академії правових наук України,
заслужений юрист України, професор кафедри конституційного,
адміністративного та фінансового права
Хмельницький університет управління та права
імені Леоніда Юзькова
м. Хмельницький, Україна*

Галус О. О.

*кандидат юридичних наук, доцент,
завідувач кафедри конституційного, адміністративного
та фінансового права
Хмельницький університет управління та права імені Леоніда Юзькова
м. Хмельницький, Україна*

Правове регулювання дотримання академічної доброчесності у дисертаційних дослідженнях докторів філософії є важливим аспектом забезпечення наукової етики та боротьби з плагіатом, фальсифікацією результатів та іншими порушеннями в академічній діяльності. В Україні це питання регулюється рядом нормативно-правових актів, що визначають вимоги до академічної доброчесності.

Так, Закон України «Про вищу освіту» встановлює загальні принципи організації освітньої діяльності в Україні і визначає академічну доброчесність як сукупність етичних принципів та правил, якими мають керуватися учасники освітнього процесу під час навчання, викладання та провадження наукової (творчої) діяльності з метою забезпечення довіри до результатів навчання та/або наукових (творчих) досягнень. У статті 6 згаданий закон встановлює, що у разі виявлення фактів порушення здобувачем вищої освіти академічної доброчесності, зокрема наявності у кваліфікаційній роботі академічного плагіату, фабрикації, фальсифікації, заклад вищої освіти припиняє дію рішення про присудження ступеня вищої освіти та присвоєння відповідної кваліфікації у порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України, а у частині 3 статті 31 закон передбачає, що заклад освіти зобов'язаний мати внутрішню систему забезпечення якості вищої освіти, у тому числі затверджену політику забезпечення дотримання учасниками

освітнього процесу академічної доброчесності (кодекс академічної доброчесності) [1].

Постановою Кабінету Міністрів України від 12.01.2022 № 44 затверджений Порядок присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, який у пункті 23 передбачає, що заклад забезпечує створення необхідних умов для проведення разовою радою перевірки дотримання здобувачем академічної доброчесності. Пунктом 46 передбачено, що порядок встановлення фактів порушення академічної доброчесності та скасування рішення разової ради визначається вченою радою закладу з урахуванням вимог Закону України «Про освіту», спеціальних законів та цього Порядку [2].

Листом Міністерства освіти на науки України від 23 жовтня 2018 року були надіслані для використання у роботі Рекомендації з академічної доброчесності для закладів вищої освіти, розроблені на основі вивчення успішного міжнародного досвіду підтримки принципів академічної доброчесності [3]. Згадані Рекомендації є важливим інструментом для встановлення стандартів поведінки та практик в академічному середовищі, спрямованих на забезпечення етики і високих стандартів наукової та освітньої діяльності. Вони визначають принципи, правила та рекомендації, які повинні допомогти закладам вищої освіти дотримуватися норм академічної доброчесності та розвивати культуру чесності серед здобувачів, викладачів і дослідників, зокрема основні принципи академічної доброчесності, зобов'язання закладів вищої освіти, обов'язки здобувачів, механізми контролю та перевірки, санкції за порушення академічної доброчесності, міжнародні стандарти у цій галузі та спрямовані на популяризацію культури академічної доброчесності, тощо.

Важливе значення у правовому регулюванні дотримання академічної доброчесності у дисертаційних дослідженнях докторів філософії відіграють локальні нормативні акти закладів вищої освіти та наукових установ, які здійснюють підготовку докторів філософії. Так, заклади затверджують внутрішні положення про порядок атестації здобувачів вищої освіти ступня доктора філософії, в яких врегульовуються процедури перевірки наукових робіт на відповідність вимогам доброчесності, зокрема щодо уникнення плагіату. Також позитивною практикою є затвердження закладами вищої освіти (науковими установами) кодексів академічної доброчесності (де визначаються основні вимоги до етики дослідницької роботи, зокрема щодо цитування, авторства, використання джерел і перевірки на плагіат), а також окремих положень про систему запобігання академічному

плагіату в академічних та наукових текстах (в яких врегульовуються механізми запобігання, виявлення та фіксування плагіату в академічних та наукових текстах учасників освітнього процесу в закладі, а також формалізовані можливі наслідки його виявлення), тощо.

Важливим кроком у вдосконаленні правового регулювання дотримання академічної доброчесності у дисертаційних дослідженнях докторів філософії стало прийняття Верховною Радою України за основу 6 квітня 2024 року проекту Закону України «Про академічну доброчесність» № 10392. Відповідно до статті 3 вищезазначеного проекту заклад освіти, наукова установа в межах своєї автономії має право самостійно приймати рішення з будь-яких питань формування, забезпечення та популяризації академічної доброчесності, що не врегульовані цим законом та установчими документами закладу освіти, наукової установи [4]. При цьому встановлено, що локальні акти закладу освіти, наукової установи не можуть суперечити законодавству, що регулює питання забезпечення академічної доброчесності.

Підсумовуючи, варто зазначити, що належне правове регулювання академічної доброчесності в дисертаційних дослідженнях відіграє надзвичайно важливе значення, оскільки покликане забезпечити високі стандарти наукової етики та сприяти розвитку наукового потенціалу України.

Література:

1. Про вищу освіту: Закон України від 01.07.2014 № 1556-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text>

2. Про затвердження Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії: Постанова Кабінету Міністрів України від 12.01.2022 № 44. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/44-2022-%D0%BF#Text>

3. Щодо рекомендацій з академічної доброчесності для закладів вищої освіти: Лист МОН України від 23.10.2018 № 1/9-650. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v-650729-18#n211>

4. Проект Закону про академічну доброчесність № 10392 від 08.01.2024. URL: <https://itd.rada.gov.ua/billInfo/Bills/Card/43481>

**ПРО АКАДЕМІЧНУ ДОБРОЧЕСНІСТЬ
(З ДОСВІДУ РОБОТИ КАФЕДРИ ФІЛОЛОГІЇ
КОЛОМІЙСЬКОГО НАВЧАЛЬНО-НАУКОВОГО ІНСТИТУТУ
ПРИКАРПАТСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО УНІВЕРСИТЕТУ
ІМЕНІ ВАСИЛЯ СТЕФАНИКА)**

Васильчук М. М.

*кандидат філологічних наук, доцент,
завідувач кафедри філології*

*Коломийський навчально-науковий інститут
Прикарпатського національного університету
імені Василя Стефаника*

м. Коломия, Івано-Франківська область, Україна

Роботу з академічної доброчесності зі студентами-філологами (в контексті загальноуніверситетської політики в цьому напрямку) [4] починаємо вести з першого курсу, зі вступної академічної лекції, знайомства зі «Студентським путівником» (важливим моментом є зорієнтувати студентів на свідоме засвоєння нового, самовдосконалення через систему можливостей, у тому числі й через власний науковий пошук) [5].

Продовжується ця робота у навчальних курсах «Вступ до мовознавства», «Вступ до літературознавства», де студенти отримують фахові знання з різних напрямів філологічної науки.

Особливо на дотриманні академічної доброчесності наголошується при вивченні курсу «Основи наукових досліджень», де студентів-філологів у теорії і на практиці (написання цілої низки наукових та науково-публіцистичних текстів мовознавчого і літературознавчого характеру) чітко орієнтують на розмежування власної думки і думки, яка належить іншим («бар'єром», або «фронтиром» між чужим і власним текстом є лапки і система покликань). Наголошується, що навіть знайомий зі школи реферат є одним із видів наукової праці і передбачає засвоєння і виклад чужої думки, а також (хоч мінімальне) виявлення власної думки, відділеної від думки авторів праць, огляд яких подано в рефераті.

До написання курсових робіт з української мови, історії української літератури і психолого-педагогічних дисциплін студенти підходять виважено і з розумінням необхідності наукового підходу. Студенти демонструють досить непоганий рівень своїх наукових робіт. Додатковим стимулом працювати самостійно для студентів є запроваджена на рівні університету практика перевірки курсових робіт на плагіат.

У роботах студентів (з нашого досвіду 2020–2022 рр., період до активного використання штучного інтелекту в світі) збіги становили від 2,3 – до 12,5 відсотків (при допустимому показникові для таких робіт 20 відсотків).

Освітньо-професійною програмою «Середня освіта (Українська мова і література)» першого (бакалаврського рівня) передбачено широке використання регіональної складової [3]. Кафедра філології широко це використовує у реалізації навчальної діяльності, водночас впроваджуючи засади академічної доброчесності. Студенти першого курсу спеціальності «Українська мова і література» після вивчення навчального курсу «Усна народна творчість» щороку проходять фольклорну практику.

Понад десять років ми реалізуємо не просто записування будь-яких жанрів фольклору (що не гарантує від плагіату), а орієнтуємо студентів на фіксацію топонімічних легенд та переказів конкретних населених пунктів. Таким чином, у контексті вивчення того або іншого села або селища головним чином у гуцульсько-покутському регіоні Івано-Франківщини, студенти занурюються у пласти народного фольклору, збагачують власні знання і уникають спокуси видати за свої записи, зроблені давно й опубліковані іншими фольклористами. Важливим моментом є також прилюдний захист матеріалів фольклорної практики, який відбувається у присутності студентів, методистів, керівника практики Коломийського навчально-наукового інституту із залученням фольклористів, етнографів, дослідників фольклору (Микола Савчук, Ярослава Ткачук, Наталія Мочернюк та ін.).

Подібний підхід використовуємо і при проходженні студентами другого курсу діалектологічної практики. Варто відзначити, що тут створюється тяглість наукових досліджень, які дають змогу студентам глибше зануритися у тему. Допомогає цьому й те, що матеріали, зібрані і записані в ході фольклорної практики, студенти мають змогу використовувати під час проходження діалектологічної практики.

Курсові роботи здебільшого зорієнтовані на освоєння тих тем і аспектів проблем, які мало розроблені, отож навіть при великому бажанні студенти не мають змоги скористатися джерелами для запозичень.

Окремо слід сказати про навчальний курс «Літературне краєзнавство» [1], в ході якого реалізуються регіональні аспекти Освітньо-професійної програми «Середня освіта (Українська мова і література)» першого (бакалаврського рівня). Студенти, які вивчають курс, отримують завдання з дослідження тих або інших сторінок літературного процесу, пов'язаних з новітніми творами і явищами, ще не осмисленими належним чином, отож і недостатньо описаними [2]. Відповідно, вони

не мають змоги запозичувати готову інформацію, що змушує студентів думати самостійно, робити власні висновки і ділитися ними з іншими студентами.

Загалом же, питання академічної доброчесності перебувають на постійному контролі кафедри філології, дирекції Коломийського навчально-наукового-інституту та загалом ректорату Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника. Викладачі кафедри постійно вдосконалюють свої знання у сфері законодавства і методики роботи щодо запобігання академічній недоброчесності.

Література:

1. Васильчук М. Літературне краєзнавство. Коломия і Коломийщина. XX століття : навчально-методичний посібник для студентів спеціальності «Українська мова та література». Коломия, 2007. 112 с.
2. Васильчук М. Особливості викладання курсу «Літературне краєзнавство» на філологічному факультеті вищої школи (з досвіду роботи в Коломийському інституті Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника). *Краєзнавство*. 2011. № 3. С. 67–71.
3. Освітньо-професійна програма «Середня освіта (Українська мова і література)» першого (бакалаврського рівня). URL: https://nmv.pnu.edu.ua/wp-content/uploads/sites/118/2023/10/014-osvitnia-prohrama-soy_bak_2023-knni.pdf
4. Положення про запобігання академічному плагіату та іншим порушенням академічної доброчесності у навчальній та науково-дослідній роботі здобувачів освіти Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника URL: <https://surl.li/fxixgn>
5. Студентський путівник. URL: <https://surl.li/ripyxw>

ЛЕКСИЧНІ ОСОБЛИВСТІ СУЧАСНИХ ПОЛІТИЧНИХ ТЕКСТІВ

Воловенко І. В.

*кандидат філологічних наук, доцент,
доцент кафедри мов*

*Національна музична академія імені П. І. Чайковського
м. Київ, Україна*

Політичні процеси відіграють особливу роль у житті країни, а сучасне українське суспільство надто політизоване. Тому інтерес до політичної комунікації; мовної маніпуляції та впливу; мови та ідеології; медійного впливу; політичного дискурсу у кризових ситуаціях; глобалізації політичної мови; мови та політичної культури; цифровізації політичної лінгвістики; та й загалом політичних текстів надзвичайно актуальний.

Політичні тексти можуть належати до різних жанрів. Кондратенко Н.В. у статті «Типологія мовленнєвих жанрів українського політичного дискурсу» пропонує таку класифікацію мовленнєвих жанрів політичних текстів: презентаційно-іміджеві (слоган, програма та біографія), інформативні (повідомлення, заява, інтерв'ю), ритуальні (інавгураційна промова, привітання, некролог, подяка тощо), агітаційні (слоган-заклик, політичний виступ та листівка), агонально-аргументативні (телепрограма) [2].

У політичних текстах кожного із зазначених жанрів є певні особливості. Але усі політичні тексти об'єднують і спільні лексичні характеристики. Зокрема, розглянемо наступні.

Сучасні політичні тексти поповнилися як запозиченнями, так і новотворами – неологізмами. Неологізація у сучасних політичних текстах віддзеркалює лексико-семантичні процеси, які відбуваються в мові загалом та в політичних текстах зокрема, що свідчить про появу запозичень, які надто швидко адаптуються в сучасній мові. Їх інтенсивне використання в політичних текстах свідчить, на думку дослідника Ю.А. Зацного, про пошук нових свіжих найменувань, прагнення до точності, об'єктивності, емоційності та експресивності [1, с. 147]. Новотвори вирішують суперечності, які з'являються між наявним лексичним складом мови та новими комунікативними потребами мовців. Так, наприклад, на заміну словосполученню «благодійний внесок» використовують лексему «донат», що запозичена з англійської, адже українські волонтери, кредитори, митці почали користуватися

іноземними платформами для збору коштів, де широко використовують слово «donate».

У сучасній політичній мові відбувається посилення тенденції до використання **розмовних лексичних елементів** як засобу оновлення образності: *«Ви бачите, з ким ми маємо справу? Сьогодні «товариш із Кремля» сказав, що Росія пропонує технологічну дуель. Каже: ми вдаримо кудись по Києву «Орєшніком», а вони нехай поставлять ППО і подивимося, що буде. Ви вважаєте, що це адекватна людина? Просто **відморозки**»* – Володимир Зеленський (Радіо Свобода, 19 грудня 2024 р.).

До лексичних особливостей сучасного політичного тексту слід зарахувати використання **кліше та фразеологізмів (фразеологічних єдностей та фразеологічних зрощень)**, наприклад: *«Український народ черговий раз побачив смаленого вовка, чи вдасться нам як спільноті взяти його урок і зрозуміти свої обмеження – як плати за свободу»* – кандидат державного управління Гурієвська Валентина, стаття «Бути вовками» (Українська правда, 15 червня 2014 р.). Зазначені лексичні одиниці легко запам'ятовуються, створюють ілюзію розуміння у слухачів і можуть стати засобом формування певних образів та стереотипів у масовій свідомості.

Невід'ємним засобом мовного впливу на адресанта є вживання лексики, що належить до **мовних реєстрів**. Оратор може вдаватися до використання лексичних одиниць підвищеного або зниженого реєстрів, це дозволяє оратору привернути увагу електорату, здійснити основне завдання – впливати на електорат. А для сучасних текстів характерною є лексика різка та експресивно забарвлена (жаргонна): *«.....після того, як нас **кинули** з Будапештським меморандумом, ми зараз маємо право на все»* – Роман Костенко, полковник СБУ, народний депутат. (LB.ua, від 14 січня 2025 р.)

Сучасні політичні тексти рясніють метафорами. Кожна метафора, як експресивний мовний засіб, є складним утворенням, що спирається на асоціацію за аналогією, та на різні конотативні відтінки значення. Створення метафор – це художньо-естетичний процес не тільки пошуку образності, а й подібності реальних предметів та явищ» [3, с. 12].

Політична метафора володіє широким функційним потенціалом для номінації, комунікації та впливу на свідомість і спонукування до дій кінцевих споживачів політичного дискурсу. Метафора спрощує мовлення, скорочує дистанцію з аудиторією, створює привабливий образ мовця, апелює до загальнолюдських цінностей та сприяє згуртованості та об'єднанню народу для спільної боротьби. Отже, метафора є більш переконливою, оскільки вона впливає як на інтелект, так і на емоції слухача, саме тому метафору використовують оратори

у політичному мовленні, наприклад: *«Світшот Зеленського з тризубом в оливці – гарне візуальне про Україну і армію – як не як, у нас мільйон людей, для яких «оливка» щоденна уніформа»*, – каже Марина Данилюк-Ярмолаєва. (BBC News Україна, 22 грудня 2022 р.). Jkbd

Отже, для сучасного політичного тексту характерним є використання іншомовної лексики, розмовних елементів, кліше та фразеологізмів, мовних реєстрів, а також метафор.

Література:

1. Зацний Ю. А. Розвиток словникового складу сучасної англійської мови. Запоріжжя : Запорізький державний університет, 1998. 431 с.
2. Кондратенко Н. В. Типологія мовленнєвих жанрів українського політичного дискурсу. *Studia philologica*. 2017. Вип. 9. С. 18-22. Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/stfil_2017_9_5
3. Чабаненко В.А. Стилїстика експресивних засобів української мови : монографія. Запоріжжя : ЗДУ, 2002. 351 с.

ОСОБЛИВОСТІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ОСВІТНІХ УМОВ В ЕПОХУ РОЗВИТКУ СИСТЕМ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ

Волошин Д. І.

*кандидат технічних наук, доцент,
доцент кафедри інженерії вагонів та якості продукції
Український державний університет залізничного транспорту
м. Харків, Україна*

Сучасний стан розвитку системи освіти України характеризується впливом двох ключових факторів – збільшенням ваги дистанційних форм навчання та динамічним розвитком у часі систем штучного інтелекту. Тому управління освітніми процесами на всіх рівнях повинне враховувати вказані чинники. Стратегія розвитку вітчизняної освіти на базі гнучкого поєднання даних напрямків дозволить створити ефективну систему адаптації здобувачів освіти до мінливих умов соціуму.

Дистанційна форма освіти при всіх її позитивних рисах має свої характерні недоліки. Згідно чисельних досліджень відомо, що більша

частина здобувачів відволікається і займається менш ефективно без постійного нагляду з боку викладача. При цьому не кожен здобувач має настільки велику мотивацію до власного розвитку, яка дозволяє йому індивідуально засвоювати необхідний теоретичний та практичний матеріал в повному обсязі. Навчання в групах не дає можливості викладачу приділити однакову увагу всім присутнім на заняттях, в результаті чого кожен здобувач має різний рівень отриманих знань. Фактично, для отримання максимального ефекту від дистанційних занять необхідним є використання вкрай жорсткої системи контролю знань при відповідних методах ідентифікації здобувачів на всіх етапах навчання.

В свою чергу інтеграція штучного інтелекту в освіту створює нові проблеми, які пов'язані з методологією навчання, етичними питаннями та рівнем цифрової грамотності [1].

На сучасний момент штучний інтелект вже активно впроваджується в освітні процеси та сприяє їх трансформації. Основними напрямками його використання є наступні:

- адаптивне навчання – створення систем, що аналізують рівень знань здобувачів та автоматично коригують навчальну програму відповідно до їх потреб;
- інтелектуальні репетитори – чат-боти та голосові помічники, які допомагають засвоювати матеріал та надають роз'яснення в режимі реального часу.
- автоматизоване оцінювання знань – алгоритми, що здатні перевіряти тести, аналізувати відповіді та надавати персоналізований зворотній зв'язок.
- аналіз даних про навчальний процес – прогнозування успішності студентів, виявлення слабких місць у навчальній програмі та розробка рекомендацій для покращення освіти.

При цьому при використанні штучного інтелекту необхідно вирішити декілька важливих питань, до яких можна віднести:

- необхідність розробки процедур регуляції стосовно персональних даних всіх учасників освітнього процесу;
- нерівномірність розподілу наявних ресурсів в різних навчальних закладах, що створює неоднорідність потенціалу використання штучного інтелекту та подальших результатів;
- автоматизація навчання знижує роль та задачі професорсько-викладацького складу закладів освіти;
- велика імовірність зниження рівня критичного та системного мислення, як здобувачів освіти так і викладачів, при одночасній мінімізації самостійного пошуку знань при відсутності чітких процедур використання штучного інтелекту.

Епоха штучного інтелекту відкриває нові можливості для розвитку освіти, але водночас ставить нові виклики перед суспільством [2]. Забезпечення освітніх умов у цей період вимагає комплексного підходу, який поєднує інновації, всебічну підтримку науково-педагогічного складу та дотримання етичних норм. Тільки за таких умов можна досягти якісної освіти, яка відповідає вимогам швидких технологічних змін. Впровадження систем штучного інтелекту в освіту має бути збалансованим, щоб максимально використати його потенціал, мінімізуючи при цьому можливі ризики.

Література:

1. León-Domínguez, U. (2024). Potential cognitive risks of generative transformer-based AI chatbots on higher order executive functions. *Neuropsychology*, 38(4), p. 293–308.
2. Abubakar, S. S., & Zeki, A. M. (2020). Artificial Neural Networks in Education: A Review. *International Journal of Advanced Computer Science and Applications (IJACSA)*, 11(6), 1–8.

ОРГАНІЗАЦІЯ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ І СПОРТУ В ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАДАХ ТА ПІДПРИЄМСТВАХ АГРАРНО-ПРОМИСЛОВОГО КОМПЛЕКСУ (АПК)

Волюшин О. О.

кандидат педагогічних наук,

старший викладач кафедри фізичного виховання і спорту

*Національний університет біоресурсів і природокористування України
м. Київ, Україна*

Підготовка студентської молоді в системі вищої освіти повинна базуватись на новітніх методах формування готовності до майбутньої професійної діяльності. Високий рівень академічних знань студента сприятиме виконанню професійних обов'язків в майбутній професійній діяльності. Після організації в Україні об'єднаних територіальних громад (ОТГ), значно виріс інтерес до проблеми підготовки в системі вищої освіти відповідних спеціалістів для роботи у сфері фізичної культури та спорту. Даний напрямок викликає значний науковий інтерес та вимагає систематичного вивчення та вдосконалення.

Значною проблемою у закладах вищої освіти України є формування змісту та підбір засобів підготовки молодих фахівців з організації фізичної культури і спорту в ОТГ. Для підготовки фахівців з даного напрямку в Національному університеті біоресурсів і природокористування України (НУБІП) була розроблена робоча програма навчальної дисципліни «Організація фізичної культури і спорту в територіальних громадах та підприємствах АПК», метою якої є підготовка фахівців, які можуть ефективно організовувати та сприяти розвитку фізичної культури і спорту в сільських територіальних громадах та на підприємствах АПК, забезпечуючи збалансований підхід до питань здоров'я та спорту серед робітників та місцевої спільноти.

Для досягнення мети за даною навчальною дисципліною були поставлені наступні завдання:

1. Ознайомити студентів з теоретичними аспектами організації фізичної культури і спорту в територіальних громадах та підприємствах АПК.

2. Проаналізувати сучасну систему організації фізичної культури і спорту в територіальних громадах.

3. Розглянути питання впровадження та організації фізичної культури і спорту на підприємствах АПК.

4. Вивчити специфіку фізичної культури і спорту в аграрно-промисловому комплексі, включаючи аспекти оздоровлення працівників, організацію спортивних заходів та корпоративних програм.

5. Засвоїти основи розробки програм та планів для фізкультурних та спортивних заходів у територіальних громадах та підприємствах АПК.

6. Засвоїти основи методики вивчення особливостей фізичної активності та здоров'я працівників аграрних підприємств.

7. Сформувати розуміння щодо використання різних форм рухової активності у фізкультурно-оздоровчій і спортивній роботі з жителями сільських територіальних громад і працівниками агропромислової галузі.

8. Сформувати у студентів уміння організовувати спортивно-масові події, розробляти програми фізичної активності, працювати з громадськістю.

Завдяки вивченню вказаної навчальної дисципліни, студенти НУБІП отримали здатність розв'язувати складні спеціалізовані завдання та практичні проблеми у сфері фізичної культури і спорту, що передбачає застосування теорій та методів у майбутній професійній діяльності, особливо тих спеціалістів, що планують працювати в сільській місцевості, в ОТГ сіл та селищ та на підприємствах АПК.

Студенти НУБІП на лекціях та практичних заняттях мали змогу отримати знання з ряду тем, зокрема:

1. Законодавча база організації фізичної культури і спорту в територіальних громадах України.

2. Планування роботи управлінського органу територіальної громади, що займається питаннями фізичної культури і спорту.

3. Інфраструктура для організації фізичної культури і спорту в територіальних громадах.

4. Організація і проведення фізкультурно-оздоровчих заходів в територіальних громадах.

5. Організація і проведення спортивних заходів в територіальних громадах.

6. Роль і значення громадськості у формуванні фізичної культури і спорту в територіальних громадах.

7. Організація фізкультурно-оздоровчої та спортивної роботи в дошкільному, шкільному навчальних закладах та дитячо-юнацьких спортивних школах територіальних громад [2, с. 4].

Передусім, для підготовки до майбутньої професійної діяльності, студентам необхідно оволодіти законодавчою базою, що стосується розвитку фізичної культури і спорту.

Після здобуття Україною незалежності, почалися значні демократичні та правові зміни, що передбачають перехід до нових принципів функціонування системи публічного адміністрування, у тому числі в такій важливій сфері як фізична культура і спорт.

У навчальній дисципліні враховано положення Закону України «Про фізичну культуру і спорт», прийнятий у грудні 1993 року, неодноразово уточнений та доповнений, який визначає правові, соціальні, економічні та організаційні основи фізичної культури і спорту в Україні. Враховано укази Президента України, Постанови Кабінету Міністрів України, інші програмні, законодавчі та нормативно-правові документи щодо регулювання розвитку фізичної культури та спорту, а також методичні рекомендації щодо формування і реалізації регіональних програм розвитку фізичної культури і спорту, затверджених Міністерством України у справах сім'ї, молоді та спорту.

Всі згадані законодавчі документи регламентують участь державних органів, посадових осіб, а також підприємств, установ і організацій незалежно від форм власності в організації фізкультурно-оздоровчої та спортивної роботи, для досягнення високого рівня здоров'я, працездатності та довголіття засобами фізичної культури і спорту.

Однак, майбутнім фахівцям треба розуміти, що основу чинного законодавства складає Конституція України, яка має найвищу юридичну силу, закріплює і регулює найважливіші сторони життя суспільства і держави. Саме Конституцією (ст. 49) закріплено обов'язок держави

забезпечувати розвиток фізичної культури і спорту, виходячи з того, що життя і здоров'я людини визнається вищою цінністю. [4, с. 31].

При підготовці студенти повинні розуміти, що ситуація у сфері фізичної культури та спорту в Україні залишається складною. Найгострішою проблемою є низький рівень залучення населення (13,5 %) до занять фізкультурно-оздоровчої спрямованості. За цим показником Україна суттєво поступається розвинутих країнам. За очікуваною тривалістю життя населення України посідає одне з останніх місць в Європі. Сьогодні спортом займаються лише приблизно 400 тис. (10 %) дітей віком від 6 до 17 років. Тому, на сучасному етапі розвитку українського суспільства все гостріше постає питання всебічної підтримки розвитку фізичної культури і спорту особливо на рівні територіальних громад сіл та селищ [1, с. 61].

Найбільш дієвими формами залучення населення в сільській місцевості до фізичної культури і спорту є діяльність системи центрів фізичного здоров'я населення «Спорт для всіх», що почали створюватися в Україні у 2003 році з метою формування умов для реалізації права громадян на заняття фізичною культурою і спортом та підвищення рівня фізкультурно-оздоровчої роботи серед населення. Головними завданнями центру є залучення широких верств населення до регулярних оздоровчих занять, надання фізкультурно-спортивних послуг, поєднання масових та індивідуальних форм організації фізкультурно-спортивної роботи за місцем проживання і в місцях масового відпочинку населення.

Отже, в об'єднаних територіальних громадах, як ніколи раніше, виходить на перший план роль центрів фізичного здоров'я населення «Спорт для всіх» [4, с. 113].

Зрозуміло, що стан фізичної культури і спорту в кожній з ОТГ суттєво різний і можна охарактеризувати їх як середній, високий і дуже високий рівень функціонування та розвитку. В одних ОТГ існує, практично, лише мінімальне забезпечення фізичного виховання дітей та юнацтва в закладах дошкільної і шкільної освіти, а в інших, крім фізичного виховання дітей та юнацтва у закладах освіти, створені умови для залучення талановитої молоді до занять спортом високого рівня та створення резерву для збірних України з різних видів спорту та представлення сільської молоді на міжнародних змаганнях високого рівня: чемпіонатів Європи, світу та Олімпійських ігор. У кожній громаді повинен бути свій план розвитку фізичної культури і спорту від залучення широких верств населення до програми «Спорт для всіх» до створення відповідних умов і налагодження системи підготовки талановитої молоді до спортивних досягнень високого рівня.

Для стабільного та значного розвитку фізичної культури і спорту в ОТГ необхідна дієва роль державних і громадських організацій. В першу чергу це роль центральних державних органів і громадських організацій, відповідальних за розвиток фізичної культури і спорту в сільській місцевості. Для втілення даної мети значну роль відводиться Всеукраїнському фізкультурно-спортивному товариству «Колос» (ВФСТ «Колос»). Основна діяльність ВФСТ «Колос» визначена як сприяння організації і проведенню фізкультурно-оздоровчої та спортивно-масової роботи серед широких верств населення України і, перш за все, сільського.

Виходячи із вказаної в Статуті мети товариства ВФСТ «Колос» необхідно:

- стимулювати створення умов розвитку спорту в усіх ОТГ, разом з Асоціацією об'єднаних територіальних громад України. Започаткувати всеукраїнський конкурс на кращу постановку спортивної роботи в ОТГ;

- подібний конкурс проводити територіальними організаціями ВФСТ «Колос»;

- систематично вдосконалювати організацію та проведення фізкультурно-оздоровчих і спортивно-масових заходів серед жителів ОТГ, а також спортсменам приймати участь у територіальних і всеукраїнських змаганнях ВФСТ «Колос»;

- керівництву ВФСТ «Колос» організувати залучення різноманітних ресурсів для розвитку спорту в сільській місцевості [4, с. 228].

Для розвитку спорту в ОТГ України вкрай необхідно використовувати заходи наукового напрямку. На цій основі, необхідно проводити навчання представників ОТГ і територіальних об'єднань «Колос» в областях. Надалі, підготовлені фахівці на основі отриманих наукових даних і здобутого практичного досвіду, розвиватимуть спорт в ОТГ України [5, с. 200].

Висновки. Можна підсумувати, що для підготовки майбутніх фахівців для роботи у сфері фізичної культури та спорту, зокрема в сільській місцевості, необхідно застосовувати новітні методи навчання. В НУБІП була застосована робоча програма навчальної дисципліни «Організація фізичної культури і спорту в територіальних громадах та підприємствах АПК», яку розробили викладачі кафедри фізичної культури і спорту. Для підготовки до майбутньої професійної діяльності, студентам необхідно оволодіти законодавчою базою, що стосується розвитку фізичної культури і спорту. Для значного розвитку фізичної культури і спорту в ОТГ необхідна дієва роль державних і громадських організацій.

Серед них важливу роль відіграють центри фізичного здоров'я населення «Спорт для всіх» та Всеукраїнське фізкультурно-спортивне товариство «Колос».

Література:

1. Базенко В. А. Розвиток фізичної культури та спорту в умовах децентралізації. *Актуальні проблеми державного управління*. 2015. № 2. С. 61–64.

2. Костенко М. П., Бринзак С. С. Робоча програма навчальної дисципліни «Організація фізичної культури і спорту в територіальних громадах та підприємствах АПК». Національний університет біоресурсів і природокористування України. Київ, 2023. 26 с.

3. Проблеми та перспективи впровадження нових підходів до організації фізичної культури і спорту в територіальних громадах України / М. П. Костенко, С. С. Бринзак, С. В. Костенко. *Здоров'я людини і нації*. 2023. № 2. С. 19–33.

4. Приходько В. В., Дорофєєва Т. І. Обґрунтування наукової розробки теми розвитку спорту в умовах об'єднаних територіальних громад. *Фізична культура, спорт та здоров'я нації*. 2020. № 10. С. 197–203.

5. Приходько В. В. Розвиток спорту в умовах об'єднаних територіальних громад : монографія. Дніпро. Інновація. 2020. 348 с.

ОСНОВНІ ПРИНЦИПИ ТА НОРМИ АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ У ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Галян О. В.

кандидат філологічних наук, доцент,

доцент кафедри романської філології

Волинський національний університет імені Лесі Українки

м. Луцьк, Україна

Академічна доброчесність – це сукупність етичних принципів та визначених законом правил, якими мають керуватися учасники освітнього процесу під час навчання, викладання та провадження наукової (творчої) діяльності з метою забезпечення довіри до результатів навчання та/або наукових (творчих) досягнень [1, с. 19].

Академічна доброчесність ґрунтується на кількох важливих принципах, які визначають етичну та відповідальну поведінку в освітньому середовищі. Вона охоплює такі ключові аспекти:

Повага до людської гідності, прав людини та рівність учасників освітнього процесу. Кожна людина має невід’ємне право на рівну повагу до своєї гідності, яка не може бути порушена за жодних обставин. Важливим принципом є недопустимість дискримінації чи надання необґрунтованих привілеїв на основі раси, кольору шкіри, статі, віку, інвалідності, соціального статусу, сімейного чи майнового стану, місця проживання, мови, переконань (політичних, релігійних чи інших) або інших ознак. Виключення можливі лише у випадках, коли певні обмеження є правомірними, об’єктивно виправданими та необхідними для досягнення законної мети [2, с. 3] .

Чесність та справедливість. Академічна доброчесність передбачає відмову від будь-яких форм обману, неправдивої інформації, шахрайства чи крадіжки, що можуть негативно вплинути на якості здобутих освітніх ступенів. Справедливість означає неупереджене ставлення всіх учасників освітнього процесу одне до одного, а також об’єктивне, прозоре та незалежне оцінювання результатів навчальної, наукової, дослідницької чи професійної діяльності. Викладання, оцінка академічних досягнень студентів, проведення наукових досліджень, кар’єрне зростання персоналу, а також присудження нагород, відзнак і ступенів повинні базуватися на законних, чітких, справедливих та обґрунтованих критеріях, що забезпечують рівні можливості для всіх.

Довіра. Формування атмосфери довіри, яку підтримують усі члени академічної спільноти, сприяє відкритому обміну інформацією, ефективній співпраці та творчості. Вона створює умови для вільного генерування ідей і є основою позитивного соціально-психологічного клімату в колективі.

Повага та відповідальність. Повага до себе та інших, відповідальність є важливими принципами академічної доброчесності, які передбачають шанобливе ставлення до всіх учасників освітнього та наукового процесів, незалежно від їхнього віку, статі чи позиції в академічній ієрархії. Кожен член академічної спільноти має дотримуватися посадових інструкцій, правил і положень, а також нести відповідальність за результати своєї діяльності.

Компетентність. Кожен учасник освітнього процесу повинен прагнути до високого рівня професійної компетентності, що включає безперервний розвиток, підвищення кваліфікації, розширення освітнього та наукового досвіду, а також застосування сучасних інноваційних підходів у своїй діяльності [2, с. 4].

Прозорість та інформаційна відкритість. Гарантування відкритого доступу до інформаційних ресурсів, що стосуються освітньої, науково-дослідної, адміністративної та фінансової діяльності, за винятком даних, обмежених законодавством. Зокрема, забезпечення прозорості шляхом розміщення відповідних матеріалів на офіційному веб-сайті Волинського національного університету імені Лесі Українки [2, с. 4].

Академічна доброчесність є основою якісної освіти та наукової діяльності, забезпечуючи справедливі умови для всіх учасників освітнього процесу. Дотримання принципів чесності, поваги, відповідальності, довіри, компетентності та прозорості сприяє створенню сприятливого академічного середовища, що заохочує саморозвиток, інновації та співпрацю.

Література:

1. Галян О. В. Методологія наукових досліджень та академічна доброчесність. Видання друге, перероблене і доповнене. Луцьк : Вежа-Друк, 2023, 38 с.
2. Кодекс академічної доброчесності Волинського національного університету імені Лесі Українки [Електронний ресурс]: <https://ra.vnu.edu.ua/wp-content/uploads/2023/06/Kodeks-akademichnoyi-dobrochesnosti.pdf>

ПРОБЛЕМИ РЕГУЛЮВАННЯ АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ В УКРАЇНІ

Гарашук І. В.

*кандидат юридичних наук, старший науковий співробітник,
провідний науковий співробітник
Науково-дослідний інститут державного будівництва та місцевого
самоврядування Національної академії правових наук України,
доцент кафедри державного будівництва
Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого
м. Харків, Україна*

Питання забезпечення академічної доброчесності привертає підвищену увагу українських і іноземних науковців та освітян. Сучасні технології значно розширюють можливості досліджень у всіх сферах,

проте водночас сприяють поширенню плагіату, фабрикації та фальсифікації результатів. В Україні ці виклики ускладнюються радянською спадщиною, коли в окремих наукових галузях цінувалася не оригінальність досліджень і обґрунтованість висновків, а здатність узгоджуватися з «генеральною лінією партії» та підтримка офіційної риторики. Сформовані за радянських часів комплекси представників «кращих у світі» освіти і науки не впоралися з усвідомленням нових реалій і в умовах глибокої соціально-економічної кризи 1990-х років та катастрофічного зменшення фінансування стимулювали поступовий перехід до імітації освітньої і наукової діяльності. З кінця 1990-х років відбувалася все більша формалізація вимог до освітян і науковців, а також до закладів освіти і науки, які все менше стосувалися якості, все більше вимагали замість справжніх наукових результатів надання паперів про нібито отримані результати [1, с. 4].

Національна доктрина розвитку освіти затверджена Указом Президента України від 17 квітня 2002 р. визначила пріоритети та напрями розвитку освіти в країні з урахуванням сучасних викликів та глобальних тенденцій. Наголошується, що освіта має гуманістичний характер і ґрунтується на культурно-історичних цінностях Українського народу, його традиціях і духовності, утверджує національну ідею, сприяє національній самоідентифікації, розвитку культури Українського народу, оволодінню цінностями світової культури та загальнолюдськими надбаннями. Вперше на законодавчому рівні поняття «академічна доброчесність» було закріплено у ст. 42 Закону України «Про освіту» як сукупність етичних принципів та визначених законом правил, якими мають керуватися учасники освітнього процесу під час навчання, викладання та провадження наукової (творчої) діяльності з метою забезпечення довіри до результатів навчання та/або наукових (творчих) досягнень [2]. Закон надав потужний поштовх формуванню у закладах освіти і наукових установах культури академічної доброчесності. Згідно ст. 58 Закону України «Про вищу освіту» науково-педагогічні, наукові й педагогічні працівники зобов'язані: «дотримуватися в освітньому процесі та науковій (творчій) діяльності академічної доброчесності та забезпечувати її дотримання здобувачами вищої освіти» [3].

Наразі питання академічної доброчесності в Україні врегульовані лише частково та несистемно, без чіткого визначення її сутності, основних цінностей, принципів і правил. Законодавство у цій сфері ґрунтується на Конституції України і складається із Законів «Про освіту», «Про вищу освіту», «Про наукову і науково-технічну діяльність» інших актів, прийнятих на їх виконання, стандартів і рекомендацій щодо забезпечення якості в Європейському просторі вищої освіти

(ESG), ухвалених Міністерською конференцією в Єревані 14–15 травня 2015 р., міжнародних договорах України. Проте, відсутність комплексного підходу до законодавчого регулювання цього питання ускладнює його практичне впровадження у сфері освіти і науки, створює труднощі у розумінні порушень академічної доброчесності, а також у застосуванні процедур притягнення до академічної відповідальності.

Ухвалення окремого закону є необхідним кроком для розвитку якісної, прозорої та конкурентоспроможної освітньої системи в Україні. На розгляді Верховної Ради України знаходиться проект Закону «Про академічну доброчесність», ухвалення якого стане історичним кроком, оскільки аналогів йому не існує в жодній державі європейського простору. Закон забезпечуватиме можливість підняти на більш високий, відповідний європейським стандартам, рівень культури в усіх закладах освіти і наукових установах, затвердження цінності академічної доброчесності, як в академічному середовищі, так і в суспільстві загалом. Законопроектом пропонується: 1) забезпечити правову визначеність у питанні змісту академічної доброчесності, розкривши його через конкретні, визначені світовою академічною спільнотою, базові цінності: чесність, довіра, повага, справедливість, відповідальність, стійкість, рішучість; 2) визначити основні принципи і основні правила академічної доброчесності, яких мають дотримуватися усі учасники освітнього процесу на всіх рівнях освіти, усі вчені під час провадження наукової діяльності, а також вступники; 3) окреслити основні шляхи забезпечення академічної доброчесності; 4) визначити зміст та основні види порушень академічної доброчесності, зміст та основні питання академічної відповідальності, у тому числі основні види санкцій за такі порушення; 5) врегулювати основні процедури реагування на порушення академічної доброчесності, визначивши особливості реагування на порушення академічної доброчесності здобувачем освіти, особливості притягнення до академічної відповідальності керівників закладів освіти, наукових установ та особливості та наслідки позбавлення присудженого наукового ступеня, ступеня вищої освіти чи присвоєного вченого звання; 6) передбачити у прикінцевих і перехідних положеннях проекту Закону зміни до інших законів України для системного і збалансованого впровадження академічної доброчесності на всіх рівнях освіти, в науковій діяльності тощо; 7) чітко розвести питання захисту академічної доброчесності і питання захисту авторських прав і суміжних прав (у них різні об'єкти захисту і це різні суспільні відносини); 8) припинити ганебну на весь світ практику написання навчальних і наукових робіт на замовлення, включно з відповідною рекламою тощо [4]. Наведене засвідчує

необхідність його ухвалення задля виведення культури всього суспільства на вищий, європейський рівень.

Література:

1. Бахрушин В., Ніколаєв Є. Методичні рекомендації для закладів вищої освіти з підтримки принципів академічної доброчесності. 2020. *Електронне видання*. URL: https://drive.google.com/file/d/1IJtjefmfqO1uNCn4p9cT5g6_58h0Csq9/view
2. Про освіту: Закон України від 5 вересня 2017 р. № 2145-VIII. *Відомості Верховної Ради (ВВР)*. 2017. № 38–39. Ст. 380.
3. Про вищу освіту: Закон України від 1 липня 2014 року № 1556-VII. *Відомості Верховної Ради (ВВР)*. 2014. № 37–38. Ст. 2004.
4. Про академічну доброчесність: Проект Закону № 10392 від 08.01.2024 р. URL: <https://itd.rada.gov.ua/billInfo/Bills/Card/43481>

ДОБРОЧЕСНЕ ВИКОРИСТАННЯ ТЕХНОЛОГІЙ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ В НАУКОВІЙ ДІЯЛЬНОСТІ

Голубовська О. В.

*магістр філософії, асистент кафедри філософії та педагогіки
Львівський національний університет ветеринарної медицини
та біотехнологій імені С. З. Гжицького
м. Львів, Україна*

Штучний інтелект (ШІ) більше не є модним словом. Він став невід’ємною частиною нашого повсякденного життя. Штучний інтелект змінив спосіб нашого життя та роботи, зокрема знайшов широке застосування від віртуальних помічників, таких як Siri та Alexa, до безпілотних автомобілів [3].

Проблема коректного використання штучного інтелекту є надзвичайно актуальною в сучасному світі. Технології ШІ проникають у більшість сфер людського життя, від побуту до професійної діяльності. Система освіти та наукові дослідження не є винятками. ШІ став ефективним інструментом для підняття рівня освіти, тобто для реалізації цілі сталого розвитку № 4 «Якісна освіта»: забезпечення всеохоплюючої і справедливої якісної освіти та заохочення можливості навчання впродовж усього життя для всіх [4].

Використання ШІ відкриває перед науковцями можливі перспективи і одночасно створює проблеми, що полягають у необхідності розробки і дотримання розумних меж та рамок його застосування, які не порушували би питання академічної доброчесності.

Міжнародний центр академічної доброчесності визначає академічну доброчесність як відданість шести фундаментальним цінностям: чесності, довірі, справедливості, повазі, відповідальності і мужності. Усі ці цінності визначають принципи поведінки, що дозволяють академічним спільнотам втілювати ідеали в дії, зокрема застосовувати їх на практиці в кампусах, класах і повсякденному житті [5].

Етика штучного інтелекту – це розділ технологічної етики, який фокусується суто на системах штучного інтелекту і охоплює моральну поведінку людей при проектуванні, створенні, використанні та ремонті систем ШІ, а також поведінку технічних засобів згідно машинної етики. Оскільки технології штучного інтелекту продовжують розвиватися, організації розробляють відповідні кодекси етики штучного інтелекту, щоб охоплювати найкращі досягнення галузі. Однак застосування цих настанов може бути складним завданням, оскільки їм часто бракує послідовності та сенсу. Найпоширенішими принципами штучного інтелекту є благодійність, автономія, справедливість, застосовуваність і нешкідливість. Але, як пояснює Люк Манн з Інституту культури та суспільства Університету Західного Сіднея, ці терміни збігаються, але можуть значно змінюватися залежно від контексту. Крім того, багато критиків стверджують, що етика штучного інтелекту беззуба і часто використовується замість регулювання. Етичні принципи можуть бути визначені так, щоб відповідати корпоративним планам. Як наслідок, штучний інтелект створює серйозну проблему при прийнятті етичних і моральних рішень [2].

Вчені активно обговорюють потенціал ШІ в науці, його можливості та виклики, з якими стикаються дослідники.

Штучний інтелект розширює можливості науковців під час підготовки досліджень і написання наукових статей. Завдяки використанню технологій штучного інтелекту, дослідники можуть швидко знаходити найбільш актуальні та значущі роботи, що відповідають інтересам як широкої аудиторії, так і наукової спільноти. Це дає нові можливості для створення актуальних публікацій, які знайдуть значно більший відгук серед читачів.

Однією з основних переваг використання штучного інтелекту є його здатність швидко та ефективно обробляти великі обсяги інформації. Це дає можливість авторам у короткий проміжок часу ґрунтовно аналізувати дані, виявляючи приховані патерни та закономірності, які важко виявити традиційними методами.

Технології штучного інтелекту дозволяють створювати графічні матеріали, наприклад зображення, діаграми, а також покращувати якість і стиль наявних візуальних елементів. Наприклад, розробники ChatGPT вказують, що чат-бот здатний перетворювати 2D-зображення на 3D-моделі. Однак слід пам'ятати, що ці інструменти мають певні обмеження і не завжди можуть досягти бажаного результату.

Під час проведення досліджень та написання наукових статей автори повинні дотримуватися принципів наукової етики, зокрема забезпечення оригінальності роботи. Інструменти штучного інтелекту можуть допомогти виявити плагіат, порівнюючи текст з великими базами даних для виявлення можливих збігів. Деякі з цих інструментів також здатні розпізнавати контент, створений за допомогою ШІ, що сприяє дотриманню академічних стандартів і забезпечує унікальність дослідження.

Штучний інтелект може перекладати наукові роботи різними мовами, не маючи обмежень у кількості слів чи символів. У цьому він має перевагу над багатьма традиційними перекладачами і тому є зручним інструментом для науковців, бо дозволяє оперативно перекладати великі обсяги тексту.

Це лише частина тих можливостей, які ШІ може запропонувати вченим. Проте обов'язково слід враховувати потенційні проблеми та виклики, з якими може зіткнутися автор, а саме питання інтелектуальної власності, оскільки ШІ використовує вже наявні дані та моделі. Неправомірне використання ШІ при написанні наукових робіт є порушенням етики, оскільки такі роботи не мають наукової цінності та можуть розглядатися як плагіат. ШІ може бути корисним у дослідженні, але не повинен замінювати науковця. Використання ШІ створює проблему прав автора на текст, тому важливо відповідально застосовувати ці технології в науковій діяльності [1].

Усі рукописи проходять ретельну перевірку перед публікацією. Інструменти для виявлення використання штучного інтелекту іноді можуть давати помилкові результати. Тоді текст, написаний людиною, може бути неправильно ідентифікованим, як створений ШІ. Це пов'язано з обмеженнями алгоритмів, які порівнюють структуру тексту з базами даних матеріалів, що були згенеровані ШІ. Проблема отримання хибних результатів була виявлена, зокрема, в детекторі Turnitin, який раніше використовувався в університетах. Тому слід важливо пам'ятати, що інструменти перевірки не завжди дають точні результати.

Штучний інтелект надає науковцям нові можливості для підвищення ефективності досліджень і створення високоякісних наукових робіт. Водночас треба пам'ятати, що його використання повинно

відповідати етичним стандартам, гарантувати конфіденційність і забезпечувати належну відповідальність за авторство. Хоча технології ШІ є потужним інструментом, вони не можуть замінити критичне мислення і ґрунтовний аналіз, що є необхідними для досягнення наукових результатів високого рівня [1].

В сучасних динамічних реаліях неможливо відмовитися від використання ШІ, заборонити його. Натомість, застосовуючи критичне мислення, творчу інтуїцію, емпатію, здатність ухвалювати рішення на основі етичних або моральних міркувань, потрібно створити правила, рамки використання систем ШІ. Відповідно до поняття академічної доброчесності не слід надавати йому статусу авторства, співавторства. Отже, ШІ має залишатися помічником, що, значно економлячи наш час, швидко виконує завдання, які ми при потребі здатні зробити і самі.

Література:

1. Бурлака Я. Штучний інтелект при підготовці наукової роботи: Можливості та виклики. *Наука та метрика*. URL: <https://nim.media/articles/shtuchny-intelekt-pri-pidgotovtsi-naukovoyi-roboti-mozhливosti-ta-vikliki> (дата звернення: 09.03.2025).
2. Етика штучного інтелекту: виклики та проблеми. *CoinUnited.io*. URL: <https://medium.com/coinunited-io/%D0%B5%D1%82%D0%B8%D0%BA%D0%B0-%D1%88%D1%82%D1%83%D1%87%D0%BD%D0%BE%D0%B3%D0%BE-%D1%96%D0%BD%D1%82%D0%B5%D0%BB%D0%B5%D0%BA%D1%82%D1%83-%D0%B2%D0%B8%D0%BA%D0%BB%D0%B8%D0%BA%D0%B8-%D1%82%D0%B0-%D0%BF%D1%80%D0%BE%D0%B1%D0%BB%D0%B5%D0%BC%D0%B8-3ee3f3255581> (дата звернення: 09.03.2025).
3. Як ШІ впливає на систему освіти. URL: <https://www.facerua.com/author/arie/https://www.facerua.com/iak-shi-vplivaie-na-sistiemu-osviti/> (дата звернення: 02.03.2025).
4. 17 Цілей сталого розвитку. *Global Compact Network Ukraine*. URL: <https://globalcompact.org.ua/tsili-stijkogo-rozvytku/> (дата звернення: 02.03.2025).
5. The International Center for Academic Integrity (ICAI) Міжнародний центр академічної доброчесності (ICAI). URL: https://www.academicintegrity.org/aws/ICAI/pt/sp/home_page (дата звернення: 02.03.2025).

СТАТУС ТВОРІВ, СТВОРЕНИХ З ВИКОРИСТАННЯМ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ

Гордієнко Т. О.

*старший викладач кафедри цивільного, трудового
та господарського права*

*Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара
м. Дніпро, Україна*

Цифрові технології охоплюють все більше сфер людського життя і наразі не обмежуються вирішенням суто технічних питань підбору інформації за визначеною тематикою, обробки даних, проведення розрахунків. Сучасні алгоритми здатні виконувати інтелектуальну роботу, результатом якої є завершений об'єкт з наперед окресленими параметрами, прогнозувати тенденції наукових досліджень, надавати оцінку інформації. Технології штучного інтелекту (за текстом – ШІ) набули великого поширення в наукових дослідженнях, управлінській діяльності, виробничих процесах, при вирішенні повсякденних питань. Очевидною є необхідність розгляду основних аспектів правового регулювання використання таких засобів.

Метою роботи є правова кваліфікація результатів використання ШІ та визначення кола осіб, що мають права на продукт, створений із застосуванням такого інструментарію.

ШІ є порівняно новим терміном в українському законодавстві. Відповідно до Концепції розвитку штучного інтелекту в Україні, схваленій розпорядженням Кабінету Міністрів України від 02.12.2020 р. № 1556-р, ШІ – це організована сукупність інформаційних технологій, із застосуванням якої можливо виконувати складні комплексні завдання шляхом використання системи наукових методів досліджень і алгоритмів обробки інформації, отриманої або самостійно створеної під час роботи, а також створювати та використовувати власні бази знань, моделі прийняття рішень, алгоритми роботи з інформацією та визначати способи досягнення поставлених завдань [1].

В довідкових джерелах ШІ розглядається як галузь інформатики, яка займається розробкою інтелектуальних машин, здатних виконувати завдання, які зазвичай потребують людського інтелекту. Системи штучного інтелекту створені для навчання на досвіді, розпізнавання закономірностей і ухвалення рішень на основі вхідних даних. Ці системи можна навчити виконувати певні завдання, наприклад, розпізнавати зображення, розуміти природну мову або грати ігри. Технологія штучного інтелекту охоплює широкий спектр методів, зокрема

машинне навчання, обробку природної мови, робототехніку, експертні системи тощо. Мета досліджень штучного інтелекту полягає в тому, щоб створити машини, які можуть міркувати, розуміти та навчатися як люди, і використовувати ці можливості для покращення життя людства та вирішення складних проблем [2].

Можливості ШІ надзвичайно широкі і мають тенденцію до подальшого розвитку. Розглянемо використання ШІ для виконання певних наукових розробок. Даний процес в дуже узагальненому вигляді складається з наступних етапів:

- 1) визначення завдання;
- 2) виконання завдання засобами ШІ;
- 3) ознайомлення з результатом виконання завдання засобами ШІ та його оцінка;
- 4) формулювання зауважень до запропонованого результату, уточнення завдання, пропозиції виправити виконану роботу, додати певні акценти, зазначити довідкові дані тощо;
- 5) коригування результату засобами ШІ;
- 6) ознайомлення з результатом виконання завдання з урахуванням здійснених уточнень та надання нових пропозицій (за необхідності);
- 7) аналіз підсумкового результату, сформованого алгоритмами ШІ, та вирішення питання про його відповідність меті створення.

При цьому кроки 1, 3, 4, 6, 7 виконуються людиною, а інші – програмними засобами. Окреслення напрямків роботи, уточнення завдання, перевірка правильності результату та прийняття рішення про завершення роботи здійснюється людиною на основі власних професійних знань. Людина оцінює створений продукт на відповідність критеріям наукових досліджень (актуальність та повнота, використання достовірних та релевантних джерел, застосування належних наукових методів, дотримання авторського права та вимог академічної доброчесності, правильність оформлення, досягнення заявленої мети роботи тощо) і є відповідальною за виконання встановлених правил. Фактично засоби ШІ за допомогою пошукових алгоритмів забезпечують добір та упорядкування інформації під контролем людини. Можна сказати, що сформований об'єкт є результатом вирішення інтелектуальної задачі з використання технічних засобів та програмного забезпечення. При цьому інструментарій ШІ не замінює людину, а лише оптимізує її роботу шляхом надзвичайно швидкого опрацювання та систематизації великого обсягу джерел. Як наслідок, при застосуванні засобів ШІ первісне завдання може бути ідентичним (наприклад, тема доповіді), а підсумковий результат різним, оскільки проміжні кроки з коригування здійснювалися різними людьми виходячи з власного бачення

теми, професійного рівня, сфери використання результату, споживачів інформації і т.д.

Не викликає сумніву, що створений у такий спосіб об'єкт має ознаки твору за визначенням п. 56 ч. 1 ст. 1 Закону України «Про авторське право і суміжні права», згідно з якою твір є оригінальним інтелектуальним творінням автора (співавторів) у сфері науки, літератури, мистецтва тощо, вираженим в об'єктивній формі [3].

В той же час, питання належності прав на результат роботи є дискусійним. За результатами узагальнення результатів проведених досліджень К. Глоба та І. Вахліс вказують про існування двох протилежних підходів до авторства твору, створеного ІІІ :

- автором будь-якого твору, створеного комп'ютерною програмою, є особа його розробника;

- автором твору, створеного за допомогою ІІІ, є людина, яка задала завдання створити певний твір, тобто фактично користувач відповідної програми [4].

При вирішенні питання належності прав на результати використання засобів ІІІ застосовуються норми ст. 33 Закону України «Про авторське право і суміжні права». Згідно з ч.1 ст. 33 Закону неоригінальним об'єктом, згенерованим комп'ютерною програмою, є об'єкт, що відрізняється від існуючих подібних об'єктів та утворений у результаті функціонування комп'ютерної програми без безпосередньої участі фізичної особи в утворенні цього об'єкта. Твори, створені фізичними особами з використанням комп'ютерних технологій, не вважаються неоригінальними об'єктами, згенерованими комп'ютерною програмою [3].

Наведений вище процес створення твору за допомогою ІІІ передбачає безпосередню участь людини у формуванні такого продукту і забезпечує його оригінальність. Відповідно, авторське право на такий твір належить фізичній особі, що сформувала та реалізувала свій творчий задум з використанням комп'ютерних технологій.

В той же час, коли об'єкт сформовано виключно засобами ІІІ лише на виконання первісно сформульованого завдання (без його уточнень, коригувань, доопрацювання тощо), він може бути визнаний неоригінальним. Як вказано в ч. 2 ст. 33 Закону України «Про авторське право і суміжні права», суб'єктами права особливого роду (*sui generis*) на неоригінальні об'єкти, згенеровані комп'ютерною програмою, можуть бути особи, яким, з урахуванням вимоги, передбаченої ч. 7 цієї статті, належать майнові права або які мають ліцензійні повноваження на передбачену ч. 1 цієї статті комп'ютерну програму – автори такої комп'ютерної програми, їх спадкоємці, особи, яким автори чи їх спадкоємці передали (відчутили) майнові права на комп'ютерну

програму або правомірні користувачі комп'ютерної програми. У результаті утворення неоригінального об'єкта, згенерованого комп'ютерною програмою, особисті немайнові права не виникають (ч. 3 ст. 33 Закону України «Про авторське право і суміжні права») [3].

Отже, для визначення оригінальності об'єкта, створеного з використанням ШІ, необхідним є підтвердження керування людиною процесом його формування (включаючи подальші зміни твору). Дане питання потребує нормативного врегулювання для усунення можливих спорів щодо прав на такий продукт. З точки зору академічної доброчесності вбачається доречним зазначити про застосування засобів ШІ з наведенням даних про використане програмне забезпечення.

В цілому питання застосування ШІ потребують детального наукового опрацювання і такі дослідження слід виконати невідкладно у зв'язку з наявністю об'єктивної необхідності унормування існуючих правовідносин використання програмних і технічних засобів для створення нових об'єктів інтелектуальної власності.

Література:

1. Про схвалення Концепції розвитку штучного інтелекту в Україні : розпорядження Кабінету Міністрів України від 02.12.2020 р. № 1556-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-2020-p#Text>

2. Штучний інтелект. URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/Штучний_інтелект

3. Про авторське право і суміжні права : Закон України від 01.12.2022 р. № 2811-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2811-20#Text>

4. Глоба К., Вахліс І. Закон України «Про штучний інтелект» : він є? URL: <https://jur-gazeta.com/publications/practice/informaciyne-pravo-telekomunikaciyi/-zakon--ukrayini-pro-shtuchniy-intelekt-vin-e.html>

ПРО ДЕЯКІ ЕТИЧНІ ПИТАННЯ, ПОВ'ЯЗАНІ З ВИКОРИСТАННЯМ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ

Готинян-Журавльова В. В.

доктор філософських наук, доцент,

в.о. завідуючого кафедри культурології

Одеський національний університет імені І. І. Мечникова

м. Одеса, Україна

Складно недооцінити роль, яку почав виконувати штучний інтелект в наукових дослідженнях, в освіті, в нашому житті. Штучний інтелект – технологія, яка заснована на машинному аналізі даних, відкриває не лише нові можливості в дослідницькому середовищі, а й активно змінює формат освіти та наше повсякденне життя. Хоча як академічна дисципліна штучний інтелект (або машинний інтелект як його назвав його перший дослідник Алан Тьюрінг) була заснована в 1956 році, в його історії були злети і падіння і лише після 2012 року, після періоду машинного навчання, до цього явища прикута увага багатьох дослідників. Можливість розробити та дослідити алгоритми, які здатні навчитися з даних, узагальнювати їх, виконувати завдання без явних інструкцій (з частковим залученням вчителя або взагалі без нього) дає можливість застосовувати штучний інтелект у багатьох галузях, в яких розробка алгоритмів для виконання конкретних завдань була занадто складною або дорогою. На сьогодні штучний інтелект допомагає дослідникам працювати з величезним обсягом даних, узагальнювати їх, робити висновки, уніфікувати завдання, що повторюються. Використання штучного інтелекту надає дослідникам можливість оптимізувати багато процесів і тим самими підвищити результативність досліджень. Штучний інтелект допомагає при аналізі величезного обсягу даних, пошуку закономірностей, тенденцій. Часто його використовують при аналізі літератури, що значно економить час. Інша, не менш затребувана можливість штучного інтелекту, це навчання. На базі штучного інтелекту створюються нові платформи для репетиторства та персоналізованого навчання. Технології штучного інтелекту дозволяють проаналізувати особливості у навчанні певного здобувача, його потреби, обрати його персональну траєкторію навчання.

Але чому при такій позитивній динаміці використання штучного інтелекту багато вчених б'є на сполох, зокрема, через етичну складову. Які норми етики можна порушити використовуючи у навчанні, у власних дослідженнях штучний інтелект?

Перше, що спадає на думку, це конфіденційність та захист даних. Оскільки штучний інтелект використовується для обробки значних обсягів інформації, яка часто містить у собі особисті дані та конфіденційну інформацію, то дослідники мають подбати про аналіз і збігання даних з забезпеченням усіх норм конфіденційності та отримання згоди на її обробку учасників. Чи завжди дотримується ця норма? Чи впевнені ми, що наші особисті дані зберігаються належним чином і належним чином інтерпретуються?

Наступне, це право власності та інтелектуальна власність. Найчастіше при дослідженні на базі штучного інтелекту вже використовується існуючі дані та моделі, які мають своїх авторів. А тому необхідно встановити чіткі механізми врегулювання інтелектуальної власності. Часто здобувачі освіти в своїх роботах роблять посилання на те, що інформація отримана за допомогою штучного інтелекту, чи оброблена штучним інтелектом, чи картинка створена штучним інтелектом, щиро вважаючи що цього достатньо для збереження авторських прав і задля того, щоб не порушувати академічну доброчесність. А чи дійсно цього вистачить? Це Джон Гершель, задля уникнення помилок в науці, радив своїм колегам починати дослідження з так званого «чистого листа». Навряд чи його колеги могли вчинити так у XIX столітті, сучасні вчені точно цього зробити не можуть. Інформація, яку опрацював штучний інтелект, має своїх авторів, про яких в більшості випадків ми навіть не маємо відомостей.

Наступним, безумовно, має бути питання відповідальності. З часів свого створення штучний інтелект отримує все більшу і більшу автономність, а це означає, що вся відповідальність за правдивість інформації, потенційні ризики, пов'язані з її використанням автоматично лежить на плечах, того, хто використовує і поширює цю інформацію. А чи впевнені ми що інформація, яка подана штучним інтелектом, не є фейком, який створено задля отримання кимось вигоди? Дослідники мають надавати чітку документацію щодо своїх моделей штучного інтелекту, алгоритмів та набору даних задля уникнення отримання в подальшому неправдивих чи необ'єктивних результатів. Деякі моделі глибокого навчання є настільки ускладненими і незрозумілими, що майже повністю зникає розуміння їх процесів прийняття рішень.

Це далеко не всі питання, які пов'язані з етичною складовою при використанні штучного інтелекту. Жодне з них не є чимось «надуманим» на зразок страшилок про «повстання машин» проти людства. Ці питання потребують чіткого врегулювання найближчим часом.

**DIGITAL TECHNOLOGIES IN DENTISTRY: MAIN ASPECTS,
DEVELOPMENT TRENDS, AND APPLICATION FEATURES
IN THE DENTAL MEDICAL CENTER OF BOHOMOLETS
NATIONAL MEDICAL UNIVERSITY**

Gushcha D. K.

*Candidate of Medical Sciences,
Associate Professor at the Department of Prosthetic Stomatology
Bogomolets National Medical University
Kyiv, Ukraine*

Introduction. For most of its history, the main goal of the dental specialty was to address the consequences of diseases affecting teeth, surrounding tissues, and structures. However, in recent decades, driven by scientific advancements and a better understanding of numerous biological processes, new approaches in providing dental care have emerged [1, p. 23–31].

The increasing significance of incorporating a model in clinical dentistry, which involves thorough diagnostics and the assessment of clinically significant aspects tailored to each individual case using digital technologies, has become more evident [2, p. 23–31].

In the automotive and aerospace industries, computer modeling and production have been utilized for many years [3, p. 67–72]. The adoption of computer technologies has also become an integral part of modern dental practice, although their introduction into dentistry is relatively recent [4, p. 28–43]. The development of precise scanning devices, software capable of compensating for material shrinkage, high-tech milling machines, and the emergence of new ceramic materials have significantly expanded the capabilities of CAD/CAM technologies [5, p. 112–124].

Recent advances in this rapidly evolving field have reduced production time and eliminated inevitable operator-related flaws during the restoration creation process. Furthermore, such technologies have made it possible to fabricate durable and aesthetically precise ceramic frameworks [6, p. 35–42].

Digital dentistry studies the implementation of dental technologies or devices in dental procedures that involve digital components or are computer-controlled rather than relying on mechanical or electrical instruments [7, p. 12–32].

Digital protocols have increasingly influenced orthopedic treatment processes. Digital technologies are applied at all stages of patient rehabilitation in clinical prosthodontics: medical documentation, diagnostics, planning, treatment, and fabrication of prosthetic structures [8, p. 79–54].

The advantages of using digital technologies in dental treatment include high accuracy, simplified and faster production, and optimized use of human resources [9, p. 46-68]. Achieving positive long-term outcomes requires understanding the interactions between factors such as clinical and laboratory protocols, materials science, and integrating digital workflows with proper training.

For better understanding by clinicians and students of our University, we propose a step-by-step sequence for using digital technologies and fabricating prosthetic structures, as outlined in the following sections.

The Process of Fabrication using digital protocols (DSD and CAD/CAM)

The process of creating restorations with digital protocols can be divided into several stages:

1. Diagnostics

- Filling out medical records (electronic medical cards stored in the institution's medical information systems).
- Video and photographic documentation of the patient (without a smile, with a smile, in profile, and full face) to evaluate function, phonetics, and gum exposure.
- Determining tooth color.
- Creation of diagnostic models.
- Radiological examination (dental computer radiovisiography, digital orthopantomography, computed tomography, 3D scanning of the face and dental arches).
- Additional diagnostic methods such as digital occlusal analysis, computer programs to analyze the specifics of articulatory movements, devices to assess the functional state of the temporomandibular joint, and tools to evaluate the condition of the tooth's supporting tissues, including periodontal functionality.

2. Treatment Planning (Digital Prognosis)

- Creation of a "smile contour" considering facial features using DSD software, which calculates the ideal three-dimensional position of the upper jaw (teeth and gums) in relation to the lips and face during movement.
- Virtual modeling (Wax-up) followed by 3D printing of the model.
- Fabrication of a mock-up to simulate the future restoration's aesthetic appearance.

3. Tooth Preparation

- Preparing teeth for the chosen restoration design.
- Taking optical (digital) impressions.

4. Restoration Design

- Finalizing the design of restorations on the prepared teeth using software.

- Exporting files to the CAD software of the milling machine.
- 5. Fabrication of Structures
 - Laboratory fabrication of restorations (if additional equipment and specific skills are available, temporary and permanent restorations can be fabricated directly in the clinic without involving an external laboratory).
- 6. Fixation
 - Final placement and fitting of the restoration.

Digital technologies also play a crucial role in radiological examinations, an integral stage in creating prosthetic constructions.

Conclusions. The development of digital technologies in general, and dental digital protocols in particular, causes not only a high level of people's attention to their health and appearance, but also, in a certain way, leads to a significant increase in the aesthetic requirements of patients, who today want not only functional, but also beautiful, aesthetic restorations that do not differ in appearance from natural teeth.

The constant development of digital technologies, their use in clinical dentistry, makes dental treatment less invasive and relatively simple.

The involvement of digital technologies in the educational process allows future dentists to feel the growing demands for aesthetic results of therapy and to feel the advantages of this decision-making model.

Bibliography:

1. Terry, Douglas A., Geller, Willi. *Esthetics and Restorative Dentistry* (2nd edition). Quintessence, 2013. P. 23–31.
2. Dianne Rekow. *Digital dentistry: A comprehensive reference and preview of the future*. Quintessence, 2018. P. 69–82.
3. Radi Masri, Carl F. Driscoll, *Clinical Applications of Digital Dental Technology*. John Wiley & Sons, Inc., 2023. P. 68–72.
4. Schmidseider J. *Aesthetic dentistry*. Thieme, 2005. P. 28–43.
5. Richard D. Trushkowsky, *Esthetic Oral Rehabilitation with Veneers. A Guide to Treatment Preparation and Clinical Concepts*. Springer, NY, 2020. P. 112–124.
6. Ronald E. Goldstein's. *Esthetics in Dentistry* (3-th edition). John Wiley & Sons, Inc., Hoboken, NJ, 2018. P. 35–42.
7. John M. Powers, John C. Wataha, Yen-Wei Chen, *Dental Materials. Foundations and applications*, Elsevier, 2017. P. 12–32.
8. Pascal Magne, Urs Belser. *Biomimetic restorative dentistry*, Vol.1. Quintessence, 2022. P. 79–54.
9. Stephen F. Rosenstiel, Martin F. Land, Junhei Fujimoto. *Contemporary fixed prosthodontics*. Elsevire. 2016. P. 46–68.

ОСНОВНІ ПОЛОЖЕННЯ АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ

Долбишева Н. Г.

*кандидат наук з фізичного виховання і спорту, професор,
декан факультету фізичної культури і спорту
Придніпровська державна академія фізичної культури і спорту
м. Дніпро, Україна*

В законі України «Про освіту» в статті 42 (академічна доброчесність) зазначено, «Академічна доброчесність – це сукупність етичних принципів та визначених законом правил, якими мають керуватися учасники освітнього процесу під час навчання, викладання та провадження наукової (творчої) діяльності з метою забезпечення довіри до результатів навчання та/або наукових (творчих) досягнень». В даній статті прописані: основи дотримання академічної доброчесності педагогічними, науково-педагогічними, науковими працівниками, здобувачами освіти; складові щодо порушення академічної доброчесності, притягнення та види академічної відповідальності за їх порушення; порядок виявлення та встановлення фактів порушення академічної доброчесності [1].

Виходячи з вищезазначеного ми можемо говорити про те, що академічну доброчесність можемо розглядати як систему етичних принципів та правил, яких мають дотримуватися учасники освітнього процесу (здобувачі освіти, викладачі, науково-педагогічні працівники, науковці, адміністрація закладів освіти) з метою забезпечення чесності, прозорості та відповідальності у навчанні, викладанні та науковій діяльності. Академічна доброчесність є ключовою складовою якісної освіти здобувачів на усіх рівнях навчання, наукової діяльності науково-педагогічних працівників та науковців, що сприяє формуванню компетентних і відповідальних осіб.

Історичний аналіз свідчить, що у 1992 р. був заснований Міжнародний центр академічної чесності (ICAI) Доном МакКейбом, професором Ратгерського університету, для боротьби з шахрайством, плагіатом та академічною нечесністю у вищій освіті. З того часу його місія розширилася і тепер включає розвиток культури чесності в академічних спільнотах по всьому світу. У 1993 р. Доном МакКейб провів перше академічне дослідження шахрайства на рівні коледжу. Його висновки та подальша робота призвели до створення надійної галузі академічних досліджень [2].

Аналіз наукових праць дозволив встановити, що 1999 р. в Громадському коледжі Окстон, вийшла праця «Фундаментальні цінності

академічної доброчесності», в якій були відображені п'ять фундаментальних цінностей: чесність, довіра, справедливість, повага та відповідальність [5]. У другому виданні праці, яке вийшло у 2014 р., додається шоста фундаментальна цінність – це мужність [3], а у 2021 р. виходить третє видання в якому шляхом артикуляції фундаментальних цінностей академічних доброчесності, Міжнародний центр академічної доброчесності (ICAI), сформулював її з точки зору прагматичності [4].

В Україні формування, підтримка, визначення стандартів поведінки та механізмів з реагування порушення академічної доброчесності регулюється низкою законодавчих та нормативних актів, зокрема Законом України «Про освіту» (доп. №2145-VIII від 5.09.2017), Законом України «Про вищу освіту», Листом Міністерства освіти і науки України «Щодо рекомендацій з академічної доброчесності для закладів вищої освіти» (№1/9-650 від 23.10.2018), Законом України «Про наукову і науково-технічну діяльність», Порядком присудження та позбавлення наукового ступеня доктора наук (Постанова КМУ від 17.11.2021 №1197), Порядком присудження ступеня доктора філософії (Постанова КМУ від 12.01.2022 № 44), Наказом Міністерства освіти і науки України «Про затвердження Типової програми підвищення кваліфікації педагогічних працівників закладів загальної середньої освіти з академічної доброчесності» (№ 1759 від 18.12.2024).

Підтримка академічної доброчесності підвищує якість освіти та наукових досліджень, формує культуру відповідальності та чесності, сприяє міжнародному визнанню освітніх установ, готує здобувачів до професійної діяльності з етичними стандартами.

В процесі навчання, виконання завдань та самостійних робіт, написання наукових праць тощо необхідно, як здобувачу, так і викладачу, підтримуватися основних принципів академічної доброчесності: чесності (відсутності шахрайства, фальсифікації даних або підроблення результатів), прозорості (відкритості у процесі навчання та оцінювання знань), об'єктивності (справедливості в оцінюванні досягнень), оригінальності (унікальності та самостійності виконаних робіт, відсутності плагіату), відповідальності (дотримання норм академічної етики), повага до інтелектуальної власності (коректного використання джерел та дотримання авторських прав).

Для формування централізованої академічної доброчесності у сфері освіти необхідно реалізовувати наступні педагогічні підходи, які сприяють створенню культури чесності та відповідальності осіб, які викладають та навчаються:

– *комплексний підхід* – включення принципів академічної доброчесності в освітні програми, створення політики академічної

добročесності на рівні закладу освіти, визначення чітких правил щодо плагіату, самоплагіату, фабрикації даних, списування тощо;

– *кооперативний та інтерактивний підхід* – використання дискусій, дебатів та групових проєктів для обговорення важливості академічної доброчесності, рольових ігор, кейс-методів для розгляду етичних дилем, навчання через приклад (демонструючи доброчесність у своїй діяльності) тощо;

– *формування цифрової грамотності та критичного мислення* – формування у здобувачів навичок коректного цитування, використання джерел, антиплагіатських систем та цифрових інструментів для перевірки робіт, формування навичок критичного оцінювання інформації;

– *інформаційно-просвітницький підхід* – проведення тренінгів, семінарів, вебінарів з питань академічної доброчесності, впровадження спеціальних навчальних модулів про етичну поведінку в освіті, розробка буклетів, інформаційних стендів, відео про важливість академічної доброчесності;

– *оцінювання та зворотний зв'язок* – впровадження форматного оцінювання, що мотивує здобувачів до власної роботи, надання конструктивного зворотного зв'язку для підвищення мотивації до самостійної праці, використання різноманітних методів оцінювання, що зменшують ризик списування (усні презентації, проєкти тощо);

– *особистісно-орієнтований підхід* – підтримка академічної доброчесності через наставництво та індивідуальні консультації, формування відповідальності за власні результати навчання через саморефлексію, визнання досягнень здобувачів, які дотримуються принципів академічної доброчесності.

Наприкінці процитуємо індійського державного і політичного діяча Могандас Карамчанд Ганді (1869–1948), слова, які за власною думкою, відображають цінність до життя та навчання:

«Ваші переконання стають вашими думками,
Ваші думки стають вашими словами,
Ваші слова стають вашими діями,
Ваші дії стають вашими звичками,
Ваші звички стають вашими цінностями,
Ваші цінності стають вашою долею».

Література:

1. Закон України «Про освіту». *Відомості Верховної Ради*. 2017. № 38–39, ст. 380). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text>

2. International Center for Academic Integrity. About the Center. URL: <https://academicintegrity.org/aws/ICAI/pt/sp/about>

3. The fundamental values of academic integrity. 2nd ed. / ed. T. Fishman (Ed.). Clemson: Clemson University, 2014. URL: https://www.chapman.edu/academics/academic-integrity/_files/the-fundamental-values-of-academic-integrity.pdf

4. The fundamental values of academic integrity. 3rd ed. / International Center for Academic Integrity [ICAI]. 2021. URL: https://academicintegrity.org/aws/ICAI/asset_manager/get_file/911282?ver=1

5. The fundamental values of academic integrity. Des Plaines: Oakton Community College, 1999.

АКАДЕМІЧНА ДОБРОЧЕСНІСТЬ У ЖУРНАЛІСТСЬКІЙ ДІЯЛЬНОСТІ

Зайцева С. С.

*кандидат наук з соціальних комунікацій,
доцент кафедри педагогіки, української філології та журналістики
Східноукраїнський національний університет імені Володимира Даля
м. Київ, Україна*

Сучасний світ неможливий без медіа. Їх вплив на наше життя з кожним днем лише зростає. Вони відіграють одну із провідних ролей – інформують суспільство про всі нагальні новини. Об'єктивно і швидко доносять інформацію, яка становить суспільний інтерес. Проте, такий вплив може нести й негативні наслідки. ЗМІ формують громадську думку. Особливо це важливо в умовах суспільно-економічних криз, пандемій, війн, терористичних атак тощо. ЗМІ здатні впливати на сприйняття певних подій, що можуть використовувати, наприклад, політики на свою користь. Мова йде не про незалежну, а про замовну журналістику. З огляду на це, академічна доброчесність у журналістській діяльності вбачається актуальною темою для дослідження, в Під академічною доброчесністю в журналістській діяльності, в першу чергу, маємо розуміти дотримання професійних та етичних стандартів.

У «Професійному стандарті журналіста за групою професій: журналіст, кореспондент, фотокореспондент, оглядач, редактор випусковий, редактор» у розділі 2 зазначено, що метою діяльності є

«інформувати суспільство про події в Україні та світі відповідно до журналістських стандартів та етики. Сприяти демократії та розвитку громадянського суспільства через забезпечення вільного обміну інформацією, висвітлення різних поглядів у суспільстві. Забезпечувати гласність та спостереження за діями суб'єктів влади. Підтримувати увагу суспільства до тем, що стосуються суспільних та громадських інтересів, прав і потреб громадян» [6]. Розробником цього стандарту є акціонерне товариство «Національна суспільна телерадіокомпанія України», затверджений згідно з Кодексом законів про працю України, Національним агентством кваліфікацій та Професійною спілкою працівників культури України 29 січня 2025 р.

Одним із найважливіших дороговказів для журналістів в роботі є Кодекс журналістської етики, розроблений Комісією з журналістської етики у 2004 р. та затверджений Національною спілкою журналістів України у 2013 р. Він був створений на основі Загальної декларації прав людини, Всесвітньої Хартії свободи преси ООН, Декларації принципів поведінки журналіста Міжнародної Федерації журналістів, Конституції України та чинного законодавства [2].

Комісія з журналістської етики діє на підставі Статуту та Кодексу етики українського журналіста. Комісія розглядає справи щодо порушення журналістами професійних стандартів, та ухвалює відповідні рішення. До складу комісії входять чинні журналісти, правозахисники, викладачі журналістики, експерти та ін. [1, с. 5].

Ст. 1–3 цього Кодексу називають свободу слова та висловлювань «невіддільною частиною в діяльності журналіста», журналіст в першу чергу має служити інтересам суспільства, а не влади та з повагою ставитися до права суспільства на повну та об'єктивну інформацію [2, ст. 1, 2, 3].

Окрім зазначеного Кодексу етики, є корпоративні внутрішні кодекси, які діють в межах роботи конкретного медіа, наприклад, не писати «джинсу», тобто матеріали на замовлення з рекламною метою та ін. Вони розробляються головним редактором чи командою редакторів, і є обов'язковими для роботи в конкретному медіа, це своєрідний набір правил діяльності, поведінки в галузі, яких дотримується редакція.

Зокрема, важливим пунктом у рамках академічної доброчесності в журналістській діяльності є пункт 16 Кодексу етики: «Журналіста не можна в службовому порядку зобов'язати писати чи виконувати будь-що, якщо це суперечить його власним переконанням чи принципам» [2, ст. 16]. Відповідно, якщо журналіст піддається тиску з боку керівництва медіа, це є грубим порушенням Кодексу етики, він має право скажитися до відповідних інституцій.

Водночас, у статті 17 Кодексу етики зазначено, що суперечить званню журналіста – «незаконне отримання журналістом матеріальної винагороди чи будь-яких пілг за виконаний, чи невиконаний журналістський матеріал» [2, ст. 17].

Окрім професійних та етичних стандартів журналістська діяльність базується на ряді міжнародно-правових актів, Конституції України, внутрішніх законах, зокрема «Про інформацію», «Про медіа», «Про авторські та суміжні права», Кримінальному кодексі України, Цивільному кодексу України, які не тільки визначають права журналістів у їх професійній діяльності, а й зобов'язання та наслідки недотримання законодавства.

Ст. 25 Закон України «Про інформацію» наголошує на тому, що «журналіст має право здійснювати письмові, аудіо- та відеозаписи під час виконання професійних обов'язків, ... має право не розкривати джерело інформації окрім випадків, передбачених судом, ... має право поширювати свої авторські матеріали» [4, ст. 25].

Згідно зі Ст. 6 Закону України «Про авторське право і суміжні права» до об'єктів авторського права належать твори у сфері літератури, мистецтва, науки [3, ст. 6]. Згідно зі ст. 430 п. 1 «Цивільного кодексу України» «особисті немайнові права інтелектуальної власності на об'єкт, створений за замовленням, належать творцеві цього об'єкта», тобто створений журналістський твір на замовлення редакції, буде мати авторство самого журналіста [5, ст. 430]. Таким чином, якщо журналіст створив в рамках своєї професійної діяльності твір, то йому належать немайнові права, тобто право бути визнаним автором твору. Одночасно, згідно з п. 2 цієї ж статті «майнові права інтелектуальної власності на об'єкт, створений за замовленням, належать творцеві цього об'єкта та замовникові спільно, якщо інше не встановлено договором або законом» [6, ст. 430].

Оскільки журналіст працює за договором зі ЗМІ, під час прийняття на посаду, у ньому обов'язково зазначається питання авторства. Таким чином, майнові права (право на поширення, відтворення свого твору), журналіст передає роботодавцю, тобто ЗМІ. Будь-які матеріали, використані журналістами без вказівки на автора під час створення свого твору суперечать Кодексу етики українського журналіста, ст. 17 забороняє використання журналістами плагіату [2, ст. 17].

Отже, у професійній діяльності журналіст має дотримуватися академічної доброчесності, що проявляється у дотриманні професійних стандартів, кодексу етики українського журналіста та низці нормативно-правових українських, та міжнародних актів, які діють на території України. Журналіст у рамках своєї діяльності може бути притягнений до відповідальності, наприклад, за надання неправдивої

інформації, висвітлення приватного життя громадян, необ'єктивних припущень, незбалансованому висвітленні різних сторін конфлікту, порушення авторського права, що може призвести до дезінформації суспільства, маніпуляціям, дискримінації, фейкам тощо.

Література:

1. Довженко О. Саморегуляція медіа в Україні: рівень обізнаності, суспільне сприйняття, очікування та основні проблеми : результати опитування. Київ. *Комісія з журналістської етики*, 2024. 35 с.

2. Кодекс етики. *Комісія з журналістської етики*. URL: <https://cje.org.ua/ethics-codex/> (дата звернення : 01.03.2025).

3. Про авторське право і суміжні права : Закон України від 15.11.2024 р. № 2811-IX : станом на 1 бер. 2025 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2811-20#Text> (дата звернення: 28.02.2025).

4. Про інформацію : Закон України від 15.11.2024 р. № 2657-XII : станом на 28 лют. 2025 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2657-12#Text> (дата звернення: 28.02.2025).

5. Наумова О. Професійний стандарт «Журналіст», розроблений за ініціативи Суспільного, внесено до Національного реєстру кваліфікацій. Детектор медіа. URL: <https://stv.detector.media/suspilna-korporatsiya/read/8743/2025-01-30-profesiynyy-standart-zhurnalyst-rozroblenny-za-initsiatyvy-suspilnogo-vneseno-do-natsionalnogo-reiestru-kvalifikatsiy/> (дата звернення : 01.03.2025).

6. Цивільний кодекс України : Закон України від 10.01.2025 р. № 435-IV : станом на 1 бер. 2025 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text> (дата звернення: 01.03.2025).

АКАДЕМІЧНА ДОБРОЧЕСНІСТЬ ТА ЯКІСТЬ НАДАННЯ ОСВІТНІХ ПОСЛУГ У ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Зорій Н. І.

*кандидат філософських наук, доцент,
проректор закладу вищої освіти з науково-педагогічної роботи
та виховання
Буковинський державний медичний університет
м. Чернівці, Україна*

Відповідно до Закону України «Про освіту» та Закону України «Про вищу освіту, які визначають засади державної політики у сфері освіти та принципи освітньої діяльності у закладах вищої освіти, актуальним є поглиблене вивчення основ академічної доброчесності здобувачами освіти, що своєю чергою формує у них основні цінності якісної освіти. Дотримання вимог законодавства України щодо реалізації освітньої політики вимагає вивчення нормативно-правової бази, практичного досвіду, формування навичок доброчесної поведінки. Відповідально виконувати необхідні дослідницькі завдання з дотриманням основних академічних чеснот – основа проведення науково-пошукової роботи здобувачами освіти [2].

Аналіз освітньої діяльності закладів вищої освіти впродовж останніх років виявив недоброчесні практики, які потребують нормативно-правового роз'яснення. 06 червня 2024 року Верховна Рада України за результатами розгляду в першому читанні прийняла за основу проєкт Закону про академічну доброчесність. На офіційному порталі Верховної ради України відзначено, що аналогів такого закону не існує в жодній державі європейського простору [1; 3]. На перспективу прийняття такого Закону дасть можливість закладам вищої освіти урегулювати нормативно-правові відносини в системі академічної доброчесності, зокрема перелік санкцій та відповідальність за недоброчесні освітні практики зазначені у проєкті закону, сприятимуть мінімізації порушень та вихованню основних цінностей академічної доброчесності.

Система цінностей академічної доброчесності має на меті формування етичних і професійних стандартів, які допомагають забезпечити чесність, прозорість та справедливість у освітньому процесі, а також взаємоповагу, відповідальність за власний вибір. Впровадження принципів академічної доброчесності у системі закладів вищої освіти є тривалим процесом, який залежить від рівня інформаційної культури суспільства, наявної нормативної бази і діяльності самого університету.

Формування мотивації у здобувачів освіти з метою дотримання академічної доброчесності передбачає моніторинг якості надання освітніх послуг шляхом проведення в тому числі і опитування студентів. Своєю чергою думка студентів є важливою у покращенні освітнього процесу і в подальшому усуненні гострих проблем, що знижують якість освіти. Сам процес опитування є також своєрідним мотиваційним компонентом, який сприяє дотриманню принципів академічної доброчесності. Опитування здобувачів вищої освіти проводиться систематично, оскільки цього вимагає процедура акредитації, але проблема виникає ще і в тому, що недостатньо зразків наукових анкет, відповідно до стандартів соціологічного опитування, на основі яких можна було б об'єктивно провести аналіз дотримання академічної доброчесності у закладах вищої освіти.

У Буковинському державному медичному університеті опитування з питань академічної доброчесності проводиться різними структурними підрозділами відповідно до їх завдань. Щосиместрово проводиться загальне опитування з метою вивчення об'єктивного оцінювання студентів та чинників, які створюють умови для недоброчесних практик в освітньому процесі університету. Відповідно до результатів проведених опитувань можна стверджувати, що здобувачі освіти вмотивовані на отримання якісної освіти і не схвалюють недоброчесні практики в академічному середовищі.

Аналіз опитування виокремив проблему тлумачення об'єктивності навчання здобувачами освіти та коментарів викладачів щодо даного запитання в анкеті, оскільки побутує думка частини викладачів, що студент не спроможний оцінити викладання навчальної дисципліни. Дану проблему прокоментувати можна не тільки наявністю в навчальній програмі чітких критеріїв оцінювання, але й справедливістю оцінювання, без протекції, підкупу, «кумівства» тощо. Адже академічна репутація формується насамперед толерантністю до студентів та об'єктивністю їхнього оцінювання. Результати опитування підтвердили думку здобувачів освіти, що їхня професійна мотивація формується уже з першого курсу. Студенти в переважній більшості навчаються не заради отримання оцінок, а для того, щоб отримати якісні професійні знання. Чесність, справедливість, об'єктивність у навчанні у закладах вищої освіти формує у здобувачів освіти високі етичні стандарти професійної діяльності медика, які в майбутньому сприятимуть успішній кар'єрі та особистісному зростанню.

Література:

1. Верховна Рада України прийняла за основу законопроект про академічну доброчесність. *Офіційний вебпортал парламенту України*

[Електронний ресурс] Режим доступу: <https://www.rada.gov.ua/news/razom/250463.html>

2. Закон України «Про освіту» [Електронний ресурс] Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text>

3. Проект Закону України. Про академічну доброчесність [Електронний ресурс] Режим доступу: <https://itd.rada.gov.ua/billInfo/Bills/Card/43481>

ЧИ ЗАГРОЖУЄ CHATGPT АКАДЕМІЧНІЙ ДОБРОЧЕСНОСТІ? БАЛАНС МІЖ ДОПОМОГОЮ І МАНІПУЛЯЦІЄЮ

Іванов Є. В.

*кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри публічної служби й управління навчальними закладами
ДЗ «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка»
м. Полтава, Україна*

Академічна доброчесність є основою якісної освіти і наукової діяльності. Вона передбачає дотримання принципів чесності, самостійності й відповідальності під час навчання та проведення досліджень. Однак розвиток штучного інтелекту (ШІ), зокрема генеративних мовних моделей, таких як ChatGPT, ставить нові виклики перед академічною спільнотою. Виникає питання: чи є ChatGPT загрозою для академічної доброчесності, чи навпаки це корисний інструмент, який може сприяти навчальному процесу?

Дослідження вітчизняних науковців (С. Горчинський, М. Софіл-канич, І. Горбенко, О. Гуренко, В. Медведенко) показало, що понад 30% студентів в Україні вже використовують ШІ для написання академічних текстів, що викликає не абияке занепокоєння й дискусію серед науковців [1; 2].

Штучний інтелект відкриває широкі можливості як для здобувачів освіти, так і для викладачів, очевидними перевагами використання штучного інтелекту є: можливість пояснення складних концепцій, що значно покращує сприйняття матеріалу. Крім того, ШІ може допомагати у розвитку критичного мислення, оскільки він дозволяє аналізувати альтернативні точки зору. Також його можна використовувати як персонального тьютора, що спрощує доступ до необхідної

інформації. Він легко впорається з генерування ідей для досліджень, зможе покращити структуру текстів, перевірить граматику тощо [3].

Але в той же час варто зазначити, що сліпа довіра до таких систем, як ChatGPT й штучного інтелекту загалом, може завдати більше шкоди, ніж користі, якщо не контролювати їх використання, бо попри численні переваги, його використання несе й певні ризики для академічної доброчесності, зокрема ми відзначаємо наступні:

- *плагіат та недоброчесне оцінювання*: на жаль, здобувачі освіти, викладачі можуть використовувати ChatGPT для автоматичного створення рефератів, есе та навіть наукових статей, при цьому не здійснюючи аналізу матеріалу самостійно [5].

- *поширення недостовірної інформації*: ШІ здатний до «фантазерства» – може генерувати тексти з фактологічними помилками, що відіб'ється на якості досліджень й навчальному процесі.

- *зниження рівня критичного мислення*: надмірна залежність від ШІ може призвести до втрати навичок аналізу та самостійного мислення.

Задля уникнення негативних наслідків використання ChatGPT, необхідно впроваджувати стратегії його відповідального використання, а саме:

- розробка чітких етичних норм і рекомендацій щодо застосування ШІ в освіті;

- викладачам варто заохочувати студентів до перевірки та критичного аналізу інформації, отриманої від ChatGPT;

- використання програмного забезпечення для виявлення автоматично згенерованих текстів, щоб забезпечити чесність під час навчального процесу;

- формування культури академічної доброчесності, яка наголошує на важливості власних досліджень й самостійної роботи.

Таким чином, ChatGPT та подібні інструменти штучного інтелекту є потужними ресурсами, які можуть як сприяти покращенню навчального процесу, так і загрожувати академічній доброчесності. На нашу думку, ключем до ефективного використання ШІ є баланс між допомогою та самостійною роботою. Лише за умови свідомого й відповідального підходу можна мінімізувати ризики і використовувати потенціал штучного інтелекту для розвитку освіти і науки в цілому.

Чи можливо в сучасному освітньому й науковому середовищі повністю відмовитися від штучного інтелекту? Вочевидь, ні. Але питання в іншому – як забезпечити його етичне використання, не руйнуючи академічних стандартів?!

Література:

1. Горчинський С. В., Софілканич М. І. Якість української освіти й академічна доброчесність: вплив застосування штучного інтелекту. Академічне бачення. 2023. № 2. С. 45–56. URL: <https://academy-vision.org/index.php/av/article/download/407/380/383> (дата звернення: 27.02.2025).
2. Гуренко О., Медведенко В. Використання штучного інтелекту в освітньому процесі та його вплив на академічну доброчесність [Електронний ресурс]. *Матеріали міжнародної науково-практичної конференції*. Бердянськ : БДПУ, 2023. URL: <https://dspace.bdpi.org.ua/server/api/core/bitstreams/dd7e4e43-6e57-404a-b89d-cf086342b986/content> (дата звернення: 02.03.2025).
3. Проблеми використання ChatGPT у науковій діяльності. Центр підвищення кваліфікації та професійного розвитку КПІ ім. Ігоря Сікорського. 2023. URL: <https://cpdcipr.kpi.ua/article/view/278520> (дата звернення: 25.02.2025).
4. Академічна доброчесність та штучний інтелект. *Інноваційна педагогіка*. 2023. Вип. 62. Ч. 2. С. 12–18. URL: https://www.innovpedagogy.od.ua/archives/2023/62/part_2/4.pdf (дата звернення: 01.03.2025).
5. UK universities warned to «stress-test» assessments as 92% of students use AI. The Guardian. 26 лютого 2025 р. URL: <https://www.theguardian.com/education/2025/feb/26/uk-universities-warned-to-stress-test-assessments-as-92-of-students-use-ai> (дата звернення: 26.02.2025).

ВИКОРИСТАННЯ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ У СФЕРІ ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ

Іванська О. В.

*кандидат наук з фізичного виховання і спорту,
доцентка кафедри медико-біологічних основ фізичної культури
та спорту*

*Запорізький національний університет
м. Запоріжжя, Україна*

В умовах воєнного стану в Україні актуалізуються питання організації освітнього процесу та забезпечення гарантій здобуття вищої освіти. Проаналізовано можливості використання штучного інтелекту в освітньому процесі закладів освіти в умовах воєнного стану. Констатовано, що Україна є членом Спеціального комітету із штучного інтелекту при Раді Європи, а також розроблено «Концепцію розвитку штучного інтелекту в Україні» (2020). Здійснено огляд пріоритетних напрямів і основних завдань розвитку технологій штучного інтелекту, де основним завданням освіти в розвитку штучного інтелекту є підготовка кваліфікованих кадрів. У сфері вищої освіти – це розвиток цифрової грамотності здобувачів освіти, активне застосування цифрових інструментів в освітньому процесі, підготовка педагогів до використання технологій штучного інтелекту [1].

Проект (22.05.2024р.) Міністерство освіти і науки України разом із Міністерством цифрової трансформації України завершили роботу з розроблення інструктивно-методичних рекомендацій щодо запровадження та використання технологій штучного інтелекту в закладах освіти. Ці рекомендації сформовані на основі актуальних міжнародних практик. Мета рекомендацій – поширення принципів і підходів до відповідального використання систем ШІ в освіті. Передусім йдеться про дотримання прав людини, професійних етичних стандартів, підвищення обізнаності педагогів про можливі ризики та виклики, щоб критично, ефективно та етично взаємодіяти із системами ШІ та використовувати їхній потенціал [1].

Інформаційні технології в освіті – одна з найактуальніших тем сьогодні. Педагог має нагоду не тільки зробити вивчення матеріалу більш наочним, цікавим, проблемним, але і, що не менш важливо – показати зв'язок між окремими наочними областями.

За визначенням В.Н. Глушакова «Інформаційні технології» – це процеси, які пов'язані з переробкою інформації, а навчання – це передача інформації учню; тому можна зробити висновок, що

в навчанні інформаційні технології використовувалися завжди. Більше того, будь-які методики або педагогічні технології описують, як переробити і передати інформацію, щоб вона була найкращим чином засвоєна здобувачем освіти. Тобто, будь-яка педагогічна технологія – це інформаційна технологія [2, с. 33].

Інформаційні технології включають: програмоване навчання, інтелектуальне навчання, експертні системи, гіпертекст і мультимедіа, мікросвіти, імітаційне навчання, демонстрації, тестові завдання. Ці методики повинні застосовуватися залежно від навчальної мети і програми та навчальних ситуацій, коли в одних випадках необхідно глибше зрозуміти потреби здобувача освіти, в інших – важливий аналіз знань і умінь, в третіх основну роль може грати облік психологічних, фізичних, функціональних та інших показників.

Персоналізовані тренувальні плани: ІІІ може аналізувати фізичну підготовку кожного студента і створювати індивідуальні тренувальні плани. Це дозволяє враховувати рівень підготовки, фізичні можливості та інтереси студентів, забезпечуючи ефективне навантаження для кожного. Наприклад, додаток MyFitnessPal використовує алгоритми для створення персоналізованих планів харчування та тренувань на основі даних користувачів.

Віртуальні тренери: використання додатків з віртуальними тренерами, які можуть показувати вправи, коригувати техніку виконання та мотивувати студента. Nike Training Club пропонує віртуальних тренерів, які ведуть користувачів через різноманітні тренування, адаптовані до їхнього рівня підготовки. Програма Fitbod. Цей додаток використовує алгоритми ІІІ для створення персоналізованих тренувальних програм на основі індивідуальних даних здобувачів освіти. Google Fit. Дозволяє студентам слідкувати за своїм прогресом, отримувати рекомендації і виконувати вправи під керівництвом віртуального тренера [3].

Гейміфікація тренувань: Інтеграція ІІІ в ігрові платформи дозволяє створювати мотивуючі тренування. Наприклад, студенти можуть змагатися з віртуальними суперниками або виконувати завдання, щоб заробити бали та досягати нових рівнів. Наприклад, Zombies, Run! перетворює біг на захопливу гру, де студенти виконують місії та рятуються від зомбі, що додає елемент інтерактивності та мотивації. Nike Training Club. Пропонує різні виклики та змагання між особами, стимулюючи їх до більш активної участі. ClassDojo студенти отримують бали за виконання завдань та вправ, а викладачі можуть відстежувати їхній прогрес та адаптувати завдання відповідно до рівня фізичної підготовки кожного студента.

Моніторинг фізичної активності: Використання пристроїв, таких як фітнес браслети, смартгодинники та користування додатками на смартфоні, що працюють на основі ШІ, для моніторингу фізичної активності студента. Це дозволяє отримувати зворотний зв'язок у режимі реального часу та коригувати навантаження відповідно до стану особи. Fitbit та Garmin збирають дані про активність, частоту серцевих скорочень та інші показники, надаючи зворотний зв'язок у режимі реального часу.

Аналіз даних та зворотний зв'язок: ШІ може збирати та аналізувати дані про фізичну активність студента, надаючи детальний зворотний зв'язок та рекомендації щодо покращення результатів. Strava студента відстежувати свої пробіжки, їзду на велосипеді та інші фізичні активності, а також порівнювати результати з одногрупниками. Програма MyFitnessPal використовує ШІ для моніторингу фізичної активності, підрахунку калорій і відстеження прогресу [3].

Відеоаналітика: Використовуйте відеоаналітику для аналізу рухів студента і надання зворотного зв'язку. Це допоможе вдосконалювати техніку виконання вправ і запобігати травмам. Програма Coach's Eye використовує відеоаналітику для аналізу рухів і надання зворотного зв'язку; Hudl Technique – дозволяє студентам записувати свої тренування, аналізувати техніку виконання вправ і отримувати зворотний зв'язок.

Впровадження таких технологій може значно підвищити ефективність онлайн занять фізичним вправами (аеробікою) та допомогти студентам досягти кращих результатів у фізичній підготовці.

Отже, в умовах війни використання штучного інтелекту в освіті може мати ряд важливих аспектів: персоналізоване навчання; віртуальні навчальні середовища; оптимізація навчальних програм; дистанційне навчання. Перспективи подальших досліджень пов'язано з покращення якості освіти та розширення можливостей студентів та викладачів у контексті мінімізації освітніх втрат в умовах воєнного стану.

Література:

1. Кабінет Міністрів України Про схвалення Концепції розвитку штучного інтелекту в Україні (від 2 грудня 2020 р. № 1556-р) <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-2020>

2. Топузов, О., Засекіна, Т. Загальна середня освіта України в умовах воєнного стану та відбудови : методичний поради́ник науковців Інституту педагогіки НАПН України до початку нового навчального року. 2022р. 296 с. <https://doi.org/10.32405/978-966-983-360-0-2022-70>

3. Шевченко А. І. Стратегія розвитку штучного інтелекту в Україні : монографія. Київ, 2023. ІІІІ. https://doi.org/10.15407/development_strategy_2023

ПОГАНЕ (НЕНАЛЕЖНЕ) УРЯДУВАННЯ НА ПРИКЛАДІ ОРЕНДИ ЗЕМЕЛЬ ВОДНОГО ФОНДУ

Ігнатенко В. В.

*кандидат юридичних наук,
адвокат, член Ради адвокатів Кіровоградської області,
доцент кафедри цивільного, трудового права
та соціального забезпечення
факультету № 4
Донецький державний університет внутрішніх справ
м. Кропивницький, Україна*

Належне урядування (добре врядування) є засадничим принципом, покладеним в основу публічно-правових відносин [1, с. 190].

У рекомендаціях найбільш авторитетних міжнародних організацій та національних програмних документах, присвячених питанням дотримання системою публічного адміністрування засад належного урядування (насамперед у Стратегії реформування державного управління України на 2022–2025 роки, схваленої Розпорядженням Кабінету Міністрів України від 21.07.2021 № 831-р [2]) підкреслюється, що це сприяє посиленню конкурентоспроможності держави, розвитку її економіки та наближує її до європейських стандартів публічного адміністрування [3].

Запровадження принципу належного урядування в публічно-правових відносинах має важливе значення для формування України як суверенної і незалежної, демократичної, соціальної, правової держави. На практиці виникає низка проблемних питань, пов'язаних із запровадженням цього принципу. Втіленню в життя принципу належного урядування (доброго врядування) сприяє врахування всього змісту цього принципу, який розтлумачений в низці рішень Європейського суду з прав людини (надалі – «ЄСПЛ») [1, с. 190].

За наслідками аналізу рішень ЄСПЛ вітчизняні учені виділяють основні складові принципу належного урядування, які становлять його зміст [1, с. 191; 2, с. 3; 4, с. 56–57].

Дії державних органів протилежного характеру, які суперечать змісту складових розглядуваного принципу, мають розцінюватись як погане (неналежне) урядування (недобре врядування), що призводить до негативних наслідків та, залежно від обставин, перешкоджають формуванню України як суверенної і незалежної, демократичної, соціальної, правової держави.

Одна із складових принципу «належного урядування» передбачає, що у разі, коли йдеться про питання загального інтересу, зокрема, якщо справа впливає на такі основоположні права людини, як майнові права, державні органи повинні діяти вчасно та в належний і якомога більш послідовний спосіб. Зокрема, на державні органи покладено обов'язок запровадити внутрішні процедури, які посилять прозорість і ясність їхніх дій, мінімізують ризик помилок і сприятимуть юридичній визначеності у цивільних правовідносинах, які зачіпають майнові інтереси (Рисовський проти України, заява № 29979/04, п. 70-71) [5].

Прикладом поганого (неналежного) урядування (недоброго врядування) в правовідносинах оренди земель водного фонду є непослідовний спосіб визначення належного розпорядника землями водного фонду, яке мало місце у період часу з 01.03.2006 по 01.01.2013. Така непослідовність стосувалась питання визначення суб'єкта владних повноважень (надалі – «СВП»), який уповноважений передавати в оренду водні об'єкти для ведення водного господарства та рибальства.

При цьому наше звернення уваги до такого прикладу робиться нами не з метою дослідження історії держави та права вказаного періоду часу, а з метою правового аналізу тодішнього рівня врядування, оскільки окремі майнові правовідносини, які виникли на підставі рішень суб'єктів владних повноважень (надалі – «СВП»), що були прийняті в той проміжок часу, продовжують існувати сьогодні, в т.ч. стають предметом розгляду судами України (наприклад, на сьогодні продовжують діяти довгострокові (укладені на 50 років) договори оренди земель водного фонду, наданих для ведення водного господарства чи рибальства).

Окремо необхідно відмітити, що рибальством є добування риби та водних безхребетних, такий вид діяльності входить до поняття рибне господарство. Водне господарство не тотожне рибальству та рибному господарству (ст. 25 Закону України «Про тваринний світ» [6], ст. 1 Закону України «Про рибне господарство, промислове рибальство та охорону водних біоресурсів» [7], Концепція розвитку водного

господарства України, схвалена Постановою Верховної Ради України від 14.01.2000 № 1390-XIV [8]).

Наслідком не врахування вітчизняними судами принципу належного врядування під час вирішення спорів щодо законності укладення договорів оренди земель водного фонду, наданих для ведення водного господарства чи рибальства, буде несправедливе вирішення спору та прийняття судом не правосудного рішення.

У період часу з 01.03.2006 по 01.01.2013 частина 3 статті 122 Земельного кодексу України незмінно передбачала, що належним розпорядником землями за межами населених пунктів для водного господарства, крім випадків, передбачених частиною сьомою цієї статті, були районні державні адміністрації, а для ведення рибальства – обласні державні адміністрації [9; 10; 11].

В частині 5 статті 51 Водного кодексу України з 25.10.2000 по 01.07.2013 лише закріплювалось, що «орендодавцями водних об'єктів загальнодержавного значення є КМ України та місцеві державні адміністрації» [12; 13].

На практиці ж у період часу з 2006 по 2012 роки (як відомо автору з власного адвокатського досвіду) по всій території України розпорядниками водних об'єктів для рибогосподарських потреб із земель водного фонду, що перебували на той час у державній власності, були районні державні адміністрації.

Прикладом такої практики, яка має розцінюватись як погане (неналежне) урядування (недобре врядування), є цивільні справи № 390/1854/17 та № 390/379/21, перша з яких розглядалась, а друга ще перебуває на розгляді вітчизняних судів.

Зазначена негативна оцінка рівня врядування державних органів обґрунтовується тим, що:

1) у даних справах представлено реальну життєву ситуацію, в якій фізична особа двічі отримувала від районної державної адміністрації в оренду земельну ділянку водного фонду, що перебувала на той час у державній власності, для рибогосподарських потреб: у 2006 році та у 2014 році, хоча в той в період часу діяла ст. 122 ЗК України, за якою належним розпорядником завжди визначалась лише обласна державна адміністрація

2) суд за позовом прокурора, поданим в інтересах держави в особі обласної державної адміністрації, розцінив як законний договір оренди водного об'єкта 2006 року, але визнав незаконним договір 2014 року, які були укладені між тими ж самими сторонами, з приводу того ж самого об'єкта.

Судова практика в такому разі має розцінюватись як несправедлива та підлягає перегляду, оскільки вона суперечить ідеї правильного

(неналежного) урядування (доброго врядування) та узаконює протилежний рівень врядування – погане (неналежне) урядування (недобре врядування).

Література:

1. Берназюк Я. О. Принцип належного урядування (good governance): національна та європейська судова практика. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія : Право.* Вип. 64. 2021. С. 189–197. URL: DOI <https://doi.org/10.24144/2307-3322.2021.64.35>.

2. Стратегія реформування державного управління України на 2022–2025 роки, схвалена Розпорядженням Кабінету Міністрів України від 21 липня 2021 року № 831-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/831-2021-%D1%80#Text>

3. Принцип належного урядування у практиці Європейського суду з прав людини: значення для публічного адміністрування та судового правозастосування / Є. В. Дояр. *Проблеми сучасних трансформацій. Серія : Право, публічне управління та адміністрування.* № 4. 2022. URL: DOI: <https://doi.org/10.54929/2786-5746-2022-4-01-02>

4. Радишевська О. Р. Концепція належного врядування: практика ЄСПЛ та Верховного Суду. *Юридична Україна.* 2019. № 12. С. 56–58.

5. Рішення ЄСПЛ у справі Рисовський проти України (Rysovsky v. Ukraine) від 20.10.2011 (заява № 29979/04). URL: <https://hudoc.echr.coe.int/ukr?i=001-214067>

6. Про тваринний світ: Закон України від 13.12.2001 № 2894-III. Дата оновлення 15.11.2024. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2894-14/ed20241115#Text>

7. Про рибне господарство, промислове рибальство та охорону водних біоресурсів: Закон України від 08.07.2011 № 3677-VI. Дата оновлення 15.11.2024. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3677-17/ed20241115#Text>

8. Про Концепцію розвитку водного господарства України: Постанова Верховної Ради України від 14.01.2000 № 1390-XIV. Дата оновлення 18.02.2000. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1390-14#Text>

9. Земельний кодекс України: Закон України від 25.10.2001 № 2768-III. Дата оновлення: 02.03.2006. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2768-14/ed20060302#Text>

10. Земельний кодекс України: Закон України від 25.10.2001 № 2768-III. Дата оновлення: 14.10.2008. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2768-14/ed20081014#Text>

11. Земельний кодекс України: Закон України від 25.10.2001 № 2768-III. Дата оновлення: 01.01.2013. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2768-14/ed20130101#Text>

12. Водний кодекс України: Закон України від 06.06.1995 № 213/95-ВР. Дата оновлення: 25.10.2000. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/213/95-%D0%B2%D1%80/ed20001025#Text>

13. Водний кодекс України: Закон України від 06.06.1995 № 213/95-ВР. Дата оновлення: 13.06.2013. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/213/95-%D0%B2%D1%80/ed20130613#Text>

МЕТОДИ ВИЯВЛЕННЯ ТА БОРОТЬБИ З ДЕЗІНФОРМАЦІЄЮ З ВИКОРИСТАННЯМ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ

Карабчук В. Р.

студент

*Центральноукраїнський національний технічний університет
м. Кропивницький, Україна*

Вступ. Проблема дезінформації набуває все більшої актуальності у сучасному інформаційному суспільстві. З розвитком інтернету, соціальних мереж та цифрових медіа, поширення неправдивої інформації відбувається надзвичайно швидко, що може призвести до значних наслідків на політичному, економічному та соціальному рівнях. Дезінформація стала невід'ємною частиною гібридних конфліктів і активно використовується для маніпуляції громадською думкою. Використання штучного інтелекту (ШІ) дозволяє значно покращити можливості для виявлення та боротьби з дезінформацією, адже традиційні методи вже не здатні впоратися з великими обсягами даних, які генеруються в онлайн-просторі.

ШІ пропонує інноваційні рішення для аналізу тексту, виявлення аномалій та класифікації неправдивої інформації, що робить його важливим інструментом у боротьбі з дезінформацією. Водночас зростає необхідність у розробці етичних рамок для використання таких технологій, щоб уникнути їх потенційних негативних наслідків.

Основні методи виявлення дезінформації за допомогою ШІ

Традиційні методи виявлення дезінформації, такі як перевірка фактів вручну або лінгвістичний аналіз тексту, часто неефективні через

швидкість поширення інформації та величезні обсяги даних. Застосування методів машинного навчання та глибокого навчання дозволяє автоматизувати цей процес та підвищити його точність. Сучасні нейронні мережі здатні аналізувати текст на різних рівнях, враховуючи не лише слова, але й їхній контекст, що є критично важливим для виявлення маніпуляцій.

Генеративні моделі для виявлення "глибоких фейків"

Одним із найскладніших аспектів дезінформації є "глибокі фейки" (deepfakes) – відео або аудіо, створені за допомогою штучного інтелекту, які практично неможливо відрізнити від справжніх. Ці технології активно використовуються для створення фальшивих виступів відомих осіб або політичних лідерів, що може призвести до серйозних наслідків.

Автоматизована перевірка фактів

Ще одним ефективним інструментом у боротьбі з дезінформацією є автоматизована перевірка фактів. Це система, яка аналізує тексти в режимі реального часу і перевіряє факти на основі даних із надійних джерел. ШІ здатен шукати відповідності між заявами в новинах та офіційними даними, що дозволяє швидко відсіювати неправдиві твердження.

Висновки. Штучний інтелект надає потужні інструменти для виявлення та боротьби з дезінформацією, що особливо актуально в сучасному цифровому світі. Від автоматизованої перевірки фактів до виявлення deepfakes – технології ШІ допомагають протистояти небезпекам, які створює дезінформація. Однак важливо враховувати етичні аспекти застосування таких технологій, щоб забезпечити їхнє використання на благо суспільства.

Література:

1. Smith, John, et al. "Fake News Detection with AI." *Journal of Computational Intelligence*, 2023.
2. Brown, Alex. "Deepfakes: New Threat to Information Integrity." *AI & Society*, 2022.
3. Cambria, E., & White, B. (2014). *Jumping NLP Curves: A Review of Natural Language Processing Research*. Cambridge University Press.
4. Aggarwal, C. C. (2020). *Machine Learning for Text*. Springer.
5. Allcott, H., & Gentzkow, M. (2017). Social Media and Fake News in the 2016 Election. *The Journal of Economic Perspectives*.
6. Witten, I. H., Frank, E., & Hall, M. A. (2011). *Data Mining: Practical Machine Learning Tools and Techniques*. Elsevier.
7. Leetaru, K. (2012). *Data Mining Methods for the Content Analyst: An Introduction to the Computational Analysis of Content*. Routledge.

8. Freelon, D., & Wells, C. (2020). Disinformation as Political Communication. In *The Oxford Handbook of Political Communication*. Oxford University Press.

9. Miller, T. (2019). *Explanation in Artificial Intelligence: Insights from the Social Sciences*. Springer.

10. O'Neil, C. (2016). *Weapons of Math Destruction: How Big Data Increases Inequality and Threatens Democracy*. Crown Publishing Group.

ФОРМУВАННЯ КУЛЬТУРИ АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ В КИЇВСЬКОМУ СТОЛИЧНОМУ УНІВЕРСИТЕТІ ІМЕНІ БОРИСА ГРІНЧЕНКА

Кириленко Я. О.

*кандидат мистецтвознавства, доцент,
доцент кафедри академічного та естрадного вокалу,
заступник декана з наукової роботи
факультету музичного мистецтва і хореографії
Київський столичний університет імені Бориса Грінченка
м. Київ, Україна*

Питання академічної доброчесності сьогодення в умовах глобалізації знань та розвитку цифрових технологій є особливо актуальними і необхідними для розвитку науки, високоякісної освіти, забезпечуючи інтегритет, довіру та високі стандарти в освітньо-науковій діяльності.

Київський столичний університет імені Бориса Грінченка (далі – Університет) є одним із закладів, що послідовно впроваджує політику академічної доброчесності на всіх рівнях освітнього процесу. Університет реалізує ініціативи для формування культури академічної доброчесності серед студентів і викладачів, зокрема через Школу академічної доброчесності, Наукове товариство студентів, аспірантів, докторантів і молодих вчених.

У Положенні про академічну доброчесність науково-педагогічних, наукових, педагогічних працівників та здобувачів освіти Київського столичного університету імені Бориса Грінченка, затвердженому рішенням Вченої ради Університету від 21 березня 2024 року (протокол № 2) та введеному в дію наказом від 21.03.2024 №254 наведено дефініцію: «Академічна доброчесність – це сукупність етичних

принципів та визначених законом правил, якими мають керуватися учасники освітнього процесу під час навчання, викладання та впровадження наукової (творчої) діяльності з метою забезпечення довіри до результатів навчання та/або наукових (творчих) досягнень» [1, с. 2].

Візією Університету є формування культури академічної доброчесності як послідовного та багатоаспектного процесу. Головні концепції втілюються через такі вирішальні напрями: 1) розроблення та впровадження Положення про академічну доброчесність; 2) чітке регламентування механізмів виявлення порушень (академічний плагіат, фабрикація, фальсифікація, збіги, списування тощо) та застосування санкцій; 3) уніфікація принципів академічної доброчесності у внутрішні документи Університету, включаючи кодекси етики викладачів та студентів; 4) діяльність Школи академічної доброчесності; 5) проведення лекцій, семінарів, вебінарів, панельних дискусій, круглих столів на теми академічної доброчесності, авторського права та академічного письма; 6) включення спеціальних курсів або модулів із питань академічної доброчесності в освітні програми; 7) використання цифрових інструментів контролю, зокрема StrikePlagiarism для безкоштовної перевірки, електронних платформ для тестувань і дистанційного навчання, а також автоматизованого контролю норм цитування та джерел; 8) підписання Декларації про академічну доброчесність студента, аспіранта, докторанта, науково-педагогічного працівника; 9) щорічний моніторинг серед здобувачів щодо питань академічної доброчесності за допомогою Google-форми (через корпоративний акаунт); 10) діяльність комісії з питань академічної доброчесності для об'єктивного розгляду можливих порушень; 11) популяризація принципів академічної доброчесності; 12) етична співпраця між студентами, викладачами та науковцями у навчальному та науковому процесах; 13) кооперація з вітчизняними та закордонними інституціями, участь у міжнародних і всеукраїнських конференціях з проблем наукової доброчесності.

Враховуючи значущість моделювання культури академічного середовища в Університеті, важливим є також реалізація цих напрямів на факультетському рівні. Зокрема, на Факультеті музичного мистецтва і хореографії (далі – Факультет) регулярно організовуються заходи, які сприяють підвищенню обізнаності студентів та викладачів про правила академічної доброчесності.

У 2024 році за ініціативи кафедр і Наукового товариства студентів, аспірантів, докторантів і молодих вчених Факультету було проведено вісім просвітницьких заходів. Серед найбільш знакових подій став загальнофакультетський науковий семінар «Академічна доброчесність і авторське право в музичному мистецтві», який об'єднав студентів

і викладачів у дискусії з ключових питань академічної етики та захисту інтелектуальної власності, а також сприяв формуванню свідомого ставлення до етики науково-творчої практики.

До Всесвітнього Дня науки за ініціативи кафедри інструментально-виконавської майстерності Факультету, у рамках Школи академічної доброчесності Університету відбувся вебінар: «Технології штучного інтелекту та авторське право: виклики, ризики, перспективи» (спікер – методист НМЦ досліджень, наукових проєктів та програм Університету Т. М. Руденко).

Під час науково-методичного семінару-практикуму “Що таке наукова стаття та з чим її «їдять»” (спікер – голова Наукового товариства студентів, аспірантів, докторантів і молодих вчених Факультету, доктор філософії О. Ю. Процишина) учасники ознайомились з етапами підготовки наукової статті та отримали практичні поради з організації наукової роботи. У заході взяли участь здобувачі й викладачі факультетів Університету та представники інших вищих навчальних закладів, зокрема Українського державного університету імені Михайла Драгоманова та Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля.

На Факультеті активно діють 5 осередків студентської наукової роботи, які сприяють розвитку наукових досліджень і творчого потенціалу здобувачів. Наукові гуртки кафедр Факультету організовують різні науково-дослідницькі заходи, семінари, активно беруть участь у щорічній факультетській Всеукраїнській науково-практичній конференції студентів, аспірантів «Актуальні проблеми мистецької освіти і художньої культури», а також підтримують студентів у їхніх індивідуальних наукових проєктах.

План заходів Факультету на 2025 рік спрямований на розвиток науково-творчої доброчесності. Серед запланованих: вебінар «Академічна недоброчесність в мистецькому освітньому середовищі: хто винен?», науково-практичний семінар «Академічний етос магістрів у контексті доброчесності в освітньому середовищі сучасного університету», а також тренінг «Теоретичні та практичні засади проведення акторських тренажів на розвиток уяви в контексті академічної доброчесності».

Окрему увагу буде приділено панельній дискусії «Моральні та етичні аспекти вокального виконавства в Університеті: академічна доброчесність на сцені», що дозволить обговорити взаємозв'язок між виконавським мистецтвом і етичними стандартами. У рамках інтерактивних форм заплановано проведення науково-інтерактивного квесту «Академічна доброчесність: наукова етика, правила і принципи наукової спільноти». Крім того, для ознайомлення з міжнародним

досвідом передбачено організацію вебінару «Український та зарубіжний досвід реалізації принципів академічної доброчесності в освітньому процесі: мистецький фокус».

Отже, формування культури академічної доброчесності в Київському столичному університеті імені Бориса Грінченка реалізується через комплексний підхід, що включає правове регулювання, освітні ініціативи, цифрові інструменти та міжнародну співпрацю. Таким чином, академічна доброчесність стає ключовим чинником якісної освіти, що відображає досвід Київського столичного університету імені Бориса Грінченка у формуванні культури доброчесності.

Література:

1. Київський столичний університет імені Бориса Грінченка // Реєстр нормативної бази. Положення про академічну доброчесність науково-педагогічних, наукових, педагогічних працівників та здобувачів освіти Київського столичного університету імені Бориса Грінченка. URL: https://kubg.edu.ua/images/stories/Departaments/vdd/documenty_grinchenko_university/rozdil_2/Polozhennia_akademichna_dobrochesnist.pdf (дата звернення: 30.01.2025).
2. Сопова Д. Академічна доброчесність у системі професійної підготовки майбутнього педагога. *Неперервна професійна освіта: теорія і практика (серія: педагогічні науки)*. 2018. Вип. № 3–4 (56–57). С. 52–56.
3. Дуліба Є. В., Гришко В. І. Академічна доброчесність в освітньо-науковому просторі України: соціальні виклики та перспективи удосконалення *Наукові записки. Серія : Право*. 2023. № 14. С. 6–12.

НОРМАТИВНО-ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ В УКРАЇНІ

Кириченко Ю. В.

*доктор юридичних наук, професор,
завідувач кафедри «Політологія та загальноправові дисципліни»
Національний університет «Запорізька політехніка»
м. Запоріжжя, Україна*

На етапі розвитку сучасного суспільства все більше уваги приділяється питанням забезпечення академічної доброчесності, важливість якої полягає не лише у запобіганні плагіату та академічним порушенням, а й зобов'язує всіх учасників освітнього процесу до відповідальної поведінки, чесності та поваги до інтелектуальної власності інших.

Слід наголосити, що в Україні академічна доброчесність регулюється низкою нормативно-правових актів, серед яких особливе місце посідає Закон України “Про освіту”, який регулює суспільні відносини, що виникають у процесі реалізації конституційного права на освіту, прав та обов'язків фізичних і юридичних осіб, які беруть участь у реалізації цього права, а також визначає компетенцію державних органів та органів місцевого самоврядування у сфері освіти. У цьому Законі надано визначення поняття “академічна доброчесність”, охарактеризовано критерії дотримання академічної доброчесності та передбачено відповідні санкції за порушення академічної доброчесності. Так, згідно ст. 42 зазначеного Закону під академічною доброчесністю слід розуміти сукупність етичних принципів та визначених законом правил, якими мають керуватися учасники освітнього процесу під час навчання, викладання та провадження наукової (творчої) діяльності з метою забезпечення довіри до результатів навчання та/або наукових (творчих) досягнень, а п. 4 цієї статті містить вичерпний перелік порушень академічної доброчесності, до яких належить: академічний плагіат, самоплагіат, фабрикація, фальсифікація, списування, обман, хабарництво, необ'єктивне оцінювання [1]. При цьому як зазначають В. А. Рудик та О. А. Хименко, положення даного закону і законодавства України про освіту загалом, в аспекті регулювання питань академічної доброчесності, не позбавлені недоліків, що може негативно вплинути на правозастосовчу практику і можливість сформулювати дієвий механізм забезпечення академічної доброчесності в сучасній освіті [2, с. 8].

Не менш важливе значення в питаннях забезпечення академічної доброчесності відіграє Закон України “Про вищу освіту”, який встановлює основні правові, організаційні, фінансові засади функціонування системи вищої освіти, створює умови для посилення співпраці державних органів і бізнесу з закладами вищої освіти на принципах автономії закладів вищої освіти, поєднання освіти з наукою та виробництвом з метою підготовки конкурентоспроможного людського капіталу для високотехнологічного та інноваційного розвитку країни, самореалізації особистості, забезпечення потреб суспільства, ринку праці та держави у кваліфікованих фахівцях [3]. При цьому слід відзначити, що в цьому Законі також надається визначення поняття “академічна доброчесність”, що фактично дублює аналогічне визначення, закріплене в Законі України “Про освіту”.

Особливе значення для забезпечення академічної доброчесності також має Закон України “Про авторське право і суміжні права”, який регулює відносини щодо набуття, здійснення та захисту особистих немайнових та майнових авторських та/або суміжних прав. Тобто цей Закон запобігає несанкціонованому використанню чужих творів.

Розглядаючи питання щодо нормативного регулювання академічної доброчесності слід наголосити, що 06 червня 2024 року Верховна Рада України за результатами розгляду в першому читанні прийняла за основу проєкт Закону “Про академічну доброчесність”, аналогів якому не існує в жодній державі європейського простору і який проголошує базові цінності та визначає основні принципи і правила академічної доброчесності, правові та організаційні механізми її формування та забезпечення, основні ознаки і види порушень академічної доброчесності та відповідальності за такі порушення. Тобто академічна доброчесність визнана важливою передумовою провадження якісної освітньої та наукової (творчої) діяльності, здобуття якісної освіти, забезпечення на цій основі довіри до результатів навчання і наукових (творчих) досягнень, а також формування поваги до честі та гідності людини. Згідно цього Закону, академічна доброчесність – це сукупність цінностей, принципів і заснованих на них правил, якими мають керуватися суб’єкти академічної діяльності під час провадження такої діяльності [4].

Також зазначений Закон передбачає, що формування культури академічної доброчесності в закладах освіти має призвести до:

- 1) підвищення довіри до результатів навчання здобувачів освіти;
- 2) підвищення якості здобутої освіти;
- 3) підвищення якості і чесності в наукових дослідженнях;
- 4) підвищення доброчесності громадян в суспільному житті [4].

Важливу роль у забезпеченні академічної доброчесності на національному рівні відіграє Національне агентство із забезпечення якості вищої освіти, який є постійно діючим колегіальним органом і затверджує критерії оцінювання якості освіти та проводить перевірки закладів вищої освіти на відповідність цим критеріям, а також розробляє рекомендації та надає консультації з питань академічної доброчесності.

Отже, підсумовуючи вищезазначене можна зробити висновок про те, що в Україні академічна доброчесність регулюється низкою нормативно-правових актів, що свідчить про важливість формування культури академічної доброчесності в закладах освіти.

Література:

1. Про освіту: Закон України від 05 вересня 2017 року № 2145-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua>

2. Рудик В. А., Хименко О. А. До проблеми правового регулювання відповідальності за порушення академічної доброчесності. *Актуальні проблеми юридичної науки та практики*. № 1(3). 2017. С. 7–12.

3. Про вищу освіту: Закон України від 01 липня 2014 року № 1556-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua>

4. Проект Закону України «Про академічну доброчесність». URL: <https://zakon.rada.gov.ua>

САМОПЛАГІАТ: ЩО ЦЕ ТАКЕ І ЧОМУ ЦЕ ПРОБЛЕМА

Ковальчук О. Б.

завідувач сектору

Львівський науково-дослідний інститут судових експертиз

м. Львів, Україна;

аспірантка

Київський інститут залізничного транспорту

Державного університету інфраструктури та технологій

м. Київ, Україна

В Законі України «Про освіту» [1, стаття 42] зазначається, що самоплагіат – це оприлюднення (частково або повністю) власних раніше опублікованих наукових результатів як нових наукових

результатів і є порушенням академічної доброчесності. Також самоплагіат відноситься до форми обману.

Поняття самоплагіату не слід застосовувати до випадків відтворення наукових результатів автора у публікаціях, які не мають наукового характеру. Це стосується, зокрема, публікацій у соціальних мережах, засобах масової інформації, навчальних та науково-популярних виданнях тощо. Проте навіть у таких випадках відсутність посилань на першоджерело може свідчити про інші форми академічної недоброчесності або порушення авторських прав.

Самоплагіатом також не вважається відсутність посилань на наукові результати автора у ненаукових джерелах, таких як соціальні мережі, ЗМІ, навчальні та науково-популярні видання. У науковій літературі посилання на подібні джерела часто вважаються неприйнятними. Крім того, такі публікації можуть містити попередні результати, які ще не можна розглядати як наукові.

Типові приклади самоплагіату включають:

- дуплікацію публікацій – повторне оприлюднення тієї самої наукової роботи (повністю або з незначними змінами) у різних виданнях;
- дублювання наукових результатів – публікацію однакових наукових результатів у різних статтях, монографіях чи інших працях як нових;
- подання у звітах про виконання наукових проєктів результатів, які вже містилися у попередніх роботах, як отриманих у межах відповідного проєкту;
- агрегування або доповнення даних – поєднання старих і нових даних без чіткої ідентифікації та відповідних посилань;
- дезагрегування даних – використання окремої частини раніше опублікованих даних без зазначення попередньої публікації;
- повторний аналіз раніше опублікованих даних без посилання на попередню публікацію та її результати.

При оцінці самоплагіату важливо враховувати, що деякі видання допускають передрук або дуплікацію матеріалів за умови дотримання прав видавців та належного посилання на першу публікацію. Також слід звертати увагу на випадки, коли електронні видання здійснюють передрук без погодження з авторами чи їх інформування.

Суттєвою проблемою у визначенні самоплагіату є нечітке формулювання поняття «науковий результат» у чинному Законі України «Про наукову і науково-технічну діяльність». Визначаючи наявність самоплагіату, варто керуватися нормою цього закону [2, стаття 1], згідно з якою науковий результат – це «нове наукове знання, отримане в процесі фундаментальних або прикладних наукових досліджень».

Закон України «Про освіту» визначає самоплагіат лише для наукових результатів, тоді як міжнародна практика поширює його і на інші сфери, зокрема творчі роботи. Заклади вищої освіти можуть враховувати цей підхід при розробці внутрішніх нормативних документів, встановлюючи запобіжники для ширшого кола результатів, що використовуються у процесі оцінювання освітньої, наукової або творчої діяльності.

До самоплагіату не належать перевидання (стереотипні, перероблені або доповнені) монографій, підручників, навчальних посібників та інших творів, що містять наукові, освітні або творчі результати, якщо у них вказано інформацію про перевидання або посилання на перше видання. Також не є самоплагіатом часткове використання фрагментів раніше опублікованих робіт у нових монографіях чи підручниках за умови відповідного зазначення та погодження з видавцем.

Агрегування або збільшення даних може ускладнювати їхню коректну інтерпретацію через можливі розбіжності у статистичних характеристиках, зміни об'єктів дослідження тощо. Відсутність належної інформації про такі аспекти або некоректне застосування висновків з попередніх досліджень може бути свідченням академічної недоброочесності чи недостатньої кваліфікації дослідника.

Дезагрегування даних без відповідного обґрунтування та перерахунку характеристик може створювати викривлене уявлення про їхню достовірність та надійність, що також вважається порушенням академічної доброчесності.

Повторний аналіз раніше опублікованих даних може бути виправданий появою нових технологій або теорій. Однак, якщо частина попередніх результатів залишається в новій публікації без належного посилання, це формує викривлене уявлення про методологію дослідження та його достовірність.

Автоматичні засоби перевірки академічного плагіату можуть у майбутньому суттєво обмежити використання самоплагіату, оскільки замість пришвидшення публікацій він може призводити до їхнього відхилення або затримки через необхідність додаткових пояснень та доопрацювання [3].

Самоплагіат означає повторне використання автором власних раніше опублікованих текстів, ідей або досліджень без належного посилання чи зазначення того, що цей матеріал вже був оприлюднений. Така практика особливо проблемна в науковому середовищі, оскільки може суперечити етичним нормам.

Хоча самоплагіат не завжди прямо регулюється законодавством, він може мати певні юридичні наслідки. В Україні авторське право гарантує виключні права на твір, але повторне використання без змін

може суперечити умовам публікацій або грантових зобов'язань. У країнах Європейського Союзу законодавство не містить чіткого визначення самоплагіату, проте видавці можуть вважати його порушенням етики. У США закони про авторське право також не забороняють таку практику, однак наукові журнали та університети часто мають внутрішні правила, які регулюють повторне використання текстів.

Самоплагіат є серйозною проблемою через кілька причин. По-перше, він порушує принципи академічної доброчесності, оскільки може створювати хибне враження про новизну дослідження. По-друге, наукові журнали вимагають унікальності поданих матеріалів і можуть відхилити статтю через виявлення самоплагіату. По-третє, юридичні ризики виникають у випадках, коли текст переданий видавництву на умовах ексклюзивної публікації, а його повторне використання суперечить контрактним зобов'язанням.

Щоб уникнути самоплагіату, слід завжди вказувати посилання на власні попередні роботи при використанні тих самих ідей або фрагментів тексту. Замість дослівного копіювання варто перефразовувати матеріал, зберігаючи основний зміст. Якщо планується повторне використання тексту, необхідно узгодити це з видавництвами або університетами, які можуть мати відповідні вимоги. Крім того, перевірка унікальності тексту за допомогою спеціальних антиплагіатних сервісів допоможе уникнути непорозумінь і забезпечити відповідність академічним стандартам.

Література:

1. Закон України «Про освіту».
2. Закон України «Про наукову і науково-технічну діяльність».
3. Володимир Бахрушин. Академічний плагіат і самоплагіат в науці та вищій освіті: нормативна база і світовий досвід. URL: <http://education-ua.org/ua/articles/1128-akademichnij-plagiat-i-samoplagiat-v-nautsi-ta-vishchij-osviti-normativna-baza-i-svitovij-dosvid/>

АКАДЕМІЧНА ДОБРОЧЕСНІСТЬ ТА ШТУЧНИЙ ІНТЕЛЕКТ: ЧИ МОЖЛИВЕ ПОЄДНАННЯ?

Ковтун О. М.

*кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри кримінального та адміністративного права
Академія адвокатури України
м. Київ, Україна*

Ми живемо в епоху науково-технічної революції, стрімкого розвитку технологій. Справжнім викликом для науковців є поява штучного інтелекту (далі – ШІ). Чи є використання ШІ для здійснення наукового дослідження порушенням академічної доброчесності? Якщо так, то про яке саме використання йдеться?

Закон України «Про освіту» визначає академічну доброчесність як сукупність етичних принципів та визначених законом правил, якими мають керуватися учасники освітнього процесу під час навчання, викладання та провадження наукової (творчої) діяльності з метою забезпечення довіри до результатів навчання та/або наукових (творчих) досягнень (ст. 42) [1].

Академічна доброчесність є складовою академічної (наукової) культури, що являє собою систему цінностей, знань та понять, які покладено в основу функціонування академічних інститутів (закладів освіти).

У Бухарестській декларації етичних цінностей і принципів вищої освіти в Європейському регіоні (2004 рік) виокремлено такі етичні принципи освіти як: академічна етика, культура і спільнота; чесність, довіра, справедливість, повага, надійність і відповідальність; демократія і етика у керівництві і управлінні; академічна чесність і соціальна відповідальність наукових досліджень.

Порушенням академічної доброчесності, згідно із ч. 4 ст. 42 Закону України «Про освіту» вважається:

- академічний плагіат – оприлюднення (частково або повністю) наукових (творчих) результатів, отриманих іншими особами, як результатів власного дослідження (творчості) та/або відтворення опублікованих текстів (оприлюднених творів мистецтва) інших авторів без зазначення авторства;

- самоплагіат – оприлюднення (частково або повністю) власних раніше опублікованих наукових результатів як нових наукових результатів;

- фабрикація – вигадання даних чи фактів, що використовуються в освітньому процесі або наукових дослідженнях;
- фальсифікація – свідомо зміна чи модифікація вже наявних даних, що стосуються освітнього процесу чи наукових досліджень;
- списування – виконання письмових робіт із залученням зовнішніх джерел інформації, крім дозволених для використання, зокрема під час оцінювання результатів навчання;
- обман – надання завідомо неправдивої інформації щодо власної освітньої (наукової, творчої) діяльності чи організації освітнього процесу; формами обману є, зокрема, академічний плагіат, самоплагіат, фабрикація, фальсифікація та списування;
- хабарництво – надання (отримання) учасником освітнього процесу чи пропозиція щодо надання (отримання) коштів, майна, послуг, пільг чи будь-яких інших благ матеріального або нематеріального характеру з метою отримання неправомірної переваги в освітньому процесі;
- необ'єктивне оцінювання – свідоме завищення або заниження оцінки результатів навчання здобувачів освіти;
- надання здобувачам освіти під час проходження ними оцінювання результатів навчання допомоги чи створення перешкод, не передбачених умовами та/або процедурами проходження такого оцінювання;
- вплив у будь-якій формі (прохання, умовляння, вказівка, погроза, примушування тощо) на педагогічного (науково-педагогічного) працівника з метою здійснення ним необ'єктивного оцінювання результатів навчання [1].

Плагіат – це опублікування твору або його частини у незмінному або видозміненому вигляді, включаючи опублікування перекладу іншомовного твору або його частини, під іменем особи, яка не є автором цього твору (ч. 2 ст. 53 Закону України «Про авторське право і суміжні права») [2].

Слово «плагіат» походить від латинського «*plagio*», що означає «викрадаю». Отже, плагіат – це крадіжка в науці, літературі, мистецтві. На такі дії здатна людина, що не є носієм культури загалом та академічної культури зокрема, однією зі складових якої є академічна доброчесність, що ґрунтується на таких принципах, як чесність, мужність, відповідальність, довіра, повага, справедливість. Людина, для якої ці цінності є пріоритетними та важливими, ніколи не візьме та не привласнить чужого (не має значення, про що йдеться: про гроші, коштовності, витвори мистецтва, літературні твори чи наукові праці).

Тут все більш-менш зрозуміло: вкрав чужу працю, думку, винахід – значить «зплагіатив», отже – нести ти відповідальність за свої дії. Для

виявлення відповідних порушень створені так звані антиплагіатні програми, які не виявляють плагіат, а лише допомагають його знайти. У багатьох випадках значний відсоток збігу текстових фрагментів ще не є ознакою плагіату. Остаточний вердикт у кожній конкретній ситуації виносить людина одноособово (науковий керівник, рецензент, експерт тощо) або колегіально (комісія, експертна група тощо).

А от як бути з використанням ШІ? Якщо наукову працю створив CatGPT, а людина стверджує, що, оскільки вона задавала пошукові завдання ШІ, то вона і є автором? До того ж, наскільки мені відомо, жодна з антиплагіатних програм не здатна довести факт генерування тексту ШІ, а вказує лише на ймовірність змісту контенту ШІ. Але це лише гіпотеза, припущення, але не доказ. До того ж, будь-яке припущення може виявитися хибним. Я нещодавно написала тези доповіді на міжнародну наукову конференцію і вирішила перевірити їх на наявність ШІ-контенту. І яким же виявилось моє здивування, коли у звіті наявності ШІ-контенту програма StrikePlagiarism підсумувала – ймовірність змісту контенту ШІ становить 85%. Це було так неочікувано, я так розгубилася, що насправді не знала, чи плакати, чи сміятися. З одного боку – респект, бо я пишу, принаймні, не гірше, аніж ШІ, але ж з іншого боку – це, нехай навіть не пряме звинувачення, але підозра на академічну недоброчесність (до того ж, зовсім не обгрунтована, тому що цю роботу я виконувала без допомоги CatGPT; це був мій авторський текст, а не згенерований ШІ). Проте, чим більше я працюю зі ШІ, тим більше я починаю розуміти його стиль і бачу тексти, які можуть бути ним згенеровані. Часто говорю студентам: «Ймовірно, текст Вашої роботи згенерований ШІ». Вони погоджуються і дивуються: «Як Ви дізналися?» Але ж це не складно.

Проте питання щодо поєднання академічної доброчесності та ШІ залишається відкритим. На моє глибоке переконання, заборона використання ШІ як інструмента наукового дослідження та освітньої діяльності – це заперечення самої їхньої сутності, це хибний шлях. Ми маємо ставитися до ШІ як до друга та радника, як до інформаційного ресурсу, який значно полегшує роботу, заощаджуючи час. Ті часи, коли ми годинами чекали книги, замовлені у Національній бібліотеці України імені В.І. Вернадського, Національній парламентській бібліотеці (тепер – Національна бібліотека України імені Ярослава Мудрого) чи будь-якій іншій, а потім конспектували прочитане або робили ксерокопії, відійшли у минуле. Це вже «кам'яний вік». І заперечувати це безглуздо. Ту технічну роботу, на яку колись витрачалося по декілька днів, ШІ здатен виконати за лічені хвилини. Це значно підвищує продуктивність праці, і нічого поганого в цьому немає. Але якщо дослідник привласнює ідею, згенеровану ШІ (без

посилання на джерело), – то це вже порушення академічної доброчесності. Але, щоб це розуміти і дотримуватися принципів академічної доброчесності, людина повинна бути носієм загально-цивілізаційних цінностей та цінностей академічної культури. Бо без цього неможливе гармонійне поєднання та співіснування академічної доброчесності та ШІ, оскільки довести факт використання ШІ у тексті наукового дослідження наразі неможливо, антиплагіатні програми вказують лише на ймовірність наявності ШІ-контенту. Це становить приховану загрозу для науки і наукової діяльності. Але це вже зовсім інша тема для роздумів.

Література:

1. Закон України «Про освіту» від 5 вересня 2017 року №2145-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text>

2. Закон України «Про авторське право і суміжні права» від 1 грудня 2022 року № 2811-IX URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2811-20#Text>

СУЧАСНА ПОЛІТИКА АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ: ВИКЛИКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

Колеснік Т. В.

*доктор юридичних наук, професор,
завідувач кафедри цивільного, трудового права
та права соціального забезпечення
Донецький державний університет внутрішніх справ
м. Кропивницький, Україна*

Сьогодні академічна доброчесність стала невіддільною частиною освітнього процесу для кожного представника вишу, як для керівника так і для викладача та здобувача, які формують авторитет закладу, та презентують його на національному та міжнародному науково-освітньому просторі. Дотримання та формування стійкої культури академічної та наукової доброчесності підтримують усі заклади вищої освіти і органи державної влади держав-учасниць Болонського процесу, що зафіксовано Паризьким комюніке (2018) [1] та Римським

Міністерським Комюніке [2], підписаними міністрами, відповідальними за вищу освіту.

Актуалізація дотримання настанов академічної доброчесності обумовлена піднесенням значення людського капіталу, домінування суспільних знань та нового образу особистості із креативним, самостійним, критичним мисленням, за яких зростає значущість освіти в царині інтелектуальної величі людини. Академічна свобода, відкритість, толерантність, солідарність і діалог, як фундаментальні основи буття академічного середовища, перебувають у фокусі уваги Європейської університетської асоціації та Ради міжнародних шкіл (зокрема вищих). Політика забезпечення якості освіти, декларована в її фундаментальному значенні Європейською асоціацією забезпечення якості вищої освіти (ENQA), має основою підтримку академічної чесності і свободи, унеможливлення академічного шахрайства (Стандарти і рекомендації щодо забезпечення якості в Європейському просторі вищої освіти, 2015). Із метою об'єднання освітян із 23 країн та здійснення ефективної довгострокової стратегії щодо просування чесності досліджень у Європі 2008 р. була заснована Європейська мережа офісів наукової чесності (ENRIO) [3, с. 91].

Сьогодні освітянська спільнота постала перед новими викликами в окресленій проблематиці – це зумовлено активним використанням штучного інтелекту в наукових пошуках. Штучний інтелект у сучасному світі відкриває безліч перспективних можливостей, як для галузі освіти і науки в цілому, так і для наукових досліджень, зокрема. Відповідно нові процеси приводять до нових етичних та моральних викликів, які потрібно приймати і відповідно напрацьовувати механізми для їх вирішення. Штучний інтелект присутній у просторі академічної доброчесності вже декілька років, проте поява такого сервісу як ChatGPT від OpenAI є яскравим проявом академічної не доброчесності здобувачів освіти та науковців. Чат-бот на основі штучного інтелекту є нейромережею, яка спеціально розроблена і є персональним помічником людини.

Активне використання спеціальних програм для визначення плагіату тексту, написаного як людиною, так і штучним інтелектом, навчання академічному письму, дотримання принципів академічної доброчесності є важливими аспектами проблеми академічної не доброчесності в контексті використання ШІ [4].

Принагідно відзначити, що у Проєкті Закону України «Про академічну доброчесність» від 08.01.2024 (*далі Проєкт Закону*) значну увагу акцентовано на фундаментальних цінностях академічної спільноти: чесність, довіра до результатів академічної діяльності, повага до честі та гідності своєї та інших членів академічної спільноти, справедливість,

послідовне та неупереджене реагування на порушення академічної доброчесності, відповідальність суб'єктів академічної діяльності перед собою, один перед одним і перед суспільством за результати своєї академічної діяльності, рішучість у формуванні та утвердженні культури академічної доброчесності, сміливість у відстоюванні академічних цінностей.

Також слід зауважити, що новації викладені в Проекті Закону України «Про академічну доброчесність», демонструють підвищену увагу до настанов академічної доброчесності, усвідомлення їх як таких, що мають статус імперативів академічної діяльності. Так, відповідно до ч. 3 ст. 32. Закону України «Про вищу освіту» – заклади вищої освіти зобов'язані вживати заходів, у тому числі шляхом запровадження відповідних новітніх технологій, щодо запобігання та виявлення академічного плагіату в наукових роботах наукових, науково-педагогічних, педагогічних, інших працівників і здобувачів вищої освіти та притягнення їх до дисциплінарної відповідальності.

В свою чергу положення ст. 42 Проекту Закону доповнено нормою щодо відповідальності за порушення академічної доброчесності педагогічним, науково-педагогічним, науковим працівником, у випадках передбачених законом, як додаткової підстави розірвання договору з ініціативи роботодавця, що в свою чергу передбачає доповнення положень ст. 41 КЗпП України. Відповідно ч.1 ст. 41 Кодексу законів про працю України буде доповнено «п. 7. порушення академічної доброчесності педагогічним, науково-педагогічним, науковим працівником у випадках, визначених законом».

Посилення санкцій за порушення академічної доброчесності передбачені і в Законі України «Про наукову і науково-технічну експертизу»: ст. 7 доповнено положенням – «за порушення академічної доброчесності під час проведення наукової та/або науково-технічної експертизи фізичні особи, які на постійній або професійній основі здійснюють діяльність, пов'язані з наданням експертних послуг, позбавляються свідоцтва про акредитацію у порядку, визначеному центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері наукової, науково-технічної діяльності.

Резюмуючи викладене слід зазначити, що проблематика академічної доброчесності є багатовимірною, оскільки вона об'єднує основні цінності та інструменти для її забезпечення. Сьогодні політика академічної доброчесності диктує нові виклики і відповідно в закладах вищої освіти має бути напрацьовано комплексний підхід для всіх учасників освітнього процесу, що включає механізм моніторингу дотримання доброчесності, та ефективний механізм реагування на прояви її порушення. Безумовно, досягнення ефективних зрушень має ґрунтуватися на

нормативно-правовому забезпеченні з урахуванням міжнародного досвіду розвинутих країн в цьому аспекті.

Література:

1. Паризьке комюніке. Париж, 25 травня 2018 р. URL: <http://surl.li/itmsea>
2. Римське Міністерське Комюніке. Рим 19 листопада 2020. URL: <https://erasmusplus.org.ua/news/pereklad-materialiv-ministerskoyi-konferencziyi-zpytan-rozvytku-bolonskogo-proczesu-19-11-2020-mrym-online/>
3. Уманець О. Академічна доброчесність як маркер сучасної освіти: світовий та національний виміри. *Актуальні питання гуманітарних наук*. 2024. Вип. 71, том 3. С. 89–96.
4. Філіпенко Л. В., Думанський О. В., Козак О. В. Академічна доброчесність в науковому та освітньому середовищі закладів освіти України: погляд крізь призму наявності штучного інтелекту. *Академічні візії*. Вип. 19. 2023. DOI: <http://dx.doi.org/10.5281/zenodo.7966703> (дата звернення 04.03.2025).
5. Проект Закону України про академічну доброчесність (від 08.01.2024). URL: <https://itd.rada.gov.ua/billInfo/Bills/Card/43481> (дата звернення 04.03.2025).

АКАДЕМІЧНА КУЛЬТУРА ТА ДОБРОЧЕСНІСТЬ: ШЛЯХ ДО ЕТИЧНИХ СТАНДАРТІВ У НАУЦІ ТА ОСВІТІ

Колодій С. К.

*старший викладач кафедри підприємництва і маркетингу
Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького
м. Черкаси, Україна*

Академічна культура є фундаментом існування та розвитку академічної спільноти. Будучи першоджерелом академічної доброчесності вона забезпечує етичність та прозорість у навчальному та науковому середовищі, є основою для формування довіри між усіма учасниками академічного процесу та сприяє розвитку науки і освіти.

Питання формування академічної культури сьогодні мають велику актуальність. Хоч вже пройшло досить багато часу від початку

формування в нашій країні академічних основ світової освіти, але історична пам'ять, сформований попередніми роками менталітет та традиції вищої школи ще впливають на формування як культурного середовища, так і організації навчального процесу. Недостатній рівень сформованої академічної культури, часто нерозуміння студентами академічних засад освітнього процесу, а також можливості, які надає нам розвиток технологій та цифровізація загострюють питання академічної доброчесності.

Академічна культура включає в себе сукупність цінностей, норм та традицій, які регулюють поведінку студентів, викладачів та науковців. Вона формує основу для дотримання етичних стандартів та сприяє створенню чесного та прозорого академічного середовища. Питання академічної культури та академічної доброчесності, як її складової, вивчається багатьма вітчизняними науковцями [1–4].

Академічна культура не є статичною. Від виникнення перших європейських університетів і далі по мірі розвитку освітнього процесу, людської цивілізації в цілому, вона поступово трансформується, вбираючи в себе характерні особливості розвитку суспільства.

Видатний французький соціолог П'єр Бурдьє зазначав, що академічна культура – це набір академічних практик, які включають як формальні прояви академічної культури, так і неформальні академічні практики. Вона визначається як сукупність моделей поведінки, що формуються в академічному середовищі в процесі адаптації до ціннісно-нормативної складової освітнього простору [3]. Та, на думку О. М. Семеног, може проявлятися в багатьох аспектах, серед яких культура розумової праці, етична культура, культура академічного письма та академічної комунікації, академічний менеджмент та інші [4].

Академічна культура є основою для формування академічної доброчесності. Наявність проблеми існування академічної недоброчесності не дає можливості розвитку не тільки академічної культури, а і загальної культури суспільства. У зв'язку з цим проблема академічної доброчесності розглядається не тільки в межах академічної культури, але і в рамках інших форм культури: соціальної, економічної, моральної, політичної.

Важливість дотримання принципів академічної доброчесності закріплено в Законі України «Про освіту». Академічна доброчесність тут визначена як принцип освітньої діяльності та як одна з засад державної політики у сфері освіти [5].

Включаючи в себе відмову від плагіату, фальсифікації результатів досліджень, обману під час іспитів та інших порушень академічної культури, академічна доброчесність є основою для організації чесного та етичного процесу навчання і наукових досліджень.

На шляху до етичних стандартів, закладених в академічній культурі, сьогодні постає багато викликів, пов'язаних з дотриманням академічної доброчесності.

Одним із найбільших викликів у забезпеченні академічної доброчесності є боротьба з плагіатом та фальсифікацією результатів досліджень. Незважаючи на існування великої кількості антиплагіатних систем, які використовуються для перевірки текстів, наукових робіт на унікальність, ці проблеми залишаються актуальними.

Розвиток технологій створює нові виклики для академічної доброчесності. Інтернет надає можливість легко копіювати та використовувати чужі ідеї без належного цитування, що ускладнює контроль за дотриманням етичних стандартів.

Велике навантаження та високі вимоги до студентів та науковців можуть призводити до спокуси використовувати неетичні методи для досягнення успіху. Крім того стрес, в якому знаходяться українці від початку повномасштабного вторгнення, і одночасний тиск з боку викладачів також можуть сприяти поширенню різних видів академічної недоброчесності.

Тому дуже важливо особливо в умовах українських реалій підтримувати людиноцентризм та студентоорієнтовність процесу освіти.

Для подолання проблем академічної доброчесності та дотримання етичних стандартів академічної культури важливо впроваджувати освітні програми та курси, які навчають студентів та науковців основам академічної доброчесності. Це допоможе підвищити обізнаність та розуміння важливості дотримання етичних стандартів. Так, однією з обов'язкових дисциплін, яку вивчають студенти перших курсів є дисципліна «Основи наукових досліджень та академічна доброчесність». Важливість цієї дисципліни важко переоцінити, адже саме вона дає студентам перші знання про академічну культуру і доброчесність, вчить правильно організовувати навчальну та наукову роботу студентів і в цілому пояснює основні засади освітнього процесу в закладах вищої освіти.

Дуже важливо на всіх етапах навчання забезпечувати студентів необхідною підтримкою то консультаціями як щодо виконання ними навчальних завдань, так і дотримання академічної доброчесності. А також бути прикладом для студентів в дотриманні принципів академічної доброчесності. Така поведінка та підхід до роботи формують у студентів розуміння академічної спільноти і, як результат, важливості дотримання доброчесності в усіх сферах освітнього процесу.

Позитивний ефект має співпраця та взаємодія між студентами та викладачами не тільки в межах викладання навчальних дисциплін. Створення комфортного середовища для обміну знаннями, досвідом,

думками поза навчальних годин сприяє налагодженню довірливої обстановки, де академічна культура і доброчесність є природною нормою.

Важливою частиною запобігання академічній недоброчесності є заохочення студентів до самостійного мислення. Розробка цікавих завдань, які базуються на власному розумінні тієї чи іншої проблеми, стосуються кожного студента особисто, потребують від студента прояву творчості або опису власного досвіду чи бачення проблеми, робить рутинний навчальний процес цікавим, сприяє самостійному мисленню та інноваціям, знижує ймовірність плагіату та інших видів академічної нечесності, стимулює студентів розвивати власні ідеї та підходи.

Академічна культура та доброчесність є ключовими елементами, що сприяють встановленню високих етичних стандартів у науці та освіті. Вони забезпечують чесність, прозорість та довіру в академічному середовищі. Запобігання академічній недоброчесності вимагає комплексного підходу. Поєднання освітніх заходів, особистого прикладу та підтримки як студентів, так і викладачів сприяє формуванню та поширенню академічної культури і підтримці академічної доброчесності. Лише спільними зусиллями можна створити академічне середовище, де етичні стандарти стануть невід'ємною частиною навчання та наукових досліджень.

Література:

1. Козинець А. О., Ягодзінський С. М. Академічна культура та доброчесність здобувачів як компетентісна складова їх професійного розвитку. *Інноваційна економіка*. 2024. № 77. С. 17–23.
2. Пронь Н. Б., Гайдук І. С. Академічна доброчесність: актуальні питання та світові тенденції наукових досліджень. *Інноваційна педагогіка*. 2019. № 18. Т. 2. С. 161–165.
3. Bourdieu, P., & Passeron, J.-C. *Reproduction in Education, Society, and Culture*. 2nd ed. London : Sage Publications, 1990. 243 p.
4. Семеног О. М. Академічна культура дослідника: європейський та національний контексти : навчальний посібник. Суми : СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2021. 216 с.
5. Про освіту: закон України від 05. 09. 2017 р. № 2145-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text> (дата звернення 05.03.2025).

**ЕТИКА ВИКОРИСТАННЯ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ
В АКАДЕМІЧНОМУ СЕРЕДОВИЩІ УКРАЇНСЬКОГО
ДЕРЖАВНОГО УНІВЕРСИТЕТУ
ЗАЛІЗНИЧНОГО ТРАНСПОРТУ**

Комарова Г. Л.

кандидат технічних наук, доцент

*Український державний університет залізничного транспорту
м. Харків, Україна*

Геворкян Е. С.

доктор технічних наук, професор

*Український державний університет залізничного транспорту
м. Харків, Україна*

Штучний інтелект (ШІ) стає невід'ємною частиною сучасного академічного середовища, сприяючи вдосконаленню досліджень, навчального процесу та адміністративних функцій [1, с. 15]. Однак поряд із цим виникають нові етичні виклики, які вимагають усвідомлення та належного реагування.

Основна мета цього дослідження – визначити ключові етичні проблеми, пов'язані з використанням ШІ в академічному середовищі, і запропонувати шляхи їх вирішення. Специфічно, ці рекомендації будуть пристосовані до умов Українського державного університету залізничного транспорту (УкрДУЗТ).

Однією з найважливіших вимог до етичного використання ШІ є забезпечення прозорості. Розробники й користувачі ШІ повинні чітко розуміти, як працюють алгоритми та на яких даних вони базуються. Прозорість дозволяє оцінити надійність результатів і запобігти маніпуляціям. В УкрДУЗТ це можна буде здійснювати через впровадження системи моніторингу ШІ, яка забезпечить аудит даних, регулярну перевірку алгоритмів та їх відповідність етичним стандартам. Крім того, навчальні семінари для викладачів та студентів сприятимуть підвищенню обізнаності про принципи роботи ШІ.

Не менш важливим є питання відповідальності. Академічні установи повинні забезпечити чіткий розподіл відповідальності між розробниками, користувачами та адміністрацією. В УкрДУЗТ доцільно створити спеціальну комісію з питань ШІ, яка відповідатиме за розгляд етичних питань, моніторинг впливу ШІ на освітній процес і дослідження, а також розробку рекомендацій щодо впровадження нових рішень.

Проблема захисту даних також має вирішальне значення. ШІ обробляє величезні обсяги персональних даних, зокрема інформацію про студентів, викладачів та дослідників [2]. Тому було б доцільно впровадити в УкрДУЗТ політику кібербезпеки, яка регламентуватиме використання персональних даних. Зокрема, це включатиме анонімізацію даних, двофакторну аутентифікацію для доступу до систем ШІ, а також регулярний аудит для виявлення можливих загроз. Навчальні курси з кібергігієни для співробітників університету також допоможуть мінімізувати ризики.

Усунення упереджень та дискримінації у системах штучного інтелекту є необхідним кроком. Алгоритми, що базуються на недосконалих чи необ'єктивних даних, можуть створювати нерівність у доступі до освітніх можливостей або викривлювати результати досліджень. Для освітнього середовища УкрДУЗТ доцільно впровадити практику незалежної оцінки алгоритмів, а також забезпечити участь експертів з різних галузей у процесі розробки та налаштування ШІ-систем. Наприклад, включення спеціалістів із соціології та психології дозволить краще врахувати людський фактор у роботі ШІ.

Етичність досліджень з використанням ШІ потребує ретельного підходу. Академічне середовище має забезпечувати об'єктивність і доброчесність у роботі з даними, особливо тими, що автоматизовано збираються та аналізуються за допомогою ШІ. Для цього в університеті слід розробити кодекс етики для дослідників, які використовують ШІ у своїй роботі. Такий кодекс має включати положення про добросовісне використання даних, дотримання конфіденційності, а також уникнення маніпуляцій результатами. Важливо передбачити обов'язкове проходження дослідниками етичних тренінгів, які дозволять краще розуміти виклики, пов'язані з ШІ.

Відповідальність за рішення, прийняті ШІ, є ще одним важливим аспектом. Автоматизація процесів, таких як відбір студентів чи оцінювання, вимагає наявності механізмів перевірки та контролю. В УкрДУЗТ можна запровадити багаторівневу систему перевірки результатів, отриманих за допомогою ШІ, що включатиме як технічний аудит, так і експертну оцінку. Також важливо передбачити можливість апеляції рішень, прийнятих автоматизованими системами, для забезпечення справедливості.

Таким чином, враховуючи значення вищезазначених аспектів, для забезпечення етичного використання ШІ в УкрДУЗТ пропонується [4]:

1. Розробити та затвердити внутрішні нормативні акти, що регламентують використання ШІ в університеті.
2. Створити багатопрофільну комісію для моніторингу впровадження та використання ШІ.

3. Забезпечити регулярний аудит даних і алгоритмів на предмет відповідності етичним стандартам.

4. Впровадити політику кібербезпеки, включаючи навчання персоналу щодо безпечної роботи з ШІ.

5. Запровадити механізми апеляції для студентів і викладачів, які відчують несправедливість через рішення, прийняті ШІ.

6. Організувати міждисциплінарні дослідницькі групи для розробки етичних та інноваційних підходів до використання ШІ в університеті.

7. Інвестувати у створення локальної інфраструктури для навчання та тестування алгоритмів ШІ із дотриманням етичних стандартів.

8. Встановити партнерські зв'язки з іншими освітніми закладами для обміну досвідом щодо етичного використання ШІ.

Майбутні перспективи розвитку ШІ відкривають нові можливості для вдосконалення академічного процесу, але потребують постійної уваги до етичних аспектів [5]. Зокрема, Український державний університет залізничного транспорту має можливість стати провідним у впровадженні етичних стандартів, створюючи внутрішню модель і платформу для обміну найкращими практиками з іншими закладами вищої освіти України.

Такі кроки забезпечать академічну доброчесність, підвищать довіру до автоматизованих систем та сприятимуть інтеграції української науки й освіти в глобальну цифрову спільноту.

Література:

1. Використання штучного інтелекту в освіті / І. Візнюк та ін. Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання в підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми. 2021. № 59. С. 14–22. DOI: <https://doi.org/10.31652/2412-1142-2021-59-14-22>.

2. Забара І. М. До питання визначення проблематики міжнародно-правової відповідальності за правопорушення при використанні новітніх інформаційно-комунікаційних технологій. *Інтернет речей: проблеми правового регулювання та впровадження* : матеріали III наук.-практ. конф. (м. Київ, 21 лист. 2019 р.) / Упоряд. : В. М. Фурашев, С. О. Дорогих, С. Ю. Петряев. Київ : КПІ ім. Ігоря Сікорського, вид-во «Політехніка», 2019. С. 59–62. URL: http://ippi.org.ua/sites/default/files/maket_ot_20.11.19_1.pdf

3. Мар'єнко М., Коваленко В. Штучний інтелект та відкрита наука в освіті. *Фізико-математична освіта*. 2023. Т. 38, № 1. С. 48–53. DOI: <https://doi.org/10.31110/2413-1571-2023-038-1-007>

4. Рекомендації щодо використання штучного інтелекту у навчанні, викладанні та дослідженнях. URL:<https://www.oxsico.com/wp-content/uploads/2023/06/AI-guidelines-for-universities-UA-v1.03.pdf>

5. Філіпенко Л. В., Думанський О. В., Козак О. В. Академічна доброчесність в науковому та освітньому середовищі закладів освіти України: погляд крізь призму наявності штучного інтелекту. *Академічні візії*. 2023. № 19. URL: <https://academy-vision.org/index.php/av/article/view/380>

6. Awasthi S., Soni Y. Empowering education system with artificial intelligence: opportunities and challenges. *Shodh samagam*. 2023. Vol. 6, No. 1. P. 1–4.

АКАДЕМІЧНА КУЛЬТУРА: ПОНЯТТЯ ТА ЗНАЧЕННЯ

Коновалова І. О.

доктор філософських наук

м. Харків, Україна

Академічна культура є невід’ємним компонентом сучасного освітнього та наукового середовища. Вона визначає принципи, норми та цінності, на яких ґрунтується діяльність закладів вищої освіти й наукових установ.

Основи академічної культури у сучасному розумінні були закладені у 2004 році Бухарестською декларацією з етичних цінностей та принципів вищої освіти в Європейському регіоні (The Bucharest Declaration on Ethical Values and Principles of Higher Education in the Europe Region). Декларація наголошує на важливості таких принципів як:

- академічний дух, культура та спільнота (Academic Ethos, Culture, and Community);
- академічна доброчесність у викладанні та навчанні (Academic Integrity in Teaching and Learning);
- демократичне й етичне врядування (Democratic and Ethical Governance);
- дослідження, засновані на академічній доброчесності та соціальній відповідальності (Research Based on Academic Integrity and Social Responsibility) [1, с. 433–532].

У контексті глобальних викликів академічна культура та доброчесність є ключовими чинниками забезпечення якості освіти й науки. Їх ігнорування сприяє поширенню корупції, підриває довіру до освітніх інституцій та знижує ефективність наукової діяльності. Відтак, дослідження академічної культури набуває особливої актуальності, адже воно сприяє формуванню стандартів академічної доброчесності та протидії неетичним практикам в освітньому середовищі.

Академічна культура стала предметом дослідження багатьох українських учених, зокрема Н. Л. Акініної, Н. І. Болтянської, І. М. Забіяки, В. М. Кукси, І. Пака, В. В. Ромакіна, О. М. Семеног та інших. Незважаючи на зростаючий науковий інтерес, єдиного визначення цього феномену поки не існує.

Аналіз досліджень свідчить, що академічну культуру можна розглядати як багатовимірне явище, яке включає:

- педагогічну майстерність і професіоналізм викладача;
- академічну комунікацію, культуру наукового письма й читання;
- культуру розумової праці, критичне мислення та рефлексію;
- етичні цінності та моральну відповідальність у науковій і освітній діяльності [2, с. 18].

За А. О. Козинцем, академічна культура має два основні виміри: 1) інтелектуально-етичний, який включає систему цінностей, мотивацій, переконань, що визначають професійну діяльність у сфері освіти й науки; 2) педагогічний, який формується в межах університетського середовища, сприяючи духовному розвитку особистості та консолідації академічної спільноти.

У цілому академічна культура виконує кілька ключових функцій:

- гарантує якість освіти – дотримання етичних і професійних стандартів сприяє ефективному навчальному процесу та науковим дослідженням;
- формує професійну етику – академічна доброчесність забезпечує довіру до наукових результатів;
- сприяє міжнародній інтеграції – спільні стандарти академічної культури полегшують співпрацю освітян і науковців на глобальному рівні;
- є інструментом боротьби з корупцією – дотримання принципів академічної доброчесності мінімізує ризики неетичних практик в освіті тощо.

Таким чином, академічна культура є основою якісної освіти та науки. Вона об'єднує етичні, професійні й комунікативні норми, що сприяють розвитку критичного мислення, академічної доброчесності та інтелектуальної свободи. Подальше вдосконалення академічної культури потребує комплексного підходу, який охоплює вдосконалення

нормативно-правових механізмів, формування етичних стандартів та популяризацію академічної доброчесності серед студентів і викладачів.

Література:

1. The Bucharest Declaration on Ethical Values and Principles of Higher Education in the Europe Region (2004). Higher Education in Europe. UNESCO: European Centre for Higher Education. P. 433–532.

2. Козинець А. О., Ягодзінський С. М. Академічна культура та доброчесність здобувачів як компетентнісна складова їхнього професійного розвитку. *Інноваційна педагогіка*. 2024. Вип. 22. С. 17–22.

ШТУЧНИЙ ІНТЕЛЕКТ ЯК ІНСТРУМЕНТ ДЛЯ ПІДТРИМКИ АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ

Коритко З. І.

*доктор біологічних наук, професор,
професор кафедри анатомії та фізіології
Львівський державний університет фізичної культури
імені Івана Боберського
м. Львів, Україна*

Штучний інтелект (ШІ) надзвичайно стрімко увірвався у всі сфери людської діяльності, включаючи академічну, і дуже швидко стає потужним інструментом у руках науковців і студентів різних рівнів вищої освіти. За умов стрімкого розвитку інформаційних технологій, зокрема в академічній сфері, питання доброчесності набуває нових вимірів. Плагіат, фальсифікація даних і маніпуляції з результатами досліджень стали серйозними проблемами для академічних установ. У цьому плані ШІ здатний запропонувати нові інструменти для боротьби з такими порушеннями, а також для підтримки високих стандартів академічної доброчесності, а саме ШІ може бути корисним: а) у боротьбі з плагіатом, фальсифікацією даних; б) у автоматичному виявленні неоригінальних робіт; в) для перевірки наукових фактів, що є дуже важливою складовою академічної доброчесності [1].

Штучний інтелект може значно покращити процеси виявлення плагіату, фальсифікації даних та інших порушень, які впливають на академічну доброчесність. Зокрема, автоматизовані системи перевірки

плагіату здатні порівнювати тексти на наявність схожих фрагментів, які є характерними для плагіату. Ці системи можуть визначати навіть, так званий, «прихований плагіат», коли автор змінює деякі слова чи структуру речень, щоб уникнути явного копіювання. Системи типу Turnitin або Copyscape здатні не лише виявляти пряме копіювання, але, що є надзвичайно важливим, можуть ще й аналізувати контекст і схожість ідей [2].

Використання штучного інтелекту може запобігати фальсифікації даних, оскільки при аналізі великих обсягів даних ШІ може порівнювати результати одних експериментів з іншими науковими дослідженнями та відслідковувати логічність і закономірність у явищах і фактах, а також виявляти артефакти. У такий спосіб ШІ може ідентифікувати маніпуляції та встановити, що дані не співпадають із реальністю [3].

За допомогою аналізу статистичних даних ШІ може виявляти маніпуляції з результатами досліджень, а отже виявляти публікації, які можуть базуватися на маніпуляціях, і як наслідок, виявляти публікації, які роблять фальшиві висновки чи неправдиві твердження [4].

Ще один з основних напрямів, у якому ШІ допомагає в боротьбі з порушеннями академічної доброчесності, – це можливість автоматичного виявлення неоригінальних робіт. Інструменти ШІ для реалізації цього завдання, побудовані на алгоритмах глибинного навчання та обробки природних мов, що дозволяє автоматично порівнювати документи з величезними базами даних, які містять роботи інших авторів [5].

Окрім того, за допомогою ШІ можна проводити аналіз стилістичних і мовних особливостей текстів, що дає змогу виявити, чи використовував студент або дослідник чужі ідеї, навіть якщо прямого плагіату немає. Алгоритми можуть виявляти аномалії в стилі письма або неправильне використання цитувань, що допомагає визначити неоригінальність роботи [5].

Штучний інтелект може обробляти як наукові статті, так і неформальні публікації, розпізнаючи частини текстів, які були використані без відповідного посилання. Це дає змогу виявляти навіть найскладніші випадки плагіату, включаючи виведення текстів з різних джерел і адаптацію їх під конкретну тему роботи [6].

Надзвичайно важливим для академічної доброчесності є можливість використання штучного інтелекту для перевірки фактів. Зрозуміло, що фактична точність є основою академічної доброчесності, і ШІ може відігравати важливу роль у перевірці фактів, які підтверджують або спростовують результати досліджень. Деякі технології ШІ здатні допомогти у наступному:

У автоматичній перевірці фактів. Зокрема, алгоритми на основі ШІ можуть перевіряти твердження, що містяться в наукових роботах, порівнюючи їх з перевіреними джерелами в реальному часі. Це дозволяє швидко виявити помилки або маніпуляції з інформацією, що можуть призвести до фальсифікації результатів.

У перевірці джерел та цитувань. Штучний інтелект може також допомогти в перевірці правильності посилань і цитувань, що є важливою частиною академічної чесності. Системи автоматично перевіряють, чи використовуються правильні джерела, чи відповідають вони заявленому змісту, і чи не було допущено помилок або маніпуляцій у представленні джерел.

У прогнозуванні потенційних неточностей. Використання ШІ для прогнозування фактів і перевірки наявних у роботах тверджень допомагає уникнути поширення хибної інформації. Це може бути особливо корисним у галузях, де точність даних є критично важливою (наприклад, у медицині та всіх науках про здоров'я людини, реабілітації або ж фізиці та математиці) [7].

Штучний інтелект надає потужні інструменти для забезпечення академічної доброчесності, зокрема в боротьбі з плагіатом, фальсифікацією даних та іншими порушеннями. Автоматизовані системи для виявлення неоригінальних робіт, перевірка фактів та аналіз точності джерел допомагають підтримувати високі стандарти чесності в науковому середовищі. Однак важливо пам'ятати, що для досягнення повної ефективності таких технологій необхідно також активно навчати студентів і дослідників відповідальності за використання інформації та дотримання етичних норм.

Література:

1. Binns M. AI and the future of academic integrity. *AI in Education*. 2020; 4(3): 50–62.
2. Turnitin. Plagiarism detection and prevention [Електронний ресурс]. Turnitin, 2020. Режим доступу: <https://www.turnitin.com>.
3. Saggion H., Rodríguez H. Automatic Fact-Checking and Information Verification in the Age of Fake News. Springer; 2019.
4. Imre S. Ethical challenges in academic integrity in the age of artificial intelligence. *Journal of Academic Integrity*. 2020; 17(2): 105–119.
5. Carlson R. Artificial Intelligence and Academic Integrity: A Review of Tools and Techniques. *Journal of Educational Technology & Society*. 2022; 25(1): 31–45.
6. Jones R. AI-Based Text Analysis in Academic Integrity. *Educational Research Journal*. 2021; 19(3): 245–260.

7. Smith T. The Role of AI in Fact-Checking and Information Validation. *Information Science Quarterly*. 2021; 12(1): 78–95.

ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ВИКОРИСТАННЯ ЦИФРОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ПРАВОСУДДІ: КОНЦЕПТУАЛЬНІ ПІДХОДИ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ

Коропецька С. О.

*кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри кримінального процесу та криміналістики
Івано-Франківський навчально-науковий юридичний інститут
Національного університету «Одеська юридична академія»
м. Івано-Франківськ, Україна*

Цифрові технології розвиваються швидше, ніж будь-які інші інновації в сучасній історії, стаючи невід'ємними складовими повсякденного життя. Електронні технологічні рішення надають безліч переваг для фізичних, юридичних осіб та держави. Однією із таких переваг виступає використання цифрових технологій у правосудді.

З кожним роком правосуддя скорочує відставання від інших напрямків у сенсі використання інформаційно-комунікаційних технологій. Їхнє застосування у процесі здійснення правосуддя стає дедалі популярнішим. Розвиваються як теоретичне (законодавче) підґрунтя, так і практичні навички суддів й учасників судового процесу. Яскравим прикладом цього є той факт, що Колумбійський суд у лютому 2023 року провів перший судовий розгляд у метавсесвіті і тепер сподівається знову по експериментувати з віртуальною реальністю. Під час двогодинного слухання, проведеного адміністративним судом Магдалени (Колумбія), учасники дорожньої суперечки з'явилися у вигляді аватарів у віртуальному залі суду. Аватар судді Марії Хінонес Тріани був одягнений у мантию [1].

У той час як судові розгляди все частіше переходять на відеозустрічі, організовані в Zoom та Google, небагато експериментують із метавсесвітом, простором, який створюють Meta, Microsoft та інші технологічні гіганти.

Європейський суд з прав людини у справі *Xavier Lucas v. France* від 9 червня 2022 р. зазначає, що усвідомлюючи бум дематеріалізації

правосуддя в державах-членах і виклики, пов'язані з цим, Суд переконаний, що цифрові технології можуть сприяти кращому відправленню правосуддя і бути поставленими на службу правам, гарантованим статтею 6 Конвенції [2].

І. Ізарова вказує, що застосування інформаційно-комунікаційних технологій забезпечить розвантаження судової системи, спрощення доступу до суду, а також до інформації про судочинство, що має надзвичайно важливе значення для реформування системи правосуддя [3, с. 276].

Отже, переваги застосування ІКТ у судочинстві вбачають як практики, так і теоретики.

Правове регулювання використання цифрових технологій у правосудді Європейським Союзом. Країни Європейського Союзу звертали увагу на важливу роль ІКТ у побудові правосуддя ще на початку ХХІ ст. Відтоді вони розпочали активну роботу з визначення планів розвитку їхніх окремих напрямків.

У додатку до Рекомендації Рес (2001) 2 Комітету міністрів Ради Європи державам-членам щодо побудови та перебудови судових систем і правової інформації в економічний спосіб зазначається, що електронні технології здатні зіграти помітну роль у модернізації систем правосуддя і юридичних інформаційних систем. Адже розкриття потенціалу інформаційно-комунікаційних технологій, на думку комітету, вимагає модернізації або реструктуризації процесів і справжнього бажання використовувати можливості зберігання даних в електронному вигляді для швидшого надання якісної інформації з метою сприяння управлінню у сфері здійснення правосуддя й надання послуг користувачам [4].

У повідомленні 30 травня 2008 р. Європейською комісією до Ради ЄС, Європейського парламенту та Європейського комітету із соціально-економічних питань вказувалося на намірі розвивати та сформувати стратегію європейського е-правосуддя (European e-Justice). У цьому документі комісія сформувала план впровадження інформаційно-комунікаційних технологій у системі юстиції ЄС та зазначала, що e-Justice є початковою відповіддю на велику потребу поліпшити доступ до правосуддя, співпрацю між правовими органами та ефективність самої системи правосуддя. Поява інформаційно-комунікаційних технологій у цьому світі є бажаною та неминучою, але водночас вона викликає очікування та певні запитання. Головною метою впровадження e-Justice виступає сприяння більш ефективному здійсненню правосуддя по всій Європі на благо громадян. Першочерговою відмінною рисою пріоритетних проєктів має бути те, що вони

допомагають професіоналам у сфері юриспруденції працювати ефективніше, а громадянам легше досягати справедливості [5].

У повідомленні Європейської комісії передбачалося також створення порталу e-Justice функціями якого має бути: доступ до інформації; відсилання до сучасних вебсайтів, Європейських правових інституцій, різних наявних мереж та їхніх інструментів; прямий доступ до певних процедур. Іншими пріоритетними діями з розвитку інформаційно-комунікаційних технологій у виступають наступні: електронне правосуддя для ефективнішої судової співпраці, продовження об'єднання записів про судимості, створення мережі безпечного обміну інформацією між правовими органами, полегшення використання відеоконференцзв'язку, допомога у здійсненні перекладу, розроблення засобів автоматизованого перекладу, база даних юридичних перекладачів, онлайн-форми для здійснення автоматизованого перекладу [6, с. 11–12].

У березні 2009 р. Радою ЄС було прийнято Багаторічний план дій щодо Європейського e-Правосуддя на 2009–2013 роки. Планом та додатком до нього передбачалося подальшу розробку порталу e-Justice, що має забезпечити доступ до всієї європейської системи електронного правосуддя, тобто до європейських і національних інформаційних вебсайтів та/або послуг. Одним із напрямків плану також визначено розвиток технології та нормативного регулювання використання електронного підпису [7].

Подальші шляхи вирішення поставлених раніше завдань Рада Європейського Союзу виклала у Багаторічному плані дій щодо Європейського e-Правосуддя на 2014–2018 роки. Серед запланованих на той час проєктів слід виділити такі: продовження розвитку порталу e-Правосуддя, створення порталу судових експертів, судова база даних, розвиток відеоконференцзв'язку, електронний підпис, електронна оплата зборів та комісій, електронний документ й електронне посвідчення особи [8].

У Плані дій щодо Європейського e-Правосуддя на 2019–2023 роки вперше з'явилися розділи «Штучний інтелект для правосуддя», «Блокчейн для правосуддя» (Blockchain for Justice) та «e-Експертиза» (e-Expertise) [9].

Отже, Європейський Союз визначає впровадження новітніх технологій у сферу судочинства як пріоритетне завдання. Про це свідчать зусилля, що витрачаються його інституціями на створення правової основи та практичну реалізацію різних проєктів цього напрямку. Слід визнати, що такі дії мають успіх. Передбачений названими документами портал європейського e-Правосуддя (European e-Justice Portal) на сьогодні повноцінно функціонує.

Література:

1. Мамченко Н. Суд провів перше засідання у метавесесвіті, використовуючи інструменти віртуальної реальності. Судово-юридична газета. URL: <https://sud.ua/uk/news/publication/263423-sud-provel-pervoe-zasedanie-v-metavselennoy-ispolzuya-instrumentyvirtualnoy-realnosti-video>
2. Рішення Європейського суду суд з прав людини у справі Xavier Lucas v. France від 9 червня 2022 р. (заява № 15567/20). URL: <https://hudoc.echr.coe.int/fre?i=002-13680>
3. Ізарова І. О. Теоретичні засади цивільного процесу Європейського Союзу: монографія. Київ : Дакор, 2015. 335 с.
4. Доповідь щодо рентабельності розробки й зміни конструкції судових і юридичних інформаційних систем. (2001). (Додаток до Рекомендації Rec (2001) 2 Комітету Міністрів Ради Європи державам-членам щодо побудови та перебудови судових систем та правової інформації в економічний спосіб), Комітет Міністрів Ради Європи. URL: https://hcj.gov.ua/sites/default/files/field/rec_2001_2_2001_02_28.pdf
5. Towards a European e-Justice Strategy. (2008). Communication from the Commission to the Council, the European Parliament and the European Economic and Social Committee, doc. dated 30.5.2008 № 52008DC0329. Commission of the European Communities. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legalcontent/EN/TXT/?uri=celex%3A52008DC0329>
6. Вілінський М. Електронний висновок експерта: теоретичні основи та практичний аспект. *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Юридичні науки*. № 2 (126). 2023. С. 10–19.
7. Multi-annual European e-Justice action plan 2009-2013. (2009). Official Journal of the European Union, doc. dated 21.03.2009 № 52009XG0331(01). Council of the European Union. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/ALL/?uri=CELEX%3A52009XG0331%2801%29>
8. Multi-annual European e-Justice action plan 2014-2018. (2014). Doc. dated 06.12.2013 № 52014XG0614(01). Council of the European Union. URL: [https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex:52014XG0614\(01\)](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex:52014XG0614(01))
9. Action Plan European e-Justice. (2019). Doc. dated 13.03.2019 № 52019XG0313(02). Council of the European Union. URL: [https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:52019XG0313\(02\)](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:52019XG0313(02))

HYBRIDIZATION OF COGNITIVE PROCESSES: ARTIFICIAL INTELLIGENCE AS A TOOL AND A CHALLENGE TO ACADEMIC INTEGRITY

Kostenko I. V.

PhD in Law, Research Fellow

*Scientific Research Institute of State Building and Local Government
of National Academy of Law Sciences of Ukraine*

Kharkiv, Ukraine;

Fellow Researcher

University of Leicester

Leicester, UK

Introduction. The rapid evolution of artificial intelligence (AI) is reshaping the academic landscape, influencing everything from research methodologies to knowledge dissemination. AI-powered tools have significantly expanded the capacity of researchers to process vast amounts of data, automate complex tasks, and generate insights that might have previously taken years to uncover. In education, AI-driven platforms are personalizing learning experiences, providing real-time feedback, and even assisting in the evaluation of academic work. These developments offer unprecedented opportunities for enhancing efficiency and innovation in scholarly endeavors.

Yet, as AI becomes increasingly integrated into academia, it brings with it profound ethical and epistemic dilemmas. The growing reliance on AI-generated content raises concerns about authorship, intellectual property rights, and the authenticity of knowledge. If AI can produce research papers, analyze datasets, and even formulate hypotheses, where does human intellectual contribution begin and end? Moreover, the potential for academic misconduct – whether intentional or inadvertent – has escalated, as AI-generated texts blur the lines between original work and algorithmic replication.

This paper explores AI's dual role as both a catalyst for progress and a challenge to academic integrity. It examines how AI is redefining knowledge creation, the implications of its use in scholarly publishing, and the evolving debate over its legal and ethical status in intellectual activity. Finally, it considers strategies for maintaining academic integrity in an era where human and artificial cognition increasingly intersect. By engaging with these critical issues, this study seeks to provide a balanced perspective on the promises and pitfalls of AI in academia.

AI in Scientific Knowledge Production. One of the most significant ways AI is transforming academia is by accelerating research cycles. Traditional research requires significant time for literature reviews, data processing, and experimental design. AI-powered tools now assist researchers by scanning vast databases in seconds, identifying patterns in complex datasets, and even predicting potential research outcomes based on existing studies [1]. While this increases efficiency, it also raises concerns about superficiality and over-reliance on algorithmic recommendations. Automated literature reviews, for instance, may reinforce prevailing academic biases by favoring frequently cited sources over emerging perspectives [2].

Another important aspect is AI's role in interdisciplinary research. AI systems are capable of synthesizing knowledge across fields, providing insights that human researchers might overlook due to disciplinary boundaries. This has led to breakthroughs in areas such as biophysics, computational social sciences, and AI-assisted legal research [3]. However, while AI facilitates cross-disciplinary work, it lacks the human intuition needed to assess the contextual relevance of synthesized knowledge. The ability to critically evaluate, interpret, and challenge research findings remains an essential function of human scholars.

Beyond data analysis, AI is now directly involved in scientific writing and hypothesis generation. Tools like GPT-based models can draft academic papers, generate summaries, and even propose new research directions. This raises a crucial question: where does human intellectual contribution end and machine-assisted output begin? The blurring of these boundaries has significant implications for how academic work is evaluated and credited.

AI and the Question of Intellectual Agency. The rise of AI-generated research outputs has sparked an ongoing debate over whether AI should be recognized as an intellectual contributor. While AI is capable of processing information at an unprecedented scale, its operations remain fundamentally different from human cognition.

One major concern is the legal and ethical framework surrounding AI-generated content. Who owns AI-generated research findings? Should an AI system be considered a co-author on a paper? Currently, most academic and copyright laws do not recognize AI as an autonomous intellectual entity. Instead, AI remains classified as a tool, with authorship attributed solely to human researchers [4]. However, as AI systems continue to evolve and contribute more significantly to research, academic institutions and publishers will likely need to revisit these policies.

Another challenge lies in accountability and research reliability. AI-driven analysis can sometimes produce misleading conclusions due to biases in training data, algorithmic limitations, or a lack of contextual

awareness. Unlike human researchers, AI cannot exercise judgment in distinguishing between correlation and causation, nor can it critically reflect on its own errors [5]. Ensuring academic integrity in AI-assisted research requires continuous human oversight and critical evaluation of AI-generated insights.

Despite its impressive capabilities, AI lacks the ability to engage in philosophical reasoning, ethical reflection, or creative thought processes – elements that are crucial to scientific innovation. It can process existing knowledge efficiently, but the responsibility for questioning assumptions, generating new theories, and ensuring ethical research practices ultimately rests with human scholars [1].

AI and Academic Integrity: Risks and Preventive Measures. As AI tools become more advanced, concerns over AI-driven academic misconduct have intensified. The risk of AI-generated plagiarism, falsified data, and ghostwriting is increasing, prompting universities and academic institutions to reconsider their approaches to research integrity.

To mitigate these risks, several preventive measures must be considered:

- **Advanced Plagiarism Detection Tools:** Traditional plagiarism checkers struggle to detect AI-generated content. New AI-driven detection systems are being developed to recognize patterns in machine-generated text, improving the ability to identify synthetic academic work [2].

- **Transparent AI Use Policies:** Universities and publishers must establish clear guidelines on how AI can and cannot be used in academic work. These policies should ensure that AI contributions are disclosed and that researchers remain accountable for the content they produce [3].

- **Blockchain for Research Integrity:** Some experts suggest that blockchain technology could help track the provenance of academic work, making it easier to verify authorship, research methodology, and data integrity [4]. This would help prevent fraudulent claims and ensure transparency in AI-assisted research.

- **AI Ethics Training for Researchers:** Equipping scholars with AI literacy and ethical guidelines is essential for responsible AI use. As AI becomes more embedded in academic practices, researchers must be trained to critically assess its outputs, understand its limitations, and apply ethical principles in AI-assisted studies [5].

Conclusion. AI is fundamentally altering the way academic research is conducted, offering new tools that enhance efficiency, facilitate knowledge integration, and push the boundaries of scientific discovery. However, its integration into academia also raises profound ethical and epistemological challenges. Questions of authorship, intellectual agency, and research integrity demand careful consideration, as institutions seek to balance the benefits of AI with the need to uphold rigorous academic standards.

Rather than resisting technological change, academia must proactively develop ethical frameworks, regulatory policies, and educational initiatives that ensure AI is used responsibly. The future of AI in research will not be determined solely by technological advancements, but by the ability of scholars to critically engage with AI's potential while maintaining the fundamental principles of academic integrity.

Bibliography:

1. Springer. Linking Artificial Intelligence Facilitated Academic Misconduct to Crime-Prevention Based Recommendations. Springer, 2023. pp. 23–37. Available at: <https://link.springer.com/content/pdf/10.1007/s40979-023-00142-3.pdf>
2. SAGE. Artificial Intelligence and Academic Integrity: The Role of Academic Librarians. *SAGE Journals*, 2024. pp. 45–51. Available at: <https://journals.sagepub.com/doi/full/10.1177/02666669241284230>
3. Springer. Academic Integrity and Artificial Intelligence: An Overview. Springer, 2023. Pp. 67–75. Available at: https://link.springer.com/doi/10.1007/978-3-031-54144-5_153
4. Arxiv. Is AI Changing the Rules of Academic Misconduct? An In-depth Look at Students' Perceptions of 'AI-giarism'. Arxiv, 2023. Pp. 81–88. Available at: <https://arxiv.org/abs/2306.03358>
5. UNESCO. Recommendation on the Ethics of Artificial Intelligence. United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization, 2021. Pp. 33–36. Available at: <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000381137>

ШТУЧНИЙ ІНТЕЛЕКТ У ВИЩІЙ ОСВІТІ: АНАЛІЗ СУЧАСНИХ ТЕНДЕНЦІЙ

Кубанов Р. А.

*кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри економіки, менеджменту та управління територіями
Відокремлений структурний підрозділ «Інститут інноваційної освіти
Київського національного університету будівництва і архітектури»
м. Київ, Україна*

Стрімкий розвиток технологій штучного інтелекту (ШІ) відкриває нові горизонти для трансформації системи вищої освіти. Інтеграція ШІ в освітній процес має значний потенціал для підвищення якості навчання, персоналізації освітніх траєкторій та розширення можливостей для самореалізації студентів. Разом з тим, використання інноваційних інструментів ШІ, зокрема мовних моделей на кшталт ChatGPT, також несе ризики для академічної доброчесності.

Сучасні дослідження свідчать, що технології ШІ можуть бути використані для здійснення академічного шахрайства, зокрема для генерування текстів, виконання завдань та підготовки робіт без належного авторства. Це становить серйозну загрозу для забезпечення якості освіти та наукової діяльності. Відповідно, заклади вищої освіти та наукові установи мають бути готовими до впровадження ефективних механізмів протидії таким порушенням.

Метою дослідження є аналіз сучасних тенденцій та перспектив використання технологій штучного інтелекту у вищій освіті, а також розробка ефективних стратегій забезпечення академічної доброчесності в умовах впровадження інноваційних освітніх інструментів на основі ШІ.

Місія штучного інтелекту в освіті полягає в підтримці всіх учасників освітнього процесу, роблячи навчання більш доступним, цікавим та ефективним. ШІ може виступати як надійний асистент вчителя, допомагаючи викладачам створювати персоналізовані навчальні середовища та надаючи здобувачам освіти індивідуальний зворотний зв'язок. Ця технологія також дозволяє адаптувати навчання до потреб кожного студента, забезпечуючи персоналізований підхід до процесу навчання. Особлива увага приділяється можливостям ШІ у створенні інноваційних методів навчання та оцінки знань. Інтеграція цієї технології дозволяє ефективно використовувати час та ресурси, стимулює розвиток креативності та самостійного навчання учнів. ШІ сприяє підвищенню мотивації студентів, залученню до активного навчання та вдосконаленню навичок саморегуляції. Окрім того,

штучний інтелект може бути корисним у проведенні наукових досліджень та допомагати студентам у поглибленому вивченні дисципліни. Забезпечення швидкого доступу до інформації, навчальних матеріалів та інтерактивних ресурсів відкриває безліч можливостей для продуктивного навчання та розвитку учнів. Штучний інтелект може покращити якість освіти, роблячи процес навчання більш ефективним та цікавим [1].

Революція штучного інтелекту в освітньому та науковому середовищах відкриває безліч можливостей для покращення процесів навчання, досліджень та взаємодії між учасниками цих галузей. Використання інструментів ШІ студентами, викладачами, дослідниками та науковцями дозволяє забезпечити оптимальні умови для здобуття знань і підвищення якості наукових досліджень. Переваги використання ШІ, такі як підвищення ефективності і результативності, автоматизація процесів, персоналізований навчальний досвід, доступність дистанційної освіти та інші, сприяють створенню ефективної та етичної освітньо-наукової середовища. Застосування ШІ допомагає уникнути бюрократичних перешкод, полегшує доступ до необхідної інформації, підвищує швидкість та якість аналізу даних, а також стимулює нові дослідницькі напрями. Все це сприяє розвитку освіти та науки, забезпечуючи індивідуалізований підхід до навчання та досліджень, а також впровадженню сучасних технологій у практику освітнього процесу [2; 3].

Проблема недоброчесності в освіті та науці є складною та вимагає системного підходу до вирішення. Вона визначається не лише зовнішніми обставинами, але й внутрішніми якостями особистості, які визначають її моральні принципи та ставлення до інших. Гідність, етичні цінності, самоповага і повага до інших людей є важливими складовими для підтримання доброчесності та високих стандартів в освіті та науці. В освітній та науковій галузях недоброчесність може виникати з різних причин, таких як відсутність ресурсів для наукової діяльності, відсутність мотивації для досягнення високих результатів, або негативний приклад безкарності виявлених випадків недоброчесності. Деякі особи можуть відчувати безсилля змінити наявну ситуацію і в результаті втрачають моральні принципи.

Досвід країн з розвинутою системою освіти та науки показує, що культура доброчесності залежить від багатьох чинників, таких як наявність чітких етичних правил, високих стандартів діяльності та широкої підтримки соціальної спільноти. Наприклад, у Великій Британії основу цих принципів становить Кодекс якості вищої освіти, де чітко визначені «неетичні практики», такі як плагіат, змова, академічні порушення та шахрайство на підставі недотримання

законодавства. Уніфікація механізмів та процедур реалізації академічної доброчесності важлива для забезпечення справедливості та чесності у вищій освіті. У британських вищих навчальних закладах проводиться перевірка студентських робіт на плагіат (а недавно також на створення тексту штучним інтелектом), впроваджуються онлайн курси та тренінги для студентів, а також діє Комітет науки й технологій Палати громад. У Польщі діє практика, схожа на британську, але особливістю є наявність Комісії з професійної етики в кожному університеті, яка вирішує питання порушення академічної доброчесності серед студентів та викладачів. На прикладі Музичної академії ім. Кароля Липинського можна побачити, як важливо створити умови для виховання чесності та дотримання внутрішніх значень учасників освітнього процесу [4].

Дослідники з Великої Британії [5] розглядають можливості та проблеми використання мовних моделей ШІ, зокрема ChatGPT, у вищій освіті. У їхньому документі були розглянуті потенційні ризики й переваги використання цих інструментів, а також труднощі виявлення й запобігання академічній нечесності. Вони також пропонують стратегії, які університети можуть використовувати для забезпечення етичного та відповідального використання мовних моделей ШІ.

По-перше, вони рекомендують навчати студентів про плагіат і його негативні наслідки, а також сприяти утриманню студентів від використання мовних моделей ШІ. Для цього можна використовувати проведення обговорень з аудиторією, закладати письмові декларації про унікальність робіт та надання чернеток для перевірки. Друга стратегія полягає в тому, щоб вимагати від студентів надання чернеток своїх робіт для рецензування перед остаточним поданням, а також надавати їм зворотний зв'язок для покращення робіт. Також рекомендується використовувати інструменти виявлення плагіату для сканування робіт на наявність тексту, який відповідає іншим джерелам. Третя стратегія передбачає встановлення чітких вказівок щодо використання GPT-3 та інших мовних ресурсів і стеження за дотриманням їх студентами. Також закликається проводити уважне читання робіт студентів, виявлення можливих випадків плагіату та використання інструментів виявлення для цього. Крім того, науковці рекомендують інвестувати в передові технології для виявлення використання мовних моделей ШІ, а також дотримуватися принципів належного цитування та використання GPT-3 у кожному курсі. Всі ці стратегії спрямовані на підвищення ефективності та етичності використання мовних моделей ШІ в освітньому процесі.

Існуючі практики та механізми контролю за дотриманням академічної доброчесності варто аналізувати та удосконалювати для покращення якості освіти та науки. Важливо підтримувати стабільний процес

виявлення порушень та реагування на них відповідно до законодавства та етичних норм. Крім того, співпраця між університетами, урядовими установами та громадськістю може сприяти підвищенню рівня доброчесності та викладання в освітніх закладах. Необхідно також звертати увагу на розвиток технологій штучного інтелекту і їх вплив на академічну доброчесність. Сучасні інструменти для виявлення плагіату та створення контенту можуть бути корисними для університетів у забезпеченні чесності та досліджень. Важливо удосконалювати ці технології та використовувати їх для підтримки доброчесності серед науковців та студентів. Також важливо проводити систематичні навчальні заходи з етики та академічної доброчесності для усіх учасників освітнього процесу. Виховання цінностей та стандартів, пов'язаних з чесністю та моральністю, є ключовим елементом формування культури доброчесності. Важливо створити умови для обговорення та розвитку цих питань серед учасників освітнього середовища.

Література:

1. Ілійчук Л. Штучний інтелект і якість освіти: можливості, виклики та загрози. *Науково-педагогічні студії*. 2024. Вип.8. С.232–248.
2. Партико Н. В., Смирнова І. М., Житомирська Т. М. Академічна доброчесність в епоху штучного інтелекту: виклики та можливості для здобувачів освіти. *Інноваційна педагогіка*. 2024. Вип. 72. С. 265-268.
3. Панухник О. Політика академічної та дослідницької доброчесності в умовах революції ші: формула взаємодії. *Галицький економічний вісник Тернопільського національного технічного університету*. 2023. Т. 84. №. 5. С. 185-193.
4. Гришко В. І., Киричук Б. С. Академічна доброчесність і штучний інтелект: подолання викликів у освітньо-науковій діяльності України та зарубіжних держав. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Право*. 2024. №. 85 (2). С. 305-310.
5. Debby R. E. Cotton, Peter A. Cotton & J. Reuben Shipway. Chatting and cheating: Ensuring academic integrity in the era of ChatGPT. *Innovations in Education and Teaching International*. 2023. Vol. 61, №. 2. P. 228–239.

ВИКОРИСТАННЯ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ У НАУКОВО-ПЕДАГОГІЧНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ: ПЕРЕВАГИ ТА НЕДОЛІКИ

Кут Д. Ж.

*доктор філософії, старший науковий співробітник
ДВНЗ «Ужгородський національний університет»
м. Ужгород, Україна*

Кут М. М.

*кандидат хімічних наук, доцент,
доцент кафедри органічної хімії
ДВНЗ «Ужгородський національний університет»
м. Ужгород, Україна*

Науково-технічний прогрес стрімко рухається вперед і пропонує нашій увазі зручні інструменти для полегшення рутинних операцій у професійній діяльності. Одним з таких засобів для економії часу працівника є використання штучного інтелекту (ШІ), зокрема платформи ChatGPT, що викликає значні дискусії в науковому колі щодо доцільності та етичності її використання [1, 2].

Безумовно, користування мовними моделями штучного інтелекту як з боку науково-педагогічних працівників, так і з боку студентів може носити позитивний характер. Наприклад, однією з переваг та можливостей платформи ChatGPT є її використання для генерації нових ідей, які можуть бути успішно впроваджені при написанні наукових робіт та методичного матеріалу. Правильне використання ШІ допомагає виконувати повторювані часозатратні завдання та доводити їх до автоматизму, зберігаючи при цьому людський ресурс для інших інтелектуальних задач. Значною перевагою ChatGPT є здатність аналізувати великі за обсягом набори даних за мінімальний час та виокремлювати необхідні факти для задоволення запиту користувача.

Разом з тим, в академічній спільноті виникають побоювання, що використання ШІ дослідниками може призвести до поширення плагіату [3] та розвитку залежності від сторонньої допомоги машин у написанні наукових робіт та обробці даних. Ще одним можливим недоліком є здатність платформ типу ChatGPT аналізувати тільки той масив даних, який є у вільному доступі в інтернет-мережі, що може призвести до помилкових висновків та неточних узагальнень.

Таким чином, штучний інтелект, зокрема ChatGPT, це корисний та широковживаний інструмент для виконання та автоматизації рутинних завдань, генерації ідей та швидкого аналізу великих обсягів інформації,

що сприяє підвищенню ефективності наукової та освітньої діяльності. Водночас, використання ШІ викликає дискусії, які стосуються етичності, ризиків виникнення плагіату та можливих помилкових висновків через обмежений доступ до достовірних джерел інформації. Як наслідок, необхідно відповідально і зважено підходити до впровадження штучного інтелекту в академічну сферу.

Література:

1. Qasem, F. ChatGPT in scientific and academic research: future fears and reassurances. *Library Hi Tech News*. 2023. Vol. 40. No. 3. P. 30–32.
2. Bin-Nashwan, S. A., Sadallah, M., Bouteraa M. Use of ChatGPT in academia: Academic integrity hangs in the balance. *Technology in Society*. 2023. Vol. 75. 102370.
3. Dehouche, N. Plagiarism in the age of massive generative pre-trained transformers (GPT-3). *Ethics in Science and Environmental Politics*. 2021. Vol. 2. P. 17–23.

АКАДЕМІЧНА ДОБРОЧЕСНІСТЬ ЯК ПРОФЕСІЙНА СКЛАДОВА ФАХІВЦІВ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я УКРАЇНИ

Лапутько А. В.

*кандидат філософських наук, доцент,
старший викладач кафедри філософії, біоетики та історії медицини
Національний медичний університет імені О. О. Богомольця
м. Київ, Україна*

Академічна доброчесність є фундаментом якісної медичної освіти та професійної діяльності фахівців охорони здоров'я. Вона базується на дотриманні принципів чесності, відповідальності, прозорості, справедливості, етичного ставлення у освітньому процесі, наукових досліджень та практичної діяльності. Саме дотримання цих принципів є запорукою у формуванні компетентних та відповідальних медичних спеціалістів, гарантує довіру до медицини.

Згідно Закону України “Про освіту” (стаття 42) академічна доброчесність: “сукупність етичних принципів та визначених законом правил, якими мають керуватися учасники освітнього процесу під час навчання, викладання та провадження наукової (творчої) діяльності

з метою забезпечення довіри до результатів навчання та/або наукових (творчих) досягнень” [2].

Академічна доброчесність забезпечується та регламентується такими нормативно-правовими документами у закладах вищої освіти: положенням про внутрішню систему забезпечення якості вищої освіти; антикорупційною програмою; положенням про дотримання академічної доброчесності педагогічними, науково-педагогічними, науковими працівниками та здобувачами освіти; порядком перевірки академічних текстів науково-педагогічних працівників та здобувачів освіти; комісії з питань етики.

Важливим завданням медичних закладів вищої освіти є впровадження у навчальний процес викладання таких дисциплін як медична етика, професійна етика, деонтологія, біоетика, академічна доброчесність, академічне письмо та ін. Ці дисципліни, в свою чергу, зможуть забезпечити дотримання високих стандартів етичної поведінки, опанування необхідних компетентностей (критичного мислення, відповідального використання цифрових технологій, поваги до автономії пацієнтів тощо), що унеможливить виникнення недоброчесності (плагиату, обману, шахрайства, підробці результатів дослідження та ін.) у майбутньому. Саме доброчесність забезпечує принцип Гіппократа “Не нашкодь!”, де найвищою цінністю є життя та здоров’я людини, на збереження яких спрямована професійна діяльність лікарів.

В медицині тісно пов’язані два поняття – hard skills (професійні навички) та soft skills (особистісні якості та комунікативні навички), де hard skills допомагають лікувати тіло, а soft skills – зцілювати душу. Тому прагнення досягати власних цілей і реалізовувати свої амбіції є ключовим стимулом бути чесним та відповідальним не лише у навчанні, роботі, а й у житті в цілому.

Як висновок можна зазначити, що дотримання академічної доброчесності є не лише етичним обов’язком медиків, а є, насамперед, невід’ємною професійною складовою діяльності фахівців охорони здоров’я, запорукою якісної освіти й сприяє підвищенню якості медичних послуг та зміцненню довіри пацієнтів. Як казав Цицерон: “Власне розуміння доброчесності і пороків – найголовніше. Якщо цього розуміння немає, все стає хитким” [1].

Література:

1. Афоризми. Ідея та наповнення М. Владзімірський. Режим доступу: <https://search.app/96Knn91PWRoxRH5A6>

2. Закон України «Про освіту» [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>

АКАДЕМІЧНА ДОБРОЧЕСНІСТЬ. ФАЛЬСИФІКАЦІЯ ТА ФАБРИКАЦІЯ

Лукіна К. В.

*молодший науковий співробітник науково-дослідного центру
Інститут спеціального зв'язку та захисту інформації
Національного технічного університету України
«Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»
м. Київ, Україна*

Згідно п. 4 статті 42 закону України «Про освіту» фальсифікація та фабрикація є одними з видів порушень академічної доброчесності. В законі надані такі визначення цих порушень: фабрикація – вигадкування даних чи фактів, що використовуються в освітньому процесі або наукових дослідженнях; фальсифікація – свідома заміна чи модифікація вже наявних даних, що стосуються освітнього процесу чи наукових досліджень [1].

Ці типи порушень є легким шляхом отримання бажаних результатів наукових досліджень, експериментів, результатів розрахунків, статистичних результатів, опитувань тощо. Недоброчесні науковці або вносять неіснуючі дані, або, навпаки, приховують результати, які не хочуть оприлюднювати, якщо вони є небажаним результатом.

У зв'язку з тим, що межа між фальсифікацією та фабрикацією є недостатньо чітко окресленою і складно виділити ознаки для того, щоб визначити чим є певна дія – фальсифікацію чи фабрикацію, наведемо загальні приклади цих порушень:

В [2] запропонована певна класифікація основних діянь, які можуть розцінюватись, як ознаки фальсифікації та фабрикації:

1. Маніпуляції з даними (неправдиве подання опрацьованої інформації). Сюди відносять: надання неіснуючих джерел інформації, або, навпаки, посилення на джерела, де представлена інформація не міститься; приписування джерелам інформації більш пізнього року видання; надання неіснуючих результатів досліджень або не надання певної частини результатів, якщо вони є не такими, які очікувались.

2. Показники діяльності викладачів. Сюди відносимо: надання неправдивих критеріїв видань, де публікується стаття; звітність щодо участі у несправжніх конференціях; створення публікацій заднім числом тощо.

Також в [2] окремо виділені ситуації фабрикації та фальсифікація, які можуть здійснюватись при поданні здобувачами документів

на право отримання пільг, підроблені медичні довідки, інформація про пройдені курси тощо.

Отже, фальсифікація та фабрикація є небезпечними формами порушення академічної доброчесності, що зменшують цінність наукової та освітньої діяльності та провокують зниження довіри до дослідницької роботи [3, с. 119].

Основною проблемою виявлення цих порушень – є складність перевірки, особливо, якщо це стосується отриманих результатів в наукових роботах, дослідженнях чи перевірка статистичних даних. Недостовірні документи, джерела чи інформацію із джерел простіше перевірити, але і це вимагає кропіткої роботи та уваги, а з результатами досліджень – набагато складніше, тому що чи не єдиним способом виключити фабрикацію чи фальсифікацію – є перерахунок.

Якщо говорити про фальсифікацію та фабрикацію в медичній сфері, то це може призвести до важких, катастрофічних наслідків для життя людей.

Академічна доброчесність має бути навіть не обов'язком, а рисою характеру будь-якого учасника освітнього процесу навчальних та наукових закладів всіх рівнів. Необхідно розробляти методики по запобіганню всіх видів порушень академічної доброчесності та прагнути до того, щоб власна гідність людини не допускала навіть думки про скоєння цих неправомірних дій.

Література:

1. Закон України «Про освіту». <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19> (дата звернення 27.02.2025).

2. Якими бувають фальсифікації та фабрикації? [Електронний ресурс]. *Академічна доброчесність. Інформаційний бюлетень*. Вип. № 16. Серпень 2021 р. ОсвітАналітика – аналітичний центр Київського столичного університету імені Бориса Грінченка. <https://www.skeptic.in.ua/wp-content/uploads/Integrity-bulletin-16.pdf> (дата звернення 27.02.2025).

3. Новіков Д. О., Поляков А. О. Юридичне розуміння фабрикації та фальсифікації, як форм порушення академічної доброчесності. *Збірник наукових праць Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди «ПРАВО»*. 2021. Вип. 33. С. 112–120.

ВАЖЛИВІСТЬ ДОТРИМАННЯ ПРИНЦИПІВ АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ В ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Малєєва Т. Є.

викладач кафедри іноземних мов

*Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого
м. Харків, Україна*

Протягом останніх років питання академічної доброчесності набуває все більшого значення. Як вважають деякі науковці, на сьогоднішній день академічна доброчесність є фундаментом, на якому має базуватися уся освітня діяльність в Україні. Розглядаючи академічну доброчесність у розвинутих країнах, І.І. Бродська вважає її тією основою, яка є важелем надання якості освітніх послуг і до якої є довіра роботодавців. “Оскільки наша країна на шляху євроінтеграції і задля рівних можливостей у пошуку роботи випускниками українських закладів освіти із іноземними випускниками, має бути довіра до якості знань отриманих в Україні, що напряму залежить від провадження та дотримання принципів академічної доброчесності.” [1, р. 24].

Стаття 42 Закону України “Про освіту” визначає академічну доброчесність як сукупність етичних принципів та визначених законом правил, якими мають керуватися учасники освітнього процесу під час навчання, викладання та провадження наукової (творчої) діяльності з метою забезпечення довіри до результатів навчання та/або наукових (творчих) досягнень [2].

Закон України “Про освіту” закріплює вимоги щодо дотримання академічної доброчесності науково-педагогічними працівниками та здобувачами освіти. Вважається необхідним, щоб педагогічні, науково-педагогічні та наукові працівники посилалися на джерела інформації у разі використання чийхось ідей, розробок, тверджень; надавали достовірну інформацію про методики і результати досліджень, джерела використаної інформації та власну педагогічну (науково-педагогічну, творчу) діяльність; дотримувалися норм законодавства про авторське право і суміжні права; здійснювали контроль за дотриманням академічної доброчесності здобувачами освіти; об’єктивно оцінювали результати навчання [2].

Що стосується здобувачів освіти, вони також мають дотримуватися вимог академічної доброчесності самостійно виконуючи навчальні завдання, завдання поточного та підсумкового контролю результатів навчання; посилалися на джерела інформації у разі використання чужих ідей, розробок, тверджень, відомостей; дотримуватися норм

законодавства про авторське право і суміжні права; надавати достовірну інформації про результати власної навчальної (наукової, творчої) діяльності, використанні методики досліджень і джерела інформації [2].

Закон дає визначення основних положень та понять доброчесності та недоброчесності в сучасній науці та освіті. Отже, чітко означено, що порушенням академічної доброчесності вважаються плагіат та самоплагіат, фабрикація, фальсифікація, списування, обман, хабарництво та необ'єктивне оцінювання. Норми закону будують каркас системної протидії та запобіганню вище згаданим порушенням.

Плагіат у науці є актуальною проблемою та серйозним порушенням принципів академічної доброчесності, оскільки в такому разі оригінальність та сама ідея наукового дослідження втрачають свою значимість. Інтелектуальне запозичення зачіпає всі рівні наукового та освітнього процесу, починаючи від студентів і аспірантів і закінчуючи професорсько-викладацьким складом будь-якого закладу освіти. Тому боротьба з академічною недоброчесністю має відбуватися в національному масштабі не лише шляхом накопичення знань і вмінь, а й шляхом формування професійних і загальнокультурних цінностей на всіх рівнях наукового та освітнього процесу.

Науково-педагогічні працівники мають на власному прикладі прищеплювати студентам розуміння важливості дотримання правил академічної доброчесності. Це можливо досягти шляхом розроблення авторських програм та завдань, що унеможливають виникнення плагіату; відображення в авторських методичних розробках негативного ставлення до плагіату; власним прикладом ставлення до академічної доброчесності; контролем за дотриманням норм академічної доброчесності в ЗВО.

Підсумовуючи все сказане вище, можна зробити висновок, що такі поняття, як повага, справедливість, чесність, впевненість та відповідальність є найважливішими на шляху встановлення культури академічної доброчесності у закладах вищої освіти. Викладачі та студенти мають знати і поважати ці принципи, сприяти засудженню недоброчесної поведінки та прагненню її уникати в освітньому процесі.

Література:

1. Бродська І. І. Проблеми впровадження академічної доброчесності в освітньому просторі України. *Академічна доброчесність: виклики сучасності* : збірник наукових есе учасників дистанційного етапу наукового стажування для освітян (Республіка Польща, Варшава, 22.03 – 30.04.2021) / Польсько-українська фундація «Інститут Міжнародної Академічної та Наукової Співпраці», Духовна Академія Університету Кардинала Стефана Вишинського, Фундація ADD. Варшава, 2021. С. 24.

2. Закон України «Про вищу освіту». *Відомості Верховної Ради (ВВР)*. 2014, № 37–38. Ст. 2004. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text>

РОЗВИТОК НАВИЧОК КРИТИЧНОГО МИСЛЕННЯ ПРИ АНАЛІЗІ ТЕКСТІВ, ЗГЕНЕРОВАНИХ ШТУЧНИМ ІНТЕЛЕКТОМ

Могилевич Д. І.

*доктор технічних наук, професор,
завідувач Спеціальної кафедри № 3
Інститут спеціального зв'язку та захисту інформації
Національного технічного університету України
«Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»
м. Київ, Україна*

Кононова І. В.

*кандидат технічних наук, доцент,
завідувач Спеціальної кафедри № 4
Інститут спеціального зв'язку та захисту інформації
Національного технічного університету України
«Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»
м. Київ, Україна*

У сучасному інформаційному суспільстві штучний інтелект (ШІ) відіграє все більшу роль у створенні наукових текстів, що ставить перед користувачами ШІ нові виклики, зокрема щодо критичного оцінювання таких створюваних текстів. При синтезі текстів, створених ШІ, критичне мислення допомагає розрізняти правдиві та хибні твердження, виявляти можливі логічні помилки, а також оцінювати достовірність використаних джерел.

Одним із ключових аспектів критичного аналізу текстів, згенерованих ШІ, є перевірка їхньої достовірності. Штучний інтелект може створювати тексти, що звучать логічно, але містять фактичні помилки або викривлену інформацію. Тому необхідно звертати увагу на джерела, використані при створенні матеріалу, перевіряти їх

та аналізувати. Ще одним важливим аспектом є розпізнавання упередженості в текстах бо алгоритми ШІ навчаються на великих масивах даних, які можуть містити певні стереотипи або суб'єктивні погляди. Тому критичне мислення допомагає формувати об'єктивне уявлення про проблему.

Розвиток навичок критичного мислення у студентів передбачає використання комплексного підходу, що включає теоретичне навчання та самостійну рефлексію. Студентам слід пояснювати основні принципи критичного мислення, методи аналізу інформації та можливі помилки, які можуть міститися в текстах, створених ШІ. Викладачі можуть пропонувати студентам реальні або змодельовані тексти, створені ШІ, і просити їх знаходити в них логічні помилки, перевіряти фактичну достовірність тверджень і оцінювати стиль викладу інформації.

Студентів слід навчати порівнювати інформацію з різних джерел, виявляти невідповідності та оцінювати надійність джерел. Наприклад, можна давати завдання порівнювати один і той самий факт у статті, написаній людиною, і тексті, створеному ШІ. Корисним також стане навчання студентів ставити запитання до текстів, згенерованих ШІ. Для цього можна використовувати метод «п'яти запитань», під час яких студенти аналізують суперечливі теми та аргументують свої позиції або використовувати кейс-метод, коли студенти отримують текст, створений ШІ, і повинні визначити його слабкі місця, аргументувати свою оцінку та запропонувати виправлення або доповнення.

Також методиками посилення критичного мислення є ведення щоденника рефлексії, в якому студенти записують свої думки про тексти (з якими вони працювали) і аналізують власні помилки й здобутки та інтерактивні платформи, які дозволяють аналізувати тексти та перевіряти їх на достовірність. Наприклад, використання спеціальних програм для перевірки фактів або аналізу тональності тексту допомагає студентам розширити свої навички.

Отже, розвиток навичок критичного мислення у студентів при роботі з текстами, згенерованими ШІ, вимагає поєднання теоретичних знань, практичних навичок і самостійної рефлексії. Використання комплексного підходу сприяє формуванню усвідомленого ставлення до інформації та розвитку аналітичного мислення уникаючи маніпуляцій та дезінформації, що є важливим у сучасному цифровому середовищі.

Література:

1. Yusuf A., Bello S., Pervin N., Tukur A.K. Implementing a proposed framework for enhancing critical thinking skills in synthesizing

ЦИФРОВІЗАЦІЯ ПУБЛІЧНОГО АДМІНІСТРУВАННЯ В КОНТЕКСТІ СТАЛОГО РОЗВИТКУ ТЕРИТОРІЙ: УРОКИ ЯПОНСЬКОЇ МОДЕЛІ ІНФОРМАЦІЙНОГО СУСПІЛЬСТВА ДЛЯ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ ТА ПОВОЄННОЇ ВІДБУДОВИ

Мукомела І. В.

*кандидат юридичних наук, науковий співробітник
Науково-дослідний інститут державного будівництва
та місцевого самоврядування
Національної академії правових наук України
м. Харків, Україна*

Сучасні виклики, пов'язані з війною росії проти України, суттєво вплинули на систему публічного адміністрування, зокрема на механізми надання соціальних послуг територіальними громадами. У цих умовах цифровізація стає ключовим інструментом забезпечення сталого розвитку територій, особливо тих, що постраждали від бойових дій або перебувають під тимчасовою окупацією. Японська модель інформаційного суспільства, яка еволюціонувала від базової інформатизації до концепції «Суспільства 5.0», пропонує цінний досвід для України. Метою даних тез є аналіз ідеологічних, економічних та правових засад японської моделі з акцентом на її адаптацію до потреб правового забезпечення сталого розвитку України в умовах воєнного стану та повоєнної відбудови.

Формування японської моделі інформаційного суспільства розпочалося в середині ХХ століття як відповідь на економічну розруху після Другої світової війни. Японські вчені, зокрема Умесао Тадао та Йонезі Масуда, заклали теоретичний фундамент, визначивши інформацію як ключовий ресурс суспільного розвитку [1, с. 36]. Концепція «комп'ютопії» Масуди передбачила створення глобальних інформаційних мереж і підкреслила значення часу як соціальної цінності [2, с. 45]. Ці ідеї набули практичного втілення через державні

програми, що інтегрували теоретичні розробки з реальними потребами суспільства.

Для України, яка зіткнулася з руйнуваннями інфраструктури та необхідністю швидкого відновлення соціальних послуг, японський досвід демонструє важливість інтеграції цифрових технологій у публічне адміністрування. Зокрема, концепція «час-цінність» може бути адаптована для прискорення цифровізації адміністративних процесів на територіях, де традиційні методи надання послуг ускладнені через воєнні дії.

Японія досягла успіху завдяки стратегії імпорту технологій у 1950–1970-х роках з подальшим переходом до власних інновацій. Приклад компанії «Sony», яка в 1955 році випустила транзисторний радіоприймач, ілюструє здатність адаптувати зарубіжні розробки до місцевих потреб [1, с. 167]. Згодом держава змінила акценти з важкої промисловості на інтелектуальну сферу, що забезпечило стійкий розвиток.

У контексті України цей досвід підкреслює необхідність залучення міжнародної технічної допомоги для цифровізації публічного адміністрування в умовах обмежених ресурсів. Наприклад, створення цифрових платформ для надання соціальних послуг у громадах, постраждалих від війни, може спиратися на міжнародні гранти та технології, адаптовані до локальних умов.

Японія системно впроваджує правове регулювання інформаційного суспільства, починаючи з програми «План створення інформаційного суспільства – національна мета до 2000 року» (1972) [3]. Створення Стратегічного штабу ІТ (2001) та Цифрового агентства (2021) стало прикладом інституційного забезпечення цифрової трансформації. Законодавство, зокрема Основний закон «Про формування сучасного інформаційного та телекомунікаційного мережевого суспільства» (2000), закріпило перехід до мережевого суспільства [4].

Для України важливим є створення аналогічного правового поля, зокрема через удосконалення адміністративно-процедурного законодавства. Наприклад, розробка нормативних актів для цифровізації соціальних послуг у громадах, що перебувають під окупацією або в зоні бойових дій, може включати використання електронних реєстрів та дистанційних платформ, подібних до японської My Number Portal [5].

Концепція «Суспільства 5.0», запропонована в 2016 році, інтегрує кіберпростір і фізичне середовище для вирішення соціальних проблем. У Японії це реалізується через штучний інтелект, Інтернет речей та робототехніку, що забезпечують персоналізацію послуг і підвищення якості життя [6]. Наприклад, проекти «розумних» міст, як Фуджисава, демонструють успішну співпрацю держави та приватного сектору.

Для України «Суспільство 5.0» може стати орієнтиром для відновлення територій. Цифрові платформи для моніторингу стану інфраструктури, надання медичних і освітніх послуг дистанційно, а також залучення штучного інтелекту для прогнозування потреб громад сприятимуть сталому розвитку в повоєнний період.

Японська модель виявила й певні ризики, передбачені Масудою: футурошоки, кібертероризм і криза приватності. Україна вже стикається з аналогічними проблемами, зокрема через постійні кібератаки та порушення конфіденційності даних. Саме тому цифровізація потребує посилення кібербезпеки та етичного регулювання.

Японія, як батьківщина теорії інформаційного суспільства, продемонструвала здатність трансформувати складні економічні та соціальні умови після Другої світової війни в інноваційний прорив, що визначило її місце серед світових лідерів у сфері інформаційних технологій. Саме тому Японія є цінним орієнтиром для України, яка прагне максимально інтегрувати інформаційні технології у соціально-економічне середовище. Враховуючи досвід Японії для України в першу чергу необхідно:

- розробити цільові програми цифровізації соціальних послуг із чіткими етапами реалізації;
- адаптувати японський досвід інклюзивності, зокрема, через: навчання цифровій грамотності та перекваліфікацію в ІТ сферу вразливих груп, розширення цифрової інфраструктури, розгортання мереж швидкісного інтернету у малонаселених регіонах, тощо;
- активно розвивати міжнародну співпрацю для впровадження передових технологій, зокрема, із врахуванням досвіду повоєнної відбудови Японії.

Японська модель інформаційного суспільства пропонує комплексний підхід до цифровізації публічного адміністрування, який може бути адаптований для сталого розвитку України. Поєднання теоретичних засад, економічних стратегій і правового забезпечення, еволюція до «Суспільства 5.0» демонструють, як технології можуть слугувати людині навіть у кризових умовах. Для України цей досвід може бути якісним орієнтиром в побудові інклюзивного цифрового суспільства, яке орієнтоване на потреби громадян.

Література:

1. Овчинников В. В. Сакура и дуб: Впечатления и размышления о японцах и англичанах. К. : Днипро, 1986. 479 с.
2. Масуда Й. Комп'ютопія. *Філософська і соціологічна думка*. 1993. № 6. С. 36–50.

3. Basic Law on the Formation of an Advanced Information and Telecommunications Network Society. [Електронний ресурс]. URL: http://japan.kantei.go.jp/it/it_basicl原因/it_basicl原因.html

4. Sara Takamatsu, Masaki Wakao, Dr. Takuo Inoue, Masuda Chikako, and Dr. Keegan McBride. Digital Government in Japan: Historical Foundations, Future Ambitions, and the Digital Agency. [Електронний ресурс]. URL: <https://ceur-ws.org/Vol-3737/paper40.pdf>

5. Priority Policy Program for Realizing Digital Society. [Електронний ресурс]. URL: https://www.digital.go.jp/assets/contents/node/basic_page/field_ref_resources/bc5a569f-71d0-44d9-b5c9-cc9b59405507/47b4badd/20231228_en_priority_summary_01.pdf

6. Science, Technology, and Innovation Basic Plan. [Електронний ресурс]. URL: https://www8.cao.go.jp/cstp/english/sti_basic_plan.pdf

ПОПУЛЯЦІЙНІ НАСЛІДКИ ЗАМІНИ СТРАТЕГІЇ РОЗМНОЖЕННЯ (НА ПРИКЛАДІ ПОПУЛЯЦІЇ ГРИЗУНІВ)

Мякушко С. А.

*кандидат біологічних наук, доцент,
доцент кафедри екології та зоології*

*Навчально-науковий центр «Інститут біології та медицини»
Київського національного університету імені Тараса Шевченка
м. Київ, Україна*

Відповідно до сучасних уявлень, популяція є доволі пластичною біосистемою, а її можливості забезпечувати своє виживання є значно ширшими, ніж ми вважали раніше [4]. Замість однозначного реагування на зміни середовища, перед популяцією постає певний простір варіантів реакції, що іноді можуть включати навіть альтернативні механізми свого втілення. Іншими словами, наявний вибір подальшої траєкторії розвитку у нових умовах. Постійне оцінювання наслідків відкриває можливості заміни стратегії у разі незадовільного результату. При цьому в таких процесах спостерігається своя логіка: у першу чергу залучаються сценарії, які вже були апробовані популяцією (видом) в еволюційній історії у разі схожих умов.

У багатьох випадках такий своєрідний «досвід» популяції допомагає вирішити свої поточні проблеми – відновити екологічний баланс

у разі його тимчасового порушення. Проте це не стосується тих ситуацій, коли популяція стикається з потужним і неспецифічним антропогенним впливом. Залучення наявних сценаріїв реагування далеко не завжди супроводжується успіхом. Саме тут і виявляється чутливість і реактивність біосистем даного рівня: популяція здійснює заміну невдалої стратегії, продовжує пошуки і запроваджує новий варіант. Мета роботи полягала у визначенні механізмів і наслідків зміни репродуктивної стратегії популяції рудої нориці (*Myodes glareolus*) для відновлення порушеного екологічного балансу, можливих причин її невдалої реалізації та подальшої заміни на інший варіант реагування.

У ході безперервного стеження за популяцією було встановлено, що період з 1987 р. і орієнтовно до 1995 р. характеризувався аномальною дестабілізацією динаміки популяції. Крім збільшення середніх для циклів рівнів щільності, відбулося порушення ритміки чергування популяційних фаз. Це супроводжувалося розширенням діапазону коливань щільності, головним чином, завдяки досягненню більших показників на фазах піка. Отримані результати надали підстав для висновку про зміну типу динаміки щільності упродовж даного етапу. Вона стає менш стійкою, набуває стохастичні риси, майже усі попередні закономірності цього процесу зникають [2]. Сам по собі факт збільшення щільності популяції не надає підстав для оптимістичної або песимістичної оцінки ситуації, проте дестабілізація динаміки прямо свідчить про негативні наслідки для популяції, обумовлені порушенням екологічного балансу. Власне дестабілізацію можна розглядати як побічний результат процесу пошуку популяцією адекватних шляхів щодо відновлення порушеного балансу.

Аналіз демографічних показників на етапі дестабілізації виявив підсилення процесів розмноження, порівняно з попередніми роками. Проте були збережені попередні зв'язки: як і раніше відтворення в популяції залежало від поточної щільності, закономірно змінюючись упродовж різних фаз. Зазначена закономірність полягає в підсиленні репродуктивних процесів на фазі депресії щільності та їх уповільненні у роки піка. Такі феномени багаторазово фіксувалися в популяціях багатьох видів дрібних ссавців як іншими дослідниками [3], так і нами [5].

Той факт, що зміни інтенсивності розмноження чітко корелюють з динамікою щільності населення, робить малоімовірним висновок, що це стало причиною дестабілізації коливань населення. Скоріше за все дестабілізація була обумовлена не змінами розмноження, а подальшими подіями, пов'язаними з виживанням тварин. У подальшому було встановлено, що на етапі дестабілізації була втрачена узгодженість змін щільності з показниками, які характеризують кормові

ресурси тварин. Останнє було інтерпретовано як порушення екологічного балансу між ресурсами та їх споживачами. Склалася ситуація, у разі якої коливальні процеси в популяціях можуть співпадати зі змінами кормової бази, а можуть і бути розсинхронізованими. У першому випадку доволі напружене розмноження буде відбуватися на фоні достатнього ресурсного забезпечення і супроводжуватися досягненням високої чисельності популяції. В іншому випадку – буде супроводжуватися низьким виживанням і катастрофічним обвалом чисельності. Порушення збалансованих відношень із середовищем супроводжувалося зниженням виживання і ростом смертності.

Напружене розмноження, продукування біомаси з подальшою втраатою її значної частини, однозначно не можна назвати ефективною стратегією. Оскільки тривале існування біосистем в умовах порушеного екологічного балансу є неможливим, популяція намагається забезпечити його відновлення. Останнє стало причиною запуску реакцій, які можна вважати типовими для популяцій в таких умовах, оскільки вони неодноразово були зафіксовані для самих різних видів дрібних ссавців [6]. З метою компенсації негативних наслідків зростання смертності популяція збільшує напруження процесів відтворення. Для цього одночасно задіяні різні механізми: від збільшення індивідуальної плодючості до розширення кількості особин, які беруть участь у репродукції. Принаймні перший сценарій реагування виявився дуже невдалим, оскільки без відповідного енергетичного підтримання у вигляді достатніх кормових ресурсів, сам став причиною ще більшої смертності. Найуразливішою виявилася група крупних самок, чий внесок у приріст чисельності, є найбільшими. Зниження представленості крупного маточного поголів'я не тільки не сприяло вирішенню проблем, але й посилює їх. Запобігти обвалу чисельності вдалося, ймовірно, завдяки розширенню кількості самок, що беруть участь у відтворенні. Даний варіант реагування можна назвати екстенсивним, власне інтенсивний варіант розмноження (збільшення плодючості) себе не виправдав. Механізм такого ефекту поки для нас залишається невідомим, можливо це пов'язано зі змінами швидкості дозрівання особин або успішнішим виживанням під час зимівлі.

Залишається питання, чому зміна репродуктивної стратегії стала невдалою спробою відновлення екологічного балансу. Причин для такого висновку декілька. По-перше, динаміка щільності популяції не набула ознак стабілізації, а закономірні зв'язки між її параметрами не відновилися. По-друге, залежності від показників кормової бази були відсутніми упродовж всього часу. Це, своєю чергою, привнесло у процес динаміки потужний елемент випадковості. Третя причина, на наш погляд, є найвагомішою: починаючи з 2005 р., популяція

«відмовляється» від спроб відновлення балансу шляхом змін репродуктивної стратегії. Приблизно з того часу ми спостерігаємо зовсім інший варіант розв'язання проблеми відновлення балансу, який реалізується у вигляді явища здрібнення особин [1, 5].

Література:

1. Мякушко С. А. Здрібнення особин як стратегія популяцій в антропогенних умовах (досвід 50-річного вивчення популяцій гризунів). *Theriologia Ukrainica*. 2021. Т. 22. С. 133–143.
2. Мякушко С. А. Етапність в реагуванні популяцій гризунів на антропогенні зміни середовища. *Екологічні науки*. 2024. № 1(52). Т. 2. С. 66–71.
3. Lidicker W. Z., Jr. Reproductive adaptations to high densities in social mammals. *Therya*. 2020. V. 11. P. 440–446.
4. Matthiopoulos J., Field C., MacLeod R. Predicting population change from models based on habitat availability and utilization. *Proceedings. Biological sciences*. 2019. V. 286. 20182911.
5. Myakushko S. A. The phenomenon of the shrinking size of bank vole (*Myodes glareolus*) in an anthropogenic environment (experience of 50 years of observations). *Biosystems Diversity*. 2021. V. 29(3). P. 211–216.
6. Sibly R. M., Brown J. H. Mammal reproductive strategies driven by offspring mortality-size relationships. *American Naturalist*. 2009. V. 173. P. 185–199.

ШТУЧНИЙ ІНТЕЛЕКТ В ОСВІТІ: ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ НАВЧАННЯ ЧИ ОСВІТНІ ВТРАТИ?

Непіпенко Л. П.

*кандидат історичних наук, доцент,
доцент кафедри соціально-гуманітарних дисциплін
Національна академія Національної гвардії України
м. Харків, Україна*

Штучний інтелект (ШІ) – це феномен, що потребує онтологічного аналізу його фундаментальних властивостей, адже він порушує глибинні питання існування і трансформації сутності і ролі людини

в сучасному технологічному світі, зміні структури суспільства, природи пізнання, нової архітектури освіти, етики, загалом майбутнього людства в епоху глобалізації й цифровізації. Штучний інтелект, з одного боку, має сильні сторони і відкриває широкі можливості у модифікації всіх сфер життєдіяльності людей, з іншого боку – у нього є й слабкі сторони та він приховує в собі потенційні загрози людському існуванню [1, с. 16; 2, с. 55; 5, с. 126–127].

Термін «штучний інтелект», що вперше був використаний у 50-х рр. ХХ ст. є одним з найпоширеніших у сучасному світі та має різне визначення [2, с. 56; 3, с. 64–65]. Проте, його сутнісна риса виявляється як метод змушення комп'ютера / програмного забезпечення «мислити» на кшталт людського розуму; виконання машиною таких дій, які традиційно потребують природних інтелектуальних людських здібностей. Штучний інтелект розглядається у якості багатоаспектного явища з розтягнутим у часі довготривалим процесом розвитку. Зокрема, одним з напрямків останнього є створення штучних істот, здатних до ефективної й результативної дії на зразок існуючих живих організмів, еволюція ефективності штучного інтелекту в бік самостійності прийняття рішень тощо. Тим самим, передбачається, що штучний інтелект має все більш «олюднюватися» через вміння моделювати певну реальність, демонструвати відповідні адекватні і своєчасні реакції на неї аналогічно природному інтелекту людини. Виникнення і розвиток штучного інтелекту – це виклик усталеним науковим поглядам на свідомість як сутнісну прерогативу людського, вияву унікальної суто людської здатності.

Все більш активно штучний інтелект виявляє себе й у якості нового виміру освіти. Сама стратегія розвитку штучного інтелекту передбачає його використання в освітній та науковій діяльності. Зокрема, здобувачі вищої освіти НА НГУ почали інтенсивно використовувати штучний інтелект, що працює як чат-бот та який надзвичайно скорочує шлях і час отримання необхідної інформації, полегшує виконання навчальних завдань, видаючи осмислений текст на задану проблематику або ведучи діалог з певної проблематики з користувачем тощо. Можливості штучного інтелекту надають нові опції здобувачам вищої освіти – уникати процедури пошуку, опрацювання отриманої інформації, у тому числі критичного її осмислення, автоматичного написання штучним інтелектом, після вивчення стилю здобувача вищої освіти, контрольної роботи, реферату, есе і т.п. У здобувачів вищої освіти, завдяки використанню штучного інтелекту, з'явилась можливість як підвищення ефективності навчання, так і нова спокуса й можливість перекласти певну частину завдання вивчення навчальної дисципліни (особливо гуманітарної), на штучний інтелект.

Підвищення ефективності навчання завдяки використанню штучного інтелекту пов'язується з такими його можливостями як зростання доступності освіти, персоналізація освітнього процесу, підвищення якості освіти, створення динамічного і адаптивного навчального середовища, інтерактивність та гейміфікація навчання і тощо [7, с. 266]. Ризики та освітні втрати, що обумовлені використанням штучного інтелекту, знаходять свій вияв у відповідних негативних наслідках, серед яких виникнення етичних дилем, порушення етичних стандартів, пов'язаних з інтелектуальною власністю у річизі штучного інтелекту, академічною недоброчесністю і плагіатом; нерелевантність інформації через зниження критичності мислення здобувачів освіти, здатності до аналізу отриманої інформації, помилки в алгоритмах пошуку, неправильність запиту; нівелювання творчого підходу до навчання тощо [4, с. 27; 7, с. 267].

Таким чином, в умовах сьогодення штучний інтелект є важливим чинником трансформації суспільства і освіти. Будучи допоміжним, а не основним інструментом освіти, штучний інтелект потребує діалектичного і збалансованого підходу до свого використання. Це допоможе мінімізувати потенційні негативні наслідки використання штучного інтелекту в освіті й зробити процес навчання більш ефективним і якісним шляхом поєднання традиційного з цифровими технологіями.

Література:

1. Агафонова М. Генеративний штучний інтелект в освіті майбутнього. *Штучний інтелект у науці та освіті (AISE 2024). Artificial intelligence in science and education* : збірник матеріалів міжнар. наук. конф., м. Київ, 1–2 берез. 2024 р.). [Електронний ресурс] / [упоряд: А. Яцишин, В. Матусевич, В. Коваленко]. Київ : УкрІНТЕІ, 2024. С. 15–16. URL: http://www.uintei.kiev.ua/sites/default/files/mat-konf-schi_2024.pdf
2. Козловець М. Технології штучного інтелекту та їх вплив на буттєвість людини. *Humanities Studies*. 2024. Вип. 19(96). С. 55–66. URL: <http://humstudies.com.ua/article/view/307056/298406>
3. Костючков С. К. Феномен штучного інтелекту в горизонтах біофілософського знання. *Актуальні проблеми філософії та соціології*. 2023. № 42. С. 64–69. URL: http://apfs.nuoua.od.ua/archive/42_2023/11.pdf
4. Максим'як Т. Використання штучного інтелекту в освіті: дилема співбуття людини та машини. *Вища освіта України*. 2023: № 4. С. 24–32. URL: <https://journals.udu.kyiv.ua/index.php/vou/article/view/203>

5. Мельник Ю., Тодорова С., Шевченко Г. Філософія штучного інтелекту у вищій освіті. *Humanities Studies*. 2024. Вип. 19 (96). С. 126–134. URL: <http://humstudies.com.ua/article/view/307077/298439>

6. Nikitenko V., Voronkova V., Kyvliuk O., Oleksenko R., Suhenko V. Philosophical reflection on artificial intelligence and its impact on the development of society, human, and education. *Humanities Studies*. 2024. Вип. 19 (96). С. 67–76. URL: <http://humstudies.com.ua/article/view/307058/298408>

7. Партико Н. В., Смирнова І. М., Житомирська Т. М. Академічна доброчесність в епоху штучного інтелекту: виклики та можливості для здобувачів освіти. *Інноваційна педагогіка*. 2024. Вип. 72. URL: <http://www.innovpedagogy.od.ua/archives/2024/72/55.pdf>

8. Сорокіна О. Вплив ШІ на трансформацію життя сучасної людини. *Humanities Studies*. 2024. Вип. 21(98). С. 110–115. URL: <http://humstudies.com.ua/article/view/321890/312388>

ПАРАДИГМА ВИЗНАЧЕННЯ АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ В УМОВАХ ХХІ СТОЛІТТЯ: ВИКЛИКИ ТА АМБІЦІЇ

Нордіо В. В.

аспірант

Національна академія управління

м. Київ, Україна,

приватний виконавець виконавчого округу

Дніпропетровської області

Протягом усього періоду існування людства, починаючи з первісних часів, середньовіччя, ренесансу та новітньої історії саме наука була рушієм змін у суспільно-політичному житті населення. Матерія невідомості у парадигмі полярного світу в межах характеристики розвитку знань не зупиняється й донині.

Так особливу увагу привертає стан імплементації академічної доброчесності в порядок денний життя суспільства ХХІ століття, з огляду на найширший доступ до новітніх технологій, цифровізації інформації та індустріалізації промислового життя, яке сукупною характеристикою складає невід’ємну частину буденності.

У загальному розумінні, вагомою частиною кожного відкриття, створеного твору чи будь-якого новаторства від особи-дослідника є саме її внутрішні якості та здібності: індивідуальний підхід в синергії з визначенням внутрішнього ставлення до докорінного нового явища і визначає кластерну фрагментацію досягнення як наукового відкриття, з урахуванням питомої важливості для населення регіону, країни чи світу загалом. Так навіть відносно непомітна фігуральна деталь, що в глобальних масштабах має ознаку непомітності, в глобальному стані визначає загальний рух кожної наступної наукової розвідки інших дослідників.

Як влучно зазначаються дослідниці Ніна Батечко та Алла Дурдас, «поняття «академічна доброчесність» стосується як внутрішньої культури окремої особистості, так і загальної корпоративної культури вищого навчального заклад» [1, с. 88].

У контексті розвитку та переходу до індустріального, високотехнологічного суспільства, що експоненціально збільшується відносно плину часу, замінюючи собою модель адміністративно-командного регулювання на незалежний тип політико-економічного спрямування розвитку суспільних відносин, наука, як уособлення внутрішніх та зовнішніх типів та моделей поведінки людини, зазнає фактичної видозміни, яка вимушена інтенсивністю та довільністю суспільних відносин. Регіональне визначення академічної доброчесності незалежно від території застосування або ж в межах однієї адміністративно-територіальної одиниці, заслуговує особливої уваги для видобування майбутнього свідомого населення, і, власне, є визначення такого статусу в умовах геополітичних об'єднань та регіону загалом. Одним із ключових елементів такої системи є право Європейського Союзу.

Право Європейського союзу визначає, зокрема право, що виплаває із Європейської федерації академій природничих і гуманітарних наук (All European Academies/ ALLEA), визначає, що до основних принципів академічної доброчесності «належать:

- надійність у забезпеченні якості досліджень, що знаходить своє відображення у проектуванні, методології, аналізі та використанні ресурсів;
- доброчесність у розробці, проведенні, рецензуванні, звітуванні та поширенні результатів досліджень у прозорий, справедливий, повний та неупереджений спосіб;
- повага до колег, учасників дослідження, суб'єктів дослідження, суспільства, екосистем, культурної спадщини та навколишнього середовища;

– відповідальність за весь процес дослідження – від ідеї до публікації, за управління ним та його організацію, за навчання, нагляд, наставництво і соціальний вплив» [2].

Так загальні принципи повоєнних років акумулювалися в нову квінтесенцію науково-практичного пізнання, яка за сукупним фактором впливає на всі суспільно-політичні відносини в межах Європейського Союзу, дозволяє ствердно визначити гуманістичний напрям їх правової природи. Втілення сократівського бачення на розвиток науки та пошуку досконалості в заключному результаті знайшли практичне втілення у сучасному нормативно-правовому втілення академічної доброчесності. Однак обмеження природного бачення персональної свідомості в парадигмі принципів регіону не є остаточно конкретним.

Доречним є зауваження дослідниці Валерії Миргород-Карпової, де зазначається, що «у своїх висновках Рада ЄС підтверджує актуальність академічної чесності як політичної рушійної сили на суспільному та національному рівнях країн Європейського союзу і мотивує направити зусилля на допомогу імплементації правил і цінностей Європейського кодексу академічної чесності науковця: об'єктивності; чесності; надійності; незалежності; неупередженості; політики відкритого спілкування; сумлінності; справедливості; відповідальності» [3, с. 138].

Отже, парадигма визначення академічної доброчесності в умовах ХХІ століття визначається динамічністю форми втілення з урахуванням факторів конкретизації та нетерпимості щодо викривлення та спалювання ідеї приналежності конкретного досягнення однієї особи іншій.

Чинний процес метаморфози уявлень суспільства щодо визначення важелів впливу на категорії наукових розвідок щодо забезпечення рівню захисту академічної доброчесності зазнає постійної метаморфози та змін, у реакцію на винаходження та створення нових джерел інформації, осередків наукового бачення, тощо.

Сучасний стан академічної доброчесності в Україні поступово втілює в собі найкращі характеристики права Європейського, Сполучених Штатів, Азії, тощо. Однак на сьогодні гострим питанням залишається викорінення принципів та методологічних базисів, що були успадковані від минулого України в тобі Радянщини.

Тема наукової розвідки є актуальною в умовах сучасності та відкрита для майбутніх додаткових наукових розвідок.

Література:

1. Batechko, N., & Durdas, A. (2019). Academic integrity in the context of european practices: the experience of france. *Continuing Professional*

Education: Theory and Practice, (3), 88–94. URL: <https://doi.org/10.28925/1609-8595.2019.3.8894> (Дата звернення 15.02.2024 р.).

2. Європейський кодекс академічної доброчесності – національний репозитарій академічних текстів. URL: <https://nrat.ukrintei.ua/yevropejskyj-kodeks-akademichnoyi-dobrochesnosti/> (Дата звернення: 16.02.2025 року).

3. Миргород-Карпова В. В., Руденко Л. Д., Шлапко Т. В. Академічна доброчесність в Україні та країнах Європейського Союзу: порівняльно- правовий аналіз. *Право.ua*. 2022. № 3. С. 133–140. DOI: 10.32782/LAW.UA.2022.3.20.

ВИКОРИСТАННЯ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ ПРИ ВИВЧЕННІ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ

Огаренко Т. А.

*кандидат філологічних наук, доцент,
доцент кафедри соціально-гуманітарних дисциплін
факультету підготовки фахівців
для підрозділів досудового розслідування
Донецький державний університет внутрішніх справ
м. Кропивницький, Україна*

Штучний інтелект (ШІ) швидко стає невід’ємною частиною багатьох сфер нашого життя, і освіта не є винятком. Досить корисним ШІ виявляється у вивченні мов, де його можливості сприяють покращенню ефективності навчання та розширенню доступу до знань. Вивчення української мови також отримало новий імпульс завдяки впровадженню ШІ, що створює можливості як для педагогів, так і для учнів. Розглянемо, як штучний інтелект змінює процес вивчення української мови та які його основні переваги.

Сьогодні існує безліч онлайн-ресурсів і мобільних додатків, що використовують ШІ для вдосконалення освітнього процесу. Вони інтегрують штучний інтелект для створення адаптивних навчальних шляхів, які підлаштовуються під індивідуальні потреби кожного користувача. ШІ аналізує успіхи та помилки здобувачів освіти, регулює рівень складності завдань і пропонує нові теми, що дозволяє вивчати українську мову в зручному для користувача темпі. Наприклад,

корисним інструментом для перевірки граматики та правопису є ресурс LanguageTool, який допомагає користувачам удосконалити своє письмо будь-якою мовою, використовує штучний інтелект та розумні алгоритми для виявлення та виправлення помилок у тексті, зокрема граматичних, орфографічних недоліків, а також стилістичних порушень.

ШІ-платформи, такі як Grammarly або LanguageTool, значно спрощують процес письма. Вони не лише перевіряють граматику та правопис, але й пропонують стилістичні поради, підказуючи, як зробити текст більш виразним або відповідним до мовних стандартів. Такі інструменти допомагають тим, хто вивчає українську мову, краще опановувати писемну частину мови, зокрема, через автоматичне виправлення помилок і надання пояснень. Однак не варто забувати, що «...епоха інтернет-можливостей, дарована штучним інтелектом, має не лише позитивні, а й і негативні фактори. Найбільшим негативним явищем визначено відсутність відповідальності штучного інтелекту за свої діяння» [2].

Для розвитку навичок розмовної української мови можуть використовуватись голосові асистенти, такі як Google Assistant або Siri. За допомогою голосових технологій ШІ здатен розпізнавати і коригувати вимову, пропонувати діалогічні вправи та створювати реалістичні мовні сценарії. Це корисно не тільки для початківців, але й для більш досвідчених користувачів, які хочуть покращити свої навички спілкування.

ШІ-технології також можуть забезпечити автоматизоване оцінювання рівня знань учнів, що вивчають українську мову. Використовуючи спеціальні алгоритми, можна створювати персоналізовані тести, які охоплюють різні аспекти мови: від граматики до розуміння тексту. Такі системи здатні аналізувати відповіді учнів і миттєво надавати зворотний зв'язок. Педагоги можуть використовувати ці інструменти для моніторингу успішності учнів та планування подальших навчальних кроків.

Ще одна важлива сфера, де штучний інтелект відіграє роль, – це машинний переклад. Хоч переклад людиною залишається більш точним, сервіси на основі ШІ, такі як Google Translate, дозволяють швидко перекладати тексти українською мовою та навпаки. Крім того, такі інструменти можуть допомогти користувачам збільшувати свій лексичний запас, надаючи можливість легко знаходити синоніми, аналізувати контекст слів та вивчати нові вирази. Однак варто згадати й про недолік ШІ – його беземоційність. «Для подолання недоліків цих технологій учасники освітнього процесу повинні усвідомлювати те, що штучний інтелект є додатковим інструментом, зберігати баланс між

використанням цієї технології та роллю викладача, а також забезпечувати її етичне використання» [1, с. 488].

Штучний інтелект значно розширює можливості вивчення української мови, роблячи цей процес більш індивідуалізованим, ефективним та доступним. Завдяки інноваційним технологіям учні можуть вивчати мову в інтерактивній формі, отримувати миттєвий зворотний зв'язок, покращувати розмовні навички та вдосконалювати письмові вміння. Хоча ШІ не замінить викладача-людину, він стає потужним інструментом, що доповнює традиційні методи навчання і робить процес вивчення мови сучаснішим і цікавішим.

Література:

1. Кочарян А. Б., Ячменик М. М., Гарасимчук І. Д. Інтеграція віртуальної реальності та штучного інтелекту в освітній процес. *Наука і техніка сьогодні. Серія «Педагогіка», Серія «Право», Серія «Економіка», Серія «Фізико-математичні науки», Серія «Техніка»*. 2024. 1 (29). С. 488–500.

2. Москалюк М. М., Москалюк Н. В., Лень А. В. Штучний інтелект в закладах вищої освіти: переваги та недоліки. *Електронне наукове фахове видання «Відкрите освітнє е-середовище сучасного університету»*. 2023. (15). С. 85–96. URL: <https://doi.org/10.28925/2414-0325.2023.157>

3. Штучний інтелект у вищій освіті: ризики та перспективи інтеграції: матеріали всеукраїнського науково-педагогічного підвищення кваліфікації, 1 липня – 11 серпня 2024 року. Львів – Торунь : Liha-Pres, 2024. 328 с.

АКАДЕМІЧНА СВОБОДА І АКАДЕМІЧНА ДОБРОЧЕСНІСТЬ: ВЗАЄМОЗВ'ЯЗОК ТА ВИМОГИ ВИКОРИСТАННЯ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ

Олейников С. М.

*кандидат юридичних наук, доцент,
провідний науковий співробітник*

*Науково-дослідний інститут державного будівництва
та місцевого самоврядування*

*Національної академії правових наук України
м. Харків, Україна*

Академічна свобода аналізується в філософському, політичному, соціальному, соціологічному, педагогічному та юридичному аспектах. Основні компоненти освітньо-наукового процесу – академічна свобода досліджень та викладання, етична аргументація, не зв'язаність академічної свободи політичним режимом, домінуючою ідеологією та ресурсами пропаганди. Академічна свобода та доброчесність – вимоги феномену культури, виражаються доступністю наукових та інформаційних джерел, достовірністю інформації та інформативними засобами, свободою висловлювання думок та їх захисту. Нормативний вираз принципу академічної доброчесності має розглядатися в контексті академічної етики, проявів її порушень, маніпулювання процесом публікації.

Проблема академічної свободи має *соціологічне* значення та зберігає актуальність у сучасному суспільстві під час його динамічного суперечливого розвитку. Аксіоматична ліберальна теза щодо постулювання права на академічну свободу логічно веде до питання про її нормативне закріплення. Проблема розвитку та гарантування академічної свободи в демократичному суспільстві спонукає до аналізу її соціологічних, конституційно-правових, політичних аспектів та виявлення основних чинників її існування, розвитку та функціонування [1, с. 464–479], а також до *взаємозв'язку* з вимогами академічної доброчесності.

Привертає увагу обґрунтування філософського розуміння та юридичної природи академічної свободи, котре може бути всеохоплюючим, універсальним, та слугувати доктринальною основою нормативного регулювання і правового захисту у сфері освітньо-наукової діяльності [2, с. 1–6]. Багато досліджень присвячені проблемам свободи саме в освітньому процесі [3, с. 234–236].

Дослідники аналізують показники та фактори кризи академічної сумлінності [4, с. 133–136; 5, с. 21–24; 6, с. 259–261]. Проблеми університетської академічної свободи висвітлювалися неодноразово [7, с. 33–41],

у тому числі як прояв фундаментальної цінності [8, с. 107–110] та як категорія, що пов'язана з соціальною відповідальністю [9, с. 127–136]. Проаналізовано й зміст принципу академічної доброчесності [10, с. 193–195; 11].

Академічна свобода – це принцип, що гарантує автору досліджень право вільно вивчати, обговорювати та ретранслювати наукову інформацію без остраху репресій, цензури, дискримінаційних обмежень та передбачає конституційно гарантовану свободу вираження світогляду, думки, дискусій.

Ознаки академічної свободи включають: 1. Свободу дослідження (вибору його тематики та методів досліджень), з виключенням факторів зовнішнього суб'єктивного тиску. 2. Свобода викладання (вибір матеріалів, джерел інформації, підходів до навчання, висловлення власних ідей з проблеми, незважаючи на усталені загальноприйняті думки). 3. Захист від репресивного впливу – переслідування чи санкцій за дослідницьку роботу (особливо за умов нестійких перехідних політичних режимів у процесі демократичної трансформації суспільства). 4. Інтелектуальна комунікація – співробітництво та обмін науковою інформацією (усередині колективу, у міжвузівській та міжнародній комунікації). 5. Гарантована інституційна підтримка та захист прав на нормальні умови здійснення академічної свободи).

Академічна доброчесність – етичний принцип професійної поведінки суб'єктів в освітньому та науковому середовищі. Його зміст передбачає такі аспекти: 1. Чесність (відсутність плагіату, фальсифікації даних, навмисної дезінформації, введення в оману). 2. Відповідальне ставлення до якості наукової роботи, дотримання академічних стандартів та науково-освітній результат. 3. Дотримання прав інтелектуальної власності, авторське право) Дотримання етичних норм проведення досліджень. 5. Відкритість інформації про методи досліджень, використовувані джерела та конфлікти інтересів.

Між академічною свободою та академічною сумлінністю *взаємний вплив*.

Академічна свобода і академічна добросовісність є взаємопов'язаними концептуальними принципами, маючи вираження в аспектах їх взаємного впливу: а) підтримка доброчесності (академічна свобода сприяє створенню середовища, в якому дослідники і викладачі можуть чесно і відкрито обговорювати свої результати та ідеї, що підтримує принципи б) зміцнення свободи (академічна сумлінність сприяє зміцненню академічної свободи, оскільки суспільна довіра до наукових досліджень та освітніх установ зростає при дотриманні етичних стандартів та формує умови для вільного обміну результатами, ідеями, інформацією).

Взаємодія академічної свободи та доброчесності може виявлятися також: у *ризиках* виникнення *конфліктів інтересів* (наприклад, при чиненні тиску з боку інститутів влади дослідник виявляється у конфліктній ситуації з ними, що руйнує вимоги принципу академічної сумлінності); в обмеженнях академічної свободи, що веде вчених до «самоцензури», демотивує їхнє нормальне прагнення дотримуватися принципів доброчесності.

Принципи академічної свободи та академічної сумлінності наукових досліджень безпосередньо пов'язані з вимогами та умовами використання штучного інтелекту. Їхнє ігнорування спричиняє форми порушення цього принципу

До вимог принципу академічної сумлінності відносять: 1. Чесність та прозорість (чітка вказівка в роботі на способи використання ШІ – алгоритми, дані та методи аналізу, джерела даних та програмного забезпечення). 2. Коректне цитування (якщо ШІ використовується для генерації тексту або аналізу даних, результати мають бути атрибутивне коректними, включаючи посилання на використані моделі та алгоритми). 3. Відповідальність за результати та висновки, генеровані ШІ, та готовність обговорювати помилки моделей. 4. Етичне використання даних (воно має відповідати етичним стандартам, включаючи отримання згоди на використання даних та дотримання конфіденційності). 5. Реплікованість та перевірюваність (результати, отримані з використанням ШІ, повинні бути придатними для відтворення іншими дослідниками, наприклад, шляхом надання даних на запит).

Основні *форми порушення принципу академічної сумлінності під час використання ШІ*: 1. Плагіат (використання результатів чи текстів, генерованих ШІ, без належного цитування чи вказівки авторства). 2. Фальсифікація даних (зміна або підробка результатів, отриманих за допомогою ШІ, для досягнення бажаних висновків). 3. Застосування ШІ без належної перевірки його адекватності для конкретного завдання або ігнорування його обмежень. 4. Відсутність прозорості (приховування відомостей про методи та дані при використанні ШІ у дослідженні). 5. Неетичне використання даних (наприклад, без згоди або порушення конфіденційності об'єктів дослідження). 6. Недостатня реплікованість – відмова від надання коду або даних для перевірки результатів іншими дослідниками.

Існують деякі *умови використання ШІ* для наукової роботи (статті, дисертації) та яким способом слід робити посилання на матеріали, тексти, здобуті за допомогою ШІ. При цьому важливо правильно посилатися на них:

1. Пряма згадка (у тексті можна вказати: "Частина аналізу була виконана з використанням моделі GPT-4 від OpenAI."). 2. Посилання

в бібліографії (у списку літератури можна вказати: OpenAI. (2023). ChatGPT (версія GPT-4). (2023). ChatGPT (версія GPT-4). "ChatGPT." Версія GPT-4, 2023, www.openai.com/chatgpt. в) Chicago: OpenAI. 2023. "ChatGPT (версія GPT-4)." Доступно за адресою: <https://www.openai.com/chatgpt>.

Використання ШІ у наукових працях відкриває нові можливості, але потребує уважного підходу до питань етики, авторства та дотримання норм. Правильне оформлення посилань на матеріали, створені за допомогою ШІ, допоможе забезпечити прозорість та чесність у науковій діяльності.

Література:

1. Олейников С. М. Академічна свобода та академічна доброчесність. *Державне будівництво та місцеве самоврядування*. 2023. Вип. 46. С. 464–479.

2. Маслова Н.Г. Юридична природа академічної свободи. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія : Право*. Вип. 53. Том 2. 2018. С. 1–6.

3. Свешнікова А. Академічна свобода в освітньому процесі. *Дидаскал : часопис : матеріали Всеукр. наук.-практ. конференції «Університетська освіта в Україні у контексті інтеграції до європейського освітнього простору»*, 17–18.11. 2020 р. Полтава, 2021. № 21. С. 234–236.

4. Юрко Н. А., Стифанишин І. М., Проценко У. М. Академічна доброчесність: основні принципи та види порушень. *Молодий вчений*. 2020. № 3.2 (79.2). С. 133–136.

5. Давидова Н. Академічна свобода та автономія закладу освіти: межі здійснення. *Цивільне право і процес*. 2018. № 6. С. 21–24.

6. Павленко М. Академічна свобода як базова цінність автономії університету. *Дидаскал : часопис : матеріали Всеукраїнської наук.-практ. конференції з міжнародною участю «Університетська освіта в Україні у контексті інтеграції до європейського освітнього простору»*, 17–18.11 2020 р. Полтава, 2021. № 21. С. 259–261.

7. Линовицька О. Академічні свободи та університетська автономія *Вища освіта України*. 2011. № 3. С. 27–31.

8. Заєць С. В. Академічна свобода в університетах України: стан та шляхи зміцнення. *Проблеми сучасних трансформацій. Серія : Педагогіка та психологія*. 2023. № 1. С. 33–41.

9. Петренко Л. М. Academic freedom as a fundamental value. *Розвиток професійної культури майбутніх фахівців: виклики, досвід, стратегії і перспективи : збірник Матеріалів III Всеукраїнської наук.-практ. конференції*. Київ. 2019. Рр. 107–110.

10. Pupkis A., Saulius T. Higher education: academic freedom and social responsibility. *Humanities Studies*. 2023. Вип. 17(94). С. 127–136.

11. Тицька Я. «Академічна доброчесність» та «Академічна відповідальність» у забезпеченні якості освіти. *Підприємництво. Господарство. Право*. 2018. № 11. С. 193–195.

ПІДГОТОВКА ФАХІВЦІВ У ГАЛУЗІ МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН В ЕРУ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ: ВИКЛИКИ ТА ПРОБЛЕМИ

Пархомчук О. С.

*доктор політичних наук, професор,
професор кафедри міжнародних відносин та зовнішньої політики
Навчально-науковий інститут міжнародних відносин
Київського національного університету імені Тараса Шевченка
м. Київ, Україна*

Сучасні міжнародні відносини зазнають істотних трансформацій під впливом стрімкого розвитку штучного інтелекту (ШІ). Технологічний прогрес змінює методи дипломатії, аналітики, безпекової політики та прийняття стратегічних рішень. В умовах цієї динаміки підготовка фахівців у галузі міжнародних відносин набуває нових вимірів, зокрема щодо адаптації освітніх програм, формування нових компетенцій та врахування етичних і безпекових аспектів використання ШІ.

Значний виклик становить необхідність поєднання класичних підходів до дипломатичної освіти з новими технологічними інструментами. Фахівці повинні не лише володіти традиційними методами аналізу міжнародних процесів, а й бути готовими до роботи з великими масивами даних, алгоритмами прогнозування та автоматизованими системами ухвалення рішень.

Дослідження цієї проблематики є особливо актуальним у контексті глобальної конкуренції за технологічне лідерство, а також необхідності забезпечення інформаційної безпеки та запобігання маніпуляціям на міжнародній арені. Саме тому дана робота зосереджується на аналізі викликів і проблем, які постають перед системою підготовки фахівців у сфері міжнародних відносин в умовах активного впровадження штучного інтелекту.

Штучний інтелект (ШІ) почав з'являтися у сфері науки та практичних розробок ще в середині XX століття, проте його інтенсивний розвиток відбувся у другій половині XX століття та на початку XXI століття. Основні етапи його еволюції можна поділити на кілька ключових періодів.

Перший етап – **період наукових досліджень (1950–1970-ті роки)**. У цей час науковці активно розробляли базові теоретичні концепції та методи, які лягли в основу штучного інтелекту. Велика увага приділялася створенню алгоритмів, здатних вирішувати складні завдання, зокрема пов'язані з логічним мисленням і розпізнаванням мовлення.

Наступний значущий період – **ера експертних систем (1980–1990-ті роки)**. У цей час почали активно впроваджуватися програми, що моделювали знання та підходи експертів у різних галузях. Такі системи широко застосовувалися у медицині, фінансовій сфері, військовій справі та освіті. Вони значно змінили підходи до ухвалення рішень у міжнародних відносинах, дозволяючи аналізувати складні ситуації та прогнозувати можливі сценарії розвитку подій.

На початку XXI століття розпочався **період машинного навчання (з 2000-х років)**, коли ШІ досяг нового рівня завдяки розвитку методів глибокого навчання, нейронних мереж та інших алгоритмів. Ці технології відкрили широкі можливості для використання в аналізі даних, прогнозуванні та автоматизованому прийнятті рішень, що стало особливо важливим у сфері міжнародної політики та освіти.

Сучасний етап, що розпочався у 2010-х роках, характеризується активним впровадженням **розумних агентів та інтелектуальних систем**. Вони здатні обробляти великі масиви інформації, використовувати передові моделі навчання та приймати рішення з урахуванням складних контекстів. Ці технології все частіше застосовуються у дипломатії, безпеці та міжнародних відносинах, формуючи нові підходи до управління та прогнозування глобальних процесів.

У сфері міжнародних відносин штучний інтелект може відігравати важливу роль у кризовому управлінні, оцінці геополітичних ризиків та прогнозуванні майбутніх подій. Його можливості дозволяють аналізувати великі обсяги даних, виявляти закономірності та формувати більш точні прогнози, що сприяє ухваленню обґрунтованих рішень.

Щодо підготовки фахівців у галузі міжнародних відносин, ШІ відкриває перспективи для персоналізації навчального процесу. Інтелектуальні системи можуть адаптувати освітні програми до індивідуальних потреб студентів, пропонуючи спеціалізовані методики та навчальні матеріали відповідно до їхніх знань та здібностей.

Загалом, впровадження ШІ у сферу міжнародних відносин і освіти має значний потенціал, оскільки сприяє оптимізації процесів ухвалення рішень, підвищенню ефективності аналітичних досліджень та вдосконаленню методів навчання майбутніх фахівців.

Штучний інтелект суттєво трансформує підходи до навчання та професійного зростання в сфері міжнародних відносин. Він відкриває нові перспективи для обробки інформації, прогнозування тенденцій та автоматизації процесів. Водночас його застосування супроводжується викликами, зокрема етичними питаннями та забезпеченням безпеки даних.

Розглядаючи роль штучного інтелекту у підготовці фахівців з міжнародних відносин, необхідно враховувати низку викликів, які він створює. Серед них – етичні аспекти, питання безпеки даних, можливість втручання в процес ухвалення рішень, а також його вплив на політичні процеси.

Серед можливостей застосування штучного інтелекту в навчанні за спеціальністю "Міжнародні відносини" варто виділити вдосконалення аналізу даних і прогнозування, автоматизацію рутинних процесів, а також підвищення продуктивності роботи фахівців у цій сфері.

Штучний інтелект здатний відігравати важливу роль у сфері міжнародних відносин, забезпечуючи аналіз великих масивів даних, автоматизацію процесів ухвалення рішень та прогнозування подій. Він сприяє виявленню ключових тенденцій, моніторингу соціальних мереж, оцінці ризиків конфліктів та розробці стратегій безпеки. Крім того, ШІ може підтримувати дипломатичну діяльність завдяки автоматизованій обробці документів, аналізу мовлення та допомозі у веденні переговорів.

Штучний інтелект створює низку викликів для підготовки спеціалістів у сфері міжнародних відносин. Зокрема, важливими є питання етики у використанні технологій, захисту персональних даних та конфіденційної інформації, а також ризики, пов'язані з автоматизованим ухваленням рішень і його впливом на політичні процеси.

Автоматизація аналізу інформації та прийняття рішень за допомогою ШІ може призвести до загрози маніпулювання даними, що впливає на громадську думку, політичні процеси та навіть результати виборів. Це викликає занепокоєння щодо можливого викривлення реальності, підриву демократичних принципів і необхідності розробки ефективних механізмів кібербезпеки та прозорості застосування ШІ у сфері політики.

Попри ці ризики, штучний інтелект має значний потенціал у навчанні студентів-міжнародників. Він дає змогу обробляти великі обсяги інформації, допомагаючи краще розуміти складні міжнародні процеси,

аналізувати тенденції та формувати аналітичні висновки, що є важливим для майбутніх фахівців у цій галузі.

Штучний інтелект здатний автоматизувати рутинні процеси, такі як обробка та аналіз документів, що дозволяє студентам зосередитися на глибшому вивченні матеріалу та розвитку критичного мислення. Він також може слугувати ефективним інструментом навчання, персоналізуючи освітній процес, адаптуючись до потреб кожного студента та надаючи індивідуальний зворотний зв'язок на основі аналізу їхніх результатів.

Крім того, ШІ може бути використаний для створення віртуальних помічників, які сприятимуть розв'язанню навчальних завдань, поясненню складних тем і наданню рекомендацій щодо ефективного засвоєння матеріалу.

Штучний інтелект також може сприяти розвитку нових методів викладання, включаючи інтерактивні платформи та симуляції, які дозволяють студентам випробувати реальні сценарії в умовах, наближених до практичних. Це допомагає не тільки зрозуміти теоретичні концепції, але й застосовувати їх у складних ситуаціях, таких як дипломатичні переговори чи аналіз глобальних криз.

Окрім того, ШІ може оптимізувати процеси оцінювання, використовуючи алгоритми для автоматизованого тестування та аналізу прогресу студентів. Це дозволяє виявляти слабкі місця в знаннях і надавати більш точний і своєчасний зворотний зв'язок.

Використання ШІ для організації навчальних ресурсів може допомогти створювати інтегровані бази даних, які збиратимуть та структуруватимуть матеріали за різними темами, сприяючи легшому доступу до актуальної інформації. Це значно полегшить роботу студентів, дозволяючи ефективно здійснювати дослідження та підготовку до занять.

Ці перспективи відкривають нові шляхи для підвищення якості освіти у галузі міжнародних відносин та підготовки майбутніх спеціалістів. Штучний інтелект може стати потужним інструментом для надання аналітичної підтримки при ухваленні важливих стратегічних рішень у сфері міжнародної політики, забезпечуючи миттєвий доступ до критично важливої інформації та рекомендацій. Всі ці можливості дозволяють фахівцям працювати з більшим рівнем ефективності, покращувати прийняття рішень та здійснювати свою діяльність на більш високому рівні.

Штучний інтелект має великий потенціал для революціонізації галузі міжнародних відносин, зокрема в сфері підготовки фахівців. Він здатен автоматизувати рутинні завдання, вдосконалювати аналіз даних та прогнозування, а також сприяти персоналізації навчального процесу.

Інструменти ШІ допомагають студентам краще розуміти складні аспекти міжнародних процесів і приймати обґрунтовані рішення. Проте його використання супроводжується важливими викликами, такими як етичні питання, безпека даних і можливість впливу на політичні процеси.

Враховуючи ці переваги та виклики, важливо розвивати ефективні стратегії для забезпечення прозорості, етики та безпеки при використанні ШІ. Успішне впровадження штучного інтелекту може значно покращити якість підготовки майбутніх фахівців у міжнародних відносинах і підвищити ефективність їх роботи в умовах глобалізації та цифровізації.

Штучний інтелект відкриває нові можливості для розвитку сфери міжнародних відносин, зокрема в навчанні майбутніх фахівців. Завдяки автоматизації рутинних завдань, аналізу великих обсягів даних і персоналізації навчального процесу, ШІ може значно підвищити ефективність навчання та сприяти більш обґрунтованому прийняттю рішень у міжнародній політиці. Однак його використання також викликає важливі виклики, зокрема етичні питання, ризики щодо безпеки даних та можливість маніпуляцій, що потребує розробки ефективних стратегій для забезпечення прозорості та безпеки.

Загалом, штучний інтелект має великий потенціал для покращення якості підготовки фахівців і удосконалення процесів прийняття рішень у міжнародних відносинах. Однак його впровадження повинно супроводжуватися чіткими етичними стандартами та безпековими заходами.

Література:

1. Візнюк І., Буглай Н., Куцак Л., Поліщук А., Киливник В. Використання штучного інтелекту в освіті. *Modern Information Technologies and Innovation Methodologies of Education in Professional Training Methodology Theory Experience Problems*. 2021. Р. 14–22. <https://doi.org/10.31652/2412-1142-2021-59-14-22>
2. Гуревич Р., Кобися В., Кобися А., Кізім С., Куцак Л., Опушко Н. Використання цифрових сервісів та інструментів у професійній підготовці майбутніх учителів. *Modern Information Technologies and Innovation Methodologies of Education in Professional Training Methodology. Theory Experience Problems*. 2022. Вип. 64.
3. Xue Y., Wang Y. Artificial Intelligence for Education and Teaching. *Wireless Communications and Mobile Computing*. 2022. 10 p.
4. Khedrane S. The Role of Artificial Intelligence in Distance Education. *International journal of Social Communication*. 2024. Vol. 11. N. 1. P. 72–83.

5. Han L. The Impact of Artificial Intelligence on Enterprise Human Resource Management. *International Journal of Social Sciences and Public Administration*. 2024. Vol. 2. N. 2.

6. Busacca A., Monaca A. M. Deepfake. Innovations and Economic and Social Changes due to Artificial Intelligence. *The State of the Art*. 2023. Pp. 55–68.

7. Ethan I., Suryaansh J. The impact of artificial intelligence on growth and employment. CEPR. 2023.

АКАДЕМІЧНА ДОБРОЧЕСНІСТЬ ЯК ЦІННІСНА ОРІЄНТАЦІЯ УЧАСНИКА ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ ЗАКЛАДУ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Пекарський С. П.

*кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри оперативно-розшукової діяльності
та інформаційної безпеки факультету № 3
Донецький державний університет внутрішніх справ
м. Кропивницький, Україна*

Формування фахових компетенцій здобувача вищої освіти визначає необхідність оволодіння не лише теоретичними знаннями в певній галузі освіти, а також і розвиток ціннісних орієнтацій особи щодо впровадження набутих умінь та навичок при реалізації теоретичних знань в практичній діяльності. Виховна компонента при здобутті теоретичних знань особою відображається у світосприйнятті існуючих факторів учасниками освітнього процесу.

Відповідно до вимог статті 52 Закону України «Про освіту» від 5 вересня 2017 року № 2145-VIII учасниками освітнього процесу визначені: здобувачі освіти; педагогічні, науково-педагогічні та наукові працівники; батьки здобувачів освіти; фізичні особи, які провадять освітню діяльність; інші особи, передбачені спеціальними законами та залучені до освітнього процесу у порядку, що встановлюється закладом освіти [1, ст. 52].

Своєю чергою, згідно вимог Закону України «Про вищу освіту» від 1 липня 2014 року № 1556-VII учасниками освітнього процесу у закладах вищої освіти є: наукові, науково-педагогічні та педагогічні

працівники; здобувачі вищої освіти та інші особи, які навчаються у закладах вищої освіти; фахівці-практики, які залучаються до освітнього процесу на освітньо-професійних програмах; інші працівники закладів вищої освіти [2, ст. 52].

Це дозволяє нам зазначити аксіому про те, що учасники освітнього процесу, зокрема в закладах вищої освіти, забезпечують реалізацію виховної компоненти, яка визначає формування академічної доброчесності як ціннісної орієнтації учасника освітнього процесу. Означена вимога відображається в професійній діяльності науково-педагогічних, наукових та педагогічних працівників, а також в навчальній діяльності здобувачів вищої освіти.

Відповідно, академічна доброчесність, на тепер, виступає однією з основних категорій, яка становить основу якісної ціннісної орієнтації формування особистості при становленні потенційного фахівця за результатами реалізації освітніх компонент за освітньою професійною програмою.

Сучасні вітчизняні науковці Педченко Н. С., Гасій О. В., Сарипин В. В., Туль С. І., Власенко В. В. у своєму дослідженні зазначають те, що академічна доброчесність через збереження й розвиток загальнолюдських цінностей здобувачів вищої освіти та їх унікальних здібностей пов'язана з природженими та набутими внутрішніми чеснотами людини, зі стійкістю її характеру та моральною якістю [3, с. 74].

Аналізуючи роль інноваційних технологій, які значно розширюють доступ осіб до навчальних ресурсів та підвищують якість навчання Білик В. В., Шпильова В. О., Козинець А. О. визнають і те, що вони також створюють і нові ризики та можливості для студентів і викладачів у контексті академічних порушень, таких як плагіат, маніпуляції з результатами досліджень та інші форми недобросовісної поведінки [4, с. 11]. Прикладом такого ризику вчинення академічних порушень Білик В. В., Шпильова В. О., Козинець А. О. визнають залучення штучного інтелекту до освітнього процесу [4, с. 13]. На їхню думку залучення штучного інтелекту може негативно впливати на якість навчання, адже штучний інтелект часто надає готові рішення на завдання, що замінює необхідність самостійного розуміння матеріалу та критичного аналізу [4, с. 13].

Наведене вище дозволяє нам зазначити те, що академічна доброчесність виступає як ціннісна орієнтація учасника освітнього процесу закладу вищої освіти. На нашу думку академічна доброчесність є універсальною складовою для здобуття особою якісної освіти, в тому числі і в закладах вищої освіти. Якість освіти визначається не лише оволодінням певними знаннями, виробленням відповідних практичних умінь та навичок, а також і розвитком світосприйняття через критичне

осмислення буття та визначення місця особи в системі суспільних відносин. Відповідно, отриманні знання, уміння та навички відображається при реалізації освітніх компонент в майбутній практичній діяльності. Погоджуючись з висновком Михайлишин У. Б. зазначаємо те, що ціннісні орієнтації являють собою особливі психологічні утворення і є елементами структури особистості [5, с. 51]. Тобто, на нашу думку, забезпечення академічної доброчесності в закладах вищої освіти передбачає реалізацію виховної компоненти щодо особистого сприйняття особою, як учасником освітнього процесу, етики академічних взаємовідносин як необхідного якісного критерія освітнього процесу.

Саме тому в Методичних рекомендаціях для закладів вищої освіти з підтримки принципів академічної доброчесності, які зазначені в листі МОН України керівникам закладів вищої освіти від 23.10.2018 № 1/9-650 [6] визначено те, що академічна доброчесність є важливим фактором успішності закладів вищої освіти, їх науково-педагогічних працівників, наукових і педагогічних працівників, а також випускників [6]. Тобто, науково-педагогічні, наукові та педагогічні працівники, а також здобувачі вищої освіти та випускники закладів вищої освіти повинні не тільки знати і розуміти основні принципи академічної доброчесності, вимоги чинного законодавства та відомчих нормативно-правових документів закладу вищої освіти з цих питань, а і знати та використовувати методологію забезпечення принципів академічної доброчесності як при пізнанні суспільних відносин та і при оволодінні новими освітніми компонентами. Для науково-педагогічних, наукових та педагогічних працівників це стане основою для об'єктивного оцінювання здобувачів вищої освіти, теоретичного пізнання та творчого пошуку в науковій діяльності. Для здобувачів вищої освіти це забезпечить якісну практично-орієнтовну підготовку та майбутню реалізацію та кар'єрне зростання.

Література:

1. Про освіту: Закон України від 05 вересня 2017 року № 2145-VIII. Дата оновлення: 05.03.2025. Вебпортал Верховної ради України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text>
2. Про вищу освіту: Закон України від 1 липня 2014 року № 1556-VII. Дата оновлення: 05.03.2025. Вебпортал Верховної ради України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text>
3. Педченко Н. С., Гасій О. В., Сарапин В. В., Туль С. І., Власенко В. В. Академічна доброчесність як дієвий інструмент посилення якості вищої освіти в ПУЕТ. *Науковий вісник Полтавського університету економіки і торгівлі*. 2023. Вип. 3 (109). С. 73–78.

4. Білик В. В., Шпильова В. О., Козинець А. О. Академічна чесність та її важливість у вищій освіті: вплив інноваційних технологій. *Український журнал прикладної економіки та техніки*. 2024. Том 9. № 3. С. 10–15.

5. Михайлишин У. Б. Ціннісні орієнтації в структурі особистості. *Особистість, суспільство, закон: психологічні проблеми та шляхи їх розв'язання* : зб. тез доп. міжнар. наук.-практ. конф., присвяч. пам'яті проф. С. П. Бочарової (30 берез. 2017 р., м. Харків, Україна) / МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ ; Ін-т психології ім. Г. С. Костюка Нац. акад. пед. наук України; Консультац. місія Європейського Союзу в Україні. Харків : ХНУВС, 2017. С. 50–52.

6. Методичні рекомендації для закладів вищої освіти з підтримки принципів академічної доброчесності: лист МОН України «Щодо рекомендацій з академічної доброчесності для закладів вищої освіти» від 23.10.2018 № 1/9-650. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v-650729-18#Text>

ЮРИДИЧНІ ВИКЛИКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ВИКОРИСТАННЯ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ В ОСВІТНЬОМУ СЕРЕДОВИЩІ: ПРОБЛЕМИ АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ

Петришин О. О.

*кандидат юридичних наук, старший дослідник,
вчений секретар*

*Науково-дослідний інститут державного будівництва та місцевого
самоврядування Національної академії правових наук України
м. Харків, Україна*

Впровадження технологій штучного інтелекту (ШІ) в освітній простір формує нову парадигму навчального процесу, водночас створюючи комплекс юридичних, етичних та організаційних викликів. Сучасні дослідження демонструють, що понад 60% українських університетів вже використовують AI-інструменти для автоматизації адміністративних процесів, тоді як академічна спільнота стикається з необхідністю переосмислення традиційних підходів до забезпечення доброчесності.

Європейський досвід регулювання, зокрема Висновки Ради ЄС 2021 року [1], акцентують увагу на ризиках алгоритмічної упередженості та потребі збереження людського контролю в прийнятті рішень, що особливо актуально для системи освіти. Український законодавчий простір, заснований на Концепції розвитку ШІ 2020 року та профільних законах про освіту, знаходиться на етапі формування балансу між інноваційним потенціалом технологій і захистом фундаментальних прав учасників освітнього процесу [2].

Правова рамка Європейського Союзу формує базові принципи відповідального використання ШІ, що знаходять відображення в освітній сфері. Регламент (ЄС) 2024/1689 від 13 червня 2024 року встановлює гармонізовані правила щодо штучного інтелекту, класифікуючи AI-системи за рівнями ризику [3]. Освітні платформи, що впливають на кар'єрні перспективи, класифікуються як високоризикові, що передбачає обов'язкову сертифікацію алгоритмів, наявність механізмів аудиту та гарантії права на пояснення прийнятих рішень. Наприклад, система адаптивного навчання, яка рекомендує студентам певні спеціалізації, повинна забезпечувати прозорість критеріїв аналізу даних та надавати можливість оскарження рішень у компетентних органах.

ЮНЕСКО у Рекомендації щодо етики штучного інтелекту 2021 року вперше інкорпорувала положення про етичне використання ШІ, вимагаючи від університетів розробки кодексів поведінки для викладачів і студентів. Ключовим аспектом стало визначення «творчого партнерства» між людиною та алгоритмом, де AI-інструменти розглядаються як допоміжні засоби при безумовному дотриманні авторських прав. Міжнародна асоціація університетів (IAU) запровадила систему сертифікації AI-платформ, яка оцінює їхню здатність виявляти плагіат із високою точністю, встановлюючи міжнародний стандарт для освітніх технологій.

Схвалена 2020 року Концепція розвитку штучного інтелекту в Україні [2] визначає освіту як пріоритетний сектор для впровадження AI-технологій. Документ передбачає створення національних платформ освітніх даних, інтеграцію AI-модулів у систему «Освіта» та розробку професійних стандартів для викладачів з цифровими компетенціями. Проте реалізація цих ініціатив уповільнюється через недостатнє фінансування та відсутність міжвідомчої координації, що ставить під загрозу конкурентоспроможність українського освітнього сектору на міжнародному рівні.

Дослідження Київського університету права НАН України виявили п'ять основних типів AI-опосередкованих академічних порушень, які потребують нормативного регулювання: генерація текстів із подальшим ручним редагуванням для уникнення виявлення; використання

нейромереж для створення псевдооригінальних наукових концепцій; алгоритмічний підбір літератури з маніпуляцією цитуванням; створення deepfake-відео для імітації наукових експериментів; оптимізація публікаційних стратегій через предиктивні моделі. Ці форми порушень становлять особливу небезпеку, оскільки традиційні методи виявлення плагіату часто неефективні проти генеративних AI-інструментів.

Провідні українські університети впроваджують комбіновані системи виявлення AI-генерованого контенту, що поєднують лексико-статистичний аналіз, семантичне картування та біометричні метрики. Водночас Міністерство освіти і науки України розробило проект методичних рекомендацій з «AI-грамотності» [4], що передбачають обов'язкові тренінги для викладачів з розпізнавання алгоритмічно створених робіт.

Національна стратегія «Освіта 4.0» передбачає до 2030 року створення мережі регіональних AI-хабів для педагогічних інновацій, розробку державної платформи з відкритими освітніми алгоритмами та впровадження системи мікрокредитування для стартапів у сфері EdTech. Значна увага приділяється цифровій акредитації навчальних програм з AI-компонентом, що має забезпечити якість і відповідність технологічних рішень освітнім стандартам. Ці стратегічні ініціативи спрямовані на формування національної екосистеми освітніх технологій з урахуванням етичних, правових та педагогічних аспектів застосування штучного інтелекту.

Україна бере активну участь у роботі Ради Європи з питань AI-етики, адаптуючи рекомендації щодо створення етичних комітетів при університетах, розробки стандартів алгоритмічної справедливості та впровадження механізмів суспільного контролю за AI-системами. Це включає адаптацію норм, спрямованих на забезпечення прозорості використання ШІ у навчальному процесі, мінімізацію ризиків алгоритмічної дискримінації та розширення можливостей студентів і викладачів щодо розуміння принципів функціонування AI-алгоритмів.

Трансформація освітнього ландшафту під впливом штучного інтелекту вимагає синхронізації технологічного прогресу з еволюцією правових інституцій. Український законодавчий простір демонструє динамічний розвиток, проте потребує подальшого вдосконалення механізмів адаптації європейських стандартів до національного контексту.

Пріоритетними завданнями залишаються: створення єдиного реєстру освітніх AI-систем, підвищення цифрової компетентності педагогічних кадрів та розвиток громадянського контролю за алгоритмічними рішеннями. Міжнародний досвід свідчить, що баланс між інноваціями і академічною доброчесністю досяжний через прозору регуляторну

політику та постійний діалог між усіма стейкхолдерами освітнього процесу.

Література:

1. Europe fit for the Digital Age: Commission proposes new rules and actions for excellence and trust in Artificial Intelligence. Заголовок зі сторінки. URL: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/ip_21_1682

2. Про схвалення Концепції розвитку штучного інтелекту в Україні. Розпорядження Кабінету Міністрів України № 1556-р від 2.12.2020 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-2020-%D1%80#Text>

3. Regulation (EU) 2024/1689 of the European Parliament and of the Council of 13 June 2024 laying down harmonised rules on artificial intelligence and amending Regulations (EC) No 300/2008, (EU) No 167/2013, (EU) No 168/2013, (EU) 2018/858, (EU) 2018/1139 and (EU) 2019/2144 and Directives 2014/90/EU, (EU) 2016/797 and (EU) 2020/1828 (Artificial Intelligence Act). EUR-Lex. URL: <http://data.europa.eu/eli/reg/2024/1689/oj>

4. Інструктивно-методичні рекомендації щодо запровадження та використання технологій штучного інтелекту в закладах загальної середньої освіти. Міністерство освіти і науки України. URL: <https://mon.gov.ua/static-objects/mon/sites/1/news/2024/05/21/Instruktyvno.metodychni.rekomendatsiyi.shchodo.SHI.v.ZZSO-22.05.2024.pdf>

ВИМОГИ ДО ВИКЛАДАЧА ДЛЯ ІНТЕГРАЦІЇ В ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ОСВІТНІЙ ПРОСТІР

Пилипчук І. С.

*кандидат медичних наук, доцент,
заступник декана медичного факультету № 1
Львівський національний медичний університет
імені Данила Галицького
м. Львів, Україна*

Впровадження медичної реформи в Україні, переорієнтація вітчизняної освіти на європейський освітній простір вимагає оновлення та перебудову структури, змісту вищої медичної освіти відповідно

до потреб галузі охорони здоров'я держави на сучасному рівні, вимог до викладача вищого навчального закладу. На сучасному етапі розвитку вищої медичної освіти перед викладачем вищого навчального закладу стоїть велика відповідальність: підготовка та формування високоморальної освіченої особистості, а саме майбутнього кваліфікованого медичного фахівця. Діяльність викладача сучасної вищої школи досить складна і багатогранна. Суспільство завжди розглядає діяльність викладача як покликання, а до його особистості висуває особливі моральні та етичні вимоги. Діяльність людини, свідомо активність, що охоплює систему дій, спрямованих на досягнення поставленої мети. Усвідомлений характер людської діяльності виявляється в її плануванні, передбаченні результатів, регуляції дій, прагненні до вдосконалення. З огляду на це слід зазначити, що сучасний викладач повинен не просто адаптуватися до стрімких соціальних, економічних, ідеологічних змін, але й уміти аналізувати сучасні процеси, прогнозувати їх розвиток, накреслювати шляхи подальших перетворень.

До основних напрямів діяльності викладача вищого медичного навчального закладу відносять: професійну-педагогічну, навчально-методичну, науково-дослідну, виховну діяльність. Професійно-педагогічна діяльність викладача вищого медичного закладу освіти має свої особливості. Зазвичай, цей вид діяльності розглядають як цілісний динамічний процес, який не може існувати без своїх складових: суб'єкт педагогічного впливу, об'єкт педагогічного впливу, предмет їхньої спільної діяльності, цілі навчання, засоби педагогічної комунікації. Ці компоненти утворюють систему, тому що жоден із них не може бути замінений іншим чи їх сукупністю. Всі вони знаходяться у прямих та зворотніх взаємозалежностях. Педагогічна діяльність – це особливий вид суспільно корисної діяльності дорослих людей, спрямований на підготовку молодого покоління до життя відповідно до економічних, політичних, моральних та естетичних цілей. Суб'єктами педагогічної діяльності є люди та групи. Основними видами педагогічної діяльності є: лекційні, семінарські, практичні заняття, консультації, заліки, екзамени, керівництво практикою, науковими роботами студентів, науковими гуртками. Функції педагогічної діяльності: управління – організація педагогічної діяльності; виховання – формування в особистості необхідних поглядів на навколишню дійсність і життя в суспільстві; навчання – формування знань, навиків і умінь із урахуванням вимог сучасної життєдіяльності; розвиток – забезпечення функціональної досконалості розумової і фізичної діяльності особистості відповідно до вимог її діяльності та умов життя; психологічна підготовка – формування в особистості внутрішньої готовності до подолання життєвих труднощів.

Якість освіти визначається соціальним замовленням та вимогами до випускника. Вимоги суспільства відображають такі характеристики якості результатів освіти, як компетентність і мотивація до неперервної освіти й професійного зростання, що характеризує сучасну культурну особистість.

Успішність методики викладання сьогодні залежить від психологічних знань викладача, рівня його професіоналізму, від уміння організовувати особистісноорієнтоване спілкування. Майстерність викладача виявляється перш за все в силі його впливу на особистість кожного окремого суб'єкта навчання та навчальної групи загалом. Результат цього впливу – позитивні особистісні зміни майбутніх фахівців і ці зміни починаються із зміни мотивації. Саме мотивація може викликати активність особистості, у свою чергу активність особистості сприяє підвищенню продуктивності її діяльності. Отже, тільки викладач, який досконало знає і любить як свою професію, так і тих, кого навчає, може прищепити своїм студентам почуття професійної честі й викликати потребу в досконалому опануванні майбутньої професії. Ідея гуманізації освіти не є новою: ще відомий мислитель ХХ ст. М. Бумбер трактував освіту як ситуацію зустрічі учителя і учнів, як відносини, що ґрунтуються на любові. Ніхто не буде спростовувати того, що майстерність викладача – це мистецтво, творчість. Одним воно дається як природний дар, інші можуть його набути в результаті наполегливої і щоденної праці, у тому числі й над самим собою.

Науково-методична діяльність полягає у підготовці навчального процесу, його забезпеченні та удосконаленні. Цей вид діяльності сприяє оптимізації робочого процесу, забезпечує формування умінь пошуку, обробки та систематизації зібраної інформації. Науково-дослідна робота має за мету організацію наукових досліджень в певній галузі знань, підвищення наукового рівня та розвитку творчого потенціалу викладача та студента. Цей вид діяльності полягає у виконанні планових науково-дослідних робіт, написання та видання монографій, підручників, наукових статей та тез, керівництво науково-дослідною студентів, підготовка студентів до олімпіади різного рівня. Виховна робота полягає в організації виховного впливу на освітян в процесі викладання навчальних дисциплін та в поза навчальний час.

Викладач вищого медичного навчального закладу має володіти наступними якостями: професіоналізмом; досконалістю теоретичних та практичних знань предмету, що викладається; ерудованістю; сучасними педагогічними технологіями; бути особистістю з високими моральними якостями; старанністю; уважністю; стриманістю; наполегливістю. Велику увагу потрібно приділити такій якості викладача – повага до студента як до особистості, яка має певні сучасні погляди

на процес навчання, сприйняття світу та життя. Принижений, невпевнений у собі студент ніколи не виявлятиме зацікавленості до дисципліни, буде намагатися мінімізувати контакт з викладачем, внаслідок чого рівень його знань з даного предмету буде не достатнім, держава не отримає висококваліфікованого магістра, що це в свою чергу приносить шкоду здобувачу освіти, університету, державі.

Отже, модернізація освіти є досить складною та специфічною, тому потребує особливих знань, навичок, здібностей та терпіння. Тому саме в особі викладача, який має бути наставником, студенти можуть отримати достатній рівень знань та практичних навиків, отримати відповіді на всі свої запитання для подальшого самовдосконалення. Розуміння викладачем цих змін, що вимагає перехід освітнього процесу з вітчизняної орієнтації вищої освіти на європейську, надзвичайно є важливим як для викладача, так і для студента, так і для вищого навчального закладу, так і для країни в цілому.

Література:

1. Сидоренко О. Л. Про спосіб підвищення ефективності взаємодії викладача зі студентами. *Педагогіка і психологія*. 2002. С. 83–88.
2. Максименко С. Д. Загальна психологія : навчальний посібник. 2004. С. 272.
3. Гладуш В. А. Педагогіка вищої школи: теорія, практика, історія : навчальний посібник. 2014. С. 416.
4. Лігум Ю. С. Якість освіти і новітні технології навчання в контексті інтеграції у Європейський освітній простір. *Педагогіка і психологія*. 2011. С. 22–27.
5. Pylypchuk I. S., Flud V. V. Wdrażanie nowoczesnych technologii innowacyjnych jako sposób na rozwój potencjału twórczego nauczyciela i studenta medycyny. *KELM*. 2021. № 6(34). P. 3–8. DOI <https://doi.org/10.51647/kelm.2020.6.2.1>.

ВЕЧІРНІ РИСУВАЛЬНІ ТА КРЕСЛЯРСЬКІ КЛАСИ ПРИ ЄЛИСАВЕТГРАДСЬКОМУ ЗЕМСЬКОМУ РЕАЛЬНОМУ УЧИЛИЩІ

Позднякова І. С.

*кандидат історичних наук, доцент,
доцент кафедри історії України та всесвітньої історії
Центральноукраїнський державний університет
імені Володимира Винниченка
м. Кропивницький, Україна*

Вечірні рисувальні класи – це унікальне явище в історії освіти та мистецтва, яке об'єднувало людей різного віку та соціального статусу з метою вивчення образотворчого мистецтва. Ці класи не лише розвивали художні таланти, а й сприяли розширенню світогляду, формуванню естетичного смаку та створенню творчого середовища.

Вечірні рисувальні класи зародилися у другій половині XIX століття в багатьох європейських країнах, а згодом поширилися й в Україні. Вони були своєрідною альтернативою академічній освіті й дозволяли людям, які не мали можливості відвідувати художні училища, займатися улюбленою справою. В Україні вечірні рисувальні класи відіграли важливу роль у розвитку національного мистецтва. Особливо відомі Єлисаветградські вечірні рисувальні класи.

У Вечірніх рисувальних та креслярських класах Єлисаветграда отримали свій перший мистецький досвід молоді творчі особистості, які в майбутньому стали відомими митцями на європейському і світовому рівнях. Визначальну роль у цьому процесі відіграла професійна кваліфікація викладачів класів і сформована ними система навчання.

Отже, 1880 року, учням 7 класу Єлисаветградського земського реального училища, окрім обов'язкових уроків, запропонували вечірні заняття з малювання. На листопад 1880 р. було облаштовано художній кабінет у якому з 5 до 8 вечора проводилися заняття. Спочатку їх відвідували лише учні реального училища, а згодом до них приєдналися учні духовного училища та жіночої гімназії. З огляду на збільшення чисельності учнів з 8 до 37, керівництво закладу звернулося з клопотання про відкриття Вечірніх рисувальних та креслярських класів, які були відкриті наступного навчального року. Учні відвідували заняття тричі на тиждень з 5 до 8 вечора, під час канікул – щодня, зранку в класі, після обіду – за містом для вивчення пейзажів [3, с. 693].

За 37-річний період діяльності Вечірніх рисувальних та креслярських класів їх закінчило понад дві тисячі учнів. Для більшості

з них класи були першою сходинкою до професійного мистецтва, продовження навчання, які згодом стали знайомими митцями. Серед них були живописці (К. Адамська, П. Ганський, С. Дудін, О. Осьмьоркін, А. Нюрнберг, П. Покаржевський), архітектори (О. Вейзен, Є. Гружевський, П. Федоровський), іконописці (Г. Бострем, П. Запороженко) та ін. Однак в офіційних біографіях елісаветградський період їхнього життя часто не згадується [2, с. 128].

Одним із талановитих учнів Вечірніх рисувальних та креслярських класів був Яків Паученко, який здобув тут першу мистецьку освіту й отримав свідоцтво про закінчення рисувальних класів у 1883 р. [4, с. 31]. Того ж року він вступив до Училища живопису, ліплення і зодчества Московського Художнього Товариства, де за один з архітектурних проєктів у травні 1884 р. був нагороджений срібною медаллю [4, с. 33].

Після закінчення Училища митець повернувся до рідного міста де почав займатися архітектурною діяльністю та успішно керувати успадкованою від батька іконостасною, художньо-іконописною та позолотною майстернею.

Ця майстерня з навчальним відділенням була заснована відповідно до потреб часу, оскільки регіон розбудовувався, з'являлися нові церкви, які необхідно було розписувати та робити для них іконостаси.

Якову Васильовичу Паученку судилося стати одним з тих зодчих, які створили неповторний модерновий архітектурний ансамбль історичного центру міста Єлісаветграда (*тепер – Кропивницький*). За його проєктами у місті споруджено лікарню Святої Анни, будинки Вайсенберга та Мейтуса, театр «Ілюзія», Міжнародний кредитний банк, Вознесенський Собор в Бобринці та багато приватних будинків. Всього за проєктами Я. Паученка було збудовано понад 20 архітектурних шедеврів [4, с. 5].

У такій самій атмосфері виховувався і племінник Я. Паученка, учень Вечірніх рисувальних класів, а у майбутньому відомий художник-педагог, професор живопису Олександр Осьмьоркін [2, с. 131–132].

Одним із перших вихованців Вечірніх рисувальних і креслярських класів був Самійло Мартинович Дудін, який став не тільки почесним членом Академії мистецтв, але й членом Академії наук, відкривши у сфері етнографії наукову методику фотофіксації культурних явищ, фактично започаткувавши візуальну антропологію [1, с. 24].

Ім'я цього художника в історії українського образотворчого мистецтва майже невідоме, хоча він виконав 27 графічних ілюстрацій до ювілейного видання «Кобзаря» (1911 р.); проілюстрував повість М. Гоголя «Миргород» (1911 р.) та разом з українським художником

М. Ткаченком проілюстрував видання «Вечори на хуторі біля Диканьки» (1911 р.) [1, с. 24].

І хоча Вечірні рисувальні та креслярські класи в Єлисаветграді так і не стали окремою мистецькою школою, однак у ті роки вони були одним зі значних осередків демократичного мистецтва в Україні та сприяли притоку підготовленої української молоді з уже усталеним світобаченням та з активною життєвою позицією до навчальних закладів великих культурних центрів. Сьогодні випускники цих класів вважаються одними з найяскравіших представників українського мистецтва.

Література:

1. Боса І.О. Історичний огляд навчання учнів вечірніх рисувальних класів Єлисаветграда кінця XIX – початку XX століття: багатогранність творчих особистостей. *Науковий часопис НПУ імені М.П. Драгоманова*. Серія 5. *Педагогічні науки: реалії та перспективи*. Випуск 68. 2019. С. 24–28.

2. Боса І.О. Роль Вечірніх рисувальних і креслярських класів при Єлисаветградському земському реальному училищі у професійному становленні митців кінця XIX – початку XX століття. *Естетика і етика педагогічної дії* : зб. наук. пр. / Ін-т пед. освіти і освіти дорослих імені Івана Зязюна НАПН України, Полтав. нац. пед. ун-т імені В. Г. Короленка. 2019. Вип. 20. С. 128–136.

3. Систематический свод постановлений Елисаветградского уездного земского собрания 1865–1895 годы / сост. Е. И. Борисов. Елисаветград: Тип. Гольденберга. 1895. 897 с. URL: <https://old.library.kr.ua/elib/svod/svod.pdf> [дата звернення: 23.02.2025].

4. Яків Васильович Паученко (21 березня 1866 р. – 29 жовтня 1914 р.). Матеріали до біографії. Кропивницький : ТОВ «Прінт Медіа Про». 2021. 58 с.

СУЧАСНІ ПІДХОДИ У ВИКОРИСТАННІ ДИСТАНЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ В ОСВІТНЬОМУ ПРОЦЕСІ ПРИ ПІДГОТОВЦІ СТУДЕНТІВ ФАРМАЦЕВТІВ

Саліонов В. О.

*кандидат фармацевтичних наук, доцент,
доцент кафедри біологічної хімії*

*Запорізький державний медико-фармацевтичний університет
м. Запоріжжя, Україна*

Набуття професійних знань при підготовці фармацевтичних фахівців за спеціальністю 226 «Фармація, промислова фармація» враховуючи традиційні методики викладання потребує використання сучасних інформаційних та інтерактивних комп'ютерних технологій, а їх актуальність в умовах реформування в системі охорони здоров'я України, запровадження дистанційної форми навчання у складних умовах сьогодення не викликають сумніву.

Фундаментальною основою сучасної фармацевтичної освіти за будь-яких обставин є підготовка конкурентоспроможних фахівців міжнародного класу. А на сьогоднішній день потрібно враховувати також професійні особливості, наприклад аспекти клінічної фармацевтичної освіти сучасного фармацевта. Так, на кшталт, Американська система підготовки фармацевтів поєднує фундаментальні наукові знання з практичним досвідом, що забезпечує розуміння клінічних аспектів застосування ліків. Для здобувачів фармацевтичної освіти важливо не лише створити комплексне навчально-методичне забезпечення дисциплін, а й адаптувати освітній процес до сучасних вимог. Тісний зв'язок фармацевтів із проблемами охорони здоров'я зумовлює додаткову відповідальність для освітнього середовища [1, с. 11], зокрема вдосконалення навчальних програм та впровадження інноваційних методів навчання, що дозволяє студентам бути готовими до реальних викликів у професійній діяльності.

Для досягнення цієї мети поряд із традиційними методиками викладання для підготовки студентів використовують ряд дистанційних [3, с. 177]. Проте, застосування сучасних інформаційних освітніх технологій [2, с. 133; 4, с. 74] є не менш актуальним як на етапі додипломної освіти, так і при навчанні досвідчених фармацевтів з метою підвищення кваліфікації. Навчання, засноване на хмарних технологіях, не вимагає від того, хто здобуває освіту фізичної присутності за місцем навчання й дозволяє подолати існуючі географічні, технологічні та соціальні бар'єри як в процесі отримання

знань, так і в процесі надання консультативної допомоги для практикуючих фармацевтів. Так, у Запорізькому державному медико-фармацевтичному університеті є досвід застосування онлайн курсів на платформі edX для студентів та інтернів, системи Ratos для підготовки здобувачів вищої освіти до компонентів ЄДКІ, платформи Openlabyrinth для реалізації проблемно – орієнтованого навчання з віртуальними пацієнтами, методики MOOC (Massive open online course) – масових відкритих онлайн-курсів [5, с. 174] та засобів MS Forms та MS Teams пакету Office 365 163 [6, с. 307] для реалізації навчального процесу в синхронному онлайн режимі з повною візуалізацією, а також «Pharmacy Simulator» – віртуальна аптека для відпрацювання практичних навичок здобувачами фармацевтичної освіти.

Віртуальна технологія «Pharmacy Simulator» побудована на системі діалогу і має різноманітні кейс-випадки за двома напрямками: аптека і аптека у лікарні. До речі, виробник спеціально для ЗДМФУ додав функціонал редагування існуючих та створення власних сценаріїв, що дозволяє адаптувати матеріал до вітчизняних реалій. Викладачі, які працюють з аптечним симулятором, мають змогу додавати необмежену кількість сценаріїв. Таким чином, саме «Pharmacy Simulator» допомагає студентам відпрацьовувати практичні навички у дистанційному режимі та впроваджувати у процес навчання сучасні аспекти клінічної фармації.

Підсумовуючи вищевикладене, можна констатувати, що при підготовці фармацевтичних фахівців для надбання професійних компетенцій, які містять теоретичні знання та практичні вміння, важливу роль має впровадження та використання сучасних інтерактивних та дистанційних технологій, що є актуальним в умовах сьогодення та й у майбутньому стане основою для успішної професійної безперервної освіти фармацевтів, що підвищить якість роботи майбутніх фармацевтів, як конкурентоспроможних фахівців міжнародного класу.

Література:

1. Diiev, Y., Radziievskia, I., Sherman, M., Vovk, S., Kulichenko, A., Biriukova, M. (2022). Analysis of modern systems for electronic control of knowledge of future specialists of pharmaceutical profile based on Moodle: problems and prospects of improvement. *Revista Tempos e Espaços em Educação*, 15(34), e17363.

2. Кравець Н. О. Впровадження Google-сервісів в навчальний процес як ефективна умова комунікації та співпраці учасників навчального процесу / Н. О. Кравець, А. С. Сверстюк. *Вимірювальна та обчислювальна техніка в технологічних процесах*. 2015. № 2. С. 132–134.

3. Доцільність впровадження інформаційних технологій у сучасну освіту / Т. Є. Оніщенко, О. В. Рябоконь, В. Г. Савельєв [та ін.]. *Актуальні питання дистанційної освіти та телемедицини 2018* : матеріали Всеукр. наук.-метод. відеоконф. з міжнар. участю (25–26 квіт. 2018 р., м. Запоріжжя). Запоріжжя : ЗДМУ, 2018. С. 60–62.

4. Семенець А. В. Про досвід впровадження системи електронного документообороту у медичному ВНЗ / А. В. Семенець, В. Ю. Ковалок. *Медична інформатика та інженерія*. 2014. № 3. С. 73–79. Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Mii_2014_3_14

5. Про засоби СДО MOODLE для підготовки навчальних матеріалів для курсів хімічного та фармацевтичного спрямування / А. В. Семенець, Д. В. Вакуленко, В. П. Марценюк та ін. *Медична освіта*. 2018. № 4. С. 172–177.

6. Етапи розвитку дистанційної освіти в медицині / О. О. Фурик, О. В. Рябоконь, Т. Є. Оніщенко [та ін.]. «Актуальні питання якості медичної освіти» (з дистанційним під'єднанням ВМ(Ф)НЗ України за допомогою відеоконференц-зв'язку) : матеріаль XIII Всеукраїнської науковопрактичної конференції з міжнародною участю (Тернопіль, 12–13 травня 2016 р.): у 2 т. / Тернопільський державний медичний університет ім. І. Я. Горбачевського. Тернопіль : ТДМУ, 2016. Т. 1. 348 с. С. 307–308.

РИЗИКИ ГЕЙМІФІКАЦІЇ В ОСВІТІ

Самодумська О. Л.

*доктор педагогічних наук, професор,
професор кафедри освіти та управління навчальним закладом
Класичний приватний університет
м. Запоріжжя, Україна*

В умовах стрімкого розвитку цифрових технологій і підвищення конкуренції у сфері освіти вкрай важливо забезпечити якісне й захопливе навчання. У пошуках таких засобів підвищення мотивації здобувачів освіти дедалі більшого поширення набуває гейміфікація – застосування ігрових механік, динаміки та естетики в освітньому процесі. Проте, попри очевидні переваги (покращення інтересу, змагання, активне залучення студентів), гейміфікація не є універсальним

рішенням. У деяких випадках надмірне захоплення ігровими механіками, змагальністю або системою винагород може призвести до створення навчальних пріоритетів, зростання ризику порушень академічної доброчесності, токсичної конкуренції між учасниками, нерівномірних умов через різну початкову підготовку або доступ до цифрових ресурсів. Усе це актуалізує необхідність критичного погляду на гейміфікацію задля уникнення негативних наслідків і застосування ігрових конструктів максимально ефективно й етично.

Метою представлених тез є виокремити й стисло проаналізувати основні ризики гейміфікації в освітніх середовищах, а також запропонувати рекомендації щодо їхньої мінімізації або уникнення.

З початку століття застосування гейміфікації в освітньому процесі привертає увагу дедалі більшої кількості дослідників, оскільки воно обіцяє підвищення мотивації, залученості й кращого засвоєння матеріалу суб'єктами навчання. Зокрема, нами було проаналізовано категоріальний апарат гейміфікації у формальному й неформальному освітньому просторі [4], а також актуалізована потреба упорядкування термінів гейміфікації до тезауруса освіти дорослих [3].

У роботах К. Матвєєва простежено історичну й методологічну еволюцію впровадження гейміфікації в систему вищої освіти України з початку 1990-х років до сучасності [1]. Автор аналізує ключові чинники, що зумовили популяризацію ігрових механік, і розкриває специфіку національного контексту – від нормативно-правових умов до культурних особливостей аудиторії. Водночас, К. Матвєєв [2] наголошує, що недостатньо чітке визначення основних понять гейміфікації може призвести до певних ризиків: від поверхневого використання ігрових компонентів, що знижує справжню навчальну цінність, до деформації академічних цінностей, коли студенти можуть зневажати правилами заради легких балів тощо.

Інтегрований аналіз існуючих ризиків застосування гейміфікації в освіті дозволив нам згрупувати їх залежно від пріоритетних ракурсів, в яких вони виникають – дидактичному, методичному, етичному, соціально-психологічному, організаційному.

1. *Дидактичні* ризики пов'язані з можливістю надмірної формалізації навчального процесу: коли студенти зосереджуються переважно на балах, значках і рівнях, а не на змістовному опануванні знань. Учасники можуть виконувати завдання з мінімальним зусиллям, лише щоб отримати винагороду (так званий «фарминг»), що знижує реальну ефективність навчання. Втрачається акцент на внутрішній мотивації, а процес стає «зовнішньо» привабливим, але без глибокого усвідомлення.

2. До *методичних* ризиків належать помилки або недопрацювання на рівні професійної підготовки викладачів. Якщо викладач не володіє достатніми знаннями про гейміфікацію або ігнорує зворотний зв'язок учасників, впровадження може стати поверхневим чи навіть шкідливим. Також важливо, щоб застосування гейміфікації узгоджувалося з освітніми стандартами й програмою, інакше це порушить логіку навчального курсу, спричиняючи внутрішній дисбаланс і зниження якості освіти.

3. До *етичних* ризиків належать порушення академічної доброчесності, зокрема списування чи штучне накручування балів заради перемоги. Конкурентна складова гейміфікації, якщо неправильно збалансована, може заохочувати нечесні методи: студенти беруть участь у перегонах за рейтингом, нехтуючи етичними нормами. Так само надмірне змагання здатне породжувати токсичну атмосферу в колективі.

4. *Соціально-психологічні* ризики стосуються наслідків для психо-емоційного стану й взаємодії між учасниками. Постійна гонитва за балами чи статусами здатна призводити до стресу, вигорання, а також спотворювати стосунки в групі. Наприклад, студенти починають один одного сприймати лише як конкурентів. Якщо у застосуванні гейміфікації викладач не враховує різні рівні підготовленості, студенти з меншим досвідом або можливостями можуть відчувати несправедливість і ще більше втратити мотивацію.

5. *Організаційні* ризики виникають там, де гейміфікація значною мірою спирається на цифрові або програмні платформи. Технічні збої, нестабільний інтернет, обмежений доступ до гаджетів унеможливають застосування гейміфікації. Крім того, підтримка й оновлення таких платформ вимагає додаткових організаційних зусиль – від викладачів та адміністрації, які не завжди мають відповідні навички чи час.

Чільне місце серед ігрових механік, що сприяють виникненню ризиків, займають системи балів і лідербордів (Points, Badges, Leaderboards, або PBL). Коли студенти змагаються лише за найвищу кількість балів у таблиці лідерів, деякі з них можуть удаватися до чітінг-стратегій (наприклад, списування, використання автоматичних генераторів відповідей або багаторазового повторення найпростішого завдання для накопичення балів). Інший приклад – вже згадуваний «фармінг» завдань, коли учасники виконують елементарні дії або завдання однотипного характеру, не збагачуючись новими знаннями, але швидко нарошуючи винагороди. Ризик токсичної конкуренції також існує, якщо ігрові механіки побудовані винятково навколо змагальності. Студенти можуть почати уникати складніших завдань, взаємодопомоги чи рефлексії, адже це не приносить миттєвих балів і знижує їхні шанси бути лідерами в суто кількісному вимірі.

Запропоновані нами *практичні рекомендації* щодо мінімізації ризиків по кожній групі є превентивними й містять коригувальні заходи, які забезпечать баланс між ігровими компонентами, якісним навчанням і дотриманням академічної доброчесності. Вони можуть слугувати орієнтиром для викладачів, методистів і керівників освітніх проєктів.

1. Прозорі критерії оцінювання, що винагороджують глибоке розуміння замість кількісних показників, знижують ризик надмірної формальної активності. Комплексні й кейсові завдання сприяють розвиткові критичного мислення, одночасно перешкоджаючи формальному виконанню. Збалансоване поєднання внутрішніх і зовнішніх стимулів допомагає студентам бачити цінність здобутих знань, а не лише прагнути винагород.

2. Належну підготовку викладача у сфері гейміфікації можна забезпечити через організацію тренінгів для педагогів, створення спільнот практиків з обміну досвідом. Важливо також інтегрувати ігрові завдання в загальну логіку курсу, узгодивши їх із навчальними результатами й стандартами, а не розглядати як «прикраси», які існують відособлено від основного освітнього процесу.

3. Уникнути проявів списування, шахраювання або «читерства» допоможе поєднання колективних і індивідуальних форм роботи, заохочення до співпраці замість суто конкурентного формату з надмірним акцентуванням на змаганнях і веденням рейтингових таблиць без належних запобіжників. Варто також заздалегідь прописати «кодекс» гейміфікації, де будуть чітко викладені моральні норми та наслідки для тих, хто обирає нечесні стратегії.

4. Для запобігання вигорання й демотивації, бажано впроваджувати регулярні проміжні етапи саморефлексії, давати простір для відпочинку, а також формулювати адаптивні завдання, аби кожен студент мав шанс проявити себе на своєму рівні. Заохочення навчального партнерства, періодична зміна формату занять також допомагають знизити негативний психоемоційний тиск і підтримують дружню атмосферу.

5. Для забезпечення надійності платформ та роботи технічних ресурсів без збоїв викладачам і адміністрації слід здійснювати регулярне оновлення й належно тестувати гейміфіковані інструменти, мати резервні офлайн-завдання чи альтернативні механіки, раціонально розподіляти навантаження й враховувати витрати часу викладачів на адміністрування, підрахунки балів, оновлення рейтингів.

Отже, недооцінка названих ризиків застосування гейміфікації в освіті може призвести до низки негативних явищ: від поверхневого виконання завдань задля балів до порушення академічної

добросовісності. Збалансоване впровадження ігрових механік передбачає урахування освітніх стандартів, забезпечення прозорих правил і оцінювання, а також професійну підготовку викладачів. Тільки за таких умов гейміфікація може перетворитися на дієвий інструмент навчання, що ефективно поєднує ігровий азарт зі справжнім академічним розвитком. Подальші напрями нашого дослідження спрямовані на емпіричну перевірку того, як різні формати (командна взаємодія, змішані гейміфіковані моделі, VR/AR-ігрові компоненти) впливають на чесність, результативність і психологічне самопочуття учасників.

Література:

1. Matveev K. M. Evolutionary bases of gamification application by higher education institutions of Ukraine. «Вища освіта в Україні (1991–2023 pp.): традиції, трансформації, виклики та перспективи». *Higher education in Ukraine (1991–2023): traditions, transformations, challenges, and prospects: Scientific monograph*. Riga, Latvia : Baltija Publishing, 2023. P. 155–175. DOI: <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-368-2-9>
2. Матвеев К. М. Понятійно-категоріальний апарат застосування гейміфікації в освітньому процесі. *Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. Серія : Педагогіка*. 2024. № 1. С. 39–47.
3. Самодумська О. Л. Упорядкування термінів гейміфікації до тезауруса освіти дорослих. *Актуальні питання гуманітарних наук: міжвузівський збірник наукових праць молодих вчених Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка* / [редактори-упорядники М. Пантук, А. Душний, І. Зимомря]. Дрогобич : Видавничий дім «Гельветика», 2021. Вип. 46. Том 2. С. 153–159. DOI <https://doi.org/10.24919/2308-4863/46-2-25>
4. Ткаченко О. Гейміфікація освіти: формальний і неформальний простір. *Актуальні питання гуманітарних наук : міжвузівський збірник наукових праць молодих вчених Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка* / редактори-упорядники В. Ільницький, А. Душний, І. Зимомря. Дрогобич: Посвіт, 2015. Вип. 11. С. 303–310.

АКАДЕМІЧНА ДОБРОЧЕСНІСТЬ У СФЕРІ ОСВІТНЬОЇ ТА НАУКОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Світайло С. В.

*кандидат педагогічних наук,
старший викладач кафедри академічного та естрадного вокалу
Київський столичний університет імені Бориса Грінченка
м. Київ, Україна*

Академічна доброчесність – це сукупність етичних принципів та визначених законом правил, яких повинні дотримуватись учасники освітнього процесу під час навчання, викладання та провадження наукової або творчої діяльності, що викликає довіру до результатів діяльності у цій сфері. Академічна доброчесність передбачає дотримання відповідальності та поваги до інтелектуальної власності.

Поняття академічної доброчесності означає чесність (відсутність обману, шахрайства та плагіату в будь-якій формі), відповідальність (здатність брати відповідальність за власні дії та результати роботи), повагу до інтелектуальної власності (цитування джерел), об'єктивність (оцінка інформації та результатів досліджень), справедливість (однакові можливості для всіх учасників освітнього процесу).

Питання про академічну доброчесність розглянуто у наукових працях дослідників Недогібченко Є., Зільberman А., Матусевич Т. В., Мельник А.В., Колесніков А., Карапетян О. Дослідники наголошують, що академічна доброчесність полягає у відсутності плагіату та обману в науковій, навчальній і дослідницькій діяльності. Це означає, що здобувач має дбати про те, щоб усі ідеї, інформація і текстові матеріали, які він використовує, були коректно цитовані та вказані джерела.

Зокрема, Мельник А.В. вважає, що використання штучного інтелекту у процесі навчання становить значний потенціал для покращення його якості та ефективності. Це вимагає застосування надійних етичних алгоритмів, технологій взаємодії з користувачами та уваги до соціально-економічних аспектів впровадження цих технологій в освітнє середовище [4].

Серед порушень академічної доброчесності – академічний плагіат, зловживання результатами освітньої або наукової діяльності, обман, фабрикація, фальсифікація та присвоєння авторства, створення академічного тексту на замовлення, несамостійне виконання завдання, наголошує дослідник Недогібченко Є. [5].

Академічну доброчесність потрібно виховувати у здобувачів під час написання курсових, дипломних, магістерських робіт, творчих проєктів, презентацій, розвивати аналітичні навички та вміння самостійно мислити. За таких умов навчання можна підготувати кваліфікованих фахівців і професіоналів високого рівня.

Порушення академічної доброчесності може мати негативно вплинути на подальшу наукову діяльність здобувача, зокрема на визнання дослідження або анулювання результатів навчальної діяльності.

Для забезпечення академічної доброчесності потрібно проводити відповідні заходи, а саме зустрічі або вебінари серед студентів та викладачів навчальних закладів, впроваджувати ефективні форми контролю за дотриманням академічних норм, співпрацювати з іншими закладами освіти та науковими установами для обміну досвідом.

Таким чином, академічна доброчесність є невід’ємною частиною успішної освіти та наукової діяльності здобувачів, науковців, докторантів. Дотримання етичних принципів сприяє розвитку критичного мислення, підвищенню якості знань та зміцненню довіри до навчальної системи.

У наш час значну роль в освітньому процесі відіграє штучний інтелект. Зокрема, Зільберман А. вважає, що штучний інтелект значно змінює наш світ, і освіта також не є винятком. З одного боку, штучний інтелект відкриває нові можливості для навчання та досліджень, з іншого – ставить перед нами нові виклики, зокрема у сфері академічної доброчесності.

Навчальні заклади відіграють ключову роль у формуванні етичних стандартів використання штучного інтелекту (ШІ) в освіті. Як центри зосередження знань та інновацій, вони можуть і повинні визначати норми та правила використання ШІ у навчальному процесі.

«Штучний інтелект змінює світ, яким ми його знаємо, і система освіти не є винятком. ШІ став ефективним інструментом для вирішення проблем в освіті та прискорення прогресу на шляху до ЦСР 4. Завдяки своїй здатності збирати й аналізувати дані, ШІ може інформувати викладачів про залучення студентів, прогрес у навчанні та благополуччя. Він також має вбудовані цифрові додатки та інструменти, які надають можливість взаємодіяти з учителем та індивідуально контролювати процес» [1].

Крім того, дослідник зауважує, що ШІ має потенціал трансформувати освіту шляхом оптимізації процесів викладання та навчання за допомогою персоналізованих алгоритмів навчання. Визначаючи сильні та слабкі сторони кожного здобувача, ШІ може адаптувати навчальні матеріали відповідно до його індивідуальних потреб. Досвід віртуальної реальності можна створити, не виходячи з аудиторії, щоб

поспілкуватися зі студентами з далеких країн або продемонструвати історичні місця, що забезпечує інтерактивне навчальне середовище [1].

Таким чином, штучний інтелект – це потужний інструмент, який може як сприяти, так і завдавати шкоди академічній доброчесності. Враховуючи переваги штучного інтелекту, потрібно зважати і на ризики, пов'язані з впровадженням новітніх технологій. Університети мають унікальну можливість впливати на формування етичних стандартів використання ІІІ в освіті. Завдяки своїм ресурсам та авторитету, вони можуть стати лідерами в цій галузі. Активна участь університетів у розробці та впровадженні етичних норм дає змогу забезпечити відповідальне та ефективне використання ІІІ в освітньому процесі.

Література:

1. Зільberman А. Як ІІІ впливає на систему освіти. 2024. Режим доступу: URL: <https://www.facerua.com/iak-shi-vplivaie-na-sistiemu-osviti/> (дата звернення 26.02.2025).
2. Колесніков А. Карапетян О. Штучний інтелект: переваги та загрози використання. *Ефективна економіка*. 2023. № 8. Режим доступу: URL: <http://doi.org/10.32702/2307-2105.2023.8.9> (дата звернення 26.02.2025).
3. Матусевич Т. В. Технології штучного інтелекту в освіті для відповідального громадянства: концептуальні перспективи та етичні перестороги. *Концептуальні, методологічні та практичні проблеми соціальної філософії, філософії освіти та освітньої політики*. Київ, 2023. С. 41–45. Режим доступу: URL: <https://enpuir.npu.edu.ua/bitstream/handle/123456789/42008/Matusevych.pdf?sequence=1> (дата звернення 20.02.2025).
4. Мельник А. В. Застосування штучного інтелекту в освітньому середовищі: потенціал та виклики. *Розвиток педагогічної майстерності майбутнього педагога в умовах освітніх трансформацій*. Глухів, 2023. С. 250–253. Режим доступу: URL: <http://eprints.zu.edu.ua/.pdf> (дата звернення 21.02.2025).
5. Недогібенко Є. Академічна доброчесність: складові елементи. *Теорія і практика інтелектуальної власності*. 2017. № 6. С. 13–21.
6. Питання інтелектуальної власності : зб. наук. праць. Вип. 14. К. 2017. 202 с.

ШТУЧНИЙ ІНТЕЛЕКТ У ВИКЛАДАННІ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ В УНІВЕРСИТЕТІ: МОЖЛИВОСТІ ТА ПРОБЛЕМИ

Сергєєва Г. А.

кандидат філологічних наук, доцент,

доцент кафедри іноземних мов

Харківський національний університет мистецтв

імені І. П. Котляревського

м. Харків, Україна

Епоха застосування цифрових технологій в освіті, яка розпочалась з появою комп'ютера, відкрила нові можливості та створила інструменти для якісних змін в освітньому середовищі, зокрема й у сфері вивчення та викладання іноземних мов. Внаслідок стрімкого розвитку цифрових засобів навчання, протягом відносно нетривалого періоду, з моменту першого застосування комп'ютерних технологій у 1960-х роках, відбулась кардинальна зміна принципів та підходів до вивчення іноземної мови в аспекті застосування освітніх комп'ютерних технологій, змінились ролі учасників навчального процесу, виникли інноваційні методи викладання та форми навчання, такі як змішане та синхронне дистанційне навчання.

Цей період поділяють на три етапи [3, с. 34], на кожному з яких виникали нові можливості для вирішення проблем підвищення якості навчання та ефективності викладання іноземної мови. Проте слід зазначити, що тривалий час можливості, які надавали комп'ютерні технології, все ще були достатньо обмеженими і, на нашу думку, не мали значного впливу та не дозволяли кардинально змінити традиційні підходи та методи, а отже і якість навчання. Зокрема, на третьому етапі, який розпочався в 90-х роках 20 ст., рівень розвитку технологій дозволяв лише створювати навчальний контент, надавав доступ до аутентичного мовлення, як замітника реального мовного середовища, та до програмного забезпечення для різних, але обмежених, цільових аудиторій. Однак, технічні інновації останніх десятиліть, зокрема хмарні технології, спричинили стрімке розширення спектру та функціоналу цифрових інструментів, що застосовуються у вивченні іноземної мови [1], що дозволяє говорити про початок нового етапу застосування цифрових технологій у вивченні іноземної мови.

Серед актуальних питань, які наразі викликають велику зацікавленість, як науковців, так і викладачів-практиків, є проблеми, пов'язані із застосуванням штучного інтелекту (ШІ) в академічному контексті. До технологій штучного інтелекту відносимо, як застосунки чат-боти

з генеративним штучним інтелектом, такі як ChatGPT, Gemini, так і різноманітні програми та застосунки, що використовують штучний інтелект, наприклад, Quizlet, Babble, Grammarly, та різноманітні застосунки для практики усного мовлення.

Зокрема, в цій публікації спробуємо стисло висловити загальні думки щодо питань, які, на наш погляд, є важливими, коли йдеться про практичне застосування інструментів ШІ, зокрема про його роль в навчальному процесі та про пов'язані з ним проблеми. Важливим аспектом, на наш погляд, є визначення, з одного боку, позитивних моментів у застосуванні ШІ у вивченні та викладанні іноземних мов, тобто, як можна використати ШІ з користю, та з іншого боку, означити певні негативні, проблемні моменти, які можуть виникати.

Говорячи про позитивні аспекти та переваги використання технологій ШІ для освіти загалом, насамперед маємо на увазі можливості практичної реалізації основних принципів навчання, зокрема індивідуалізації та диференціації навчання, свідомого й активного навчання, емоційності та оптимізації навчання, що робить навчальний процес більш ефективним та цікавим. З точки зору учасників навчального процесу, на нашу думку, слід окремо аналізувати переваги, які технології штучного інтелекту надають викладачам і здобувачам освіти.

Для викладача застосування технологій ШІ є важливим, насамперед, з точки зору провадження рутинної діяльності, зокрема створення плану заняття, підготовки навчального контенту, оцінювання та зворотного зв'язку. Перевагами тут є оптимізація роботи, економія інтелектуальних зусиль та зменшення витрат часу на виконання суто технічних завдань, таких як пошук або генерування потрібного навчального матеріалу, генерування ідей, питань, проблем для створення завдань за темами навчальної програми, створення засобів візуалізації, ілюстрацій, генерування та озвучування монологічних та діалогічних текстів, укладання тематичних вокабулярів з урахуванням мовного рівня студентів, створення різноманітних завдань, тестів, тощо, а отже звільнити час викладача та надати більше можливостей зосередитись на викладанні [2]. Отже, використання асистентів зі штучним інтелектом для застосування диференційованого підходу та адаптивних практик у викладанні іноземної мови покращує якість навчання без збільшення навантаження на викладача.

Аналізуючи переваги для студентів, насамперед слід зазначити, що, на нашу думку, найбільше користі застосування ШІ може мати в сфері самоосвіти, в тому числі в межах вивчення університетського курсу іноземної мови. Навчання за допомогою систем з штучним інтелектом забезпечує адаптивне, доступне навчання з негайним зворотнім зв'язком і корегуванням траєкторії навчання, що в свою чергу дозволяє

студентам навчатись у власному темпі, бути більш автономними у досягненні навчальних цілей та ефективно ліквідовувати прогалини в знаннях. Отже, штучний інтелект фактично є особистим репетитором, який може ефективно і швидко допомогти студенту вдосконалити знання та навички володіння іноземною мовою, подолати мовний бар'єр та стати більш впевненим у своїй мовній та мовленнєвій компетентності.

Основною проблемою, яку становить використання студентами штучного інтелекту, є порушення академічної доброчесності. Студенти часто вдаються до використання технологій ШІ для виконання навчальних завдань, контрольних заходів, особливо в форматі онлайн-навчання. Оскільки не можна або дуже важко запобігти цьому через застосування адміністративних та заходів примусу, важливо шукати інші запобіжники. Зокрема, практика викладання свідчить, що ефективними засобами протидії є створення завдань, які складно виконати за допомогою штучного інтелекту, які потребують критичного мислення, особистої участі. Також ефективним є формування свідомого ставлення до навчання, підвищення внутрішньої мотивації навчатись, завдання повинно зацікавити студента. Сучасне покоління прагматичне, студенти хочуть розуміти, для чого вони це роблять, як це пов'язано з реальним життям, майбутньою професійною діяльністю, тощо. Крім того, дослідники наголошують на важливості розуміння студентами можливостей та обмежень штучного інтелекту, його здатність генерувати неправильний контент [2]. Отже, використати переваги та усунути потенційні недоліки використання ШІ, зокрема зберегти дотримання академічної доброчесності, можна через заохочення студентів до використання інструментів ШІ для навчання, а не для швидкого і легкого виконання навчальних завдань.

Отже, використання штучного інтелекту в академічному контексті є як джерелом можливостей, так і потенційних проблем, зокрема порушення академічної доброчесності, які, однак, мають вирішення. Застосування технологій штучного інтелекту має великий потенціал в сфері вивчення іноземних мов і надає викладачам та здобувачам освіти фантастичні можливості, межі використання яких в навчальному процесі, переваги та проблеми, пов'язані з їхнім практичним застосуванням, ще очікують на наукове осмислення. Оскільки ефективність ШІ залежить від підходів до його використання, серед важливих питань, які, на нашу думку, потребують дослідження, є проблема практичного застосування інструментів штучного інтелекту в освітньому процесі, зокрема з точки зору лінгводидактики.

Література:

1. Holubnycha, L., Kostikova, I., Kravchenko, H., Simonok, V., & Serheieva, H. Cloud Computing for University Students' Language Learning. *Revista Romaneasca pentru Educatie Multidimensionala*. 2019. 11(4), 55–69. doi: <https://doi.org/10.18662/rrem/157>.
2. The role of AI in modern education. URL: <https://onlineprograms.education.uiowa.edu/blog/role-of-ai-in-modern-education>
3. Sharma, P., Barret, B. Blended Learning. Oxford: Macmillan, 160 p.

АНТИКОРУПЦІЙНИЙ ВИМІР АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ

Сметаніна Н. В.

*кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри кримінально-правової політики
Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого
м. Харків, Україна*

Розвиток штучного інтелекту (ШІ) триває як на глобальному, так і на локальному рівнях. Звісно, українська система вищої освіти не залишається осторонь цих процесів. На особливу увагу заслуговує вплив ШІ на якість юридичної освіти, її конкурентоспроможність на сучасному європейському ринку праці та інтеграцію в міжнародну правову систему. Окремого дослідження потребують питання встановлення нерозривного зв'язку між юридичною освітою та юридичною практикою, а також впливу сучасних технологій на їхню європейську та міжнародну орієнтацію [1, с. 205]. Також потребують аналізу антикорупційні вимоги до елементів академічної доброчесності.

У сучасних кримінологічних дослідженнях велика увага приділяється визначенню кіберпростору та пов'язаних з ним термінів, таких як інформаційний простір, кібербезпека та інформаційна безпека, а також цілям, суб'єктам та учасникам взаємодій у кіберпросторі [2].

Аналізуючи використання штучного інтелекту у вищій освіті, слід зазначити, що він широко застосовується в освітньому процесі. І це реальність, яка вже відбулась. Викладачі, студенти та аспіранти вже використовують технології штучного інтелекту для підвищення

ефективності навчального процесу. Це стосується як генеративного ШІ (створення текстів, звітів, зображень, конспектів, екзаменаційних питань, анотацій, презентацій тощо), так і предиктивного ШІ (аналіз успішності студентів і пропонування найкращих рішень для її підвищення). У наукових публікаціях актуалізуються наступні питання: як штучний інтелект має стати помічником вчителя/викладача; високий рівень обізнаності учнів і студентів про ШІ; захист цифрових прав в інтернеті; як ШІ набув справжньої потужної суперсили; чи замінить ШІ людину; чи зможе замінити ШІ викладача; україномовний ChatGPT та багато інших [3].

Визначаючи академічну доброчесність як сукупність етичних принципів та визначених Законом України «Про освіту», Законом України «Про вищу освіту» та іншими законами України правил, якими мають керуватися учасники освітнього процесу під час навчання, викладання та провадження наукової (творчої) діяльності з метою забезпечення довіри до результатів навчання та/або наукових (творчих) досягнень, законодавець підкреслює важливість запобігання академічному плагіату. Так, стаття 68 Закону України «Про вищу освіту» зазначає, що заклади вищої освіти та наукові установи здійснюють заходи із запобігання академічному плагіату – оприлюдненню (частково або повністю) наукових (творчих) результатів, отриманих іншими особами, як результатів власного дослідження (творчості) та/або відтворенню опублікованих текстів (оприлюднених творів мистецтва) інших авторів без зазначення авторства.

Освітній процес відповідно до статті 47 Закону України «Про вищу освіту» – це інтелектуальна, творча діяльність у сфері вищої освіти і науки, що провадиться у закладі вищої освіти (науковій установі) через систему науково-методичних і педагогічних заходів та спрямована на передачу, засвоєння, примноження і використання знань, умінь та інших компетентностей у осіб, які навчаються, а також на формування гармонійно розвиненої особистості [4]. У середовищі, де за лічені секунди чи хвилини можна конспектувати лекції, планувати зустрічі, складати тестові завдання, писати статті, реферати, створювати зображення, завантажувати презентації та багато іншого, надзвичайно важливо дотримуватися вимог академічної доброчесності. Адже завдяки технологіям штучного інтелекту вам більше не потрібно самостійно шукати, узагальнювати, копіювати, сканувати джерела, відбирати та аналізувати найважливіші з них і розташовувати їх у логічній послідовності. Тому важливо просувати ідею чесного і відповідального навчання та етичного використання можливостей ШІ, не забуваючи при цьому розвивати власні аналітичні та лінгвістичні навички, вміння

обґрунтовувати і пояснювати свої рішення. Штучний інтелект не повинен замінювати інтелектуальну та творчу працю.

Кодекси академічної доброчесності орієнтують здобувачів освіти захищати права інтелектуальної власності Університету і членів спільноти; використовувати ресурси Університету, робочий час працівників, обладнання, послуги та фінансування виключно для виконання місії й завдань Університету; сприяти розвитку критичного мислення, свободи вираження поглядів, можливостей для участі в дискусіях і дебатах; заохочувати самостійне виконання навчальних завдань, завдань поточного і підсумкового контролю результатів навчання; робити посилання на джерела інформації у разі використання ідей, розробок, тверджень, відомостей та інше. До порушень вимог академічної доброчесності відносять і хабарництво – надання (отримання) учасником освітнього процесу чи пропозиція щодо надання (отримання) коштів, майна, послуг, пільг чи будь-яких інших благ матеріального або нематеріального характеру з метою отримання неправомірної переваги в освітньому процесі. Окремо наголошується, що члени університетської спільноти повинні не допускати та уникати конфлікту інтересів, що виникає внаслідок особистих стосунків; надавати пріоритет науковій й академічній діяльності і зобов'язанням перед Університетом; особистий бізнес чи інші приватні інтереси не повинні перешкоджати виконанню трудових обов'язків працівника Університету; ніякі види вдячності, що впливають на прийняття рішення, не можуть бути прийняті членом університетської спільноти [5].

Подальшого вивчення потребують корупційні ризики у системі вищої освіти. Так, за результатами експертного дослідження було розроблено розширений реєстр з 55 корупційних ризиків у чотирьох ключових сферах вищої освіти: навчальний процес, наукова діяльність, адміністративна діяльність та партнерство закладів вищої освіти із зовнішніми партнерами (стейкхолдерами). Основними чинниками, що сприяють розвитку та реалізації корупційних ризиків у сфері вищої освіти, є низький розвиток або відсутність корпоративної університетської культури, яка б включала чіткі та ефективні політики й механізми забезпечення академічної доброчесності та запобігання корупції, брак автоматизації освітнього процесу на усіх рівнях та етапах, особиста недоброчесність учасників освітнього процесу, толерування корупції в вищій освіті та інші [6].

Інтерактивні методи навчання безумовно повинні використовувати можливості ІІІ, такі як краще запам'ятовування та систематизація отриманих даних, візуалізація необхідної інформації, самоперевірка виконаних завдань та аналіз отриманої інформації, розвиток навичок цифрової грамотності, креативності та інноваційності мислення, вміння

розв'язувати конкретні проблеми тощо. Без антикорупційної складової академічна доброчесність неможлива. Антикорупційні норми, правила і заборони сприятимуть підвищенню якості вищої освіти, особистої доброчесності та недопущення корупційних практик в повсякденній і професійній діяльності.

Література:

1. Сметаніна Н. В. Вища юридична освіта в Україні і європейські інтеграційні процеси: окремі питання реформування. *Інноваційні освітні технології: досвід Європейського Союзу та його впровадження в процес підготовки юристів* : науково-педагогічне стажування (м. Братислава, Словачька Республіка, 10–13 серп. 2016 р.). Братислава, 2016. С. 205–208.
2. Sopilko I., Filinovych V., Prudnykova O. V., Krupnova A., Smetanina N. Ensuring the functioning of cyberspace in Ukraine: legal and technical aspects = Garantindo o funcionamento do ciberespaço na Ucrânia: aspectos legais e técnicos = Asegurando el funcionamiento del ciberespacio en Ucrania: aspectos legales y técnicos. *Sapienza*. 2024. Vol. 5, no. 3. Art. n-r e24055. P. [1–11]. DOI: <https://doi.org/10.51798/sijis.v5i3.787>.
3. Усе про використання штучного інтелекту в освіті. URL: <https://osvita.ua/news/topics/91271/> (дата звернення: 07.03.2025).
4. Про вищу освіту: Закон України від 01.07.2014 р. № 1556-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text> (дата звернення: 08.03.2025).
5. Кодекс академічної доброчесності Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого. URL: https://nlu.edu.ua/wp-content/uploads/2022/01/kodeks_akademichnoi%CC%88_dobrochesnosti-1.pdf (дата звернення: 08.03.2025).
6. ТОП-25 корупційних ризиків у вищій освіті. URL: <https://legalclinics.in.ua/top-25-koruptsiynyh-ryzykiv-u-vyshhij-osviti/> (дата звернення: 09.03.2025).

ДОБРОЧЕСНІСТЬ У НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕННЯХ: ЕТИЧНІ АСПЕКТИ ТА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ

Степаненко О. І.

*кандидат економічних наук, доцент,
професор кафедри бухгалтерського обліку та консалтингу
Київський національний економічний університет
імені Вадима Гетьмана
м. Київ, Україна*

Бажання досягати нових знань та сприяти їх поширенню має велике значення в культурі кожної країни, і суспільство очікує значної вигоди від творчого та інноваційного внеску вчених. З розвитком науки та її взаємодії з основними соціальними, філософськими, економічними та політичними аспектами, науковці стають більш відповідальними перед суспільством. Враховуючи складність, різноманітність та специфіку наукових досліджень, поняття доброчесності може бути недосяжним (чи суб'єктивним), оскільки його цінність важко оцінити або виміряти. Наука є пошуком істини про світ природи, при цьому наукова "істина" завжди умовна, а способи її перевірки включають повторення, розкриття, обмін інформацією та конкуренцію. Вчені розуміють, що "правда" і "факт" ґрунтуються на вагомості наукових доказів. "Факти" мають силу лише до тих пір, поки вони не будуть оскаржені новими доказами, що можуть змінити або переосмислити їх. Наукові дослідження є результатом поєднання гіпотез і результатів, що спираються на попередні експерименти і знання.

Рухаючись до "істини" дослідники прагнуть бути об'єктивними, але попередні знання, думки та особисті судження можуть впливати як на вибір гіпотез, дизайн дослідження, його процес, так і на інтерпретацію результатів. Доброчесність в науці характеризує як окремих дослідників, так і установи, до яких вони належать. Для людей доброчесність є аспектом морального характеру і особистого досвіду, для наукових установ – це питання створення сприятливого (комфортного) середовища, яке заохочує відповідальну поведінку шляхом прийняття й дотримання стандартів досконалості, надійності, законності, що формують інституційну (академічну) практику. Для окремого науковця доброчесність має проявлятися через прихильність до інтелектуальної чесності та особистої відповідальності за свої дії. Вагомий вплив на формування норм дослідницької практики та відносин в ній мають цінності науки, які є основою цілісного дослідження, а саме:

об'єктивність, чесність, відкритість, звітність, справедливість, управління [1].

Об'єктивність передбачає, що певні види мотивацій не повинні впливати на дії дослідника, хоча інші можуть це робити. Наприклад, якщо вчений, який працює в експериментальній галузі, підтримує певну гіпотезу чи пояснення явища, від нього очікується створення експериментів для перевірки цієї гіпотези. Експерименти мають бути спроектовані так, щоб можна було спростувати гіпотезу. Наукова об'єктивність спрямована на те, щоб особисті переконання чи характеристики вчених, такі як мотивація, посада, матеріальні інтереси, спеціалізація, популярність чи інші чинники, не впливали упереджено на результати їхньої роботи. Об'єктивність включає не тільки відповідальність, а й свободу. Дослідник має бути захищений від тиску та впливів, які здатні спотворити результати його роботи. Об'єктивність порушується, коли науковця змушують отримати позитивні результати або завершити дослідження у короткі терміни через інституційні очікування, регуляторні вимоги чи фінансові потреби. Оскільки вчені працюють у соціальних контекстах, стимули та тиск, характерні для цих середовищ, можуть значно впливати на дотримання наукової методології та відданість дослідника принципам об'єктивності.

Свобода дослідника у просуванні знань невіддільна від його обов'язку дотримуватися *чесності*. Наука як система, що створює достовірні знання, базується на передумові чесності. Вона опирається на узгоджені й систематичні процедури для визначення емпіричних чи теоретичних основ суджень. Порушення чесності підриває цю основу, руйнуючи одну з ключових характеристик науки. Чесність є фундаментальною цінністю, яка лежить в основі всіх інших наукових відносин. Наукові установи та стейкхолдери будують свою діяльність на припущенні чесності. Рецензенти, грантові агентства, редактори наукових журналів, керівники комерційних досліджень і розробок, політики та інші учасники наукової сфери покладаються на довіру до науковця-доповідача та його дослідницької команди. Порушення чесності шкодить не лише результатам окремого дослідження, але й підриває основи всієї наукової діяльності, ставлячи під сумнів її достовірність.

Відкритість відрізняється від чесності, хоча й базується на ній. У науковій діяльності відкритість означає цінність прозорості та повне представлення інформації, яка має значення для прийняття рішень або формування висновків. Це необхідно, щоб інші учасники наукового процесу мали можливість зрозуміти, чому було ухвалено певне рішення чи зроблено висновок. Відкритість передбачає надання

доступу до даних, які лежать в основі результатів, для того, щоб інші могли перевірити, відтворити або використовувати ці результати у своїх дослідженнях. У певних випадках відкритість включає готовність до розгляду альтернативних ідей або негативних результатів, уникаючи впливу існуючих упереджень чи очікувань на судження. Вона сприяє об'єктивності та досягненню достовірних результатів і спостережень. Відкритість є ідеалом, до якого варто прагнути в науковій діяльності. Вона сприяє прогресу знань, полегшує роботу інших учасників процесу – редакторів журналів, рецензентів, розробників продуктів чи політиків, які спираються на результати досліджень. Однак дослідники повинні бути особливо уважними до цього принципу, оскільки система стимулів у науці не завжди заохочує відкритість, а подекуди навіть перешкоджає їй.

Фундаментальною цінністю, яка забезпечує функціонування науково-дослідної спільноти, є відповідальність її членів за свою роботу, висловлювання, дії та роль у процесі досліджень. *Звітність* за своєю суттю означає обов'язок пояснювати чи обґрунтовувати свою діяльність. Вона передбачає готовність і здатність дослідників довести правдивість своїх результатів або пояснити причини своїх рішень. Звітність нерозривно пов'язана з визнанням, яке вчені отримують за свій внесок у розвиток науки, а також із тим, як це визнання впливає на їхню репутацію в науковій спільноті. Крім того, звітність дає змогу іншим учасникам наукового процесу покладатися на представлену роботу як надійну основу для подальших досліджень.

Наукова діяльність пронизана численними професійними взаєминами, багато з яких включають оцінювання роботи інших для ухвалення рішень щодо фінансування, публікації, найму чи підвищення. *Справедливість* у таких контекстах означає прийняття професійних рішень, спираючись на релевантні та прозорі критерії, а також на чітко визначені процеси, які використовуються для оцінювання результатів. Справедливість є надзвичайно важливим аспектом під час визначення авторського складу для публікацій і складання списку цитувань у звітах про результати досліджень. Іноді може виникати спокуса перебільшити роль старших або відомих науковців, сподіваючись, що їхня присутність у списку авторів сприятиме публікації або приверненню більшої уваги до роботи. Однак така практика несправедлива як стосовно тих, хто зробив реальний внесок у дослідження, так і стосовно «почесних» авторів, які не мають бажання бути зазначеними у списку або не згодні з таким представленням. Дотримання справедливості передбачає, що дослідники повинні визнавати внесок інших, чия робота стала основою для їхніх досягнень. Це зазвичай відбувається шляхом коректного

цитування відповідних джерел у наукових публікаціях. У сфері, де наукова діяльність часто супроводжується високою конкуренцією, іноді дві незалежні групи можуть дійти до одного й того ж відкриття майже одночасно. У таких випадках справедливість вимагає демонструвати повагу до конкурентів, належно визнаючи їхній внесок і зусилля.

Управління наукою включає ухвалення рішень щодо підтримки та розвитку дослідницької діяльності. Деякі аспекти цієї системи перебувають під впливом зовнішніх факторів. Суспільний запит, політичні пріоритети, питання національної безпеки та навіть загрози існуванню людства можуть впливати на розподіл державних і приватних ресурсів для фінансування науки. Ці фактори також суттєво визначають баланс у їх розподілі між фундаментальними та прикладними дослідженнями. Крім того, вони впливають на вибір механізмів фінансування, що використовуються для підтримки наукових проєктів.

Практика доброчесності в дослідженнях охоплює всі етапи наукової діяльності: планування, виконання, звітування, подання пропозицій і рецензування робіт, які мають відповідати зазначеним цінностям. Ці цінності повинні підтримуватись не лише індивідуальними дослідниками та науковими групами, а й спонсорами, видавцями та професійними спільнотами. З плином часу були встановлені загальноприйняті норми та стандарти, що відповідають цим цінностям. Однак, зі стрімким розвитком технологій і трансформацією наукових інституцій, ці норми та практики потребують регулярного перегляду й адаптації. Як стверджують Індіра Нахт та Ернст-Людвіг Віннакер "працюючи разом, дослідники можуть сподіватися відповісти на питання, які ніколи раніше не вирішувалися, включаючи ті, що мають значний вплив на суспільство. У той же час, сьогоденні міжнародні, міждисциплінарні, командно-орієнтовані та високотехнологічні дослідження створили середовище, більш вразливе до потенційної можливості помилок та спотворень" [2]. Науковці відмічають, що "зростаючий тиск на вчених публікуватися в журналах з високим імпакт-фактором для забезпечення сприятливих рішень щодо працевлаштування та просування в кар'єрі також створює стимули для неправомірних вчинків" [2]. Найкраща практика в дослідженнях – це ті дії, що здійснюються як окремими дослідниками, так і установами та базуються на основних цінностях науки, сприяють проведенню якісних досліджень. Вони повинні активно підтримуватись та впроваджуватись в повсякденну діяльність для забезпечення високих стандартів наукової роботи.

Література:

1. National Academies of Sciences, Engineering, and Medicine (2017) *Fostering Integrity in Research*. Washington, DC: The National Academies Press. URL: <https://doi.org/10.17226/21896> (accessed January 29, 2025).
2. Nath, I. & Winnacker, E.L. (2012) Responsible research conduct. *Science*. 338(6109):863. URL: <https://doi.org/10.1126/science.1231306> (accessed January 29, 2025).

ЦИФРОВА ГРАМОТНІСТЬ ЯК ОСНОВА АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ В ЕПОХУ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ

Толкова Т. М.

*кандидат педагогічних наук,
незалежний дослідник*

м. Кам'янець-Подільський, Хмельницька область, Україна

Інтеграція штучного інтелекту в освітній процес зумовлена його стрімким розвитком та широкими можливостями використання. Сьогодні практично всі учасники освітнього процесу активно користуються інструментами штучного інтелекту, онлайн-платформами, сервісами та додатками. Уміння працювати з цифровими інструментами вимагає дотримання основних положень Закону України “Про освіту” статті 42 [4]. Оскільки, не всі учасники освітнього процесу мають належний рівень цифрової грамотності та розуміють принципи роботи штучного інтелекту є ризики порушення академічної доброчесності.

У статті актуалізовано потребу розвивати цифрову грамотність в усіх учасників освітнього процесу, ознайомлено з основними видами порушення академічної доброчесності та можливостями штучного інтелекту.

Аналіз науково-педагогічних досліджень свідчить про актуальність та проблематику даної теми серед науковців. Академічну доброчесність та штучний інтелект в науковому середовищі досліджували С. Толочко, Н. Бордюг, Л. Міроненко, Л. Філіпенко, О. Думанський, О. Козак [5; 6] у середній освіті Ю. Бреус, Ю. Боловацька [1], питанням забезпечення якості освіти присвячені праці І. Доценко, О. Пашенка, В. Хоменка, Є. Коровяка [3]. Проте цифрова грамотність учасників освітнього

процесу як основа дотримання академічної доброчесності є мало вивченою.

Цифрова грамотність є основним елементом сучасного навчання і виходить за межі базових навичок роботи з комп'ютером та полягає у ефективному використанні, оцінюванні, створенні інформації за допомогою різноманітних інструментів, онлайн-платформ, віртуальних класів, можливостей штучного інтелекту. Цифрова грамотність, як здатність людини використовувати цифрові технології в сучасному суспільстві, вимагає певних знань, умінь та навичок для безпечного використання цифрових технологій з дотриманням академічної доброчесності. Закон України “Про освіту” розглядає академічну доброчесність як сукупність етичних принципів та правил, якими мають керуватися учасники освітнього процесу.

Дотримання академічної доброчесності учасниками освітнього процесу передбачає: посилення на джерела інформації, дотримання авторських прав, надання достовірної інформації, об'єктивне оцінювання результатів навчання. Порушення академічної доброчесності передбачає притягнення до академічної відповідальності всіх учасників освітнього процесу [5, с. 26]. Серед видів порушень академічної доброчесності відповідно до чинного законодавства є: плагіат, фабрикація, фальсифікація, списування, обман, хабарництво та необ'єктивне оцінювання результатів навчання.

Основними аспектами цифрової грамотності штучного інтелекту є розуміння його можливостей та етика його використання. Для здобувачів освіти можливості штучного інтелекту полягають у:

1. Персоналізованому навчанні. Платформи Duolingo, Coursera, Khan Academy адаптують навчальний матеріал до індивідуальних потреб та темпу навчання здобувача освіти.

2. Розвитку навичок письма та мови. Інструменти Grammarly, DeepL допомагають виявити граматичні помилки та покращити знання з іноземних мов.

3. Допомозі з дослідженнями. Сервіси Elicit, Scite допоможуть з пошуком наукових джерел та аналізом літератури.

4. Автоматичному фідбеку. Онлайн-платформи швидко оцінюють тестові завдання.

5. Менеджменті часу. Notion допомагає організовувати навчання та структурувати завдання.

Можливості штучного інтелекту для викладачів, вчителів:

1. Розробка навчальних матеріалів: створення презентацій, конспектів, тестів, завдань за короткий період часу.

2. Персоналізація викладання, адаптування матеріалу під індивідуальне навчання здобувача освіти.

3. Автоматизація оцінювання. Особливо актуально для сьогоднішніх реалій освіти України, для дистанційного навчання, коли платформи Google Classroom, Moodle спрощують перевірку домашніх завдань, тестів.

4. Моніторинг академічної доброчесності. Turnitin, Unicheck допомагають перевірити текст на плагіат.

5. Покращення комунікації. Viber, Telegram та інші додатки допомагають підтримувати зворотній зв'язок.

Можливості штучного інтелекту для науковців:

1. Аналіз великого об'єму даних, оброблення великої кількості інформації за короткий проміжок часу.

2. Систематизація літератури. Zotero, Scite допоможуть проаналізувати джерела.

3. Підготовка наукових публікацій, складання тексту, редагування та форматування.

4. Візуалізація результатів. Excel створить інформативний графік.

5. Перевірка доброчесності. Додатки перевіряють інформацію на плагіат та допоможуть виявити фальсифікацію.

Можливості штучного інтелекту для адміністрації закладів освіти:

1. Оптимізація управлінських процесів. Системи управління LMS: Canvas, Moodle автоматизують облік, розклад, звітність.

2. Аналітика успішності, є можливість відстежувати прогрес студентів.

3. Покращення вступного процесу, допомога у відборі кандидатів.

4. Забезпечення безпеки. Системи моніторингу контролюють екзамени, запобігають академічним порушенням.

Серед рекомендацій дотримання академічної доброчесності учасниками освітнього процесу в умовах штучного інтелекту виділяємо: інтеграцію курсів з цифрової грамотності в освітній процес, ознайомлення учасників освітнього процесу з правилами використання штучного інтелекту в науковій діяльності, запровадження чітких правил використання ШІ в навчальному процесі, заохочення критичного мислення та самостійності у виконанні завдань, усвідомлення можливостей та ризиків сучасних технологій.

Інтеграція штучного інтелекту в різні сфери життя вимагає від учасників освітнього процесу відповідальних навичок цифрової грамотності, які є обов'язковими для подальшого професійного зростання та важливими умовами дотримання академічної доброчесності.

Література:

1. Академічна доброчесність у середній освіті: метод. рек. / Юлія Бреус та ін. Київ, 2021. 105 с. <http://repository.ldufk.edu.ua/handle/34606048/30698>
2. Доценко І. О Академічна доброчесність у системі забезпечення якості вищої освіти. *Педагогічна освіта: теорія і практика*. 2022. № 32. С. 31–42.
3. Пащенко О. А., Хоменко В. Л., Коровяка Є. А. Деякі питання якості освіти та академічної доброчесності в освітньому середовищі. *Стратегії і трансформації педагогіки в умовах сталого розвитку суспільства 2023* : збірник наукових праць Всеукраїнської науково-практичної конференції (м. Дніпро, 15–17 травня 2023).
4. Про освіту : Закон України від 05.09.2017 р. № 2145-VIII. *Відом. Верховної Ради України*. 2017. № 38–39. С. 380.
5. Толочко С. В., Бордюг Н. С., Міронець Л. П. Академічна доброчесність та штучний інтелект в освітній і науковій діяльності. *Інноваційна педагогіка*. 2023. 2(62). С. 25–32.
6. Філіпенко Л. В., Думанський О. В., Козак О. В. Академічна доброчесність в науковому та освітньому середовищі закладів освіти України: погляд крізь призму наявності штучного інтелекту. *Академічні візії*. 2023. № 19. С. 90–98.

РОЛЬ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ В ЗАБЕЗПЕЧЕННІ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ

Трушкіна Н. В.

*кандидат економічних наук, старший дослідник,
старший науковий співробітник
сектору промислової політики та інноваційного розвитку
відділу промислової політики та енергетичної безпеки
Науково-дослідний центр індустріальних проблем розвитку
Національної академії наук України
м. Харків, Україна*

На сучасному етапі технології штучного інтелекту все більше проникають у політичну, економічну, соціальну, освітню, науково-технічну, інноваційну та інформаційні сфери, перетворюючись на новий чинник впливу та вразливості глобальної та національних систем.

Це пояснюється тим, що в останнє десятиліття відбуваються кардинальні зміни моделі глобальної економіки в напрямку вимог Суспільства 5.0, яке базується на технологіях штучного інтелекту (ШІ), великих даних та Інтернету речей. Тобто сучасне суспільство входить у технологічну епоху конвергенції штучного інтелекту, кібер- та біо-технологій, робототехніки та адитивного виробництва. У зв'язку з цим питання застосування технологій, систем та інструментарію штучного інтелекту стало ключовою та дискусійною темою в урядовому, науковому, освітньому, комерційному середовищі переважної більшості країн світу.

Згідно з даними Statista [1], обсяг світового ринку штучного інтелекту збільшився у 2022 р. на 33,8% порівняно з 2020 р., або з 93,3 до 124,8 млрд дол. У 2024 р. темпи зростання даного показника становили 197,2%, тобто обсяг світового ринку штучного інтелекту складав 184 млрд дол. За підрахунками фахівців, значення даного показника становитиме у 2025 р. 243,7 млрд дол., а у 2030 р. – 826,7 млрд дол. [1].

За розрахунками експертів AIPRM [2], Північноамериканський ринок штучного інтелекту є найбільшим у світі з часткою ринку 36,8%. Уряд США витратив 3,3 млрд дол. на інвестиції у штучний інтелект. Статистика штучного інтелекту показує, що майже 25% світової частки ринку штучного інтелекту в 2022 р. припадає на Європу. Причому ринок штучного інтелекту Німеччини оцінюється у 25,7 млрд дол., що на 146% менше, ніж у США. Крім того, Азійсько-Тихоокеанський регіон займає значну частку (23,9%) від загального розміру світового ринку штучного інтелекту [2].

За даними BDO Global, вартість кіберзлочинності становитиме у 2025 р. 10,5 трлн дол., що на 31,3% більше порівняно з 2023 р. (8 трлн дол.) [3]. Слід відзначити, що кіберзагрози є складними та постійно розвиваються за своєю природою і суттю [4]. За експертними оцінками, втрати світової економіки унаслідок кіберзлочинності становили у 2020 р. приблизно 1 трлн дол. Середня вартість злому становить 4,23 млн дол. [3].

Тому в останні роки роль штучного інтелекту у кібербезпеці стане більш помітною та значущою. Прогнозується, що у 2027 р. ринкова вартість штучного інтелекту в кібербезпеці досягне 46,3 млрд дол. [3].

Отже, впровадження таких інноваційних технологій, як штучний інтелект, несе нові виклики, загрози і ризики [5], а також впливає на національну безпеку країн світу [6] у системі європейської та глобальної безпеки.

В Україні, як і у більшості країн світу, приділяється значна увага застосуванню технологій штучного інтелекту для забезпечення

національної безпеки держави. Уряд України (Міністерство цифрової трансформації, Міністерство освіти і науки та інші міністерства й відомства) проводять суттєву роботу в цьому напрямі. Так, схвалено Стратегію цифрового розвитку інноваційної діяльності України на період до 2030 року та затверджено операційний План заходів з її реалізації у 2025-2027 роках (розпорядження Кабінету Міністрів України від 31.12.2024 р. № 1351-р), до якої включено стратегічна ціль 16 «Забезпечення створення умов розвитку внутрішньої інфраструктури для досліджень, інновацій та впровадження рішень у сфері штучного інтелекту».

Крім цього, неурядові установи активно займаються питаннями впровадження технологій штучного інтелекту. Наприклад, у неприбутковій організації «Асоціація підприємств промислової автоматизації України» (АППАУ) створено робочі групи, діяльність яких спрямовано на активізацію національного руху – впровадження технологій штучного інтелекту в Україні та сприяння підготовки необхідних кадрів із залученням провідних закладів вищої освіти.

Але варто зазначити, що для реалізації національної комплексної програми впровадження технологій штучного інтелекту в Україні необхідно сформувати належну нормативно-правову базу. Тобто на даний час виникла необхідність розроблення й реалізації Національної стратегії розвитку штучного інтелекту в Україні [7]. Даний стратегічний документ має забезпечити передумови стійкого економічного розвитку держави та відповідно зростання добробуту і якості життя її населення, виведення України на провідні позиції у світі в галузі інформаційних і комп'ютерних технологій шляхом ефективного використання переваг і можливостей широкого впровадження штучного інтелекту в усі сфери суспільного життя. Для досягнення поставленої мети необхідно виконати такі завдання:

- забезпечити організаційну та фінансову підтримку наукових досліджень у сфері штучного інтелекту;
- забезпечити розробку та розвиток програмного забезпечення, яке використовує технології штучного інтелекту;
- підвищити доступність і якість даних, необхідних для розвитку технологій штучного інтелекту;
- створити надійну комунікаційну інфраструктуру та забезпечити належний доступ до обчислювальних потужностей;
- підвищити рівень забезпечення ринку технологій штучного інтелекту та робототехніки кваліфікованими кадрами [8];
- забезпечити зростання попиту на продукти та послуги, створені та надані з використанням штучного інтелекту;

– створити національну екосистему штучного інтелекту і відповідно комплексну систему регулювання суспільних відносин, які виникають у зв'язку з розвитком і використанням технологій штучного інтелекту.

Підготовка до виконання поставлених завдань потребує здійснення таких кроків:

1) на основі порівняльного аналізу наявних стратегій розвитку штучного інтелекту виокремити основні етапи впровадження технологій штучного інтелекту на державному рівні;

2) запропонувати базові організації та заклади, потенціал яких відповідає поставленим завданням;

3) визначити напрями підготовки спеціалізованих кадрів у сфері штучного інтелекту та робототехніки та оцінити їх необхідну кількість;

4) оцінити суспільні сфери, що потребують впровадження технологій штучного інтелекту, а також окреслити етапи та технологічну базу цього процесу;

5) надати загальну оцінку необхідного обсягу фінансування процесу впровадження штучного інтелекту, в тому числі можливих інвестицій у галузь;

6) дослідити можливості та створити передумови розвитку інтелектуальних виробництв.

Отже, з огляду на вищевказане, пропонується визнати штучний інтелект як одним із стратегічних напрямів забезпечення національної безпеки держави з урахуванням її національних інтересів. Потребує особливої уваги вдосконалення відповідного інституційного та нормативно-правового забезпечення розвитку сфери штучного інтелекту. Для цього необхідно:

– розробити Закон України «Про штучний інтелект»;

– внести зміни і доповнення до Стратегії національної безпеки України, Стратегії воєнної безпеки України, Стратегії кібербезпеки України, Стратегії інформаційної безпеки в частині застосування технологій штучного інтелекту з урахуванням національних інтересів держави і суспільства.

У подальших дослідженнях планується вивчити та узагальнити кращі світові практики використання технологій штучного інтелекту для забезпечення національної безпеки та обороноздатності.

Література:

1. Artificial intelligence (AI) market size worldwide from 2020 to 2030 (in billion U.S. dollars). *Statista*. 2025. URL: <https://www.statista.com/forecasts/1474143/global-ai-market-size>

2. AI Statistics 2024. URL: <https://www.aiprm.com/ai-statistics/>

3. Роль штучного інтелекту в кібербезпеці: передбачення та запобігання атакам. *European Business Association*. 2024. 5 лютого. URL: <https://eba.com.ua/en/rol-shtuchnogo-intelektu-v-kiberbezpetsi-peredbachennya-ta-zapobigannya-atakam/>

4. Kwilinski A., Trushkina N. Impact of Cyber Risks and Threats on the Critical Infrastructure Development: Visualization of Scientific Research. *Proceedings of the 12th International Conference on Applied Innovation in IT (ICAIIIT)*. 2024. Vol. 12. Iss. 2. P. 107–119. <http://dx.doi.org/10.25673/118123>

5. Хаустова В. Є., Трушкіна Н. В. Ризики та загрози національній безпеці: сутність і класифікація. *Бізнес Інформ*. 2024. № 10. С. 6–22. <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2024-10-6-22>

6. Хаустова В. Є., Трушкіна Н. В. Теоретичні підходи до визначення сутності поняття «національна безпека» та її складових. *Проблеми економіки*. 2024. № 4. С. 134–153. <https://doi.org/10.32983/2222-0712-2024-4-134-153>.

7. Жукова І. В., Комаров В. О., Трушкіна Н. В. Вплив штучного інтелекту на забезпечення національної безпеки держави. *Національні інтереси України*. 2024. № 2(2). С. 46–64. [https://doi.org/10.52058/3041-1793-2024-2\(2\)-46-64](https://doi.org/10.52058/3041-1793-2024-2(2)-46-64)

8. Zhukova I., Trushkina N. Development of the training system for information security management specialists in Ukraine: problems and prospects. *Moderní aspekty vědy*: XLI. Díl mezinárodní kolektivní monografie. Česká republika, Jesenice: Mezinárodní Ekonomický Institut s.r.o., 2024. Str. 299–314.

ВИКОРИСТАННЯ ІНТЕРАКТИВНИХ ТЕХНОЛОГІЙ ТА НЕЙРОМЕРЕЖ В РОБОТІ ВИКЛАДАЧА МУЗИЧНО-ТЕОРЕТИЧНИХ ДИСЦИПЛІН

Утіна А. М.

*кандидат мистецтвознавства,
завідувачка музично-теоретичним відділу
Костянтинівська школа мистецтв,
доцент кафедри музичного мистецтва
Київський міжнародний університет
м. Київ, Україна*

Штучний інтелект відіграє важливу роль у сучасній музичній освіті, надаючи викладачам нові інструменти для покращення навчального процесу. Використання цифрових технологій у викладанні музично-теоретичних дисциплін сприяє розвитку слухових навичок, підвищенню ефективності навчання та індивідуальному підходу до кожного учня. Завдяки інтерактивним платформам, віртуальним клавіатурам та мобільним додаткам, викладачі отримують змогу адаптувати матеріал до потреб студентів, полегшуючи процес сприйняття складних музичних понять.

Одним із ключових інструментів у цій сфері є віртуальні клавіатури, зокрема, платформа «Musicca» та розширення для браузера Google «Chrome Piano». Ці інструменти дозволяють викладачам налаштовувати учнів у потрібній тональності, виконувати інтонаційні вправи, працювати з музичними диктантами та аналізом на слух.

Серед мобільних додатків особливою популярністю користується «Real Piano». Його основні переваги – якість звучання, зручність використання та підтримка української мови. Крім того, цей додаток дозволяє змінювати звук фортепіано на гітару, скрипку або орган, що робить його універсальним інструментом для музичного навчання.

Платформа «Hooktheory» пропонує інноваційні можливості для тренування слуху за допомогою інструменту «Chord Crush». Ця система адаптується до рівня користувача, надаючи інтерактивні завдання різної складності з використанням реальних музичних композицій. Гравці можуть вибирати стилі музики, створювати власну підборку для тренування, а також користуватися різними за рівнем складності режимами навчання.

Ще одним корисним інструментом на платформі є «Hookpad Musical Sketchpad». Ця програма допомагає студентам та викладачам у створенні музики, написанні мелодій, акордових послідовностей

і ритмічних структур. Ноокрад також візуалізує створений музичний матеріал та автоматично генерує нотацію, що значно полегшує процес створення композицій.

Для автоматичного розпізнавання акордів використовується нейромережа «Chordify», яка дозволяє визначати гармонічну структуру музичних творів. Вона аналізує композиції, завантажені користувачем, або шукає відповідні треки на YouTube. «Chordify» пропонує режим реального часу, а також можливість перегляду акордів усієї композиції одразу. Викладач може використовувати цей інструмент для гармонічного аналізу творів, навчання акомпанементу та розвитку слухових навичок у студентів.

Серед генераторів музики варто відзначити «AIVA» (Artificial Intelligence Virtual Artist), який дозволяє створювати унікальні музичні композиції, диктанти та вправи з будь-яким інструментальним супроводом. Головною перевагою цього інструменту є можливість точного налаштування стилю та характеру музики за допомогою текстового опису. Крім того, AIVA може генерувати гармонійний аналіз, створювати мелодії та навіть писати вірші або голосові партії.

Важливим інструментом для роботи з музичними записами є «Melodyne». Ця програма використовується для аналізу та редагування аудіофайлів, особливо в контексті роботи з гармонією та акордами. «Melodyne» розпізнає висоту звуків, дозволяючи викладачам та студентам змінювати окремі ноти у записаній мелодії. Відмінність Melodyne від інших аудіоредакторів, таких як Cubase або FL Studio, полягає в її здатності точно визначати висоту звуків навіть у випадку співу або гри на акустичних інструментах. Це дозволяє більш глибоко аналізувати виконання та покращувати інтонаційну точність студентів.

Отже, впровадження штучного інтелекту у викладання музично-теоретичних дисциплін значно розширює можливості навчального процесу. Інтерактивні платформи, мобільні додатки та нейромережеві технології роблять навчання більш доступним, цікавим і ефективним. Викладачі можуть використовувати ці цифрові інструменти для покращення слухових навичок учнів, гармонічного аналізу творів, створення власних музичних композицій та розвитку індивідуальних творчих здібностей студентів. Завдяки таким технологіям, навчальний процес стає більш адаптивним і персоналізованим, що сприяє формуванню якісної музичної освіти у сучасному цифровому просторі.

Література:

1. Гарна, С., Щербатюк, В., & Ковальова, Т. (2024). Можливості нейромереж на уроках зарубіжної літератури. *Grail of Science*, (39), 578–585. <https://doi.org/10.36074/grail-of-science.10.05.2024.086>

2. Зеленська, Л., & Коптєва, Т. (2024). Розвиток цифрової компетентності вчителів географії засобами штучного інтелекту. *АЕІ*, 25, 97–106.

3. Nalyvaiko, O. O. (2023). Prospects of using neural networks in higher education of Ukraine. *Information Technologies and Learning Tools*, 97(5), 1–17. <https://doi.org/10.33407/itlt.v97i5.5322>

4. Терепищий, С. (2023). Медіаграмотність в епоху штучного інтелекту: інтеграція інструментів і методів штучного інтелекту в сучасні педагогічні підходи. *Актуальні питання гуманітарних наук*, 60(4), 195–202. <https://doi.org/10.24919/2308-4863/60-4-31>

5. Кравчук, О. (2023). Застосування штучного інтелекту в музичній індустрії України: аналітичний підхід. *Вісник Київського національного університету культури і мистецтв. Серія : Музичне мистецтво*, 6(1), 79–88. <https://doi.org/10.31866/2616-7581.6.1.2023.277888>

6. Чжоу, А. (2022). Використання цифрових технологій у музичній освіті Китаю. У *Психолого-педагогічні проблеми вищої і середньої освіти в умовах сучасних викликів: теорія і практика*. Харків : Харків. нац. пед. ун-т ім. Г. С. Сковороди. С. 152–155.

7. Осадча, О. (2020). Роль штучного інтелекту в музичній творчості: психоаналітичний та метаантропологічний аналіз. В Н. Хамітов & С. Крилова (Ред.), *Людина і штучний інтелект: виміри філософської антропології, психоаналізу, арт-терапії та філософської публіцистики. Підхід філософської антропології як метаантропології* КНТ. С. 221–224.

8. Сойка. (2022, 20 грудня). 15 найкращих інструментів штучного інтелекту для створення пісень. *HashDork*. <https://hashdork.com/uk/top-ai-song-generator-tools/>

9. Чібалашвілі, А. (2021). Штучний інтелект у мистецьких практиках. *Сучасне мистецтво*, 17, 41–50. <https://doi.org/10.31500/2309-8813.17.2021.248425>

10. Юферова, Г. В. (2021). Музичні комп'ютерні технології в комунікаційних процесах у сучасній українській музиці [Автореф. дис. ... канд. мистецтвознавства: спец. 17.00.03 "Музичне мистецтво"]. Суми: Сумський державний педагогічний університет ім. А. С. Макаренка.

ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ ПРОГРАМ ШІ ДЛЯ ВИЯВЛЕННЯ ПЛАГІАТУ: ТОЧНІСТЬ, ШВИДКІСТЬ, ЕФЕКТИВНІСТЬ

Шикун А. В.

*асистент кафедри іноземних мов
Національний університет водного господарства
та природокористування
м. Рівне, Україна*

У сучасному академічному середовищі проблема плагіату набула особливої гостроти через легкий доступ до інформації та розвиток технологій штучного інтелекту (ШІ). Для боротьби з цим явищем розроблено низку програмних засобів, що використовують ШІ для виявлення неоригінального контенту. У цій статті проведено порівняльний аналіз таких програм з акцентом на їх точність, швидкість та ефективність.

Точність є ключовим параметром при оцінці програм для виявлення плагіату. Компанія Turnitin, відомий постачальник програмного забезпечення для перевірки академічних робіт, заявляє про 98% точність у виявленні текстів, створених за допомогою ШІ, таких як ChatGPT. Проте незалежні дослідження вказують на можливі похибки, особливо при аналізі змішаних текстів, де поєднано людський та машинний контент. Зокрема, тестування, проведене Washington Post, показало, що Turnitin може неправильно ідентифікувати частини тексту, написані людиною, як створені ШІ [5].

Одним із перспективних інструментів перевірки унікальності тексту є Originality. Originality.AI спеціалізується на виявленні плагіату та контенту, створеного ШІ. За даними розробників, точність цього сервісу коливається між 83% та 93%, з частотою хибних спрацьовувань близько. Платформа використовує штучний інтелект для аналізу не тільки прямого копіювання, а й складніших форм плагіату, таких як перефразування та синтаксичні зміни. Originality також інтегрується з академічними базами даних, що підвищує точність перевірки та робить її зручною для науковців і викладачів [3]. Copyleaks пропонує універсальний інструмент для виявлення плагіату та контенту, створеного ШІ, підтримуючи понад 100 мов. Згідно з інформацією на офіційному сайті, точність Copyleaks перевищує 99%, а рівень хибних спрацьовувань становить лише [2]. Це робить його привабливим вибором для освітніх та наукових установ.

Швидкість аналізу є важливим фактором, особливо при перевірці великих обсягів тексту. Skandy позиціонує себе як один із найшвидших

інструментів для перевірки контенту, здатний аналізувати документи обсягом до 250 сторінок за лічені хвилини [4]. Це дозволяє користувачам оперативно отримувати результати та приймати відповідні рішення. Turnitin, маючи значний досвід у сфері академічної доброчесності, інтегрував функції виявлення ШІ безпосередньо у свої сервіси, що забезпечує швидкий доступ до результатів для понад 2,1 мільйона освітян [1]. Це свідчить про високу пропускну здатність та ефективність системи.

Ефективність програм визначається не лише точністю та швидкістю, але й додатковими функціями, що підвищують їх корисність. Copyleaks, окрім виявлення плагіату, пропонує аналіз вихідного коду та помічника з написання, що робить його комплексним рішенням для забезпечення академічної доброчесності [2]. Originality.AI надає детальні звіти з посиланнями на джерела потенційного плагіату, що дозволяє користувачам глибше аналізувати результати перевірки [3]. Ця функція сприяє більш обґрунтованому прийняттю рішень щодо автентичності тексту.

З огляду на стрімкий розвиток штучного інтелекту, технології виявлення плагіату також удосконалюються. Очікується, що майбутні системи стануть більш адаптивними та здатними розрізняти не лише безпосереднє копіювання, а й перефразований текст, створений за допомогою ШІ. Одним із можливих напрямів розвитку є інтеграція алгоритмів машинного навчання для виявлення стилістичних особливостей тексту, що дозволить розпізнавати навіть глибоко модифікований плагіат. Також активно розглядається можливість поєднання технологій блокчейну для захисту авторських прав і відстеження походження контенту. Іншим важливим напрямом є розробка мультимодальних систем, які можуть перевіряти текст не лише у традиційній формі, а й у форматі зображень, аудіо чи відео. Це відкриває нові можливості для виявлення академічної недоброчесності у різних медіа-середовищах. Окрім того, розвиток хмарних сервісів дозволить забезпечити більш ефективний та швидкий доступ до великих баз даних текстів, що зробить процес перевірки на плагіат більш точним та оперативним. Завдяки використанню штучного інтелекту та природної мовної обробки (NLP), ці системи ставатимуть дедалі точнішими та здатними адаптуватися до нових методів уникнення плагіату. Загалом, у майбутньому можна очікувати створення комплексних антиплагіатних рішень, що поєднуюватимуть різні технології та підходи, дозволяючи забезпечити максимальну точність та об'єктивність перевірки.

Розвиток технологій ШІ значно вплинув на методи виявлення плагіату, надаючи освітнім та науковим установам потужні

інструменти для забезпечення академічної доброчесності. Проте, незважаючи на високі показники точності, жоден із розглянутих інструментів не гарантує абсолютної безпомилковості. Тому рекомендується використовувати декілька програм одночасно та поєднувати автоматизовані засоби з експертною оцінкою для досягнення максимальної ефективності.

Література:

1. Неволіна А. Пошуковик плагиату Turnitin додає III-розпізнавання на тлі популярності ChatGPT. *Nnews*. 05.04.2023. URL: <https://nnews.com.ua/poshukovyk-plagiatu-turnitin-dodaye-shi-rozpiznavannya-na-tli-populyarnosti-chatgpt.html>
2. Огляд Copyleaks: Найкращий інструмент для перевірки унікальності текстів? *Unite.AI*. URL: <https://www.unite.ai/uk/%D0%BE%D0%B3%D0%BB%D1%8F%D0%B4-copyleaks/>
3. Перрі К. Як працюють AI-детектори: Все, що потрібно знати. *Undetectable*. 31.10.2023. URL: <https://undetectable.ai/blog/uk/%D1%8F%D0%BA-%D0%BF%D1%80%D0%B0%D1%86%D1%8E%D1%8E%D1%82%D1%8C-%D0%B0%D0%B9-%D0%B4%D0%B5%D1%82%D0%B5%D0%BA%D1%82%D0%BE%D1%80%D0%B8/>
4. Skandy – швидкий інструмент для перевірки тексту на плагиат. *Skandy*. URL: <https://skandy.co/ua/ai-content-detector>
5. Turnitin запустив інструмент, який обіцяє точність визначення тексту, написаного III, на 98%, але це не точно. *Mezha.Media*. 2023. URL: <https://mezha.media/2023/04/05/turnitin-instrument-vyznachennia-tesktu/>

ЗАЛУЧЕННЯ ТЕХНОЛОГІЙ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ ДО СФЕРИ ОСВІТИ

Шпарага Т. І.

кандидат географічних наук,

доцент кафедри країнознавства та туризму

Київський національний університет імені Тараса Шевченка

м. Київ, Україна

Штучний інтелект – відносно молода галузь досліджень, що стрімко розвивається. Його технології знаходять застосування практично у всіх сферах людського буття – в політиці, державному управлінні,

економіці, науці, мистецтві і культурі, літературі. Водночас, це один із найефективніших інструментів покращення освітніх систем. Технології штучного інтелекту не замінюють педагогічних працівників, але звільняють їх від адміністративного тиску, однотипного навантаження, дозволяють приділяти більше часу творчій компоненті освітнього процесу, міжособистісному спілкуванню із здобувачами освіти. Штучний інтелект здатний трансформувати велику кількість аспектів у сфері освіти. Він може створювати захоплюючі віртуальні навчальні середовища, генерувати змістовне і візуальне наповнення курсів, розробляти персоналізовані плани навчання, знімати мовні бар'єри, здійснювати моніторинг знань та багато іншого. Загалом, у майбутньому, штучний інтелект відіграватиме вирішальну роль у формуванні змісту та організації освітнього простору.

Лідером серед розробників освітніх технологій з використанням штучного інтелекту є компанія *Course Hero* (м. Редвуд-Сіті, штат Каліфорнія, США). Ще у 2006 р. нею була створена онлайн-платформа, призначена для допомоги у навчальному процесі надавачам та здобувачам освітніх послуг. Центральне місце в технології *Course Hero* посідає створений на основі штучного інтелекту помічник курсу, який, використовуючи широку джерельну базу, підбирає найбільш релевантну інформацію на запити користувачів. Платформа спроможна надавати швидкі короткі відповіді на запитання, детальні розгорнуті пояснення матеріалу, визначати ключові поняття у широкому спектрі навчальних дисциплін. Інформацію, надану штучним інтелектом, доповнює практичний досвід визнаних експертів у різних галузях знань, доступ до якого також забезпечується платформою. Технології *Course Hero* дозволяють викладачам використовувати різні форми контролю знань (закриті і відкриті тестові завдання, завдання із заповненням форм та ін.), витрачаючи мінімальну кількість часу на перевірку робіт [2].

Спеціально для потреб викладачів у 2017 р. фахівцями з Кембриджського університету (Велика Британія) було розроблено на основі штучного інтелекту платформу *Fetchu*. Вона дозволяє полегшити та оптимізувати професійну діяльність педагога, зокрема, може згенерувати плани та текстове наповнення навчальних курсів, сформувати інформаційні та візуальні додатки, продемонструвати наукові дослідження та експерименти, забезпечити професійне електронне листування тощо. Загалом, використання платформи *Fetchu* дозволяє викладачеві ефективно управляти своїм часом, уникати рутинного навантаження і більшою мірою зосередитись на творчій складовій педагогічного процесу.

Розроблений у 2013 році освітньою технічною компанією *Socratic* (м. Нью-Йорк, США) однойменний мобільний додаток використовує

технології штучного інтелекту для допомоги у навчальному процесі викладачам і студентам. Він підходить для усіх рівнів освіти – від початкової школи до магістратури. Його розширені функції включають бібліотеку інструментів, вбудовану пам'ять для персоналізованого навчання та простий у використанні інтерфейс. Інструмент надає педагогам якісну платформу для створення класів та організації занять, керівництва завданнями, відстежування прогресу в успішності здобувачів освіти. Студенти і учні через різні інструментів застосунку (*Q&D, Debate-a-bot, Socrat Collab, Socrat Play, Socrat Dialogs* та ін.) мають змогу удосконалюватися у підготовці усних відповідей, написанні есе, мистецтві діалогів і групових обговорень, і, таким чином, розвивати критичне мислення й покращувати результати свого навчання.

Одним з провідних постачальників освітніх продуктів на основі штучного інтелекту – компанією *Cognii* (м. Бостон, США) – розроблено інноваційний інструмент *Conversational EdTech*, який поєднує можливості розмовної педагогіки із технологією розмовного штучного інтелекту. Віртуальний помічник у навчанні (*Cognii Virtual Learning Assistant*) залучає студента до навчальної розмови у стилі чат-бота. Такий формат спілкування допомагає здобувачам освіти виробляти навички усного мовлення, критичного мислення, позбавляє від страху озвучування власних думок, формує культуру ведення наукових дискусій. Віртуальний помічник здійснює індивідуальне навчання і забезпечує зворотній зв'язок із кожним учнем у реальному часі впродовж усього навчального періоду. Компанія працює на ринках початкової, середньої, вищої освіти та корпоративного навчання.

Існують також інструменти із залученням штучного інтелекту, спрямовані на оптимізацію організації навчального процесу в закладах освіти. Зокрема, в університеті Північної Кароліни (м. Рейлі, штат Північна Кароліна, США) був розроблений спеціально для коледжів та університетів чат-бот *Ivy*, який у режимі живого спілкування інформує студентів щодо оплати навчання, кредитів, стипендій, грантів тощо. Він також може надати допомогу у заповненні апікаційних форм, інформацію про зарахування, нагадати про дедлайни та інші важливі речі. Чат-бот інтегрується із соціальною мережею *Facebook*, Шенгенською Інформаційною Системою (*SIS*), системами планування ресурсів підприємства (*ERP*) та управління відносинами з клієнтами (*CRM*).

В Україні серед молоді, що навчається, найбільш затребуваним з-поміж технологій штучного інтелекту є *ChatGPT*. Опитування здобувачів вищої освіти, проведене у Київському столичному університеті імені Бориса Грінченка, показало наступні результати: *ChatGPT* використовують 68,9 % респондентів, *Bard* – 29,7 %, *Gamma* – 16,2 %, *Perplexity* – 10,2 %, *DeepSeek* – 7,2 %, *Qwen* – 5,2 %, *Google Gemini* – 4,2 %, *OpenAI GPT-4o* – 3,2 %, *Anthropic Claude* – 2,2 %, *Microsoft Copilot* – 1,2 %, *Google Bard* – 0,2 %.

Google Sycamore – 10,8 %, *Suno* і *Microsoft Copilot* – 6,8 %, *Project IDX* – 2,7 %, *Midjourney* – 1,4 % [3].

ChatGPT (від англ. Generative Pre-trained Transformer) – розробка компанії OpenAI (м. Сан-Франциско, штат Каліфорнія, США), що була представлений назагал 30 листопада 2022 р. Побудований на основі великої мовної моделі та оптимізований для ведення діалогів природними мовами, він здатен генерувати відповіді в різних предметних областях, різного формату, розміру, стилю та рівня деталізації, враховуючи при цьому контекст розмови [1]. Завдяки чіткості та вичерпності відповідей популярність *ChatGPT* зростала високими темпами. На кінець серпня 2024 р. він нараховував 200 млн. активних користувачів [4].

У навчальній діяльності студенти використовують *ChatGPT* з метою генерації ідей, пошуку джерельної бази дослідження, для скорочення витрат часу при виконанні завдань та під час роботи з великими масивами інформації, її структурування, задля можливості розгляду проблеми з різних ракурсів та ін. Водночас використання технологій штучного інтелекту несе ряд загроз академічній доброчесності. Це може бути списування, плагіат, обман, фабрикація, фальсифікація даних тощо. А тому мають бути розроблені і доведені до відома усіх учасників навчального процесу чіткі і прозорі правила використання інструментів штучного інтелекту в їхній освітній діяльності.

Таким чином, залучення технологій штучного інтелекту до системи освіти відбувається дуже активно. Провідні компанії світу активно впроваджують широку палітру його інструментів у різні складові освітнього процесу. В найближчому майбутньому ці інструменти стануть основними помічниками на шляху формування інтелектуального й творчого потенціалу здобувачів освіти. Впровадження технологій штучного інтелекту не суперечить принципам академічної доброчесності, оскільки вони виступають лише інструментом (хоча й дуже впливовим) освітньої діяльності. Особистість викладача та система взаємодії «викладач-студент», на нашу думку, залишаться ключовими в системі освіти і за умови бурхливого розвитку новітніх технологій.

Література:

1. Геренко С. С. Штучний інтелект у графічному дизайні: виклики та перспективи: дис. на здобуття ступеня доктора філософії: спец. 022 «Дизайн» (галузь знань 02 «Культура і мистецтво»). Міністерство освіти і науки України, Київський національний університет культури і мистецтв. Київ, 2024. 238 с.

2. МакФарланд А. 10 найкращих інструментів ШІ для освіти (березень 2025 р.). [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://www.unite.ai/uk/10-найкращих-інструментів-ШІ-для-навчання>

3. Паламар С., Науменко М. Штучний інтелект в освіті: використання без порушення принципів академічної чесності. [Електронний ресурс]. Режим доступу: https://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/48609/1/Palamar_S_P_Naumenko_M_S_OD_2024.pdf

4. Washenko Anna ChatGPT has doubled its weekly active users to 200 million. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://www.engadget.com/ai/chatgpt-has-doubled-its-weekly-active-users-to-200-million-233037951.html>

АКАДЕМІЧНА КУЛЬТУРА В ОСВІТНЬОМУ ПРОЦЕСІ: ПОНЯТТЯ, ВИДИ, ПРОБЛЕМИ РЕАЛІЗАЦІЇ

Ялова О. В.

*кандидат юридичних наук, доцент,
професор кафедри мовної підготовки*

*Навчально-науковий інститут права та психології
Національної академії внутрішніх справ
м. Київ, Україна*

Важливою запорукою успішного навчання здобувачів вищої освіти є їх ознайомлення з принципами академічної доброчесності, етичної поведінки в академічному середовищі, а також із основами коректного використання джерел інформації при підготовці до занять, з головними засадами наукового стилю мовлення й академічного письма та з правилами оформлення посилань на чужий текст.

У контексті поступової діджиталізації освітнього процесу й поширення його дистанційних форм дотримання здобувачами вищої освіти принципів доброчесної поведінки набуває великого значення, адже на закладах вищої освіти лежить висока відповідальність за якість навчання, подальша реалізація отриманих знань в роботі за фахом, про що засвідчили результати Єдиного державного кваліфікаційного іспиту (ЄДКІ). А оскільки якість навчання прямо корелюється з рівнем його доброчесності в освітньому процесі й нормативною базою з цього

питання, то прищепленням для здобувачів відповідних навичок набуває надзвичайної значущості.

Академічна культура є поняттям, що характеризує систему цінностей, традицій і морально – етичних норм поведінки, які функціонують у науково – дослідному закладі або в закладі вищої освіти. У наукових оцінках цього поняття можна умовно виокремити соціальний та інтраособистісний підхід до охоплених ним явищ. Прикладом першого підходу є характеристика академічної культури Григорієм Хоружим як інтегрованої якості університетської спільноти, яка реалізується в способах і методах колективної діяльності й відбиває рівень розвитку освітнього або наукового закладу. Дослідник акцентує увагу на історичній зумовленості специфіки академічної культури й на впливі на її формування рис конкретної суспільної системи [1].

Соціальний підхід до академічної культури лежить в основі визначення академічної чесності, запропонований Тетяною Ярошенко. Дослідниця характеризує академічну чесність як «сформовану систему поведінкових стереотипів студента, що виражають загальнолюдські морально – етичні традиції у сфері оцінки його знань. Вона свідчить про стійкі норми й відносини в таких дихотомічних зв'язках як «студент-викладач», «студент-студент», «студент-вуз»» [2].

Олена Семенові зі співавторами реалізують інтраособистісне розуміння поняття феномену академічна культура, оцінюючи її як також інтегроване явище, але реалізоване насамперед у системі особистості. Дослідники виокремлюють такі компоненти розглядуваного явища, як аксіологічний, мотиваційно-етичний, нормативно-цифровий, мовно-комунікативний, праксеологічний та поведінково-інтерактивний. Аксіологічний і мотиваційно-етичний компоненти здобувачів виявляються у категоріях професійного обов'язку, відповідальності, академічної честі, поваги. Нормативно-цифровий компонент пов'язаний зі здатністю презентації даних за допомогою технічних пристроїв і віртуальних платформ. Мовнокомунікативний компонент академічної культури виявляється у доречному і точному використанні мовних засобів у комунікативних ситуаціях, пов'язаних із реалізацією наукових або навчальних знань. Праксеологічний (пов'язаний з діяльністю) і поведінково-інтерактивний компоненти реалізуються в академічній грамотності й сосується знань, умінь і навичок, базованих на критичному мисленні й комунікативних техніках взаємодії [3].

Аналіз літератури з питань академічної культури свідчить, що науковці приділяють увагу у своїх дослідженнях пролемам особистості викладача вищої школи та його педагогічній діяльності (С. Батракова, В. Євстратов, М. Євтух та ін.); досліджуються різні аспекти його діяльності (А. Алексюк, І. Бех, М. Євтух), питання мотивації та оцінки

діяльності педагогів (А. Андрущенко, В. Жуков та ін.), удосконалення його професійної компетентності (Н. Дем'яненко, В. Лозова та ін.) [4].

Академічна культура передбачає обов'язкове дотримання принципів доброчесності у викладацькій, науковій і навчальній діяльності. Поняття академічної доброчесності є чітко сформульованим і закріпленим у сучасному українському законодавстві й нормативній документації кожного закладу вищої освіти України.

Відповідно до статті 53 Конституції України кожен має право на освіту. Держава забезпечує доступність і безоплатність дошкільної, повної загальної середньої, професійно-технічної, вищої освіти в державних і комунальних навчальних закладах; розвиток дошкільної освіти, повної загальної середньої, позашкільної, професійно-технічної, вищої і післядипломної освіти, різних форм навчання; надання державних стипендій та пільг учнім і студентам.

Метою освіти є всебічний розвиток людини як особистості та найвищої цінності суспільства, її талантів, інтелектуальних, творчих і фізичних здібностей, формування цінностей і необхідних для успішної самореалізації компетентностей, виховання відповідальних громадян, які здатні до свідомого суспільного вибору та спрямування своєї діяльності на користь іншим людям і суспільству, збагачення на цій основі інтелектуального, творчого, культурного потенціалу Українського народу, підвищення освітнього рівня громадян задля забезпечення сталого розвитку України та її європейського вибору.

Закон України «Про освіту» регулює суспільні відносини, що виникають у процесі реалізації конституційного права людини на освіту, прав та обов'язків фізичних і юридичних осіб, які беруть участь у реалізації цього права, а також визначає компетенцію державних органів та органів місцевого самоврядування у сфері освіти.

Академічній доброчесності присвячена стаття 42 Закону України «Про освіту», яка визначає її як сукупність етичних принципів та визначених законом правил, якими мають керуватися учасники освітнього процесу під час навчання, викладання та провадження наукової (творчої) діяльності з метою забезпечення довіри до результатів навчання та/або наукових (творчих) досягнень. Таким чином, виходячи з норм, передбачених у змісті нормативного документа, дотримання академічної доброчесності педагогічними, науково-педагогічними та науковими працівниками при здійсненні ними наукової діяльності передбачає: пошук джерел інформації у разі використання ідей, розробок, тверджень, відомостей; дотримання норм законодавства про авторське право і суміжні права; надання достовірної інформації про методи і результати досліджень, джерела використаної інформації та власну педагогічну (науково-педагогічну, творчу) діяльність; контроль

за дотриманням академічної доброчесності здобувачами освіти; об'єктивне оцінювання результатів навчання [6].

Також визначено вимоги дотримання академічної доброчесності здобувачами освіти, які передбачають, зокрема: самостійне виконання навчальних завдань, завдань поточного та підсумкового контролю результатів навчання (для осіб з особливими освітніми потребами ця вимога застосовується з урахуванням їхніх індивідуальних потреб і можливостей); посилення на джерела інформації у разі використання ідей, розробок, тверджень, відомостей; дотримання норм законодавства про авторське право і суміжні права; надання достовірної інформації про результати власної навчальної (наукової, творчої) діяльності, використані методик досліджень і джерел інформації.

Але, незважаючи на сукупність етичних принципів та визначених законом правил, існують види порушень академічної доброчесності, до яких належать:

- академічний плагіат – оприлюднення (частково або повністю) наукових (творчих) результатів, отриманих іншими способами, як результатів власного дослідження (творчості) та/або відтворення опублікованих текстів (оприлюднених творів мистецтва) інших авторів без зазначення авторства;

- самоплагіат – оприлюднення (частково або повністю) власних раніше опублікованих результатів як нових наукових результатів;

- фабрикація – вигадкування даних, що використовуються в освітньому процесі або наукових дослідженнях;

- фальсифікація – свідомо зміна чм модифікація вже наявних даних, що стосуються освітнього процесу чи наукових досліджень;

- списування – виконання письмових робіт із залученням зовнішніх джерел інформації, крім дозволених для використання, зокрема під час оцінювання результатів навчання;

- обман – надання завідомо неправдивої інформації щодо власної освітньої (наукової, творчої) діяльності чи організації освітнього процесу; формами обману є, зокрема, академічний плагіат, самоплагіат, фальсифікація та списування

- хабарництво – надання (отримання) учасником освітнього процесу чи пропозиція щодо надання (отримання) коштів, майна, послуг, пільг чи будь-яких інших благ матеріального чи нематеріального характеру з метою отримання неправомірної переваги в освітньому процесі;

- необ'єктивне оцінювання – свідоме завищення або заниження оцінки результатів навчання здобувачів освіти;

- надання здобувачам освіти під час проходження ними оцінювання результатів навчання допомоги чи створення перешкод,

непередбачених умовами та/або процедурами проходження такого оцінювання;

– вплив у будь-якій формі (прохання, умовляння, вказівка, погроза, примушування тощо) на педагогічного (науково-педагогічного) працівника з метою здійснення ним необ'єктивного оцінювання результатів навчання.

З огляду на викладене вище, академічна культура є показником рівня автономії та академічних свобод у вищому навчальному закладі, це інтелектуально – етична система цінностей, мотивацій, переконань та сприйняття, які визначають професійну діяльність в освіті та науці.

Центральною складовою академічної культури навчання є поняття так званої академічної порядності, яка визначається як обов'язкове дотримання в процесі навчання, за будь-яких умов, п'яти фундаментальних цінностей: чесності, довіри, поваги, справедливості та відповідальності [4].

Академічна культура безпосередньо пов'язана з діяльністю вищого навчального закладу: його професійного практичного спрямування, навчальною діяльністю, науково – дослідною діяльністю, специфікою організації та управління навчальним процесом у вищому навчальному закладі. Таким чином, академічна культура передбачає високий рівень відповідальності перед суспільством, підзвітність йому та повагу академічних свобод інших членів академічного співтовариства.

Література:

1. Хоружий Г. Ф. Академічна культура: цінності та принципи вищої освіти. Тернопіль : Навчальна книга. Богдан, 2012., 320 с.
2. Ярошенко Тетяна. Академічна чесність та політична культура: порівняльний досвід (Україна-США). Освітній портал. [Електронний ресурс]. Режим доступу: [http://www.osfita.org.ua / student / studysng / articles / 2.html](http://www.osfita.org.ua/student/studysng/articles/2.html)
3. Семенов О. М., Семеніхіна О. В., Безуглий Д. С. Формування академічної культури майбутніх педагогів-дослідників в умовах цифрового творчого середовища як наукова пролема. *Інформаційні технології і засоби навчання*. 2017. Том 62, № 6. С. 240–252.
4. Анікіна Н. А. Академічна культура викладача ВНЗ. *Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія 5. Педагогічні науки: реалії та перспективи*. 2016. Вип. 55. С. 8–17.
5. Закон України від 01.07.2014 № 1556-VII «Про вищу освіту » (із змінами і доповненнями). [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>.

6. Закон України від 05.09.2017 № 2145-VIII «Про освіту». [Електронний ресурс] Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>

7. Лист МОН 26.10.17 №1/9-565 Керівникам закладів вищої освіти «Щодо забезпечення академічної доброчесності у закладах вищої освіти». [Електронний ресурс] Режим доступу: https://osvita.ua/legislation/vishya_osvita/57798/

8. Лист Міністерства освіти України 23.10.2018 № 1/9-650 Керівникам закладів вищої освіти «щодо рекомендацій з академічної доброчесності для закладів вищої освіти» [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/schow/v-650729-10#Text>

НОТАТКИ

НОТАТКИ

НОТАТКИ

ВСЕУКРАЇНСЬКЕ НАУКОВО-ПЕДАГОГІЧНЕ
ПІДВИЩЕННЯ КВАЛІФІКАЦІЇ

АКАДЕМІЧНА ДОБРОЧЕСНІСТЬ В ЕПОХУ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ

27 січня – 9 березня 2025 року

Підписано до друку 10.03.2025. Формат 60×84/16.
Папір офсетний. Гарнітура Times New Roman. Цифровий друк.
Умовно-друк. арк. 12,09. Тираж 100. Замовлення № 0425-038.
Ціна договірна. Віддруковано з готового оригінал-макета.

Українсько-польське наукове видавництво «Liha-Pres»

79000, м. Львів, вул. Технічна, 1

87-100, м. Торунь, вул. Лубіцка, 44

Телефон: +38 (050) 658 08 23

E-mail: editor@liha-pres.eu

Свідоцтво суб'єкта видавничої справи
ДК № 6423 від 04.10.2018 р.